ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ

ПИСМА И ДРУГИ МАТЕРИАЛИ

ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ

Писма и други материали

ИЗДИРИЛ И ПОДГОТВИЛ ЗА ПЕЧАТ ДИНО КЬОСЕВ

ИЗДАТЕЛСТВО НА БЪЛГАРСКАТА АКАДЕМИЯ НА НАУКИТЕ
СОФИЯ · 1967

ПРЕДГОВОР

Гоце Делчев е най-изтъкнатият деец на националноосвободителното движение на българското и на другото поробено население в Македония и Одринско от първите години на революционната борба до навечерието на Илинденско-Преображенското въстание. От 1895 до 1903 г. той е общопризнат вожд и ръководител на Тайната македоно-одринска революционна организация (ТМОРО),. неин задграничен представител в София (заедно с Гьорче Петров), главен ревизор на четите в Македония и Одринско и сам войвода на чета. Като ръководно лице в организацията и член на нейния централен комитет Г. Делчев има най-голяма заслуга за изграждането на революционните комитети и чети сред поробеното население, за доставянето на оръжие, бойни материали, пропагандна литература и пр. Същевременно той развива оживена дейност сред емиграцията от Македония и Одринско и сред обществеността в България в полза на освободителното дело. С една дума, Г. Делчев е апостолът, душата и сърцето на революционната организация.

Широката и многостранна революционна дейност на Г. Делчев е свързана с оживена кореспонденция. Сам той пише много писма, изказва се на конгреси, събрания и заседания, изработва директивни документи и пр. Тая дейност на Г. Делчев не е свързана с някаква определена канцелария. Той не събира и не пази своята кореспонденция и документи. Поради това всички негови писма, записки, телеграми и други материали, които се намират в архивни фондове у нас, са открити в частни книжа на негови сьратници и съвременници, до които те са били адресирани, или пък са намерени у съвсем странични лица. Може със сигурност да се приеме, че още много писма и други документи, писани от Г. Делчев, остават неизвестни засега. С това се обясняват и някои значителни празнини в неговата кореспонденция, събрана в настоящия сборник.

През изтеклите шест десетилетия у нас са публикувани следните 48 писма и записки на Г. Делчев:[1] едно писмо в софийския в. „Право“ (бр. от 15 август 1902 г.); три писма (с две фотокопия) от П. К. Яворов в биографичния очерк „Гоце Делчев“ (София, 1904); едно писмо в сборника „Илинден“ (София, 1926); две писма (с едно фотокопие) от Л. Томов в „Илюстрация Илинден“ (кн. 6, София, 1931); две писма в спомените на Хр. Настев в „Илюстрация Илинден“ (кн. 6, София, 1940); 35 писма и записки (с едно фотокопие) от проф. К. Мирчев в сп. „Македонски преглед“ (кн. IV, София, 1943); едно писмо от Крум Христов в биографичния очерк „Гоце Делчев“ (София, 1955); в очерка Крум Христов дава и кратки извадки от редица публикувани и непубликувани писма на Г. Делчев; една записка в сборника „Преображенско въстание“ (София, 1955); две писма от Тр. В. Трифонов в сп. „Исторически преглед“ (кн. IV, София, 1961).

---

[1] Някои от тези писма и записки са се появявали по разни поводи върху страниците и на други печатни издания в България и извън нея.

За съжаление само четири от тези Гоцеви писма и записки се намират в наши архивни фондове — това са публикуваните от Тр. В. Трифонов писма, намиращи се в Окръжния държавен архив във Враца, и записката, публикувана в сборника „Преображенско въстание“, която се съхранява в Българския исторически архив при Народна библиотека „Кирил и Методий“ в София. Неотдавна беше намерен и оригиналът на писмото на Г. Делчев, поместено във в. „Право“. Оригиналите на публикуваните от проф. К. Мирчев 35 писма и записки по всяка вероятност се намират в архивни фондове в Скопие. Оригиналите на останалите 9 писма засега не са намерени и не се знае дали са запазени.

В предлагания сборник са поместени освен изброените погоре 44 писма и записки[2] още 181 писма, записки и телеграми, непубликувани[2] досега у нас и неизвестни на по-широк кръг читатели. Оригиналите на тези материали са събрани главно през последните 10—15 години и се намират в следните архивни фондове:

Архивен институт при Българска академия на науките в София, а. ф. 100 (7 бр.).

Български исторически архив при Народна библиотека „Кирил и Методий“ в София, а. ф. 23, 24, 224, 239 (50 бр.).

Централен партиен архив при Института за история на Българската комунистическа партия в София, а. ф. 232, 234, 238, 239 (91 бр.).

---

[2] От общия брой на публикуваните досега у нас материали (48) изваждаме четирите документа (двете писма, публикувани в сп. „Исторически преглед“, записката в сб. „Преображенско въстание“ и писмото във в. „Право“), които включваме в числото 181 на непубликуваните материали, тъй като се намират в нашите архивни фондове и фигурират в сборовете на архивните единици, посочени в текста.

Окръжен държавен архив във Враца, а. ф. 229 (2 бр.).

Лични книжа на Крум Христов в София; фотокопия от тях се пазят в Централния партиен архив (28 бр.).

Лични книжа на Ангел Балев в Банско (3 бр.).

Освен тези 181 писма, записки и телеграми на Г. Делчев в сборника са поместени още 6 писма и записки, публикувани от Любен Лапе (Писма на Гоце Делчев, Скопjе, 1953, и Нови писма на Гоце Делчев, Гласник на Институтот за национална историjа, бр. 1, Скопjе, 1963) по оригинали, които според Лапе се намират в архивни фондове в Скопие. Л. Лапе публикува тези писма не на езика, на който са писани — българския, — а в превод на създадения след Втората световна война в СР Македония литературен език, като с това нарушава установеното в архивистиката правило архивните документи да се издават на езика, на който са писани. Наложи се писмата да бъдат преведени отново — този път от македонски на български език. Поради това в поместените в сборника текстове вероятно има езикови и стилови отклонения от оригиналите. Това е лесно обяснимо, като се има пред вид, че още при първия превод (от български на македонски) са изчезнали характерните изразни и езикови особености на Г. Делчев, не се чувствуват неговият дух и темперамент.[3]

В сборника са включени още и два извънредно важни документа — окръжно-послание,[4] писано в началото на март 1901 г. от Г. Делчев заедно с Гьорче Петров, и изказване[5] на Г. Делчев на VIII извънреден конгрес на Върховния македоно-одрински комитет в София, записано в протокола на конгреса. Особено внимание заслужава окръжното-послание, което е единствено по рода си и има изключително значение за правилното разбиране идейно-политическите възгледи на Г. Делчев, политическата линия на ТМОРО и редица събития и факти от историята на националноосвободителното движение в Македония и Одринско. Окръжното-послание е публикувано за пръв път в сп. „Славяни“ (кн. 8, 1965), а изказването на Г. Делчев — в сборника „Преображенско въстание“ (1955).

---

[3] Трябва да изтъкнем също така, че и в поясненията, които Л. Лапе дава на споменавани в писмата имена, факти и събития, има редица неверни и объркващи твърдения. Така например Лапе пише, че имало канал за прехвърляне хора и оръжие от Дупница през Ветрен, Сажденик и Коприва за Македония. Достатъчно е да хвърлим поглед върху географската карта, за да се уверим, че това твърдение е неправилно. На друго място Лапе пояснява, че кадикьойци били селяни от Кадикьой (село в Солунско). В действителност Кадикьой е псевдоним на Неврокоп (дн. Гоце Делчев), а кадикьойци са ръководителите на организацията в Неврокоп. Лапе пише, че Гиляни вероятно е псевдоним на с. Виница, а в действителност това е псевдоним на Кочани. Могат да се посочат още такива грешки и неточности в обясненията към писмата и другите материали на Г. Делчев, публикувани в издания на СР Македония.

[4] Сега в ЦПА. С него материалите на Г. Делчев в този архив стават 92.

[5] Сега в НБКМ — БИА. С него материалите на Г. Делчев в архива стават 51.

Л. Лапе публикува в „Гласник на Институтот за национална историја“ (Скопје, 1963, кн. I, стр. 199, 200, 202, 203, 204, 205) като Гоцеви пет писма и записки, подписани с псевдонима А. Планински. Тези писма и записки не са писани от Г. Делчев, а от Атанас Мурджев, чийто псевдоним е Планински.

Известно е, че Г. Делчев се е изказвал на редица конгреси, събрания и заседания. За съжаление досега не са намерени оригинали, преписи или автентични записи на тези изказвания. Наистина в спомените на негови съвременници и съратници се предава много от онова, което бил казал Гоце на разни срещи (П. К. Яворов в биографичния очерк „Гоце Делчев“ и в „Хайдушки копнения“, Христо Силянов в „Писма и изповеди на един четник“, Пандо Кляшев в „Освободителната борба в Костурско“, Яне Сандански, Черньо Пеев, Сава Михайлов, Христо Куслев и др. в „Движението отсам Вардар и борбата с върховистите“, Гьорче Петров в „Спомени“ и др.), но то е разказано по-късно и главно по памет, пречупено е през съзнанието на разказвача и поради това няма и не може да има автентичността на истинско Гоцево изказване.

И така в сборника са включени общо 233 писма и други материали.

Материалите са подредени според лицето или организацията, до които са адресирани (например „Писма, записки и телеграми до Никола Зографов“, „Писма и записки до Марко Секулички“, „Писма до ръководството на ТМОРО в Горна Джумая“ и пр.). Във всеки раздел документите са дадени в хронологически ред. Когато писмата до отделно лице не са повече от три, те се включват в един общ раздел „Писма и записки до разни лица“, като вътре в раздела са подредени пак хронологически. Отделно са дадени окръжното-послание и изказването на Г. Делчев на конгреса на ВМОК в София.

Основанията ни да приемем този начин на подреждане са следните:

Писмата, записките и телеграмите са адресирани главно до т. нар. пунктови началници на ТМОРО в Кюстендил, Дупница (Станке Димитров) и Лъджене (днес квартал на Велинград) и третират въпроси и събития из живота на революционната организация предимно в тези райони. Така писмата и другите материали до пунктовия началник в Кюстендил като правило засягат дейността на ТМОРО източно от Вардара и по течението на Брегалница, писмата до пунктовия началник в Дупница са свързани с дейността на организацията в районите по двата бряга на Струма, писмата до пунктовия началник в Лъджене се отнасят до дейността на организацията в районите по двата бряга на Места, а писмата до ръководството на ТМОРО в Горна Джумая (Благоевград) обхващат дейността на организацията в Горноджумайска околия. Този начин на групиране на материалите дава възможност на читателя да проследи дейността на Г. Делчев, насочена към определен район, и да получи по-пълна представа за развитието на ТМОРО и за ръководената от нея борба.

Под всяко писмо, записка или друг материал е посочен архивният фонд, в който се съхранява съответният документ. За материалите, публикувани досега у нас, чиито оригинали не са запазени или засега не е известно где се намират, като източник е посочено печатното издание, от което се вземат. За шестте писма и записки, чиито оригинали според Л. Лапе се намират в архивни фондове в Скопие, се указва печатното издание, в което те са обнародвани.

Голяма част от писмата и записките на Г. Делчев до Никола Зографов и Никола Малешевски, всички писма до ръководството на ТМОРО в Горна Джумая и Панчарево, Малешевско, и едно писмо до Иван Бележков са напълно или частично шифрирани, като през различни времена са били използувани шест различни шифъра (ключовете на шифрите са приложени в края на сборника). В сравнение с днешното състояние на шифровното дело шифрите, с които си е служил Г. Делчев, както и множеството други шифри, които са били използувани от дейците на ТМОРО, са твърде примитивни. При тогавашните условия в Турция обаче те са помагали до голяма степен за запазване тайната на организацията.

Шифрованите писма, публикувани в сп. „Македонски преглед“ (кн. IV, 1943), са дешифрирани от проф. К. Мирчев и оттам е взет текстът, поместен в сборника. Останалите шифровани материали са дешифрирани от съставителя.

Всички материали, шифровани и нешифровани, публикуваме в съвременен правопис. Промените (твърде елементарни, както се вижда от сравнението с факсимилетата на писмата, дадени в сборника) не засягат езика на Г. Делчев и се свеждат до следното: *ѣ* предаваме с *е* според западния изговор на ят и за да има единство с езика на Гоце в шифрованите материали, в които той навсякъде на мястото на *ѣ* поставя съответния шифров знак за *е*; *ж* заменяме с *ъ*, а в глаголните окончания с *а* и *я*; архаичните *нъ* и *вижд* заменяме с *но* и *виж*, запазваме обаче срещаните диалектни думи, а така също и диалектните глаголни окончания и форми (ходам, додам, земиш, пишиш, гледи, бързи и пр.); не внасяме промени в членуването, както и в правописа на собствените имена (Дубница вм. Дупница, Бораново вм. Бураново и др.); отстранени са някои явни правописни грешки (опясавам, менутно испитвам, власта и пр.); пунктуационните подобрения са минимални.

В публикуваните в сборника материали се споменават много имена на хора, градове и села — твърде често това става с псевдоними, с инициали или съкратено, — засягат се събития, факти, случки из личния живот и пр. За улеснение на читателя съставителят се е постарал, доколкото това е било възможно, да даде в сбита форма обяснения на псевдонимите, данни за споменавани лица, кратки описания на събития и факти. За съжаление отделни псевдоними, имена на лица, съкратени имена и др. под. останаха неразяснени. Нека се надяваме, че бъдещите издирвания ще хвърлят светлина върху всичко това.

Писмата на Г. Делчев засягат не само неговата дейност, но и многостранната борба на Тайната македоно-одринска революционна организация през времето от 1895 до 1903 г., т. е. преди повече от шестдесет години. През тези няколко десетилетия станаха важни събития, които погълнаха вниманието на нашия съвременник и, общо взето, той малко познава тогавашната политическа обстановка, зараждането и развитието на ТМОРО, живота на Г. Делчев. Поради това в началото на книгата се дава биографичен очерк за Г. Делчев, в който накратко са засегнати и най-важните моменти от развитието на националноосвободителното движение в Македония и Одринско и по-специално от дейността на ТМОРО.

Както вече бе подчертано, включените в сборника писма, записки и телеграми са само част от кореспонденцията на Г. Делчев. Може да се приеме, че много негови писма са безвъзвратно загубени, но други са запазени в книжата на частни лица или в необработени фондове на исторически архиви. Желателно е да се положат усилия, за да се открие и събере всичко, което е написано от Гоце. С тази молба съставителят се обръща към всички, които вземат в ръка предлагания сборник.

Биографичен очерк

Старият град Кукуш, разположен северно от Солун, върху южния склон на хълма Св. Георги, вече не съществува. През 1913 г., по време на Междусъюзническата война, гръцките войски го опожаряват, после преселници гърци дигат камъните и керемидите от него за строеж, а дъждовете и ветровете заличават и малкото останали следи от този исторически български град в Македония. Хилядите бежанци от Кукуш и околията нахлуват в градовете и селата на България, за да започнат в мизерия и страдания нов живот. На няколкостотин метра от центъра на изчезналия град по-късно израства ново градче — Килкис, — населено от гръцки бежанци и преселници, които също като кукушани са жертва на авантюристична политика и престъпни войни.

Заедно с целия Кукуш в 1913 г. изгаря и родната къща на Гоце Делчев.

Разказват, че Кукуш бил опожарен по изричната заповед на тогавашния гръцки крал Константин. Трябвало да бъде заличено от лицето на земята омразното за гръцките реакционни среди будно гнездо на българското национално Възраждане и на революционните борби в Македония и Одринско. Неслучайно Кукуш се гордее със своето историческо минало. Още по времето, когато българите в Мизия, Тракия и Македония се задушавали под елинизаторския натиск на фанариотската клика, кукушани твърдо се противопоставят на домогванията на гръцката патриаршия, изгонват гръцките свещеници и учители и за да пресекат заплахата от гърцизма, временно признават върховенството на римската католическа църква. По-късно, когато българското училище и църква се легализират в резултат на дългогодишна упорита борба, кукушани веднага обръщат гръб на католицизма. В Кукуш оставят своето благотворно влияние българските възрожденски просветители Димитър Миладинов, Райко Жинзифов, Партений Зографски и Кузман Шапкарев.

В края на миналото столетие в Кукуш живеят около десетина хиляди души. От всичко 2000 семейства в града само около 200 са турски. Това са семействата на различните чиновници, на няколкото бейове-чифликчии и дребни търговци. Останалото население е българско. Отношенията между българи и турци в града са сравнително добри, често дори дружелюбни. Върху населението тегне не толкова личният гнет на турците, колкото самата султанско-феодална система с всичките свои недъзи и пороци.

Старият Кукуш е типичен „селски“ град — по-голямата част от населението му се занимава със земеделие. През летните месеци повечето дюкяни и работилници са затворени, улиците и малкото кафенета опустяват; само полето с афион и тютюн, сусам и жито се оживява.

Мнозинството от гражданите на Кукуш са бедни, едва свързват двата края. Лишенията и немотията, а в засушливи години и гладът са чести гости на стотици кукушки семейства.[1] На другия полюс на обществото в Кукуш стоят малкото на брой богаташки семейства (Ярцеви, Сакъови, Бичеви и др.), които, използувайки тежкото положение на населението в града и околията му, с лихварство и търговия натрупват богатство и стават чифликчии. Между тези две класи — на крайно бедните хора и на големите чорбаджии — се люшкат дребни търговци, занаятчии и др., някои от които успяват да се задържат на повърхността и дори да се издигнат, но повечето, макар и бавно, завинаги спускат кепенците на своите дюкяни. Към тази средна категория спада и Никола Делчев — бащата на прославения Гоце.

Семейството на Никола Делчев и неговата жена Султана с нищо не се отличава от многото средни еснафски семейства в града. Може би само по външния си вид чико Никола изпъква сред своите съграждани: едър, с юначна осанка, той държи високо вирната главата си, на която носи тъмночервен фес със спуснат до рамото пищен пискюл. Той не се разделя никога с дългичкия нож в кожен силях[2] и ходи с облечен само в единия ръкав чепкен от скъпо сукно. Чико Никола върви по калдъръмените улици с малко приповдигнати рамене и широко размахвайки ръце. Дори и турските чиновници признават Никола за „бабаит адам“[3] и му отдават заслужена почит. Неговата кафене-кръчма се посещава от бедни кукушани, а в пазарен ден — от селяни от околните села. Чина Султана, дошла в Кукуш от бедното село Мурарци[4], се отличава със своето милостиво сърце, готова е всекиго да пожали, на всекиго да помогне. Тя е трудолюбива домакиня, от тъмно до тъмно готви, меси, тъче за многолюдната си челяд. В това скромно българско семейство на 23 януари 1872 г. се ражда Гоце като първо мъжко дете. Никола и Султана отглеждат още трима сина — Мицо, Милан и Христо — и пет дъщери — Рушка, Цона, Тина, Лика и Ленка.[5]

---

[1] Трябва да отбележим, че в Кукуш, както и във всички други краища на Македония по онова време още не съществува оформена работническа класа, няма пролетариат като съзнателна или осъзнаваща се сила на обществото.

[2] Кожен пояс, нагоден за носене на оръжие.

[3] Сърцат, храбър човек (тур.).

Г. Делчев прекарва своите детски години в патриархална домашна обстановка, в която цари дух на строгост и почитание към по-старите, внасян от неговия баща, на добродушие и сърдечност, лъхащи от неговата майка, и на обич към доброто и справедливостта, присъщи и на двамата родители. През своята детска възраст Гоце вдъхва патриотичната и борческа атмосфера на Кукуш, чието население е преживяло след победата в църковната борба бурните времена на революционния подем под знамето на Васил Левски и Христо Ботев, надеждите на Освободителната руско-турска война, размирните години на четническите движения в Македония през периода 1878—1895 г. И ако всеки човек непременно задържа в себе си, в своя характер нещо от окръжаващата го среда през ранните години на своето развитие, Г. Делчев запазва и понася в гърдите си любов към истината и справедливостта, любов към своя народ.

Като ученик първоначално в българското униатско (католишко), а после в българското екзархийско училище в Кукуш Г. Делчев проявява голяма любознателност, усърдно и с успех усвоява преподаваните предмети. Той се сближава с някои по-възрастни кукушани, които в своята среда разказват героични приказки и пеят бунтовни песни. Един от тези възрастни приятели на малкия Гоце — доста начетеният на времето си Христо Бучков — му разправя за далечни страни, за исторически събития, за разни действителни и митически герои, а друг — Поне Икюлев — му дава да чете книжки с не помалко интересно и увлекателно съдържание.[6]

---

[4] Село в Кукушка околия.

[5] По-подробно за Кукуш, за семейството Делчеви и за средата, в която Г. Делчев прекарва детски и юношески години, вж. Т. Влахов, Кукуш и неговото историческо минало, София, 1963.

[6] Л. Чопова-Юрукова, Спомени за семейството на Гоце Делчев, сп. Септември, кн. 5, 1953, стр. 72; Ст. Стаматов, Спомени за Гоце Делчев и Борис Дрангов, София, 1935, стр. 15.

След като завършва трети клас на кукушкото българско училище, Гоце трябва да стане помощник в дюкяна на баща си. Така желае Никола Делчев. Още първите месеци показват обаче, че Гоце не може или не иска да вари прочутото бащино каймаклия кафе. Бащата решава тогава да направи от сина си търговец, но желанието да се учи не поощрява подрастващия Гоце да преуспява като чирак при бакалина Христо Басмаджиев. Тогава се намесват Гоцеви учители и възрастни приятели на баща му, особено Христо Бучков и Пюне Икюлев. Всички те съветват и накрая уговарят навъсения Никола Делчев да прати своя умен и ученолюбив син в българската гимназия в Солун.

Така Г. Делчев напуска бащин дом и роден град, за да се запише в първи клас на Солунската гимназия. Това става през есента на 1888 г. И тук по успех Гоце е между първите ученици. Без особени усилия той усвоява преподавания материал, умее правилно и ясно да отговаря на въпросите, поставяни от учителите. Гоце проявява особен интерес към история, география и математика. Общителен и сърдечен с другари и съкласници, той е готов винаги да окаже помощ на изоставащите. На годишния тържествен акт при завършването на пети (втори) гимназиален клас Гоце Делчев получава — заедно с Христо Тенчов и Стефан Стаматов — лично от солунския валия съчиненията на Пушкин като награда за отличен успех.

П. К. Яворов така описва началото на солунските ученически години на Гоце: „На първо време той попада в новата среда, като в небрано лозе. Разбира се, и тук има детински лудории, хлапашки заговори, необмислени демонстрации. Обаче има и нещо по-друго: България и Русия подир съединението; ехзархията и чуждите пропаганди; петстотингодишното робство и велегласния зов на някой оръфан петокласник —

„Свободата не ще екзарх,
иска Караджата . . .“

В тоя шарен свят Гоце слуша всичко, каквото му приказват, и чете всичко, каквото му попадне, като проявява една интелигентност не по клас и възраст.“[7]

Още от първите дни на своето ученичество в Солун Г. Делчев започва внимателно да се вглежда в бурния и неспокоен живот на многолюдния пристанищен град. По онова време Солун израства като голям промишлено-търговски център на Македония и на граничещите с нея райони. Той все повече се превръща във важна врата, през която в Македония и далеч зад нейните предели проникват чуждият финансов капитал и чуждестранните индустриални стоки. Европейските капиталисти навреме разбират търговското значение на солунското пристанище и на самата Македония като важен кръстопът между Запад и Изток, като мост към Средиземно море, Суецкия канал и оттам към по-далечни страни.

---

[7] П. К. Яворов, Гоце Делчев, София, 1904, стр. 21.

В Солун пулсира пълнокръвният икономически живот на цяла Европейска Турция. Тук ясно проличават разоряването на македонските еснафи, фалитът на дребните търговци, пауперизирането на широки народни маси. Към солунските фабрики и търговски предприятия се стичат хиляди хора и от най-затънтените села на страната. В техните разкази за положението в родните им места и за преживяното от тях се отразява печалната действителност — националното, икономическото и социалното робство на цял народ, който по силата на злокобния Берлински договор от 1878 г. е разделен от своите кръвни братя оттатък Рила и е оставен под властта на султана. Наблюденията и разказите оказват силно въздействие върху впечатлителния юноша, предизвикват неговия подвижен ум към безпокойни размишления и дават определена насока на развитието му по пътя към бъдещата революционна дейност.

Голямо значение за възпитанието на Г. Делчев в Солунската гимназия имат тайните ученически кръжоци. Сам Гоце е ръководител на такъв кръжок, в който участниците, по-сетнешни дейци в националнореволюционното движение в Македония и Одринско, коват основите на своя мироглед. В тези кръжоци учениците се приучват към самостоятелно мислене, в тях се изучават сложните проблеми на обществените отношения, създава се по-правилно ориентиране в политическите събития. Учениците кръжочници се подготвят за тежкия, но славен път на борци за народна свобода. Любима песен в тия кръжоци е:

Шуми Вардар, буйно пени
и оглежда свойте води.
Клета майка грозно стене
и оплаква свойте беди...

За да престанат тези стонове и сълзи, трябва да се ликвидира чифликчийството, да се обуздае капиталистическата експлоатация, да бъде премахната отоманската държавна власт с всички нейни пороци и произтичащите от тях престъпления. Султанът обаче никога доброволно не ще предаде царството си, агите, бейовете и пашите сами не ще напуснат своите чифлици и богати служби, капиталистите по своя воля не ще се откажат от постоянно увеличаващите се печалби; само по пътя на борбата би могло да се осъществи национално, политическо и икономическо освобождение.

До този извод стигат Г. Делчев и негови млади другари от Солунската гимназия. У тях още тогава узрява убеждението, че само борбата против отоманското владичество може да донесе свобода. Но каква борба, с какви средства и по какви пътища? Ето въпросите, на които Гоце и другарите му от ученическата скамейка търсят отговор и в прославената дейност на Васил Левски, и в произведенията на Христо Ботев, и в записките на Захари Стоянов, и в съчиненията на руските демократи-революционери, и в малките брошурки на българските революционни социалисти.

П. К. Яворов така описва умственото брожение и усилията за откриване правилния път, които тогава изпълват съзнанието на Г. Делчев и на неговите другари: „Гоце вече постоянно говори, че тряба да се осмисли един живот, че тряба да се заслужи едно съществувание — но где? Той повтаря, че свободата се изкупва с кървави жертви, че тия жертви тряба да се дадат — но как?“[8] По това време българите от Македония и Одринско живеят с надеждата за освобождение с подкрепа отвън. В техните очи България е вече достатъчно укрепнала, за да играе ролята на освободителка. В своите чисти пориви македонските младежи най-често се отправят към софийското Военно училище. Деветнадесетгодишният Гоце не остава чужд на общите настроения и стремежи. „Щом свършва шестия клас — пише П. К. Яворов, — той отива в Кукуш, целува ръка на разплакани баща и майка, прощава се с пет сестри и три по-малки братчета, дохожда в България и облача мундира на юнкер от младшия курс.“[9]

Това става през втората половина на 1891 г. Заедно с Г. Делчев и по негова инициатива във Военното училище край Княжево постъпват и неговите съученици Гоце Имов от Кукуш, Илия Кондурджиев от Прилеп, Стефан Стаматов от с. Дренок, Дебърско. По онова време Военното училище приютява около 60 юнкери от средата на македонските българи — някои специално дошли от Македония, а други — из средата на македонската емиграция в България.

И във Военното училище Г. Делчев се учи добре. Но успехите на младите юнкери във военното дело не са достатъчни за ръководството на училището и за по-горното началство. От тях се иска да възприемат напълно и военно-кобургския начин

---

[8] П. К. Яворов, цит. съч., стр. 23.

[9] Пак там.

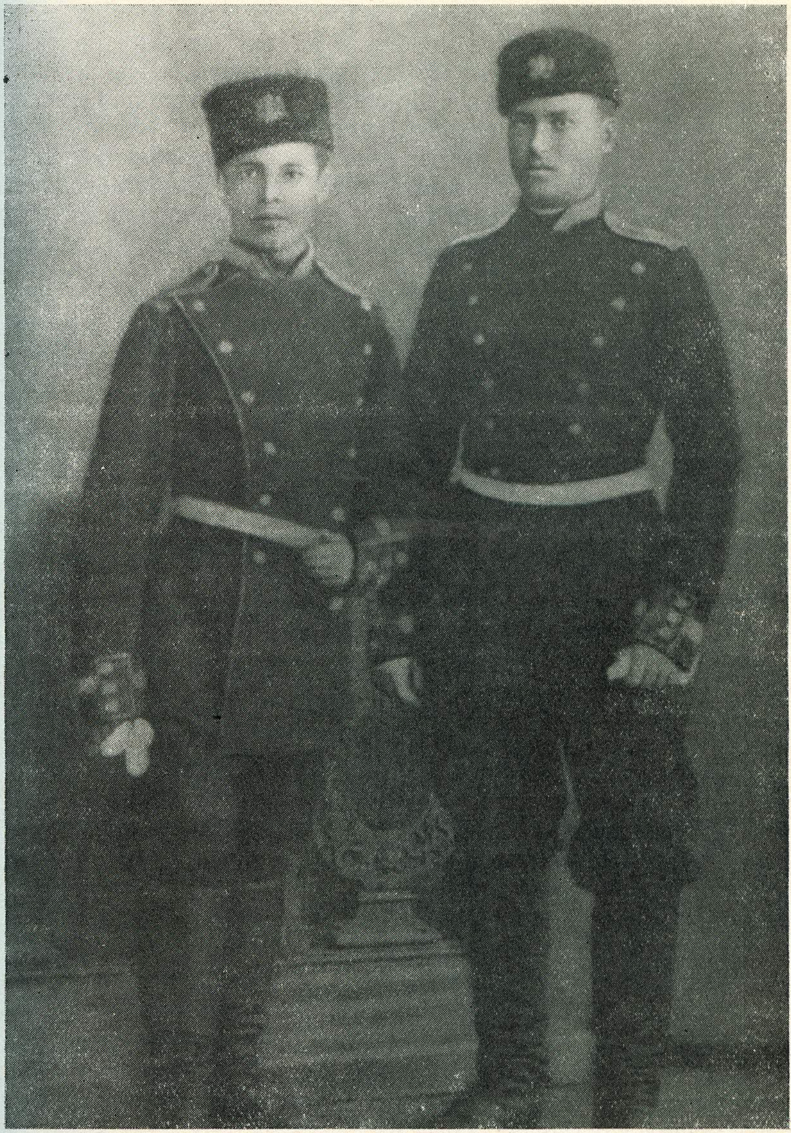

Гоце Делчев и неговият другар Гоце Имов като юнкери в София на мислене, и отношението на върхушката около княжеския дворец към политическите проблеми на времето. Любознателността на Гоце, желанието му да чете книги и „съмнителни“ брошури, увличането му в спорове на обществено-политически теми са за неговите началници лош показател. И затова още в края на първия курс Г. Делчев е поставен под наблюдение. По-късно, в течение на следващите две години, Гоце многократно бива наказван за „недисциплинираност“ — така се квалифицира във Военното училище прямотата, свободомислието и любознателността на юнкера Делчев.

Между четирите стени на казармата Гоце поглъща книга след книга, тайно чете социалистически брошури и вестници. Колкото режимът става по-тежък и окото на началниците по-строго към младия юнкер, толкова повече и по-бързо той прозглежда истината и в неговата душа постепенно охладнява оня жар към някои официални институции в България, който в същност го довежда до Военното училище в Княжево. „Неделя, месец, година — пише П. К. Яворов — и горещия мечтател отива по-далеко в своите недоволства и разочарования. Той долавя, макар пипнишком, големите противоречия в „свободния“ живот на съвременните „свободни“ общества и не може да ги помири с ония крайни в неопределеността си блянове за свободата, които беше изнесъл от робската страна.“[10]

Два-три месеца преди да облекат мундира на първия офицерски чин, по повод на едно анонимно писмо с нападки по адрес на тогавашния министър на войната Рачо Петров портупей-юнкерът Делчев и негови другари юнкери биват изправени пред дисциплинарен съд и изключени от Военното училище. Г. Делчев няма нищо общо с това анонимно писмо — на дисциплинарния съд с нищо не е доказано участието му в писането и изпращането на това писмо. В същност причината за неговото изключване е съвсем друга. За нея самият той разказва на своя другар Туше Делииванов. „След десетина дни от дохождането ми — пише в своите спомени Делииванов — дойде да ме потърси Гоце, който ми разказа патилата си: заловили го, като чете социалистически книги, претърсили чекмеджетата му, намерили доста още такива книжки, разпитали и ученици и се дошло до обвинението, че не само той е социалист, но че и върши такава пропаганда в училището. Съдили го и получил наказание: дават му свидетелство, че е завършил курсът на училището, но без право на производство.“[11] Т. Делииванов пише за отношението на Гоце към неговото изключване от Военното училище следното: „Той е доволен, че случаят помогнал да се заведе делото срещу него,... решението на съда го изпълва с радост, понеже той едва ли би постигнал тая свобода, ако не беше последваната от делото присъда, и скоро ще бъде свободен и господар на своя живот и [на] своята деятелност.“[12]

---

[10] П. К. Яворов, цит. съч., стр. 24.

[11] Т. Делииванов, Спомени за Гоце Делчев, сп. Македонска мисъл, София, кн. 9—10, 1946, стр. 379—380.

За плановете, които са изпълвали ума и сърцето на Г. Делчев след напускането на Военното училище, Т. Делииванов разказва в своите спомени: „За него пътят на живота му е ясен... — Робското ни положение в Македония определя ясно какво требва да правя: това, което са предприемали всички потиснати, това, което предприе и Левски, и др. при много по-несгодни условия за борба, отколкото сега ни се представят в Македония... Той ще отиде в Македония и ще се отдаде на революционна дейност, като организира населението за борба срещу угнетителите.“[13]

Г. Делчев напуска Военното училище през есента на 1894 г. По това време вече развива организационно-политическа дейност създадената в Солун тайна революционна организация под името Български македоно-одрински революционни комитети (БМОРК) начело с Централен български македоно-одрински комитет (ЦБМОК).[14] Това е първата самостоятелна революционна организация в Македония и Одринско, продължителка на делото на българската национална революция.

В устава на БМОРК, съставен по примера на устава на Българския революционен централен комитет (БРЦК) в Букурещ при новите условия, сложили се в Македония и Одринско след несправедливото решение на Берлинския договор спрямо по-голямата част от българските земи, се казва, че целта на организацията е „придобиване пълна политическа автономия на Македония и Одринско“ (чл. 1). Член на организацията „може да бъде всеки българин без разлика на пол, който не е компрометиран с нищо нечестно и безхарактерно пред обществото и който обещава да бъде с нещо полезен на революционното освободително дело“ (чл. 3). За постигането на поставената цел членовете на БМОРК се задължават „да събуж-

---

[12] Т. Делииванов, цит. съч., стр. 379—380.

[13] Пак там.

[14] БМОРК е основана на 23 октомври 1893 г. от Дамян Груев, д-р Христо Татарчев, Иван х. Николов, Петър п. Арсов, Андон Димитров и Христо Батанджиев.

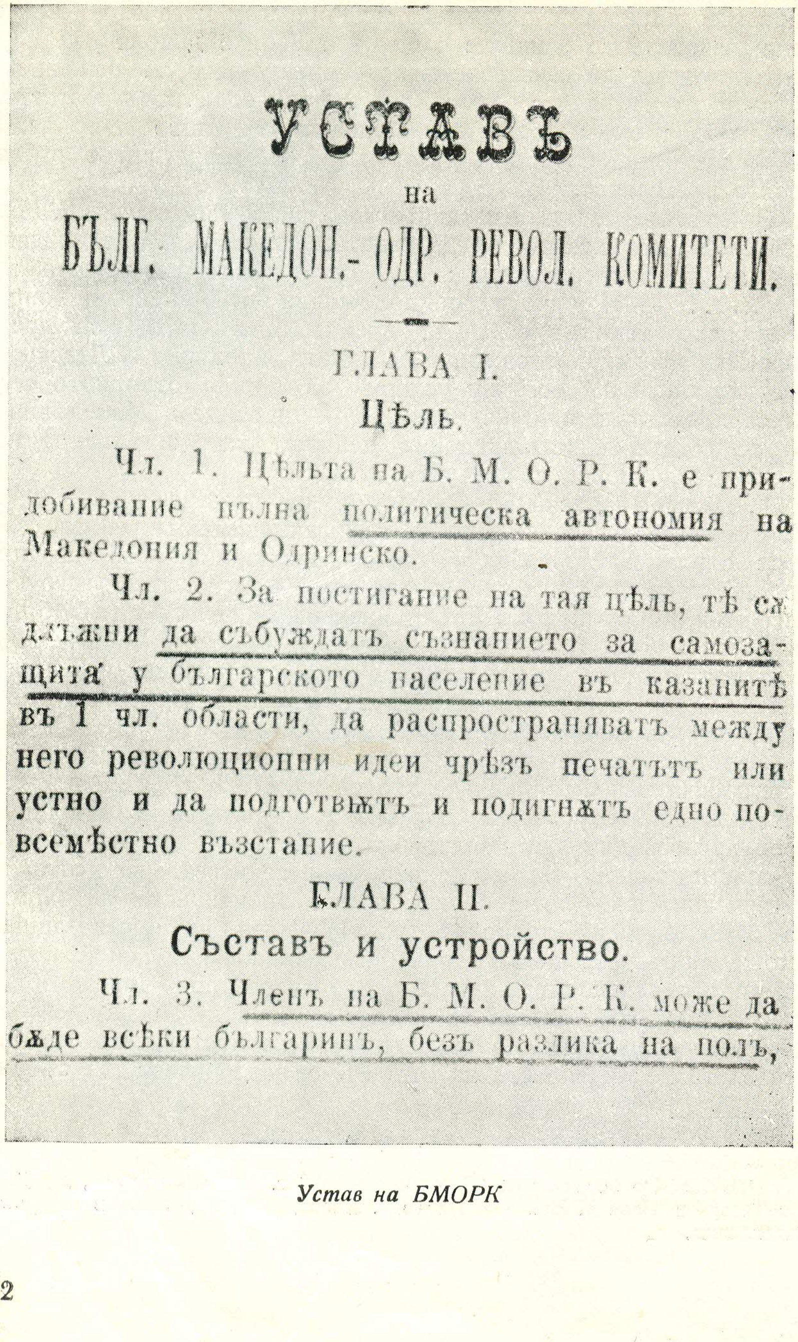

УСТАВЪ

на

БЪЛГ. МАКЕДОН.-ОДР. РЕВОЛ. КОМИТЕТИ.

ГЛАВА I.

Цѣль.

Чл. 1. Цѣльта на Б. М. О. Р. К. е придобивание пълна политическа автономия на Македония и Одринско.

Чл. 2. За постигание на тая цѣль, тѣ сѫ длъжни да събуждатъ съзнанието за самозащита у българското население въ казанитѣ въ 1 чл. области, да распространяватъ между него революционни идеи чрѣзъ печататъ или устно и да подготвѭтъ и подигнѫтъ едно повсемѣстно възстание.

ГЛАВА II.

Съставъ и устройство.

Чл. 3. Членъ на Б. М. О. Р. К. може да бѫде всѣки българинъ, безъ разлика на полъ,

Устав на БМОРК

дат съзнанието за самозащита у българското население в казаните в чл. 1 области, да разпространяват между него революционни идеи чрез печата или устно и да подготвят и повдигнат едно повсеместно въстание“ (чл. 2).

За тази революционна дейност, започната от БМОРК в Македония и Одринско, Г. Делчев говори още в първото си писмо от 17 октомври 1895 г. до Ефрем Каранов. „В Македония — се казва в това писмо — се развива систематична агитация за едно общо вътрешно въстание, която е взела големи размери, нема кътче в Македония, което да не е обхванато. Населението се приготовлява в едно близко време за въстание. . .“[15]

По същото време в София започва да се оформя онази насока в политиката на княжеския дворец и свързаните с него обществени среди, която остава в историята под името върховизъм и която оказва независимо от патриотичните чувства и добрите намерения на някои свои дейци отрицателно въздействие върху интересите на българската нация въобще и на населението в Македония и Одринско в частност. През 1895 г. се създава т. нар. Върховен македонски комитет (ВМК), който още през първата година на своето съществуване (след смъртта на Трайко Китанчев) бива възглавен от ген. Данаил Николаев, в чието лице княжеският дворец намира верен проводник на своята политика спрямо Македония и Одринско.

За ВМК, неговото ръководство и дейност Г. Делчев казва в едно от ранните си писма до Никола Зографов следното: „Голема надежда ми даваш за върховния, но да ти кажа ли, брате, тоя комитет такъво впечатление ми направи, такъво силно охладнение възпроизведе в мене, щото аз не му гледа[м] дали ще помогнат, ами опасявам се да не би да нанесат и голема вреда на делото. Че има хора, които мислят като нас (не напълно, има разлика чувствителна), в това лично се уверих, но „рибата мириши от главата“, така също и с върховния. Докато той се ръководи от такива едни лейки грандомани (генерала), докато подпредседателствува оглупелия вече от старост Ковачев[15а] и С^{ие}, дотогава то[й] не ще вземе нужното направление в действието си, дотогава тоя комитет ще бъде по име върховен.“[16]

При такава именно обстановка — започналата вече революционна дейност на БМОРК в Македония и Одринско и надигащата се опасност от върховизма в София — през есента на 1894 г. Г. Делчев пристига заедно със своя другар и съгражданин Туше Делииванов в Щип като български учител в махалата Ново село. Там той намира Дамян Груев[16a], също учител, който ръководи организационно-агитационната дейност на БМОРК в Североизточна Македония.

---

[15] Писмо № 203.

[15а] За Йосиф А. Ковачев вж. бел. 7 на стр. 59.

[16] Писмо № 4.

Тук Г. Делчев узнава от Груев подробностите около създаването и дейността на БМОРК и веднага се впуска с вдъхновение и жар в революционната борба. През деня той учи новоселските деца, а нощем развива трескава дейност сред възрастните щипяни[17] — посвещава ги в делата на организацията, създава тайни комитети и групи, урежда канали и изпраща куриери през границата за България. По тези канали потичат за вътрешността оръжие, литература, хора. Г. Делчев учителствува в Щип две години. През това време той създава революционни комитети и групи в обширен район на изток от Вардар.

Още от Щип Г. Делчев установява връзка с някои ръководители на ВМК в София. По-късно той пристига нелегално в столицата на България и се мъчи да получи подкрепата и помощта на ръководството на ВМК за дейността на БМОРК в Македония и Одринско. Г. Делчев има редица срещи с ген. Данаил Николаев, Йосиф Ковачев, Тома Карайовов, Андрей Ляпчев и други дейци от ВМК, пред които разяснява целите на революционната организация, оборва неправилни становища, апелира към патриотизма на своите събеседници, но нерядко бива разочарован, огорчен и дори възмутен от становищата им. В повечето от седемте писма, изпратени от Щип и запазени досега, той дава израз на своето отрицателно отношение към дейността на ръководството на ВМК в София.

Това отношение на Г. Делчев към ръководството на ВМК не е случайно. Той добре познава специфичните условия на освободителната борба в Македония и Одринско, заплетените интереси и домогвания на големи и малки държави около наследството на „болния човек“, както някои наричат в онова време загниващата Отоманска империя; не по-зле познава Гоце неправилната и порочна върховистка идеология, вредната за освободителното дело антинационална политика на Фердинанд и кликата около него и безразсъдните действия на редица ръководители на ВМК в София.

[16a] За Дамян Груев вж. бел. 2 на стр. 74.

[17] Г. Делчев намира лесно пътя към сърцата на обикновените хора. Т. Делииванов разказва (цит. съч., стр. 382), че в Щип имало един голям пияница, Спиро Килиманов, който със сълзи на очи молел да бъде приет в редовете на организацията, но Д. Груев решително му отказвал. Трогнат от сърдечността на Спиро, Г. Делчев се заел с него и след месец Спиро се простил с алкохола, бил приет в организацията и станал един от най-смелите нейни членове.

Двегодишната дейност на Г. Делчев в Щип и извън Щип му дава възможност да се запознае основно с положението на населението, да проникне по-дълбоко в актуалните проблеми на освободителното движение в Македония и Одринско. При ежедневната си работа сред народа той вижда, че тук редом с българското мнозинство живеят и други народностни групи, сред които се откроява и голяма маса бедно турско население. От погледа му не остава скрито и тежкото положение на турските селяни. Т. Делииванов описва следния характерен случай от пътуването си с Гоце от Щип до Кукуш: „При началото на Овче поле минахме край едно турско село, което направи впечатление с своята мизерия: одърпано население, мръсни дворове, къщи-колиби от пръти и слама. „А са господари“ — забележи Гоце и си издекламира: „Кажи ми, кажи, бедни народе, кой те в тая робска люлка люлее.“[18] „Мислиш ли — каза той, — че тия бедняци са в по-добро положение от нас, при все че са турци? Напротив. Все има при тех некоя пиявица, която ги смуче, а те все мислят, че бог им изпраща за наказание тия тегла.“[19] По пътя на подобни наблюдения Г. Делчев идва до заключението, че различните народности в Македония и Одринско еднакво страдат от тежките недъзи и пороци на султанско-феодалната обществена и държавна система, че имат еднакви интереси и би следвало да имат и еднаква цел — освобождение от многостранното потисничество.

Широката дейност, полезните наблюдения и размисли са за Г. Делчев добра подготовка за конгреса на БМОРК, състоял се в Солун през великденската ваканция на 1896 г. На този нелегален конгрес на организацията участвуват почти всички нейни ръководители и представители на повечето от вече оформилите се революционни райони в Македония и Одринско. В продължение на няколко дни участниците в конгреса извършват преглед и преценка на дотогавашната дейност на БМОРК, обсъждат програмата на организацията и основните положения на нейния устав.

---

[18] Това са първите два стиха от известната „Елегия“ на Хр. Ботев, които в точния си текст гласят:

> Кажи ми, кажи, бедний народе,
> кой те в таз робска люлка люлее?

[19] Т. Делииванов, цит. съч., стр. 383.

Активно и ползотворно участие в обсъжданията на конгреса вземат Гоце Делчев и Гьорче Петров[20]. На тях е възложена и задачата да обобщят предложенията и решенията в основен документ — устав на организацията. Г. Делчев и Г. Петров предлагат нов устав, в текста и духа на който намират израз изводите от наблюденията върху положението в Македония и Одринско, от анализите на съотношенията на обществените сили в тези две области и в цяла Европейска Турция и на многото външни фактори, в една или друга форма имащи отношение към проблемите в Турция и на Балканите. Според този устав създадената в края на 1893 г. организация под названието Български македоно-одрински революционни комитети се преименува в Тайна македоно-одринска революционна организация (ТМОРО) начело с Централен македоно-одрински революционен комитет (ЦМОРК).[21] Прието е този устав да се нарича Гоцевият устав, а ТМОРО — Гоцевата организация.

В устава на ТМОРО се казва, че тя „има за цел да сплоти в едно цяло всички недоволни елементи в Македония и Одринско, без разлика на народност, за извоюване чрез революция[22] пълна политическа автономия на тези две области“ (чл. 1). За постигането на тази цел „организацията се бори за премахването на шовинистическите пропаганди и национални разпри, които цепят и обезсилват македонското и одринското население в борбата му срещу общия враг; действува за внасяне общия дух и съзнание между населението и употребява всички средства и усилия за по-скорошното и своевременно въоръжаване на населението с всичко необходимо за едно общо и повсеместно въстание“ (чл. 2). Новото, което под влиянието на Г. Делчев и Г. Петров се внася в освободителното движение, е, че революционната организация става по принцип многонационална и си поставя за цел да извоюва „пълна политическа автономия“ с широки свободи и права за всички народности, населяващи Македония и Одринско.

---

[20] Гьорче Петров е роден през 1865 г. в Прилеп. Учил в Прилеп, Битоля, Солун и София. В Пловдив участвувал в движението за присъединяването на Южна България към княжеството. Учителствувал в Щип, Скопие, Битоля и Солун. Занимавал се с географски и етнографски изследвания. Включил се в редовете на националноосвободителната борба в Македония и Одринско, той става един от видните и активни ръководители на ТМОРО. Убит е в София през 1921 г. от терористи на Тодор Александров.

[21] По-късно, от 1905 г., тя влиза в историята с името Вътрешна македоно-одринска революционна организация (ВМОРО).

[22] В печатания тогава устав думите „всички недоволни елементи“ и „чрез революция“ са набрани разредено, което има значение на подчертаване.

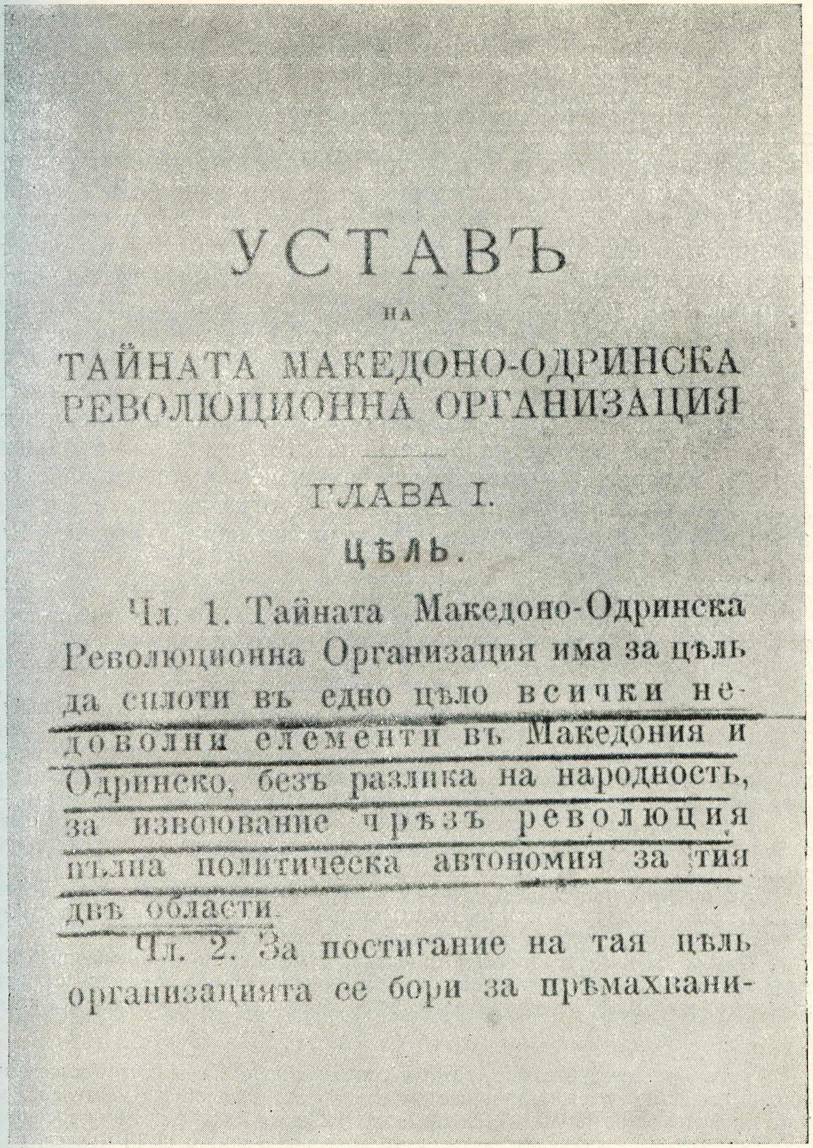

УСТАВЪ

НА

ТАЙНАТА МАКЕДОНО-ОДРИНСКА РЕВОЛЮЦИОННА ОРГАНИЗАЦИЯ

ГЛАВА I.

ЦѢЛЬ.

Чл. 1. Тайната Македоно-Одринска Революционна Организация има за цѣль да сплоти въ едно цѣло всички недоволни елементи въ Македония и Одринско, безъ разлика на народность, за извоюване чрѣзъ революция пълна политическа автономия за тия двѣ области.

Чл. 2. За постигане на тая цѣль организацията се бори за прѣмахвани-

Устав на ТМОРО

Може да се зададе въпросът, защо ръководителите на ТМОРО, които имат българско национално съзнание и са добри български патриоти,[23] не си поставят за цел присъединяването на Македония и Одринско, където българите съставляват мнозинството от населението, към българската държава, а превръщат организацията в многонационална и ѝ поставят за цел да извоюва политическа автономия за всички народности в границите на Турската империя или пълна независимост в границите на една самостоятелна държава. Отговорът на този въпрос се крие в тогавашните вътрешнополитически и международни условия на Балканите, в редицата обективни и субективни причини, за които е трябвало да се държи сметка при определяне целите на освободителната борба.

Тези причини са занимавали в края на 1893 г. и създателите на БМОРК. „Не можехме да възприемем гледището „прямо присъединение на Македония с България" — съобщава д-р Хр. Татарчев, — защото виждахме, че туй ще срещне големи мъчнотии поради противодействието на великите сили и аспирациите на съседните малки държави и на Турция."[24] Ръководителите на организацията ясно виждат, че да се иска присъединяването на Македония и Одринско към България при съществуващата в онова време обстановка в Турция, на Балканите и в Европа би означавало да се хвърли ябълката на раздора сред населението в страната, да се предизвика още по-активната намеса на другите балкански държави, да се засили вмешателството на великите сили, а всичко това би довело до разделянето на Македония и Одринско, до нови беди и страдания за тяхното население. Това именно налага да се избере пътят на борбата за извоюване на „пълна политическа автономия“. От тази автономия са заинтересовани не само българите, но и другите народности в Македония и Одринско. Това налага освободителното движение да се превърне в борба на всички потиснати народности против общите поробители.

---

[23] Има някои историци извън границите на България, които противно на истината твърдят, че нямало документ, в който Г. Делчев да е изразил своето българско съзнание и да говори за българско население в Македония. Разбира се, такива документи има. Тук ние поместваме два от тях:

а. В писмо до Никола Малешевски от 5 януари 1899 г. във връзка с разногласия и тенденции за разцепление сред дейците около ВМК в София Г. Делчев пише следното: „Отцепленията и разцепленията никак да не ни плашат. Действително жалко е, но що може да правим, когато си сме българи и всички страдаме от една обща болест (разр. м. — Д. К.). Ако тая болест не съществуваше в нашите прадеди, от които е наследство и в нас, немаше да попаднат под грозния скиптър на турските султани. . ." (вж. тук писмо № 116 с фотокопие).

б. В окръжното-послание, писано с шифър собственоръчно от Г. Делчев и Г. Петров, посочвайки целите, които султанската полиция иска да постигне с терористическата вълна в Македония и Одринско, се казва:

„Първо. Да изловят всичките по-живи, по-събудени и по-юначни българи (разр. м. — Д. К.), за които се има доношения, подозрения или просто за които може да се допуска, че са в състояние да подбуждат и водят народа. . .

Второ. . .

Трето. Градовете и селата, даже и горите и полетата да стегни в железни обръчи, да стане положително невъзможна всека обществена деятелност на българина" (разр. м. — Д. К.) (вж. тук док. № 230 с две фотокопия).

Тук трябва да изтъкнем, че не само кореспонденцията на Г. Делчев, но и всички документи на ТМОРО (ВМОРО) и на съратниците на Гоце, както и издаваните от организацията вестници са писани на литературен български език.

[24] Хр. Татарчев, Първият централен комитет на ВМРО (спомени), София, 1928, стр. 102.

На тази основа още тогава се поставя въпросът да се привлекат в освободителното движение и другите народностни групи в Македония и Одринско — власи, гъркомани, евреи из средата на бедните слоеве на големите градове, — а Гоце Делчев, Яне Сандански и техните другари дори правят опити да спечелят за делото на организацията и бедните турски селяни. По този начин ТМОРО се оформя и развива като организатор и ръководител на освободителното движение не само на българското население, но и на потиснатите и ограбваните слоеве от другите народности в Македония и Одринско. Трябва да се подчертае обаче, че мнозинството от членовете на ТМОРО и нейните ръководни кадри излизат от средата на българското население и че най-тежкото бреме на борбата и най-големите жертви в нея се дават пак от българското население в Македония и Одринско.

След конгреса в Солун Г. Делчев посещава градове и села в тогавашния Солунски вилает и по-специално в създадения по решение на конгреса Солунски революционен окръг на ТМОРО, агитира сред населението за освободителното дело, организира комитети и групи. В началото на учебната година, т. е. през есента на 1896 г., той бива назначен за главен учител в Банско. Гоце отива в пиринския градец с определено намерение да изгради широка организационна мрежа около Пирин, а също така да създаде тайни канали за България през Якоруда и Лъджене и през Белица и Рилския манастир, по които да се прехвърлят за вътрешността хора, оръжие и материали. Но още през ноември същата година Г. Делчев бива принуден да напусне Банско: чорбаджиите в града се обявяват против

Гоце Делчев и неговите другари и съратници Гьорче Петров и Никола Малешевски (в средата)

„бунтовния учител“ и заплашват да го предадат на турските власти, ако сам не напусне града, като човек, който работи против султана и държавата.

Напускайки Банско, а с това и учителската професия, Г. Делчев идва в София (заедно с Г. Петров) като задграничен представител на ТМОРО и член на нейния централен комитет. Тежката и отговорна работа в България Гоце често пъти прекъсва с нелегални обиколки из Македония и Одринско — ту като войвода на неуловима чета, ту преоблечен като тежък търговец или като оръфан чифлигар с глава праз в пояса. Султанските чиновници го наричат „канатлъ шейтан“ (хвъркат дявол).

Като задграничен представител на ТМОРО Г. Делчев идва в София с определен мироглед за живота и с оформени принципи за съдържанието, целите и пътищата на националноосвободителното движение в Македония и Одринско. И ако трябва този мироглед и тези принципи да се изразят с няколко думи, можем да кажем: Гоце Делчев е революционен демократ, отличаващ се със своята дълбока хуманност и живо чувство за социална справедливост. Той е голям български патриот и непримирим борец за свободата на народа, за благото на човека. Убеден интернационалист, Гоце мечтае за разбирателство и дружба между народите. Той е верен ученик и достоен последовател на великия Левски.

В основата на мирогледа и оттук в основата на идеологията на Г. Делчев като вожд на националноосвободителното движение в Македония и Одринско лежи неговата често цитирана мисъл: „Аз разбирам света единствено като поле за културно съревнование между народите.“ За да могат обаче народите да се съревновават на културното поле, необходима е свобода — национална и политическа, икономическа и социална. Оттук произтича естественият извод за необходимостта от борба, в резултат на която ще бъдат осигурени условия за мирен труд и съревнование между всички народности в Македония и Одринско.

Извоюването на свободата Г. Делчев не схваща просто като заменяне тираничния режим на султана с лъжедемократичния режим на някоя от балканските монархии. Злото не е и не може да бъде в характера на господствуващата народност в Турската империя, то не е дори изключително в състава на това или онова правителство и в неговите чиновници, а главно в съществуващата обществена система и държавен строй. Пословична става Гоцевата фраза: „Аз не мразя османците като народ; аз воювам против османската тирания като господарствена система.“ В тези думи на Г. Делчев е залегнало същото онова съдържание, което големият вожд на българската национална революция Васил Левски сочи като корен на злото за поробения български народ — „тиранството, безчеловещината и самата държавна система на турското правителство на Балканския полуостров“[25]. А тази държавна система се характеризира със своята абсолютно-феодална същност. От нея произлиза тежкото бреме на чифликчийството; от нея се раждат управленческите неуредици и злоупотреби, корупцията в обществения живот; от нея се обуславят и поддържат пълната безпросветност, вредните традиции на миналото, безперспективността за утрешния ден на широките народни маси.

Г. Делчев своевременно, още от самото начало, отклонява освободителното движение от тяснонационалния, прибагрен с шовинизъм път, по който го тласкат отделни недалновидни дейци на революционната организация, и го насочва и повежда по правилното течение на революционната борба против султанската „господарствена система“ — борба за основно разрешаване на селския въпрос (чифликчийската земя да премине в ръцете на селяните, които я обработват), за създаване условия за поминък на градската беднота, за извоюване на гарантирани национални, политически и културни права за широките маси от всички народности в Македония и Одринско. Това съдържание влага Г. Делчев в често повтаряния от него лозунг: „За свободна и независима Македония с широки права за всички сиромаси от всички нации, религии и езици в нея!“ Издигайки този лозунг, Г. Делчев сякаш говори с ума и сърцето на В. Левски, който тридесетина години по-рано пише: „. . . турският чорбаджилък да даде място на съгласието, братството и съвършеното равенство между всичките народности. Българи, турци, евреи и пр. щат бъдат равноправни в всяко отношение. . .“[26]

---

[25] Д. Т. Страшимиров, История на Априлското въстание, т. I, Пловдив, 1907, стр. 118.

Затова именно „и гъркомани, и куцовласи — казва П. К. Яворов — го посрещаха като желан гостенин и го изпращаха като роден брат. Изчезваха национални вражди пред неговата убедителна проповед в името на самоуправна Македония. Изчезваха и племенни ненависти пред неговите възторжни пророчества за една конфедеративна република на Балканския полуостров.“[27]

Г. Делчев е дълбоко убеден, че султанската „господарствена система“ може да бъде ликвидирана, че пълна политическа автономия може да бъде извоювана само чрез разрушаване на тази система от силите на народната революция. Това разбиране той влага в известните свои думи: „Освобождението на Македония лежи в вътрешното въстание. Който мисли другояче да се освободи Македония, той и себе си лъже, и другите.“[28] И тук Делчев следва пътя на апостола Левски, който в съставения от него проектоустав на революционната организация твърди, че свободата ще се постигне, като „с една обща революция . . . се направи коренно преобразование на сегашната държавна деспото-тиранска система и . . . се замени с демократическа република (народно управление)“[29].

---

[26] Д. Т. Страшимиров, Васил Левски, т. I, Извори, София, 1929, стр. 221.

[27] П. К. Яворов, цит. съч., стр. 76—77.

[28] Писмо № 203.

[29] Д. Т. Страшимиров, История на Априлското въстание, т. I, Пловдив, 1907, стр. 118.

Г. Делчев съзнава също така, че въстание се прави с народ, който е подготвен да прегърне революционната идея и да следва избрания път докрай. Именно това е задачата на революционната организация — да раздвижи широките народни маси, да ги просвещава и организира, да ги учи и подготви за въоръжено въстание.

Г. Делчев вижда омразната противонародна „господарствена система“ и извън пределите на османската държава — в съседните балкански монархии.

Тази „господарствена система“ започва да пуска корени и в младата българска държава. В България Делчев за пръв път се вглежда в обществено-икономическите основи на класовото господство. Това му помага да разбере, че „господарствената система“ на княз Фердинанд, на неговите генерали и министри, на реакционната българска буржоазия не може да бъде опора за освободителното движение. Делчев вижда същото голямо зло и в другите съседни на Македония държави — Гърция и Сърбия, — гдето съществува „господарствената система“ на гръцката и сръбската буржоазии, оглавявани от монарси.

Затова именно Г. Делчев се бори против домогванията на балканските монархии към Македония и Одринско, пази организацията от посегателствата на реакционните кръгове в София, Белград и Атина. Той вижда, че опасността, която в онова време идва от Фердинандовия дворец и неговите правителства, може да стане най-сериозна поради националната общност на мнозинството от населението в Македония и Одринско с това в България, поради спекулата, която се върши с тази общност в името на обединението на българската нация.

За Г. Делчев е ясно, че и най-малкото обвързване на организацията с реакционните официални и неофициални кръгове в България може да има и други тежки последствия за освободителното дело. И без това балканските и европейските правителства подозират и дори твърдят, че ТМОРО се намира в тесни връзки със софийските управляващи кръгове. Те биха били доволни, ако това е наистина така, защото в такъв случай по-лесно биха задушили освободителната борба и биха открили по-големи възможности свободно да поделят Македония, Одринско и всички европейски територии на турската държава.

Решително отхвърляйки чуждите домогвания спрямо Македония и Одринско, Г. Делчев внушава на населението да разчита само на себе си и да се готви да извоюва свобода и независимост преди всичко със свои собствени сили. „Не може да се надеваме на чужда помощ — агитира той в Струмишко, — да не чакаме от България помощ, ни от коя да е друга сила, а требва да се подготвим отвътре — в душата си всеки селянин да се проникне от тая идея, всичко да се подготви и тогава да се дигне масово въстание.“[30]

Особено рязко се опълчва Г. Делчев против ония, които искат да вдигат въстания заради пожарищата и пепелищата, с които смятат да предизвикат намесата на великите сили. „... престъпно е да се освобождава народ чрез преднамерено създавани пожарища и касапници — казва Гоце. — Инак ний ще заприличаме на просекът, който човърка раните си и вади гноища и кърви, за да застави хората да се избавят с един десетак от зрелището на една гнъсотия.“[31]

Г. Делчев се бори против домогванията на балканските монархии спрямо Македония и Одринско, но винаги прави разлика между управляващите върхушки и народите, между правителствата и широките народни маси. За Гоце освобождението на Македония и Одринско не завършва с извоюването на свобода и независимост за народа: неговите идеи надхвърлят — както това е и при неговия учител и предтеча В. Левски — границите на малката родина и се свързват с великата идея за братско сътрудничество на освободените балкански народи в рамките на конфедерация или федерация. Така разбиранията и идеалите на Г. Делчев откликват на безсмъртната идея за братство и мирно развитие на балканските народи, проповядвана на времето от В. Левски, Хр. Ботев, Св. Маркович и др. Идеята на Г. Делчев за свят като поле за културно съревнование между народите сродява големия революционен демократ и вожд на ТМОРО с великите пролетарски хуманисти на нашето време.

Дейността на Г. Делчев като задграничен представител на ТМОРО в София има твърде широк обхват. Тя е многостранна и е свързана с голяма отговорност. Да се пропагандират идеите на освободителното движение, да се популяризира борбата на революционната организация, да се спечели морално-политическата подкрепа на широките обществени кръгове в България, да се отбиват вредните тенденции в официалната политика на правителствата, да се противодействува на авантюристичните замисли и акции на някои върховистки ръководители, да се доставят и препращат в Македония и Одринско оръжие и литература, да се организират и прехвърлят през границата чети и отделни хора, да се посрещат и устройват връщащи се от вътрешността чети, куриери, пристигащи в страната подгонени от султанските власти дейци на революционната организация и потоците от бежанци — такива са основните задължения на задграничния представител, към които обстоятелствата често прибавят и редица други.

---

[30] Движението отсам Вардара и борбата с върховистите, София, 1927, стр. 139.

[31] П. К. Яворов, цит. съч., стр. 85.

Върху плещите на Г. Делчев и неговия другар Г. Петров тежи изключително голяма отговорност не само поради многообразието и трудностите на поставените пред тях задачи, но и защото задграничните представители, избирани направо от конгреса, притежават права и изпълняват функции, каквито вътре в Македония и Одринско има само централният комитет, т. е. техните действия се извършват от името на ТМОРО и заангажирват престижа на организацията.

При това не трябва да се забравя, че дейността на Г. Делчев и Г. Петров в България протича при извънредно сложни, често изменящи се обстановки и съотношения на сили и фактори във вътрешнополитическия живот на страната. Политиката на княжеския дворец и послушните на княза кръгове е известна. Нейната цел е присъединяването на Македония и Одринско (изцяло или разделени с други държави) към България и борба против всички обществени сили и особено против ТМОРО и нейните първи дейци, които противодействуват на тази политика. Дворецът и свързаните с него кръгове искат да бъде използуван Върховният македоно-одрински комитет (ВМОК)[32] като проводник на тяхната политика, да се противопоставя той на всички сили в България и извън нея, които пречат на тази политика и поддържат в една или друга форма принципите и борбата на ТМОРО.

При тази яснота и безспорност на неизменната същност на дворцово-върховистката политика обаче нерядко се правят тактически отстъпления и завои, диктувани от конкретни интереси, от бързо изникващи нови обстоятелства, налагани от действието на непредвидени фактори. Не са изключение случаите на противоречия между дворец и правителство, понякога се явяват различия между правителство и върховистки ръководители, а често явление стават несъгласията в самите ръководни върховистки среди. Това създава сложни обстановки и изисква от задграничните представители на ТМОРО да проявяват принципност и предвидливост, съчетани с много такт и гъвкавост в отношенията с официални фактори и обществени групировки, с отделни хора от една или друга среда.

---

[32] ВМОК има своя кратка история. В 1894 г. се създава Македонски комитет в София, който в 1895 г. се преименува на Върховен македонски комитет, а в 1900 г. бива наречен Върховен македоно-одрински комитет. Председател на Македонския комитет и първоначално на Върховния македоно-одрински комитет става Трайко Китанчев, след него до 1897 г. — ген. Д. Николаев, който бива сменен от Хр. Станишев. В 1899 г. за председател е избран Б. Сарафов, а в 1901 г. — Ст. Михайловски. В 1902 г. става разцепление сред ръководните среди на организацията и се оформят два ВМОК, като на единия става председател Хр. Станишев, а на другия — първоначално Ст. Михайловски и след него ген. Ив. Цончев.

Дейността на Г. Делчев в България най-често и непосредствено докосва по политически, организационни и дори лични въпроси „сферата“ на ВМОК в София. Нещо повече, Г. Делчев и неговите другари са принудени да действуват до голяма степен сред върховисткото движение в широкия смисъл на думата с цел да извлекат максимум изгоди за делото на ТМОРО.

По-горе беше посочена същността на върховизма в България, посочени бяха и целите, които дворецът и свързаните с него кръгове искат да постигнат с помощта на ВМОК. Във ВМОК в София обаче се срещат и работят хора с различни намерения и подбуди. Разглеждайки тези намерения и подбуди сред ръководителите на ВМОК и обикновените членове на дружествата, които поне формално се представляват от ВМОК, могат да се различат, макар и твърде схематично, четири категории дейци:

1. Дейци като ген. Данаил Николаев, ген. Иван Цончев, Андрей Ляпчев, Димитър Ризов и др., които са изразители и защитници на интересите на най-реакционната и най-експанзивната част от българската буржоазия и проводници на политиката на Фердинандовия дворец по отношение на Македония и Одринско. Мнозина от тях — македонствуващи българи от княжеството като ген. Николаев, Цончев и др. или пък български обществени дейци и държавни служители, родени в Македония или Одринско, като Ляпчев, Ризов и др. — са неразривно свързани с интересите и политиката на реакционните партии и правителства в София.

2. Дейци като Трайко Китанчев, Тома Давидов, Йосиф Ковачев, Владислав Ковачев, Христо Станишев и др., на които не може да се отрекат патриотични разбирания и чувства и които искрено желаят да дадат своя принос за освобождението на Македония и Одринско. Някои от тях застъпват принципите на ТМОРО, а други смятат, че освобождението на Македония и Одринско може да се осъществи най-лесно и дори единствено

по пътя на активната намеса на българската държава. Мнозина от тях са в тесни връзки с дейци на ТМОРО и оказват подкрепа на революционната организация в Македония и Одринско. Реакционната буржоазия и дворецът се опитват да използуват тези дейци за своята политика, а когато това не им се удава, ги преследват.

3. Дейци като Борис Сарафов, Софрони Стоянов, Михаил Думбалаков, Анастас Янков и др., в по-голямата си част бивши офицери, повече или по-малко славолюбиви, някои с авантюристични склонности, люшкащи се в един свят на фантастични планове и нечестни комбинации. Някои от тях, ръководейки се от принципа „целта оправдава средствата“, не се спират пред нищо, дори пред предателство и измяна, за да постигнат свои лични цели, отъждествявани от тях с „делото“. Типичен за тази категория дейци от и около ВМОК е Борис Сарафов, който за слава и пари за „делото“ извърши и безразсъдни действия. Известно е, че за 40 хиляди златни лева, получени от сръбското правителство уж за подпомагане на революционното движение в Македония, Сарафов оказа активно съдействие на сръбски въоръжени чети да проникнат и се настанят в Македония. Това нанесе тежък удар върху ТМОРО и върху националноосвободителното движение в Македония и Одринско.

4. Дейци от провинциален мащаб и обикновени членове на македонските и одринските дружества в България, представляващи значителна и разнородна в социално и политическо отношение маса от бежанци и преселници, пристигнали от Македония и Одринско и настанени в България поради различни причини и в различно време. Свързани с Македония и Одринско, те искрено желаят да видят своята родина свободна. Чужди на сметките и амбициите на хора като Цончев и Сарафов, те понякога се увличат от върховистката пропаганда, но винаги подкрепят делото на революционната организация.

През своята шестгодишна дейност като задграничен представител в София (1896—1901) Г. Делчев вижда нееднородността на ВМОК и въобще на т. нар. върховистко движение в България. Той проявява значителна гъвкавост в отношенията си с комитета, неговите дейци и членската маса на дружествата в София и провинцията. Усилията на Г. Делчев, Г. Петров и на техните другари имат за цел да се отстранят дворцовите агенти и реакционните елементи от ръководството на организацията, като на тяхно място бъдат издигнати хора, които да подпомагат делото на ТМОРО. Разбира се, при съществуващата тогава обстановка и манталитет на повечето от върховистките ръководители не всичко може да се предвиди, не всеки от тях може да бъде преценен правилно. Така например, докато Г. Делчев има известно основание да подкрепи кандидатурата на Хр. Станишев за председател на ВМОК, той претърпява неуспех с Б. Сарафов и офицерите около него, които биват избрани в ръководството на ВМОК с най-активна негова подкрепа и от които се очаква честно да съдействуват на делото на ТМОРО — съгласно предварителна договореност и тържествено обещание. Г. Делчев пише с огорчение в споменатото по-горе окръжно-послание за претенциите и домогванията на Б. Сарафов и другите офицери от ВМОК: „Тъкмо когато мислехме, че делото се вече освобождава от разногласията по негови принципиални основи, тъкмо когато съживяванието на работите тук даваше ни надежда, че ще може вече да се даде на вътрешната организация очакваната оттук помощ, тъкмо тогава тукашните наши другари и привърженици уж на идеите и началата на вътрешната организация проявиха претенциите на стария комитет за първенство и върховенство в ръководение на общите работи по освободителното дело с мотивировка, че досегашните ръководящи сили (на ТМОРО — Д. К.) са били неспособни за ръководители. . . “[33]

Въпреки отделни неуспехи в отношенията с ВМОК Г. Делчев води последователна борба против върховизма на Фердинандовата клика и направи извънредно много за разобличаване върховистката политика и върховистките лозунги, за пресичане или ограничаване в крайграничните райони на върховистките четнически набези, за запазване и издигане престижа на ТМОРО.

Много и много страници трябва да се изпишат, ако бихме искали да обрисуваме многостранната дейност на Г. Делчев. Естествено това е невъзможно да се направи в тесните рамки на настоящия биографичен очерк. Уверено можем да кажем обаче, че навсякъде, където Г. Делчев живя, работи и се бори — в Щип и Солун, в София и другаде в България, в Странджа, Пирин и под Грамос, — се пази свято споменът за прекрасния човек, легендарния борец и уважавания народен вожд.

„Г. Делчев бе един праведник с кама в пояса. Легендата го представя като една бясна хала — и наистина никой не бе равен нему по смелост, — но в неговата природа преобладаваше мечтателността. По призвание той бе роден за апостол. Всички угнетени будеха бунт в душата му; всички крайни блянове за преустройството на обществото изкушаваха ума му. Една безспирна струя от разностранен идеализъм бликаше от него.“[34] Така един съвременник на Г. Делчев рисува вожда на революционното движение в Македония и Одринско, така си представят Гоце малцината живи негови съвременници и съратници.

---

[33] Док. № 230.

В тази запечатваща се картина на „праведник с кама“ се откроява преди всичко изключително светлият морален облик на Г. Делчев. Безпределно предан на народа, на революционната борба, Гоце чувствува, мисли и действува изключително като революционер-водач, който се е родил, за да служи на своя народ, който е готов да пожертвува живота си, стига с това да приближи деня на народната свобода. Той обича родителите си, но ги оставя в неутешима скръб по него, за да се посвети на революционната борба. Той обича своя дом, пълен с радостен глъч на осем братя и сестри, но отрано сменя този дом с просторите на родната земя, изпълнени със страданията на потиснатия народ. Гоце е млад красавец, към когото не една мома отправя любовен взор, но той няма време за личен живот. И народният певец казва истината:

Делче войвода кукя си нема —
кукя му е ладна пещера.
Делче войвода татко си нема —
татко му е Пирин планина.
Делче войвода майка си нема —
майка му е земля македонска.

Сливането на Г. Делчев с революционното дело е толкова пълно, щото за всичко — дори за щастието или нещастието на своите близки — той съди от гледището на революционната организация. Когато неговият брат пада в сражение, което четата на Христо Чернопеев води със султански аскер в Гевгелийско (1901), първият въпрос на Гоце е дали Мицо не е показал някоя слабост. . . .[35] Ако Гоце бе останал жив, той би чул, че и другият му брат, Милан, през юни 1903 г. се е държал геройски при сблъскването на четата на Кръстьо Асенов с турски войски в Малешевско, за да падне след това в неравен бой край своя роден град Кукуш. Гоце навярно би похвалил храбростта на Милан и дълбоко в душата си би

---

[34] Вестник на вестниците, София, 2 август 1918 г.
[35] П. К. Яворов, цит. съч., стр. 65.

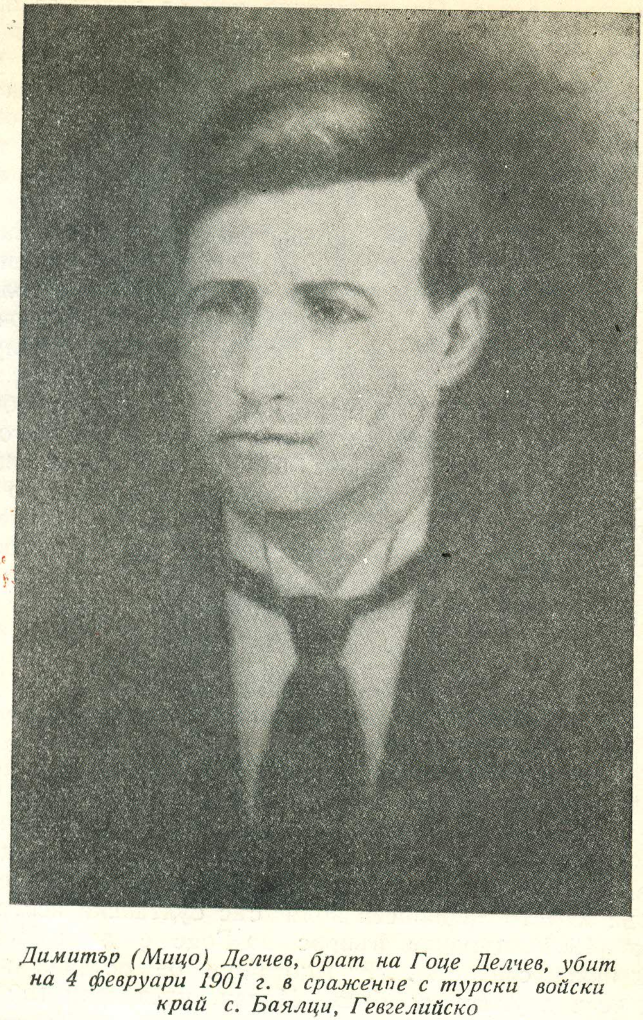

Димитър (Мицо) Делчев, брат на Гоце Делчев, убит на 4 февруари 1901 г. в сражение с турски войски край с. Баялци, Гевгелийско

скрил болката от ранната смърт и на втория брат, загинал от вражески куршум. . .

Изумителна е скромността на Г. Делчев — скромност и в личния, и в обществения живот. Живи връстници и сподвижници помнят Гоце от дните, когато той след плодотворна работа из македонски градове и села или някъде из Одринския

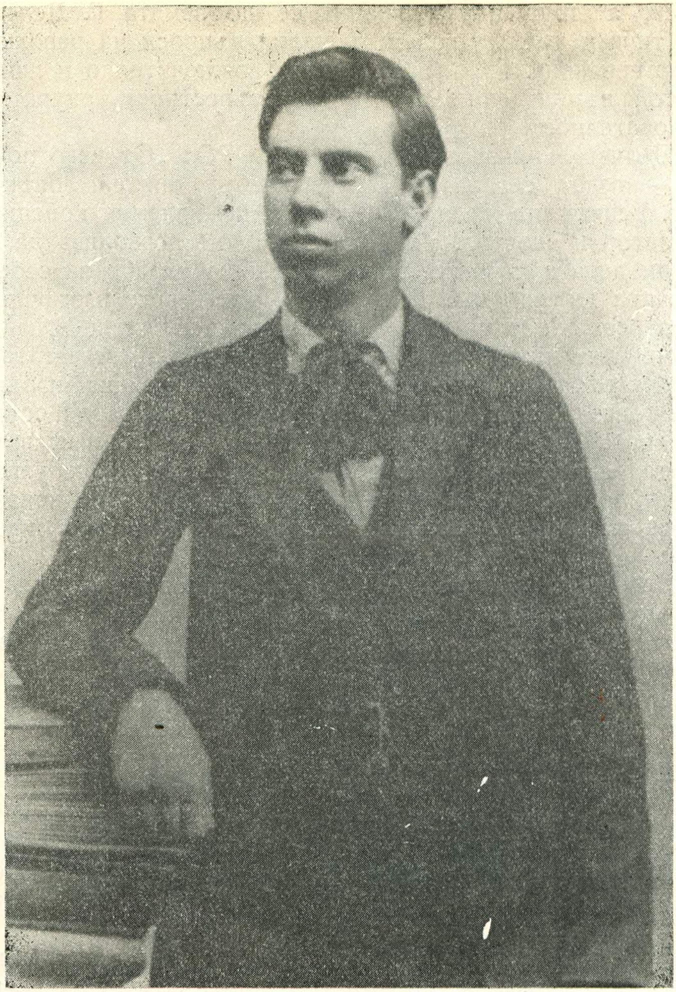

Милан Делчев, брат на Гоце Делчев, убит на 12 юни 1903 г. в сражение с турски войски край с. Неманци, Кукушко

вилает идва в София и живее в полупразна стая на тогавашния хотел „Батенберг". Облечен в изтрито сетре, което постягва широките му плещи, и в неудобни панталони, понякога възкъси, а друг път опиращи се до земята, Г. Делчев без умора тича и урежда големи и малки въпроси на революционната организация. И всички работи, включително и най-дребните, той върши с похвална добросъвестност, акуратност и последователност.

Г. Делчев е признат вожд на ТМОРО: „От него по-голям няма" — казват селяните. Той е храбър, опитен, ловък и находчив. Всички признават в негово лице големия конспиратор, организатор и апостол. Но Гоце никога не позволява да бъдат величани делата му, не обича да слуша хвалби за себе си и предпочита да стои в сянка. Когато той с чета извършва значителна революционна акция, по негово нареждане в печата не се споменават нито имена, нито дори се назовава четата, а се пише: народът или революционната организация извършиха това и това.[36] Когато четата се фотографирва, за да остане за поколенията образът на борците, Г. Делчев застава в последната редица и само от текста под снимката се узнава за неговото присъствие. И по сърце, и по разум Гоце ненавижда празните слова, големството, вредното кичене с били и небили заслуги.

Г. Делчев държи нишките на цялата организация и в негови ръце се събират хиляди златни лири, които народът дава и организацията доставя по свои пътища за покупка на оръжие, патрони, динамит и други бойни материали. И въпреки че е „позлатен", както с обидна подозрителност говорят някои върховистки големци, Гоце винаги е без пари. Гладът е нерядко спътник на прославения революционер, на когото народът доверява и пари, и имот, и живот. В едно писмо на Г. Делчев от София до Георги п. Цветков и Никола Зографов се казва: „Гйорге, ти искаш да додеш тук, за което и ме запитваш. По моему по-добре подобна мисъл да не се роди в глава, а камо ли да направиш това. Седи си, брате, че ще почнеш да викаш: ела, зло, от тебе по-зло имало. Не стига, дето не можем да ти платим нищо, но известявам ти, че ако додеш и с един лев макар, не ще можеш да му се нарадваш, ще ти се нахвърлим като вълци. Надали е изпитвал некой друг такъв глад като мен." Гоце обаче нито сам пада духом, нито оставя другарите си да унивват. „Бъдете бодри — пише той в същото писмо, — не изгубвайте кураж. Кое царство не се [е] разкапало, без да има пред себе си врагове с положение, каквото

---

[36] Писмо № 226.

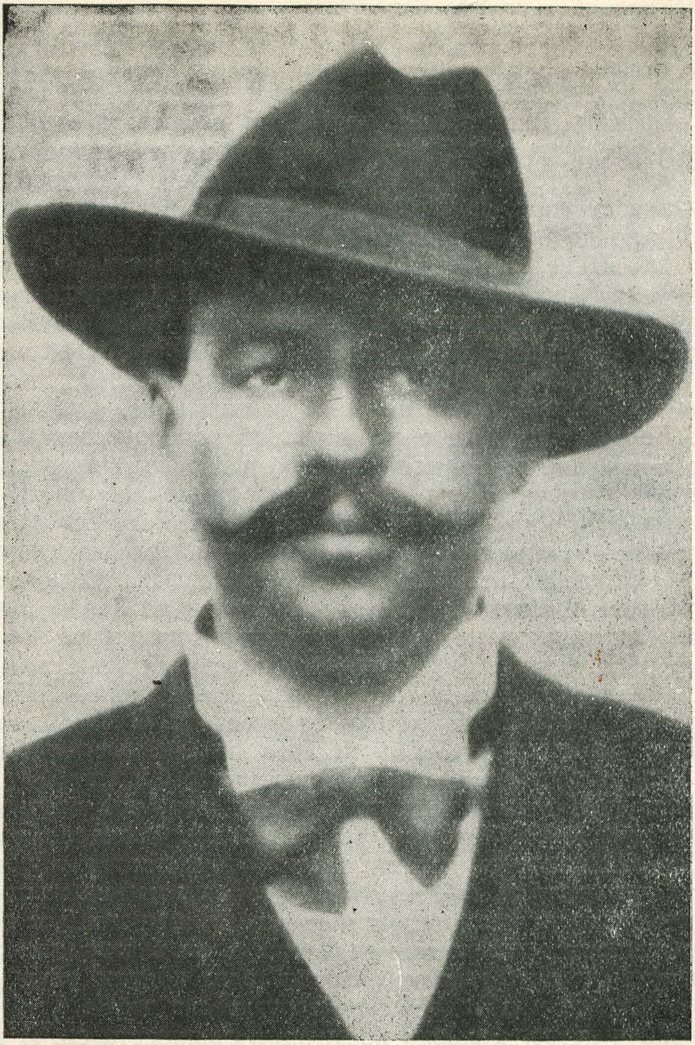

Малко известна снимка на Гоце Делчев

е нашето? Ний сме силни, защото и това, което имаме, е насочено против турското царство.“[37]

„Труд и постоянство, това е силата, с помощта на която човек става най-велик при всеко начинание“ — пише Г. Делчев до своя другар Никола Малешевски в Дупница.[38] С тези думи Гоце изразява голямата истина преди всичко за себе си. Защото в труда си за благото на своя народ той е наистина неуморим, в постоянството при преследването на поставената цел — непостижим. Всеотдайно предан на великото освободително дело до последния миг на своя живот, безкористен във всяко начинание, аскетично скромен и ненавиждащ шумните реклами, изпълнен със себеотрицание и с постоянна грижа и за най-дребните нужди на сподвижници и бойни другари, съсредоточил всички сили, знания и способности в служба на освободителното дело, безстрашен, съобразителен, юначен — такъв е моралният облик на незабравимия Гоце.

Г. Делчев носи в себе си и излъчва около себе си изумителното обаяние на човек и другар, на войвода и вожд. Прославеният апостол на народната свобода няма в онова време равен на себе си. „Бяло арнаутско фесче с черен завит наоколо шал — рисува П. К. Яворов внушителната фигура на Гоце — покриваше не твърде голяма, обла глава. Сива шаечена куртка, сиви шаечени панталони и опнати до колене орехови чешири в пристегнати опинци очертаваха правилните форми на среден ръст фигура. Облечено само в левия ръкав тъмносиво кепе[39], полунаметнато и с повлечена дясна пола, придаваше особно дива прелест на цялата горда осанка. С кама, револвер и патронташ на кръста, с преметнатата зад рамо светла манлихера Гоце приличаше на някакво хайдушко божество.

Китка тъмно кестенови коси се подаваха над високо ясно чело, подпряно от леко смръщени вежди. Валчесто мургаво лице се озаряваше от големи кафяви очи с поглед обикновено кротък, но готов да заблести като нож при най-малка тревога. Правилен римски нос, поизвит над неголеми мустаци, с ноздри жадно дишащи, обличаваше горещината на благородно сърце. Обрисувани в неопределена усмивка едва подути устни и хубаво закръглен подбрадник свидетелствуваха може би за едно пламенно чувство, дълбоко поетично в същността си. И в този общи вид имаше нещо извънредно меко и същевременно упорито, нещо извънредно нежно и същевременно заповедническо, нещо кой знае как мечтателно и винаги стремително и победно. В този общи вид беше самия Гоце — в своята мисъл, в своето чувство, в своето дело — в целия свой живот.“[40]

---

[37] Писмо № 33.

[38] Писмо № 108.

[39] Къса аба, груба шаячна връхна дреха.

Но не само Яворов познава тоя Гоце — „хайдушко божество“. Не само Яворов изпитва великото обаяние, което лъха от Гоце и което оставя дълбоки следи в литературното творчество на поета. Всички, които го посрещат и изпращат в сгушените села на Македония и Одринско, не намират думи, за да опишат гордата, лъхаща топлота и вяра фигура на великия Гоце. „Гоце престегна черните си паласки — разказва Христо Силянов за обиколката на Г. Делчев из Западна Македония, — уви един шал около белия си фес, преметна на лявото си рамо черна гуна, а над нея карабината и потегли пръв, като махна с дясната си ръка. Красиво увитата чалма, кокетно увисналият край на гуната, жестът на замахналата ръка — всичко говореше, че е намерил стихията си. В тоя момент той ми се видя непостижим като полубог.“[41]

Силата на Гоцевото въздействие върху обикновените люде в Македония и Одринско е още по-голяма и неотразима, проникваща и вдъхновяваща. Той винаги намира правилен подход, знае коя дума ще затрогне сърцето и ума на събеседника, умее да изгони стеснителност, страх и колебание. Словото на Гоце разтваря, както се казва, тежки врати; чрез силата на умни, сърдечни и убеждаващи думи той постига за час това, което други никога и с никакви средства не могат да постигнат. „Седнал до огнището — пише Георги Баждаров за работата на Г. Делчев със селяните в Серския революционен окръг, — кръстосал нозе, държащ машата в ръката си, той започна разговор с непосветените. Разпита ги за това и онова, та да изгони от душите им всеки страх и следователно да разбират какво ще им се приказва. Съсредоточен, подигащ от време на време искрящи очи към двамата селяни и бъркащ понякога в пепелта с машата, Делчев излагаше неволите на раята с тон и чувство, сякаш ги преживяваше. Подире той доказваше, че това няма да бъде така, щом всички страдащи пожелаят да премахнат робството и действуват солидарно. Един за всички, всички за един — и над изстрадалата земя ще изгрее слънцето на свободата, народът няма да робува на султани и паши. Речта му вървеше плавно, естествено, сякаш с участието на всички присъствуващи се решаваше големият въпрос за освобождението. Селяните разбираха всичко и накрая дадоха клетвата, озарени от блясъка на големия идеал... Гоце Делчев извършваше това при всеки случай с усърдието на начинаещ агитатор и с опитността на дългогодишен апостол, защото той любеше народа си до самоотрицание, а любовта отваря и най-коравите сърца, ободрява и най-страхливите души.“[42]

---

[40] П. К. Яворов, цит. съч., стр. 83—84.

[41] Хр. Силянов, Писма и изповеди на един четник, София, 1927, стр. 23.

Краткото време между дългите пътувания по градове и села в Македония и Одринско или между вдъхновената агитация и разглеждане на делови въпроси Г. Делчев обича да прекарва в дружески разговори и закачки, сред които често се извива любимата негова песен:

Айде, море, кукни, кукни,
сиво пиле куковице, море,
кукни да не кукнеш.

. . . .

Айде, море, да си слегнем,
сиво пиле куковице, море,
у Солунско поле.

Така в усилена агитационна и организационна работа, обгърнат от любовта и привързаността на своя народ, Г. Делчев кръстосва из родната земя, увлича с обаянието на словото си и най-хладните души, множи редовете на революционната организация. И навсякъде „той преливаше ярката светлина на душата си у слушателите по ония най-сигурни пътища, които често пъти не са освен един лъч в погледа, една нота в гласа или едно скършване в движението. Така необикновената любов и вяра на тоя необикновен човек ставаха любов и вяра на целия народ. И Македония се кълнеше в негово име.“[43]

На 2 май 1903 г., връщайки се от Солун, където отива да се срещне и преговаря с Дамян Груев във връзка с известното солунско решение за обявяване въстание през 1903 г., Г. Делчев пристига в с. Баница, Сярско. С него са войводите Димитър Гущанов и Михаил Чаков с около 40 четници. Изглежда, че по пътя четата е била случайно открита или предадена. На 4 май рано сутринта в къщата, гдето е Гоце с другарите си, пристига тревожната вест, че многоброен аскер е обградил Баница и претърсва къща след къща.

---

[42] Г. Баждаров, Гоце Делчев, Спомени, в. Независима Македония, май 1923 г.

[43] П. К. Яворов, Хайдушки копнения, Събрани съчинения, т. II, София, 1959, стр. 70.

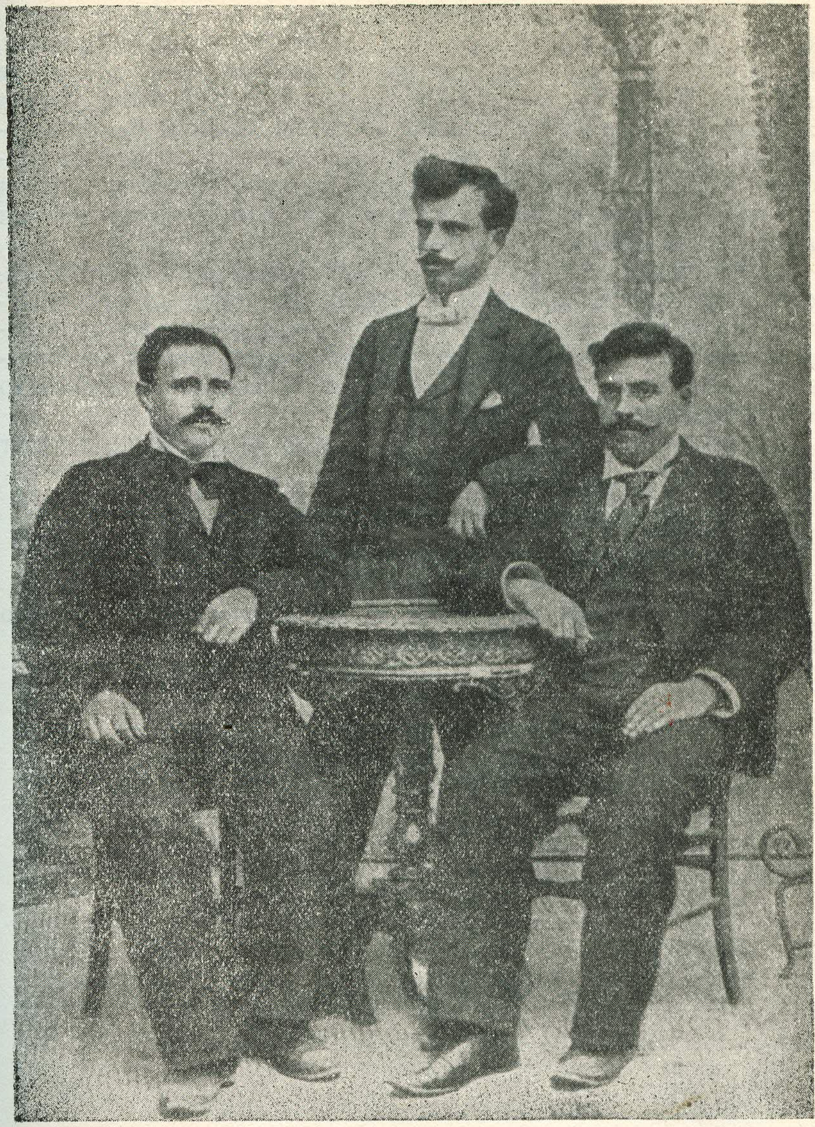

Гоце Делчев, Климент Шапкарев (в средата) и Ефрем Чучков

Г. Делчев веднага издава заповед да се напусне селото, имайки пред вид последните нареждания на султанската власт, че селото, в което се намери въоръжена чета, ще бъде изгорено. Заповедта за излизане от селото е изпълнена. Четата се проточва по тесните и криви улици на Баница. Но още неизлязла вън от селото, екват първите пушечни залпове на противника. Започва престрелка. Един куршум пронизва Гоце и той пада на земята. Заедно с него падат още няколко четници и войводата Димитър Гущанов.

„Петнадесет часа — цитира Яворов думите на Димо Хаджидимов, другар на Г. Делчев — турците не посмяха от куршумите ни да приближат нашите убити. Петнадесет часа ний гледахме мъртвия Гоце, приведен сякаш върху гробът на Македония. И петнадесет часа ни се късаха сърцата . . . Защото осиротяваше цял народ.“[44]

И народните певци в цяла Македония и Одринско запяват жална песен:

Млад Делчев ми се ожени
за турска пушка маузерка,
за млада булка Македония,
за църната робска земя.

Образът на Гоце се увенча с легендарна слава, неговото дело остана завет на поколенията.

---

[44] П. К. Яворов, Гоце Делчев, София, 1904, стр. 97.

Писма, записки и телеграми до Никола Зографов

Никола Зографов (Зографски) е роден във Велес. През деветдесетте години на миналото столетие работил като часовникар в Кюстендил. Още от първите дни на създаването на революционната организация в Македония и Одринско и на Върховния македонски комитет в София се поставил в услуга на освободителното движение. Той посредничил при изпращането на оръжие и литература и при прехвърлянето на чети и куриери в Македония и посрещал пристигащи оттам дейци на организацията и бежанци.

По времето на Г. Делчев Зографов бил пунктов началник на ТМОРО в Кюстендил. През пролетта на 1901 г., когато Б. Сарафов се опълчва против ТМОРО и нейните задгранични представители Г. Делчев и Г. Петров, Зографов се присъединил към групата на Сарафов, поради което бил освободен от функциите на пунктов началник.

1

Писмо. Изпратените предмети са получени. Изказва се против инструкциите, идващи от София. Недоволен е, че Чакъров не праща револвер. Да се пази в тайна съществуването на пощата.

Господин Зографов,

Бърза[м] да Ви известа, че предметите, пратени от Вас, ги приех. 10 лева ще провода идущата неделя. Не мога да Ви пиша надълго, защото немам време. Писвате ми да чакам инструкци[и], а не ми пишете дали ще могат ни помогна с оръжие от тамо. При това аз не се вода от ничии инструкци[и], защото зная много добре, че тези, които пращат инструкции, могат да решават въпроси, относящи се до тамкашното течение на работите, а не и [до] тукашното.[1] Пишете ми, че г-н Чакъров[2] не ми праща револвер, защото нема патрони. Нима той не може да проводи своя, като знае, че аз всекога съм в опасност и без него не мога никъде да се движа. Момъкът беше ми дал преди 3 недели писмо за Вас, което и проводих още тогава, дали не сте го получили, не знам. От Раздоловите[3] книжки има повече от 100. Пазете в Кюстендил да не се разгласи за съществуванието на нашата поща. Поздравлява Ви момъкът. Идущата неделя ще получите от него писмо.

С братски поздрав

Прищина[4], 1896 г. 2 януарий[5]

Ахил[6]

П. П. Тук приключеното моля предайте на пощата, като го турите в друг плик и напишете същия адрес. Сведете ме, ако знайте, къде е Чакъров.

МП, 1943, IV, стр. 132

---

[1] Очевидно става дума за инструкции, които е трябвало да изпрати Върховният македонски комитет в София, предявяващ претенции и правещ опити в онова време да ръководи националноосвободителното движение в Македония и Одринско.

[2] Александър Чакъров — от Щип, деец на ВМК в София. През есента на 1895 г. той отишъл нелегално в Кочанско (Североизточна Македония) с намерение да организира и вдигне въоръжено въстание. Срещнал противодействие от страна на местните комитети на революционната организация, Чакъров се завърнал в България и продължил своята дейност сред върховистките кръгове в София. Г. Делчев се спира по-подробно върху дейността на Чакъров в Кочанско в писмото си до Ефрем Каранов от 17 октомври 1895 г. (писмо № 203).

[3] Атанас Раздолов — от Пехчево, известен още и под името „Дядо Раздолчо", активен участник в революционното движение. Той членувал в създадения от Васил Главинов Македонски революционен социалдемократически съюз. Този съюз се намирал под идейно-политическото влияние и ръководство на Българската работническа социалдемократическа партия начело с Димитър Благоев.

Атанас Раздолов е автор на статии, стихове и брошури с теми от революционната борба. Тези именно брошури има пред вид Г. Делчев, като пише за „Раздоловите книжки".

[4] Псевдоним на Щип, гдето Г. Делчев учителствувал заедно с Д. Груев и Т. Делииванов от 1894 до 1896 г.

[5] Датите във всички писма са по стар стил.

[6] Псевдоним на Г. Делчев.

2

Записка.[1] Петър да прати човек с два коня.

Приятелю,

Днес ти пратих писмо, но едно забравих да ти пиша, което е най-важното. Пиши на Петър[2] в неделя непременно да прати човек и два коня.

Твой Ахил

София, 1896 8/II

търговец от Прищина[3]

Конете требва да бъдат с човек.

Същи

МП, 1943, IV, стр. 133

---

[1] Писана на визитна картичка, върху едната страна на която е напечатано: Никола Наумов, редактор на в. „Право".

[2] Петър п. Димитров от с. Ветрен, Кюстендилско, през което минавал един от нелегалните канали за Североизточна Македония.

[3] Като учител в Щип Г. Делчев идвал нелегално в София, гдето преговарял с редица македонски общественици, в това число и с ръководители на ВМК, за оказване помощ на революционната организация в Македония и Одринско.

3

Писмо. Благополучно се е завърнал в Щип. Да се изпратят останалите в Кюстендил вещи и да се направят по-скоро камите.

Бай Никола,

Пристигнах благополучно, макар и отчаяно да се борих с студ и снег. Немам време да ти опиша пътуването ми, но ако в такъво време си пътувал, ще можеш си представи как съм прекарал.[1] Засега нема нищо освен убийства и обезчестявания. Разпореди се за по-скорошното провождание на останалите там вещи; ако додат други, нито два дни недей ги държи. Съобщи Т-ву[2], че съм пристигнал. Камите по-скоро нека се направат; ако не ги правите там, пиши Т-ву да поръчи от Варна.

Много ти здраве от момъкът.

С братски поздрав

Прищина, 1896 20. II

Ахил

МП, 1943, IV, стр. 133

---

[1] Вероятно тук Г. Делчев говори за нелегално завръщане в Щип след пребиваване в София.

[2] Наум Тюфекчиев — известен търговец на оръжие, върховистки деец, подпредседател на ВМК в София през 1895—1896 г. Той доставял срещу заплащане оръжие на ТМОРО — главно стари пушки и револвери, излезли от въоръжение в българската армия или останали в складовете след Руско-турската война от 1877—1878 г.

4

Писмо.[1] Вещите не са получени, затова не може да му изпрати искания списък. Не одобрява дейността на ВМК и на неговите ръководители Николаев и Ковачев. Не са нужни 1000 револвера, а пушки. Зографов е длъжен да пропуща всяка помощ. Тюфекчиев засега няма пушки.

Брате Н. Зографски,

Получих и двете ти писма. Искаш ми списък за получените от мене вещи, но сега нема нужда от списък, защото не съм получил никакви вещи още освен двата товара лещани[2] (4 сандъка, пратени още преди да дода там). Идущата неделя вервам да доде всичко проводено, за което ще ти пратя списък, ако щеш даже и разписка.

Пращам ти два наполеона[3] за камите; направи сметка — колкото не достигат, ще ги проводя.

Голема надежда ми даваш за върховния[4], но да ти кажа ли, брате, тоя комитет такъво впечатление ми направи, такъво силно охладнение възпроизведе в мене, щото аз не му гледа[м] дали ще помогнат, ами опасявам се да не би да нанесат и голема вреда на делото. Че има хора, които мислят като нас (не напълно, има разлика чувствителна), в това лично се уверих, но „рибата мириши от главата“, така също и с върховния. Докато той се ръководи от такива едни лейки[5] грандомани (генерала[6]), докато подпредседателствува оглупелия вече от старост Ковачев[7] и Сие, дотогава то[й] не ще вземе нужното направление в действието си, дотогава тоя комитет ще бъде на име върховен. Има се надежда, ако младите управляват горните екземпляри, но това може да стане, ако тези млади са такива и на сърце, а не само на години.

Пишиш ми, [че] върховния щел да достави 1000 револвери и ками, та щом се уверил в опазвание[то им], щел да пристъпи към доставяние на пушки. Това е безсмислица, ако не друго, още повече това е за осъждание, когато се решава под председателството на един генерал, вещ по военното изкуство. Нима не знае господство му колко могат услужи револверите при едно въстание? Да, това [?] оружие е нужно, но не в такъв размер — най-много до 200, и то за въоръжавание на полицията, а не и за въстаници. Сумата за 1000 револвери би стигнала да се купят 500 пушки, и то карабини манлихер[ови]. Или [те] разполагат с безбройни суми, та нищо са тези напразно изразходвани суми! Ще кажеш или ще кажат може би да се уверим дали ще се опазят. В отговор на това нека знаят, че не ще бъде първ път пренасанието на пушки, нито пък сме чакали оттам само, а сме си доставяли и от вътрешността. Пиши им, па и аз ще пиша да се остават от тоя мерак.

Говорили сте надълго и широко с Ляпчев[8]; съжалявам, дето не можах [да] се срещна напоследък (след глупавата резолюция, изказана от устата на генерала)[9] с тоя идеален момък и сърдечно предаден на народа. Вервай в неговите думи, но малко се надевай в изпълнението им, защото те ще срещнат и лоши проводници. Едно само знай, патриотизма не [е] патентован, делото се нуждае от помощи — това е олтар, поглъщающ жертвите на всички чисти приносители без разлика на богати и сиромаси, на върховни и Тюфекчиеви; затова ти

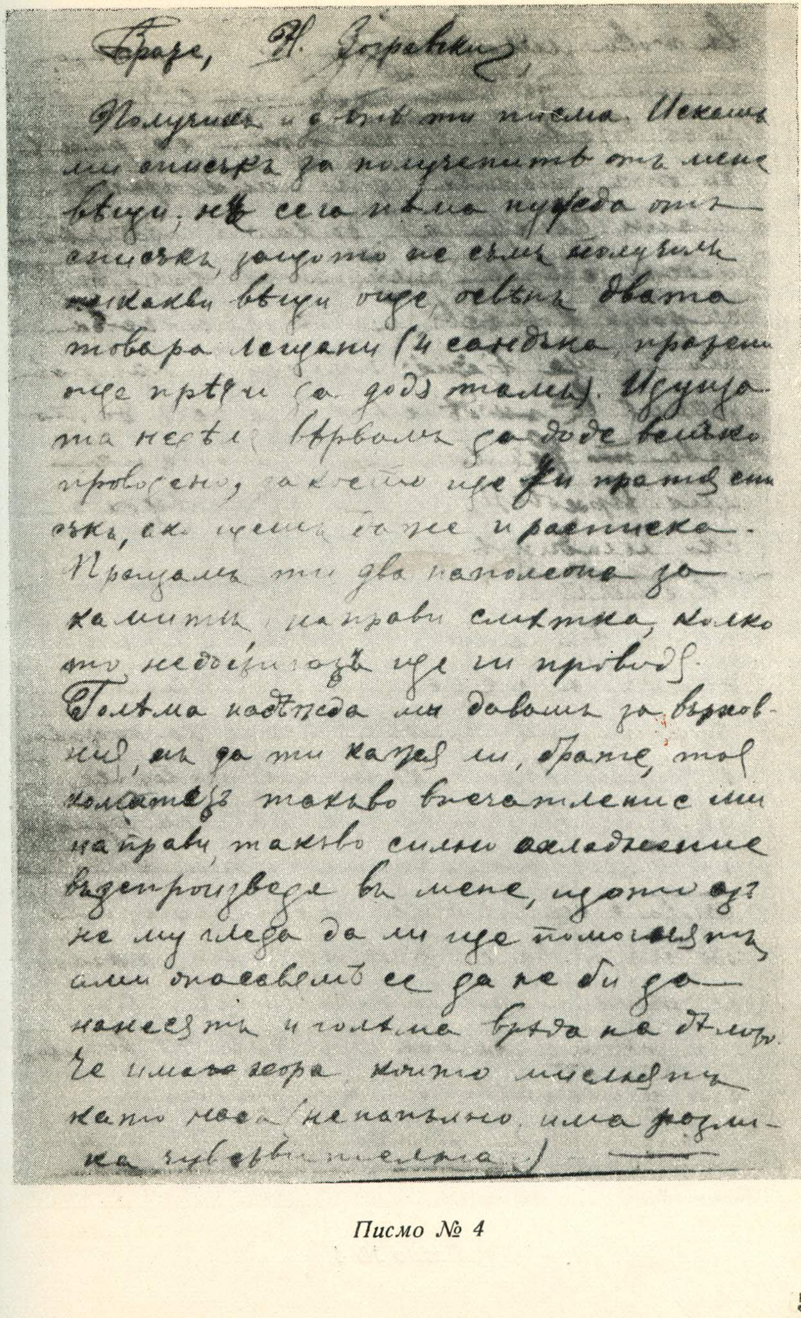

Брате, Н. Зографски,

Получихъ и 2-тѣ ти писма. Искашъ ми списъкъ за полученитѣ отъ мене вещи, но сега нѣма нужда отъ списъкъ, защото не съмъ получилъ никакви вещи още освенъ двата товара лещани (4 сандъка, празни още прѣди да додѫ тамъ). Изпраща-та не е вързалъ да доде всичко проводено, защото ще ти пращамъ списъкъ, ако искашъ даже и расписка. Пращамъ ти два наполеона за калпицѣ, направи смѣтка, колко ти недостигатъ ще ги проводя. Голѣма надежда ми давахъ за възпов-ний, но да ти кажа ли, брате, той колкото е такъво впечатление ми направи, такъво силно охладнение възпроизведе въ мене, щото отъ не му глѣда да ми ще помогне, на ами опасявамъ се да не би да нанесѫтъ и голѣма врѣда на дѣлото. Че има хора които мислятъ като нас (не напълно, има разлика чувствителна.) —

Писмо № 4

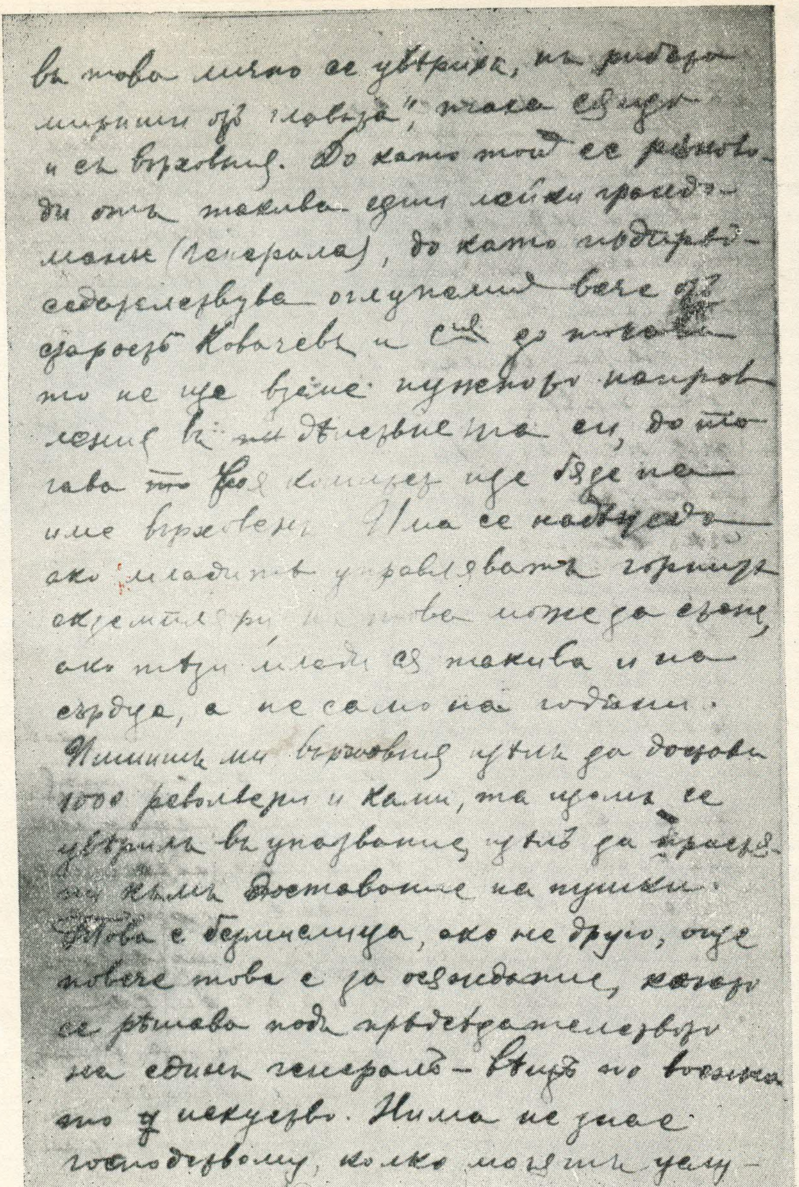

въ това място се увѣриха, че „рибата мириши отъ главата“, тъкмо съ [illegible] и съ върховиц. До като той се ръководи отъ такива едни [illegible] [illegible] (генерала), до като председателствува оглупелия вече отъ старость Ковачевъ и С-тѣ, до тогава то не ще вземе нужното направление въ движението си, до тогава то всякой комитетъ ще бъде [illegible] вързванъ. Има се надежда, ако младитѣ управляватъ горнитѣ комитети, но това може да стане, ако тѣзи млади сѫ такива и на сърдце, а не само на години.

Нашитѣ ми върховисти щѣли да доставятъ 1000 револвери и ками, та цѣлъ се увѣрила въ упражнение, щѣлъ да [illegible] къмъ доставянето на пушки. Това е безмислица, ако не друго, още повече това е за осъждане, когато се рѣшава подъ председателството на единъ генералъ — вещъ по военното изкуство. Нима не знае господството му, колко [illegible] [illegible]-

Писмо № 4

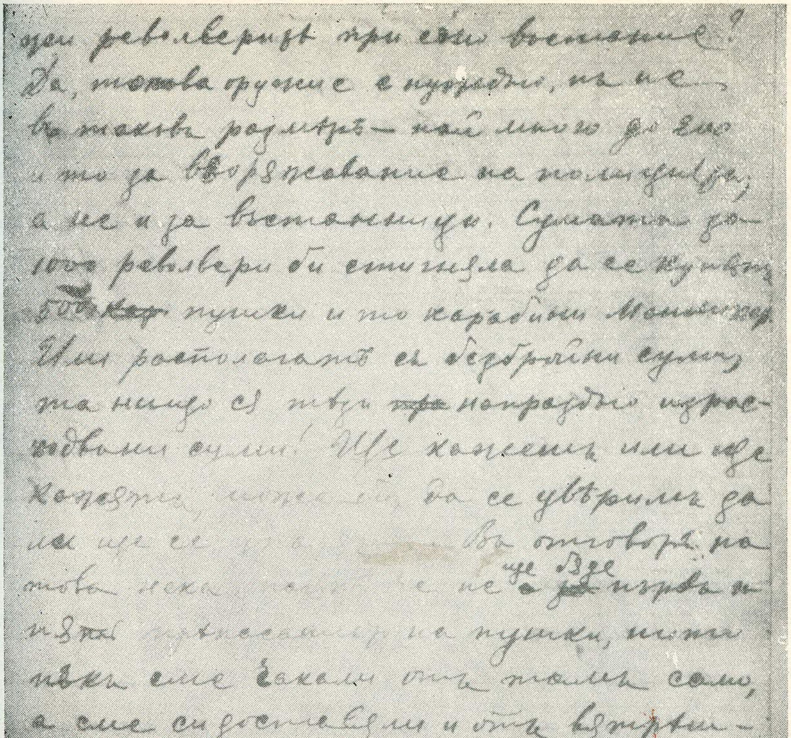

ези револверитѣ при едно въстание?
Да, това оружие е нуждно, но не
въ такъвъ размѣръ — най много до 200
и то за въоръжаване на полицията,
а не и за въстаниците. Сумата за
1000 револвери би стигнала да се купятъ
~~[illegible]~~ пушки и то карабини Мон[illegible].
Ний разполагамѣ съ безбройни суми,
та нищо си твърде ~~тр~~ напраздно изрос-
ходвами суми! Ще кажешъ или ще
кажатъ, [illegible], да се увѣримъ да
ли ще се [illegible] въ отговоръ на
това искане [illegible] е, че не ще бѫде ~~[illegible]~~ първа и
и пакъ [illegible] на пушки, нито
пакъ сме чакали отъ тамъ само,
а сме си доставяли и отъ вѫтреш-
ността. Пиши имъ, но и азъ ще пиша
да се оставатъ отъ тоя меракъ.
Говорили сте надълго и широко съ Ляпчевъ
използвали, докато не можаха се срещна
напоследъкъ (следъ ~~[illegible]~~ глупавата
резолюция искарана отъ устата на
генерала) съ тоя ~~[illegible]~~ идеаленъ мо-
мъкъ и сърдечно предаденъ на народа.
Вървай въ неговитѣ думи, но не

Писмо № 4

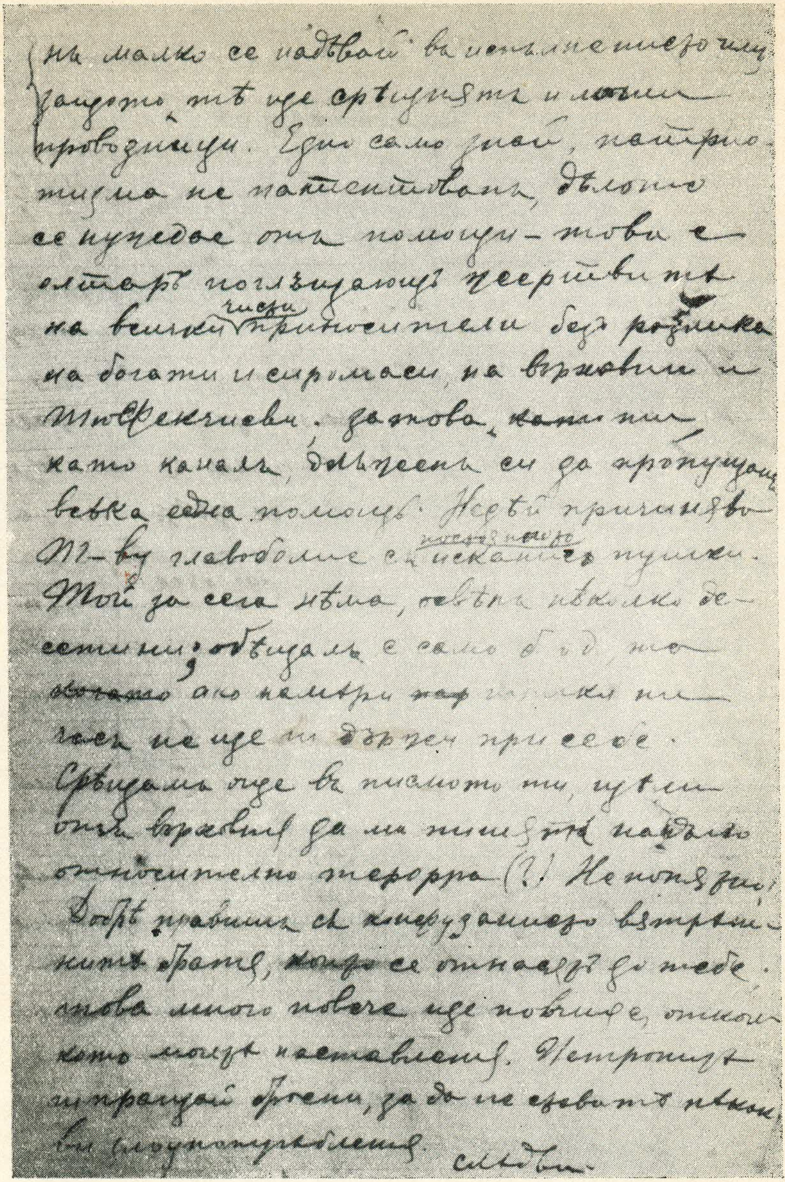

ни малко се надявай въ испълнението му
защото тѣ ще срѣщнятъ и лоши
проводници. Едно само знай, патрио-
тизма не [illegible], дѣлото
се изцедѣ отъ помощи – това е
отворъ поглъщающъ несрѣтнитѣ
на всички приносители безъ разлика
на богати и сиромаси, на вѣрховни и
[illegible]. Затова, ~~като ни~~
като каналъ, дълженъ си да пропущашъ
всѣка една помощь. [illegible] причинява
Н-ву главоболие съ искането пушки.
Той за сега има, навѣрно нѣколко де-
сетини; обѣщалъ е само 6 од, но
~~[illegible]~~ ако намѣри ~~нар~~ [illegible] ние
чесъ не ще ги държи при себе.
Срѣщамъ още въ писмото ти, изъ ли
отъ вѣрховнит да ми пише нѣщо
относително терора (?). Не [illegible]
Добрѣ правишъ съ изпращането вѫтрѣш-
нитѣ братя, ~~които~~ се отнасятъ до тебе.
това много повече ще повлияе, откол-
кото могатъ наставления. Непрестанно
ги прати бележки, за да не създаватъ нѣкои
въ злоупотребления.
Слави

Писмо № 4

като канал длъжен си да пропущаш всека една помощ. Недей причинява Т-ву главоболие с постоянното искание пушки. Той засега нема освен неколко десетини; обещал е само б. и д.,[10] та ако намери пушки, ни час не ще ги държи при себе [си].

Срещам още в писмото ти, [че] щели от върховния да ми пишат надълго относително терора (?). Непонятно!

Добре правиш с конфузанието вътрешните братя, които се отнасят до тебе; това много повече ще повлияе, отколкото моите наставления. Патроните ги пращай броени, за да не стават некакви злоупотребления.

Следва[11]

ЦПА, ф. 232, а. е. 19, л. 3—4

---

[1] Писмото е без дата, не е означено и мястото, откъдето е изпратено Като се съди по съдържанието обаче, може да се приеме, че е писано в началото на 1896 г. в Щип след нелегалното пребиваване на Г. Делчев в София и след разговорите му във Върховния македонски комитет.

[2] Така е в оригинала; очевидно става дума за оръжие.

[3] Златна монета от 20 франка, сечена във Франция при Наполеон I и Наполеон III

[4] Върховният македонски комитет в София.

[5] Празни сухи тикви, употребявани за черпене и наливане на вода.

[6] Ген. Данаил Николаев — от Бесарабия, участник в Сръбско-турската война от 1876 г., командир на рота от българското опълчение в Освободителната война, участник в Съединението през 1885 г. и командуващ българската армия при Сливница и Драгоман през Сръбско-българската война в 1885 г. През 1895—1896 г. ген. Николаев бил председател на ВМК, а през 1897 и 1907—1911 г.— министър на войната.

[7] Йосиф А. Ковачев — от Щип, български просветен деец и педагог, основател на първото българско педагогическо училище в Щип (1869), автор на първия български учебник по педагогика, преподавател във Висшето училище в София. През 1895—1896 г. Ковачев бил подпредседател на ВМК.

[8] Андрей Ляпчев — от Ресен, български буржоазен икономист и политически деец, един от ръководителите на Демократическата партия, а покъсно — на Демократическия сговор. През 1908—1910 г. той бил министър на търговията и земеделието, през 1910—1911 г. — министър на финансите, през 1918—1919 г. — последователно министър на финансите, на земеделието и на войната, а от 1926 до 1931 г. — министър-председател.

В Гоцево време Андрей Ляпчев умеел да се приспособява и да се харесва на събеседниците си, парадирайки с демократични идеи и дори с опозиционни настроения спрямо княжеския дворец. По-късно Г. Делчев изменил мнението си за „тоя идеален момък“, който, както е известно, като обществеменик, министър и министър-председател става един от главните проводници на реакционната политика на Кобурговия двор и на буржоазната върхушка в България.

[9] Вероятно се има пред вид спречкването между Г. Делчев и ген. Д. Николаев, станало през февруари 1896 г. по време на нелегалното пребиваване на Гоце в София. Вж. Спомени на Ґьорче Петров, София, 1927, стр. 39.

[10] Вероятно барут и динамит.

[11] Очевидно Г. Делчев е имал намерение да пише, а може и да е писал второ писмо, което не е намерено досега.

5

Писмо. Да прати камите и 8-те екземпляра от биографията на Левски. Изпратил е пари.

Бай Зографский,

Преди всичко поканвам те по-скоро да проводиш камите и още, ако са останали в твоята къща 8 екземпляра „Биографията на Левски“ при моето заминавание, проводи и тех. Каквото има засега, това провождай, но гледи по-важните материали по-скоро да додат. Всичките неща провождани добре ще бъде, ако се миюрлидисат[1]. В Еф. К-в[2] има една шашка на Г. Ив.[3], донесена от Чакъров; час по-скоро да се прати, но ако се може да я размените с некоя офицерска или джандарска. Прати ми сметка за камите. Пратих ти още 2 наполеона, колко ще искаш още, ще ти прата до път. Много съм разсеян, не мога ти пиша.

Поздрави всички ни познати.

С братски поздрав

Прищина, 1896 12.III
Ахил

МП, 1943, IV, стр. 133

---

[1] Подпечатат, запечатат (тур.).

[2] Ефрем Каранов — от Кратово, председател на Македонското дружество в Кюстендил, известно време оказвал съдействие на минаващи от и за Македония нелегални дейци и чети.

[3] Вероятно Георги Иванчов (Иванов) от с. Виница, Кочанско, активен работник на ТМОРО, който по-късно, след т. нар. Винишка афера (турските разкрития и терористическите действия в края на 1897 г.), станал шпионин на турската полиция. Същият Иванчов се споменава в много писма на Г. Делчев (до Зографски, Малешевски и др.).

6

Писмо. Възмутен е от безобразията на Чакъров. Изпратените пари са се върнали.

Брат,

Получих писмото ти, както и поръчаните устно некои сведения по младия момък, заминал наскоро през вашенско. До тоя час чаках сведения от К-не[1] за въпросната личност, но за жалост не са пристигнали. Аз, доколкото зная, най-отличителната черта на казаний господин е, че очите му [са] криви, кривоглед, затова, види се, и се именува Кйор Шашев. За Чакъров не мога [да] ти дам засега никакви сведения, а ще кажа, че аз просто съм силно възмутен от неговите шарлатански постъпки. Където е минал, безобразно лъгал простите хорица, в некои и други места разделил хората на парти[и], дезорганизирал пощата, с една дума, той навсекъде е подълствувал — ще си видим сметката при една лична среща. . . Пратените три наполеона се повърнаха назад, защото не се намерил човек да ти ги донесе и още страхувайки се да не попаднат в ръцете на Чакъров.

Засега толкоз, пиши ми къде се намира.

С братски поздрав

Прищина, 1896 г. 25/V

Ахил

МП, 1943, IV, стр. 134

---

[1] Вероятно Кочани.

7

Телеграма

София
4/XII 1896

Кюст[ендил] Зографов
часовникар

Плика с светогорски[1] писма забравени дома. Прати ги скоро.

Ахил

НБКМ—БИА, ф. 23, а. е. 3, л. 76

---

[1] Света гора — псевдоним на Солун.

8

Телеграма

София
29 [1896][1]

К[юстенди]л
Никола Зографов

Утре вечер пристигам. Поп Цветков[2] съгласен. Мито[3] от Катерин [?] да чака.

Ахил

НБКМ—БИА, ф. 23, а. е. 3, л. 83

---

[1] Годината взета от стандартния знак на телеграфната бланка като terminus post quem.

[2] Вероятно Георги п. Цветков от Прилеп, сьратник на Г. Делчев.

[3] В оригинала не е ясно — Мито или Миро.

9

Писмо. Получил е писмата. Иска адреса на Сарафов. Възмущава се от постъпките на началника.

Никола,

Не ща да те мъча утре, първия ден от празниците, да гълташ шифровано писмо. Писмото, в което беха приключени и онези от С-в и П-в, получих, както и по-напрежната картичка. Писмото на П-в не ми направи впечатление, защото то ми бе известно, та и това бе пречката ми да замина в Дупница. От неколко дни насам мъча се да се промъкна до най-високото место, от което место е и по-възможно да се узнае истината. Колкото за писмото на Сарафов[1], нема какво да кажа, а те подканям, щом получиш настоящето, и веднага поне с една картичка да ми явиш адресът му, за да му пиша направо.

Вервам стоката, изпратена в две коли, да е стигнала благополучно. Много се възмущавам от гаменската подвижност на н-ка[2]; бъди малко по-търпелив, едно само гледай, щото с своите постъпки да не наруши вътрешния ред.

С идущата поща ще пиша и за Прищина. Не знам що толко[ва] се бавиха повиканите хора. Щом стигнат, съобщи ми.

Честитявам ви Рождество Христово.

С поздрав
София, 96 г. 24/XII Ахил

МП, 1943, IV, стр. 134

---

[1] Борис Сарафов — от с. Либяхово, Неврокопско, офицер от българската армия. През 1895 г. взел ръководно участие в организираното от ВМК нахлуване на въоръжени чети в Североизточна Македония с цел да се вдигне въстание против турската власт (т. нар. Мелнишка акция през юли 1895 г.). Тази акция била внушена от правителствени кръгове, за да се изтръгнат от Турция някои политически отстъпки. По-късно Сарафов се проявил като активен върховистки деец — понякога уж подпомагал ТМОРО, друг път възглавявал реакционната група сред върховистката върхушка, а най-често провеждал своя лична линия. През 1899 г. той бил избран за председател на ВМОК, но скоро бил снет от този пост. Участвувал в Илинденското въстание в Битолския вилает. През 1904 г. при пребиваването си в Будапеща и Белград влязъл във връзка с представители на сръбското правителство, получил от тях 40 000 зл. лв., срещу което улеснил проникването на първата въоръжена сръбска чета в Западна Македония.

[2] В редица писма Г. Делчев споменава „н-ка“ и „началника“, като един път го третира като помощник на ТМОРО, а друг път — като човек, който пречи и прави пакости на организацията. Вероятно става дума за Димитър п. Георгиев Беровски, който през 1876 г. бил ръководител на т. нар. Разловско въстание, а през 1878 г. — на Кресненското въстание. В Гоцево време той бил околийски началник в Кюстендил.

10

Шифровано писмо. Обяснява случая с Васил Главинов. Да се копае в пясъка на реката и да се търсят изчезналите пари, като за резултата му се съобщи телеграфически.

Никола,

Току-що слезнах от машината и веднага срещнах Василя[1], а що полза от срещата ни. Настоява на старото (парите[2] не во него), нито пък знаял къде са. Бегал, защото го било страх да не стане убийство со него, а той не иска[л] да умира на ветър (санки[м] ще го питат хората дали иска или не). Важното е, че категорически отказва да ги е взел. Такъво едно отказвание во сила е да ме разклати во намерението ми, но бакалъм[3]. Пращам го да доде во Кюстендил да търсете заедно. Страх го [е] и това да направи.

Но ето що се иска — да направим последен един дълг: да повикаш Кипрова още същата вечер, като земеш една тесла и со Кипрова наедно да идете на местото, където беха закопани, и там по един най-сериозен начин да прекопате, даже и наоколо, ако се може, а во същето време да прегледате дали местността би могла да позволи на водата, макар и малка, да завлече кисията. Ако допускате туй, не ще бъде зле да се вземе един копач [и] рашето, па да се накара Гйорги[4] или Темелко[5] да се повика да копаят уж песък, като се закълнат, че ако намерат нещо, да не скрият или пък изкажат некому.

Наистина туй е дълга и широка работа, обаче требва да се направи. Ако питаш мене, бих отхвърлил всичко, но съвестта ми това диктува.

Щом първата вечер още прекопате местото со тесла и не намерите нищо, на заранта да ми телеграфираш во тая смисъл: Вещите, изпратени от тебе, не са стигнали; ако пък щастието се усмихне, то веднага ще телеграфираш, че те са пристигнали. Непременно направете това.

Засега изпращам ведно со настоящето и вестници Македония[6] и Глас македонски[7], па ако се удаде случай и пушката, оставена [от] Пожарлиев[8].

13/I[9] Ахил

Времето може би не позволява да извършите горното, но аз съм на мнение да не гледате на времето. Васил има съмнение во другарът на Кипров, който е слушал през знаменитата нощ какво са говорили, но то е за заблуждение.

Пушката нема да я прата. Пиши ми дали е получил телеграма Кипров.

НБКМ—БИА, ф. 23, а. е. 3, л. 91—92

---

[1] Васил Главинов е роден във Велес. През 1887 г. той дошъл в София, през 1892 г. станал член на Общото работническо дружество „Братство", а след това — на Българската работническа социалдемократическа партия, ръководена от Димитър Благоев. През 1894 г. Главинов създал група, която в 1896 г. се оформила под името Македонски революционен социалдемократически съюз (МРСДС) като организация на БРСДП. В дейността на съюза участвували Вельо Марков, Андон Шулев, Атанас Раздолов, Никола Русински и др. В София Главинов издавал последователно вестниците „Революция" и

„Политическа свобода". Васил Главинов създал първите социалдемократически групи в редица градове на Македония, а през годините 1909—1912 възглавил работническите социалдемократически организации в Македония и Одринско с печатен орган „Работническа искра". След Първата световна война Главинов станал основател на Емигрантския комунистически съюз и активен деец на Българската комунистическа партия.

[2] По внушение на Г. Делчев в края на 1896 г. пощенският служител в Кюстендил Наум Златарев, родом от Охрид, задигнал от касата на пощата 20 000 лв. Тези пари трябвало да бъдат използувани за нуждите на ТМОРО. Златарев, подгонен от властите, се прехвърлил в Македония, станал учител във Воден и по-късно загинал като четник в сражение с турците. Парите обаче не постъпили в касата на ТМОРО. Въпреки дългите търсения те не били намерени. Допуска се възможността торбата с парите да е била изровена и отнесена от пороя, образувал се от силния дъжд. Г. Делчев се занимава с тоя случай в няколко свои писма. И до днес не е известно точно какво е станало с тези пари.

[3] Ще видим, да видим (тур.).

[4] Георги п. Цветков от Прилеп.

[5] Темелко — от с. Крецово, Кукушко, бивш харамия, привлечен от Г. Делчев за куриер на ТМОРО.

[6] Седмичникът „Македония" излизал в София през 1897 г. под редакцията на Т. Недков.

[7] Седмичникът „Глас македонски" излизал в София от ноември 1893 до края на 1898 г. под редакцията на К. Шахов.

[8] Иван Пожарлиев — от Енидже Вардар, бивш български офицер, върховистки деец.

[9] Не е указана годината, но от съдържанието на писмото може да се заключи, че то е писано на 13 януари 1897 г. в София.

11

Шифровано писмо. Изказва съображенията си за и против наказването на Васил Главинов във връзка с изчезването на парите. Дава указания по изпращането на оръжие и вестници.

Деветдесет [и] седма година шестнадесети януария

Друже,

Писмата, от които едното бе само едно парче со доста важно съдържание, получих днес. Прочетох и дългото ти писмо, со което ме подсещаш за дългът, който ми се полага от светото дело. Немаше нужда да [си] правиш тоя труд, още повече, като знаеше намерението ми. Но слушай какво ще ти кажа. Знаеш ти много добре, че въпроса е от голема важност, при това и доста деликатен. По уставно би се следвало даже и ако се намерат там парите, пак да се подложат на тежко наказание и двамата даже. Обаче при първата среща со тоя безобразен безсъвестник, който носи името Васил Главинов, во моята душа се повдигна борба дали да изпълна гласът на жестокостта или пък да спра нейния глас за малко време. Последното взе върх над първото, още повече, като допусках жалкото заблуждение на тоя брат пред очите. . .[1], та поне [да] се избегне тая жертва, която може [да] повлече хиляди други.

Но ето че фактите съвсем друго диктуват: напразно очакване да се облагоразуми господство му и вместо да се повърни во пътя на благоразумието, нашия идеален патриот (Васил) още на другия ден избегна, па нито се види, нито се чува где е. Търса го и во Пловдив, и во Дупница. Подканям и тебе, щом получиш настоящето, да ми известиш тамо ли е (не вервам) или пък не.

Сега да миним към вопроса за Паланка, който много щекотлив изглежда, като имаме работа со нашия началник. Но все пак мисла да се оправи, щом ти се явиш пред него и му кажиш, че ти пиша как големците са ми казали, колкото е возможно по-скоро по разни направления да се пращат. Ни наймалко не се съмнявам, че ще го вързиш [?], след което ще подканиш братът на Давидка[2] да додат за четиридесетте, па во същето време да се пиши на гилянци[3] да почнат пренасянето. Ако пък началника не склони да се пращат во Паланка, то недей забравя да пишиш като прибавка на тук приключеното за во Паланка, че дългите, за които аз им писвам, са препратени на друго место и че времето не позволява да се пренесат други от София за Кюстендил.

За револверите Тюфекчиев иска, поне така ми изглежда, пари, които ги аз не притежавам, та не можах да проводя. Наканих се да прата моя [?], но ето че не можах да намера човек, по когото да го прата. Вестници отсега нататък ще ти пращаме по сто и петдесет, от които шестдесет ще пращаш во Паланка, а останалите во Прищина.

Пиши ми какво ще стане со началника. Търгът на пушките се свърши, всичко остана на братя Иванови[4].

Со братски поздрав
Ахил

Щех да забравя — телеграма е пратена, но, види се, е задържана от властите. Командирования човек во Сърбия ми донесе квитанция за удостоверение. Не може да бъде иначе —

во ръцете на властите е останала. Ако намираш за добре, можеш каза началнику, че во София са се научил[и], че са виждали Златарева во Сърбия.[5]

НБКМ—БИА, ф. 23, а. е. 3, л. 98—101

---

[1] Не се чете.

[2] Давидко Христов — от с. Търново, Паланечко, куриер на ТМОРО.

[3] Гиляни — псевдоним на Кочани.

[4] Търговци от София, които по подобие на Тюфекчиев доставяли и продавали оръжие на ТМОРО — обикновено старо оръжие (кримки, бердани) или снето от въоръжение в българската армия.

[5] За да бъдат заличени следите на Златарев, който задигнал 20-те хиляди лева от пощата в Кюстендил, бил пуснат слух, че е избягал в Сърбия.

12

Шифровано писмо. Нищо не е направил с Главинов. Интересува се дали началникът се е съгласил за изпращането на оръжие и докъде е отишъл Серлиев в показанията си.

Висока[1], деветдесет [и] седма двадесет и трети януария

Друже,

Тая неделя нито получих от тебе писмо, нито пък съм ти пратил аз. Види се нема нищо нито от Прешово[2] или Гиляни.

Аз почти нищо не съм направил, пък и надали ще направа со господина[3]. Къде ще му излезе краят, бакалъм.

А ти що си направил? Сполучи ли да убедиш началника во изпращането на пушки во Прешово, както и онези во Гиляни или ще требва езика да ти хване един пръст кора, та че тогава да се сполучи? Аслъ[4] съдбата ни е такъва — никогаж да не може човек да се види негде-годе убеден во работата си. Сиромаси хора, нали чакат от чужди хамбари.

Поради телеграмата, изпратена от Белград, тукашните големци се заблудиха, като во същето време и се радват, че са намерили дирите на Златарева, виден от некого да седи во некое кафене (бош лаф[5]). Съжалявам много, че колко[то] пари са земени, двойно повече ще отидат [за] разноски по търсението му. Един господин на име Арнаудов още преди една неделя заминал за во Белград да търси изгубения. Не знам дали телеграмата е съобщена и во кюстендилската станция.

Не знаеш ли нещо за Глигора Серлиев[6] — докъде е отишъл во показанията си, да не би [да] е изпуснал нещо пред началника? Ами со Кипров не се ли срещаш? Как ти изглежда тоя брат, дали не е ортак со Василя?[7]

Пушки засега надали ще пращаме, ами сметаме колкото се намират во кюстендилския склад, да се предадат нам, но туй ще стане малко по-късно.

Сега ти изпращам ведно со настоящето вестници — ще ги разпределиш съгласно писмото ми от миналата неделя. От Малешевския балкан[8] по четиридесет ще пращаш во Прешово, а остатъка — во Гиляни. Изпращам още и един револвер за Давидко. Потруди се да потърсиш некое верно лице, което дохожда тук, по което да проводиш оставените пари, че во тукашната каса глувци[9] играят, па и доста дълг съм направил за патрони и револвери, и то во най-скоро време.

Со братски поздрав
Ахил

Извести ме за получаванието на горейказаните изпратени вещи — револвера со петдесет патрони. Кажи на Кипров да не предава оставените за Златаревите гаранти пари, защото сме се разпоредили от Солун да ги проводат чрез Видна[10].

НБКМ — БИА, ф. 23, а. е. 3, л. 95—96

---

[1] Псевдоним на София.

[2] Псевдоним на Крива паланка.

[3] Васил Главинов.

[4] В действителност, всъщност (тур.).

[5] Празна дума (тур.).

[6] Григор Серлиев — член на МРСДС, арестуван в Кюстендил във връзка със задигането на 20-те хиляди лева от пощата.

[7] Г. Делчев изказва подозрение, че Кипров е съучастник на Главинов в „присвояването" на парите.

[8] Седмичникът „Малешевски балкан" излизал в София през първата половина на 1897 г. под редакцията на Г. Алексиев.

[9] Мишки.

[10] Така е в оригинала.

13

Шифровано писмо. Получил пратените пари. Намира се в голямо материално затруднение. Братът на Давидко ще бъде вътрешен куриер. Да вземат коне за пренасянето на оръжие.

Деветдесет [и] седма тридесети януария

Друже,

Последното ти писмо приех го, макар и не навреме, но причината тук веч не е пощата, а Стефан, чрез когото бе пратено, не се намираше дома поради изпитите. Много е чудно как така телеграмата да не я дадат, когато толко[ва] телеграми и писма все на същия адрес са пращани. Види се раздавачът е некой новак, че не е могъл да намери къщата, или, което е пò за вервание, мързело го е да я търси.

Парите, проводени по Кърбларев, получих. Сега малко ми олекна, но пустия му джеб е бездънен, минутно го зарадваш со некое и друго парче злато, не щеш ли, веднага се изгубва и злато, и сребро, па ако щеш и бакър. Какво ще се прави, не зная. Да бех се преобърнал цел на злато, може би щех да се не вида, но ето че [за] кости и мускули никой те не пита, нито те погледва даже. Шашардисал съм пусулата,[1] макар и да не съм се явил пред златосъбирачите во пълната си голота. Че сто пъти, ако верваш, даже и на сън повтарям думите злато, злато, смесени со името Василе, Василе, но що излиза от тоя ми глух вик? Дали може некой [да] ми помогне, като възвърне изгубеното? Нема надежда оттук. Требва да се мисли за друго веч друг път ново некое предприятие. Многото поръчки крупни суми искат, ще ги намерим ли, свети Аллах знае, друг никой.

Вервам досега и ти заедно со началника да сте свършили обиколката, па и ни най-малко не се съмнявам, че сте препратили останалите дългиˆ[2]. Предизвестявам ви, че за скоро време ще ви пристигнат други от кримковските[3], а пък онези во кюстендилския склад ще можем ги изкара по-после.

Писваш ми за безгрижността на паланечките братя.[4] Не ми се верва во тех да е духнал хладния ветър, ами отсъствието на куриера аз отдавам на неразбраност между Давидко и брат му. Много добре знаеш, че от вътре човек нема веч да пристига во Кюстендил, а братът на Давидка ще изпълнява длъжността вътрешен куриер, затуй би се следвало последний още първата събота след заминаванието на Давидка да се яви при тебе. Коне вземете, но гледайте да бъдат по-здрави, които товарени да могат [да] прегаз[в]ат разни блата и соспи[5] снегове. Немаме пари за хлеб и коне ще храним — бешердисахме[6], но карай, че поврага. Револвери от братя Иванови нема, разпродадени са. Очакват се за скоро време да пристигнат. И ако не са изпратени останалите пушки, предупреди началника по случай на запитвание оттук да каже, че са проводени всичките.

Со братски поздрав. Пък недей забравя да поздравиш и старите, както и Тодоров[7].

Ахил

Писмата со последната поща днес получих. По никакъв начин недей допуска началника да тури пръст на кореспонденцията ни.

НБКМ — БИА, ф. 23, а. е. 3, л. 103—104

---

[1] Объркал се.

[2] Дълги пушки за разлика от къси (карабини).

[3] Пушки кримки, които били на въоръжение в руската армия в средата на XIX в.

[4] Ръководителите на организацията в Крива паланка.

[5] Преспи.

[6] Опропастихме се (тур.).

[7] Вероятно Пеньо Тодоров — член на комитета „Труд“ в Кюстендил. Комитетът бил създаден с цел да подпомага прехвърлянето на оръжие и други материали в Македония. Председател на комитета бил Никола Зографов.

14

Шифровано писмо. Засяга въпроса за затрудненията с началника. Поради липса на кираджии не изпращат оръжие за Дупница. Оставените книги да бъдат изпратени в Дупница. Васил Главинов се крие.

Висока, деветдесет и седма четвъртий февруария

Писмото получих вчера сутринта, затуй и не можех со вчерашната поща да ти пиша. Влизам ти во положението ти, но не мога оттук ти помогна. Нима сега чувствуваш консерваторската подвижност на нашия началник? А що говорех аз, когато бехме поставили въпроса за намирание къща? Невъзможно бе иначе. Но искам [да] ти кажа, [че] още преди тези явления предчувствувах, че ще срещнем настоящето. Карай, че най-после поврага му, щом опре ножа до костите.

Що толко[ва] пък и разпитваш дали изпращаме пушки во Дупница? Струва ми се да ти бех писал по-напред, че срещаме голема спънка за кираджии там. Много досега щеха да се пратат, но пустите му кираджи[и] не така лесно се намират.

Днес за во Кюстендил търсиме кираджии да проводим около сто до сто и петдесет, че късмет.

Тая неделя около събота мисля да замина за Дупница, ако нещо друго не ме спре. Веднага щом получиш настоящето, събери всички книги, оставени от мен, да ги препратиш на Никола Малешевски[1] во Дупница, че на тая страна не сме пратили много книги за четение.

Со Василя нищо не съм направил, но неговото убивание е поставено при много лоша обстановка. Крие се като мишка во дупка. От Дупница ще дойда при вас, тогава ще говорим пò нашироко.

Со братски поздрав
Ахил

Току не бех залепил пликът, когато се сетих да ти пиша, че револвери не ща да взема от тез, които има, а чакам поевтини.

[На 4 стр. с молив от друга ръка]
97, 4 февруари
От Делчев (София)
За Главинов и началника Д. П. Георгиев

НБКМ — БИА, ф. 23, а. е. 3, л. 106—107

---

[1] Пунктов началник на ТМОРО в Дупница.

15

Шифровано писмо. Доволен е от препращането на пушките. Дупнишкият канал за пренасяне на оръжие е готов, но се чакат пари.

Висока, деветдесет и седма единадесети февруарий

Друже,

Писмото ти приех навреме. Радваш ме со известието за препращанието на дългите. Колкото за паланечкия канал, ще требва да се ява чак там, но туй да оставим за по-късно, а сега да гледаме и дупничкия, който впрочем е готов, но още не сме почнали да пренасиме. Единствената пречка е беднотията, която много бърка да можем да уредим пренасанието до Дупница, затова ще чакам всичката сума, която остава во тебе, или ти сам да я донесеш, или пък, ако не додеш скоро, препрати я по некого.

Ако додеш скоро, веднага ми съобщи, за да не отпътувам нанекъде. Недей забравя още и да вземеш от кантарджиите вещите, долни дрехи за Гйорге[1], па незабавно да ги препратиш, защото горкия нема со какво да се преоблече.

Псевдонимите на Кратово, Паланка и Пехчево са поред: Бояновци, Прешово и Дечани.

До редакцията на „Странджа"[2] е писано, само че при отсъствието на редактора не могат се оправи работите.

Що стана со Кипров, дали още не е турен во клопката?[3] Отговори ми. Ако е възможно, по-скоро парите ми проводи — те течат като вода, но извор за приходи никакъв.

С братски поздрав
Ахил

МП, 1943, IV, стр. 135

---

[1] Вероятно Георги п. Цветков.

[2] В. „Странджа" излизал през 1896—1900 г. във Варна като орган на Одринското емигрантско дружество „Странджа".

[3] В случая Г. Делчев се интересува дали Александър Кипров не е арестуван във връзка със задигнатите от пощата пари.

16

Шифровано писмо. Ще му изпрати исканото пълномощно. Вероятно ще изпрати пушки. Колите да са готови. Купил е машина за хектографиране за Солун.

Висока, седми март, деветдесет и седма година

Никола,

Обещах ти се още со първа поща да ти провода исканото полномощно, но ето и втората ще мине, без да получиш пълномощното. Надевам се со третата поща ще го получиш, тъй като пò со време ще взема мерки, а не както досега да зависа от маловажни причини.

Днес говорихме со Никола Иванов[1] да се пратат отведнаж около петстотин дълги, че да видим. Колата са вече хванати, гледайте вия во най-бързо време да [г]и прехвърлите на границата по трите посоки: Коприва, Ветрен и Саждени[к].[2]

Ако не е дошел оттам човек, пиши ми веднага, за да можем се разпореди. Во Паланечко непременно да има по-голема сума. Големците много щедри се показват. Вчера изпратихме такъва сума и во Дупница. Взел съм една машина за хектографирание, ще я проводим през Ветрен во Солун, но нека да видим, може заедно со нея да прата и прахът[3], за който съм ти говорил.

Гледи по-скоро да се пратат дългите.

Со поздрав
Ахил

МП, 1943, IV, стр. 135

---

[1] Един от братята Иванови, търгуващи с оръжие.

[2] Крайгранични села в Кюстендилско, през които минавали нелегалните канали за Крива паланка, Царево село (Делчево) и Кочани.

[3] Динамит или барут.

17

Шифровано писмо. Прилага исканото пълномощно. Изпратил е пари и пушки, в това число револвер със 100 патрона и кама за Дамян Груев. Нарежда какво да се пише на братя Иванови.

Никола,

Тук приключвам желаното от вас пълномощно. Както виждаш, самото пълномощно е во много стеснена форма, когато за насърчение на другарите требваше нещо по-обширно. Но за жалост листът е во много малък формат. При показванието на листа пази се да не попадне на слаби очи со тесен акъл, че вместо вежди да вадим очи.

Вчера изпратиха една сума от около двесте или двесте и петдесет, не помна, ведно с тех и мартини[1] гледайте повече от сто да прокарате во Паланечко. Не ще съмнение, ще има некоя пратка и во Кочанско през Сажденик. Тези дни мисля да ида към Тракийско, но преди да тръгна, ще прата една голема кутия, която ще препратиш во Гиляни незабавно. Ще провода още един револвер со сто патрони за Груев[2] и две ками — едната за Пелаги[3] во Радович, а другата за Груев.

След моето тръгване оттук ще пишиш на братя Иванови да ме известат, че има съобщение от Куманово, как досега не е бил пренесен всичкия динамит, а само около осемстотин и седемдесет и четири кила, и че добре ще бъде да замина во Сърбия. Освен туй во същето писмо ще ми известиш, как досега всичкия прах е прекаран, но сто кила по-малко, отколкото аз съм ти писал, тоест вместо седемстотин и осемдесет и две само шест[ст]отин и седемдесет и две кила.

Ако има некои писма, препрати ги незабавно.

Со поздрав
Ахил

София, 97 г. 9/III

МП, 1943, IV, стр. 136

---

[1] Пушки от системата „Мартини“.

[2] Дамян Груев е роден в с. Смилево, Битолско, през 1871 г. Най близък другар и идеен сратник на Г. Делчев. Груев е един от основателите на първата революционна организация в Македония и Одринско — Българските македоно-одрински революционни комитети (БМОРК), създадена в Солун на 23 октомври 1893 г. Като член и секретар на Централния комитет на БМОРК той участвувал в изработването на нейния пръв устав. Д. Груев бил председател на Главния щаб на Илинденското въстание, председател на Рилския конгрес на ВМОРО през 1905 г. и член на избрания от конгреса централен комитет. На 23 декември 1906 г. Д. Груев загинал геройски в сражение с турска потеря край с. Русиново, Малешевско.

[3] Вероятно псевдоним на Тодор Станков от Прилеп, съратник на Г. Делчев, по това време учител в Радовиш.

18

Шифровано писмо. Получил писмата. Възмущава се от действията на началника. Дава указания за препращането на патрони и оръжие. Възнамерява да замине за Тракия.

Висока, деветдесет [и] седма единадесет[и] март

Друже,

Писмото ти от осми, во което беха приключени писмата от Прешово, Гиляни и Прищина, получих. Тъкмо-що бех предал писмото на пощата от деветий. Силно ме възмущава опитва-

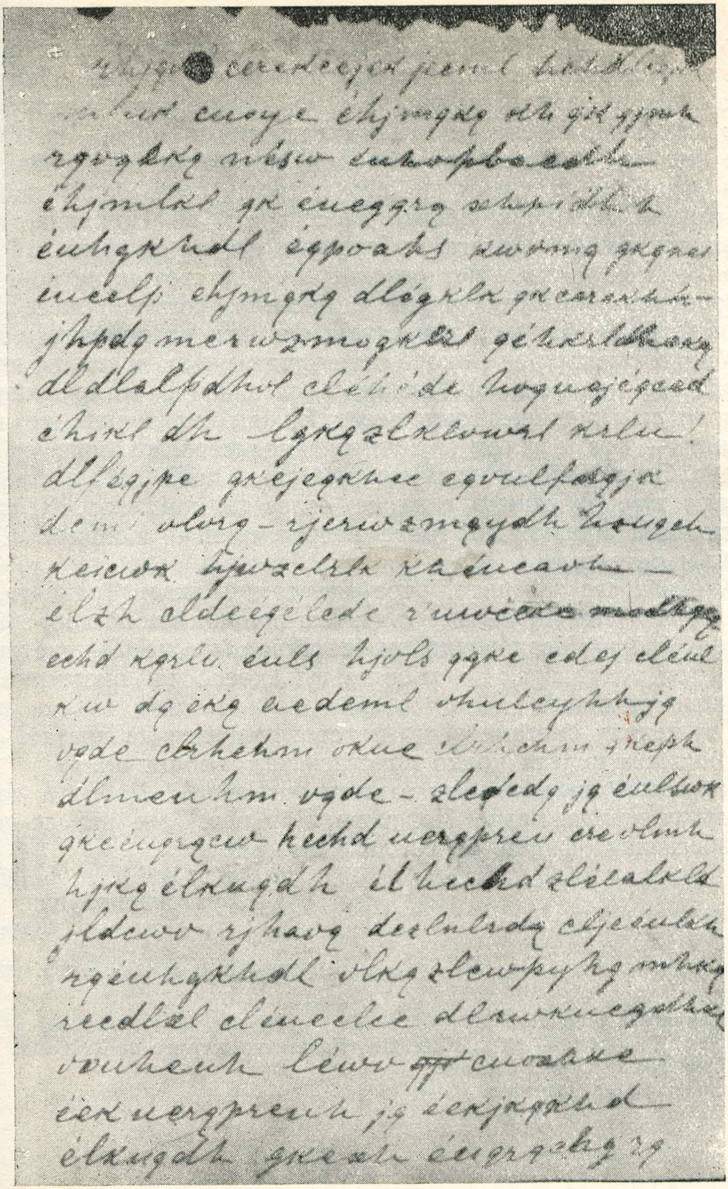

Писмо № 18 (първа страница)

нието на началника да пипне и кореспонденцията ни. А що за такъва твар! Най-после ще се отиде до крайност, нема какво. Всевъзможни изроди те ядат и създават ти пречки. Пази да не попадне в ръцете му нищо. Един товар прах[1] исках още днес да прата, но ето че нема кираджии со коне. Да видим утре ще ли намерим коне. Заедно со прахът ще провода и един револвер, две ками и сто патрони, па и един запечатан сандък. Всичко незабавно да се прати во Прищина, като задължиш Мито[2] веднага да [го] предаде на вътрешните куриери. А пък другите пет револвери со петстотин патрони ще ги проводиш во Прешово, па и писмата, които донесе Раздолов (той ще бъде со товарите), прати ги по принадлежност.

Мартински патрони около пет хиляди ще ви прата, от които хиляда ще отделеш за Гиляни, а останалите четири хиляди проводи во Прешово. Тоже десет хиляди бердановн[3] ще пристигнат — прати и тех во Гиляни. Револвера и камите са поръчани. За туй ще предизвестиш и Несторова да не би [да] ги спре там. Забранено е да се отпечати сандъкът. Колкото дълги идат, пращай по трите направления — Коприва, Сажденик и Ветрен.

Ако изпрата товарите, утре ще замина към Тракията, та през това време добре ще бъде, ако пишиш или по-добре подканиш братя Иванови да ми съобщат, че не е пристигнал още един товар прах — въобще туй, което ти писах во последното си писмо.

Тая неделя сметаме нещо петстотин дълги да пратат.

Миналата неделя колко пристигнаха, съобщи ми.

Поздрави старците. Как отиваш со Райна[4]? Добре е човек да има годеница, нали? Поздрави я от мен. Ами що се чува за избегналия офицер, не се ли знае къде е?

Со братска целувка
Ахил

НБКМ — БИА, ф. 23, а. е. 3, л. 132—133

---

[1] Барут или динамит.
[2] Мито Георгиев — от с. Киселица, Паланечко, куриер на ТМОРО.
[3] Патрони за пушки бердани.
[4] Годеница на Зографов.

19

Шифровано писмо. Отказал се от заминаването за Тракия. Не е ходил при Стоилов. Дава указания по препращането на оръжие в Македония.

Четиринадесети март[1]

Никола,

Аз отказах се да отидам към Тракията, защото Гйоре Петров тръгнал за тук, пък ще мине през Цариград, Варна и некои места от пограничната Тракия.[2]

Страшно си любопитен момък, беййй, постоянно ме питаш дали съм ходил при Стоилов. Не съм ходил.

Завчера се пратиха за вашенско около 361 дълги, па и днес се мисли да пратат около четиристотин. Искай сведения колко са пристигнали во Гиляни и Прешово. Ако е отворен канала през Църварица, прати и нататък некой товар. Когато стигне Гйорето тук, ще имам веч възможност да отивам пак вътре, не само на пограничните станци[и].

Какви въпроси си ми задавал, не помна, пък и...[3] зиме архивата да я претърсам. Вещите, изпратени по Раздолов, требва да са стигнали. Распореди се за разпращанието. Револвери ще взема, когато стигнат от евтините. Брошка ще ида сега да купа. Колкото за тренът, нищо не зная.

Со братски поздрав
Ахил

Пиши на братя Иванови като че ли не знаеш де съм.

МП, 1943, IV, стр. 136—137

---

[1] По съдържанието се вижда, че писмото е от 1897 г.

[2] Гьорче Петров отишъл в Цариград с чужд паспорт с цел да действува пред Екзархията за назначаването на 70 членове на ТМОРО за учители.

[3] Многоточие в текста у К. Мирчев; вероятно трябва да се чете „мързи ме".

20

Шифровано писмо.[1] Установили се вече в Сабляр и почнали работа. Да им изпратят продукти, съдове за ядене, пари и пр.

Никола,

Установихме се вече, макар и при никакви удобства (негдегоде барем). Язък на стотe лева, но нека барем работа [да] се свърши. Щом стигнахме, макар и като патици от дъжда, все пак работихме.

Нашите саблярци не са дошли со колите по единствената причина, че кирията им била малка (три лева). Обещах им да я кача неопределено, но до четири лева ще иде. Со приносящи настоящето изпращам конете наши, от които единия е предназначен за баща ти, а другите два — за да ги товарите со неподозрителни вещи.

Веднага вземи и изпроводи около двадесет метра забла за тифляци[2]. Нека са готови, пък и баща ти, и Коце сега се нуждаят от такива. Вземи от началникът чайника и захар и чай, па ги проводи. Сол, оцет, пипер черен и червен, ракия и вино нека судията по-скоро донесе или изпрати, защото постоянно ми напомват. Всичките съдове и приборите за ядение нека се изпратат.

Гйошо ми поръчва да ти пиша да дигниш некоя градина со чесен и кромид, [прати] ориз, неколко пакета тютюн серт и яваш[3], зайтин и каквото тебе ти скимне за водение на бекярско домакинство. Пък недей забравя да ми проводиш и неколко левове, че съм останал без пари, пък яйца се иска, масло и прочее. Тез работи ще са на вересия от нашите домакини, но все пак ще требва да имам во джоба си. Колкото е възможно, да се постараеш да удовлетвориш всичк[и].

Со поздрав

6/V

Ахил

Утре ще додат колите. Говорете им по-често да идват со тех. Ако Темелко нема работа, нека и той доде. Както се вижда, той не ще доседе, затуй още от време да търсим друг на местото му.

НБКМ — БИА, ф. 23, а. е. 3, л. 150—151

---

[1] Това и следващите десет писма (без № 21) са изпратени от колибите Сабляр край с. Длъхчево, Кюстендилско, гдето се намирало създаденото от

Г. Делчев „ателие“ за производство на бомби. Там той прекарал с кратки прекъсвания времето от началото на май до края на август 1897 г. Писмата са шифровани, някои нямат дата, подписани са с псевдонима Ахил.

[2] Дюшеци (тур.).

[3] Силен и мек (тур.).

21

Шифровано писмо. Измъчва го поведението на Георги спрямо делото. Очаква да му изпратят някои вещи, намиращи се у баба Дона Ковачева. Тодоров още не е назначен.

София, седемнадесет[и] юния деветдесет [и] седма година

Никола,

Писмото ти получих. Не ми съобщаваш нищо ново от туй, което най-много ме интересува. Разправеното от оризчиите[1] бе много с повече подробности известно мен.

Мъчи ме неизвестното поведение на Гйорги спрямо делото отка[к]то е попаднал во турски ръце. Наверно от никой друг не ще можем узна освен от Ангел[2]. Ако е заминал, щом се завърне, пиши ми и най-дребните случаи. В писмото не ми съобщаваш дали изпълни молбата ми да предадиш пари и на бабата[3], и на Ангела. Ще те задължа в най-скоро време да можиш по некой файтонджия да изпратиш торбите от пексемеда, но без последния. Да ги предадат на Тодор, съдържателя на кафене „Македония“, на станцията, на когото да му кажат веднага да ги препрати тук, во София, за мене или чрез „Братя Миладинови“, кафе[не]то, или пък Златишки хан.

Торбите се намират во бабата при другите вещи. Пексемеда ще го оставите во други чувал, а тех заедно со долните дрех[и] на Мицо[4] и на Доне, които ще поискаш от бабата со некоя кърпичка за нос, едни гащи долни и чорапи за мене, сбрани всички в чувал или торба, веднага да се пратат.

Нашия Тодоров[5] досега нищо не е направил. Пък и що може да направи той самичък, освен да отиде из капиите да тропа? Но ето че и те не му помогнаха. Отговорът е, че требвало неколко месеца да минат, че подир да бъде зачислен и надене мундира. Следствие на туй завзел се или по-добре обърнал се към Конската глава Маджаров[6], от когото освен грубости нищо друго не чул, и сега седе си, разхожда са, а може би да действува за по-скорошното му назначение, не знам.

Много здраве на Любена и майка му, [на] баба му. Поздрави от моя страна Гйорге Цветков, Начев, Добри и бабата.

Ахил

Изпитай добре бащата на Христомана дали би могъл да вземе участие во дълги походи со чета.

НБКМ — БИА, ф. 23, а. е. 3, л. 188—189

---

[1] От Оризища — село в Кочанско.

[2] Ангел Димитров — известен като Ангел Винишки, дългогодишен куриер на ТМОРО, загинал в сражение с турците.

[3] Баба Дона Ковачева от Кюстендил предоставила къщата си за ползуване от организацията (за складиране и укриване на оръжие, квартира за нелегални и пр.) и сама вършела много услуги на ТМОРО и лично на Г. Делчев.

[4] Димитър (Мицо) — брат на Г. Делчев.

[5] Вероятно Пеньо Тодоров от Кюстендил.

[6] Михаил Маджаров — от Копривщица, политически деец от Народната партия (народняци), русофил, министър в буржоазните правителства (1894—1898, 1913, 1919—1920).

22

Шифровано писмо. Иска разни материали за работилницата и някои продукти за работниците.

Никола,

Ако можеш, още денес вземи буриите и ги прати още со Коцето. Вземи бакър чист двадесет кила, куршум десет кила, трионче малко, каквото знаял бащата. Калъпите, ако додат довечер некои вещи от София, непременно прати два железни калъпа. Щех да забравя, вземи и около сто кила каменни въглища. Голямата бурия може да стое около още два дена. Вземете и една [нечетливо] зоб, една макара и тире и игла, леблебия со сухо грозде около 1/2 ока за моите приятели чаджуците[1]. Виж намери един чайник бе, човек. Вземи още чай. И неколко чаши. Прати и стомните. Месо ни пратете. Кажи на судията по-често да праща. Прати и около две кила дървени въглища.

Каквото нема во Кюстендил, разбира се, и нема да пратиш, а всичко, каквото има, гледи тая вечер да пратиш освен крупните поръчки като каменни въглища, бакър и пр. Бъди точен изпълнител на исканията и поръчките ни.

Ахил

НБКМ — БИА, ф. 23, а. е. 3, л. 163—164

---

[1] Чуджуци (тур.) — деца.

23

Шифровано писмо. Недоволен е от пречките в работата. Нарежда да се ускори пренасянето. Да се изпратят различни материали.

Никола,

Къде ще му излезе края, не знам. Нашата работа ще заприлича на гайда, на която ни една пищалка не се хваща. Колите стигнаха, но почти нищо не са донели сравнително онова, що е потребно, за да се почне нещо. Всичките вещи образуват една верига, която не може да се нареди ни без една вещ. Пък и не му разбираш кое требва и кое [е] нужно от начало, че во една последователност да се почне.

Тоя брат (Глигор[1]) мисли, че целата България е наша, та и не може да даде некаква систематична преноска. Пък и аз немалко се възмущавам не само от него, но и от нашите планове. На дума ния разчитаме на всичко, но на дело много малко. Колите не могат да вървят, конете тоже, кой ще пренася тез работи или требва да се чака со месеци? Резултатът во такъв случай ще бъде много лош. Да се намери средство да се побърза. Подкани судията, Иван и началникът нека товарат по един-два пъти, техните коли да се карат от Коцето и Темелко. А не со чужди стомах камени да смилят. Днес изпращам нашите коне — три, разпореди се веднага още три коне най-малко да ги вземеш со кирия, че да станат шест, от които единия да се товари со всички дреболии, които са останали.

Глигор между другото често вика за едно железо или две, не му разбирам колко (ти си ги знаял — за скара). Поръчените малки бурии и тех изпрати, а големата — со кола; и во началника каквото има там — малки и дребни алати. На същия кон да товарите и около десет-петнадесет кила каменни въглища. Останалите пет коня да ги товарите со тухли и со половината от софийските, половината от тези, що са во судията. Конете да ги докарат Коце и Темелко, и то да потеглат утре още рано-рано, че пред пладне още да стигнат. Па Коце да остане тук, Темелко да върне конете още утре вечер.

Недей забравя да вземеш и дървено масло, че требва. Вземи неколко пакети тютюн, вземи хлеб, и то не пет самуни, които не стигат за един ден, ами земи петнадесет самун[и]. Щом доде Мито от Ветрен, кажи му нека мине оттук.

Со поздрав
Ахил

Ако има некое писмо, препрати го. Гледай всичко писано да свършиш. Прати и неколко цигарки и кибрити.

НБКМ — БИА, ф. 23, а. е. 3, л. 161

---

[1] Вероятно Григор Бояджийски от Кюстендил, който работел в „ателието“ на Г. Делчев в Сабляр.

24

Шифровано писмо. Изказва недоволство от работата на майстора. Да се пратят продукти.

Никола,

Майсторът днес се връща от неуморимата работа. Блазе му, добър майстор е бил: пет прозореца и две врати за десет дена. Не се пада ни ден на прозорец. Калпазанън бириси.[1] Не стига това, ами иска да му плата и не знам какъв си ден, [който] е изгубил. Понеже не му плащам тоя ден, не иска да вземе парите за изработеното време — „ще ги взема от тези, които са ме ценили“ — казва, а пък вия кажете му, че не е работил на вас, затова требва да чака мене. Па и кажете му, че нechработ[е]ния гюндулук[2] нема да му се плати. Кажи и на судията да не плати толкоз. Купи сол и червен пипер за мажение, па и малко кафе прати още денес по Иван Стоилов.

Ахил

НБКМ — БИА, ф. 23, а. е. 3, л. 168—169

---

[1] Първокласен негодник (тур.).
[2] Надница (тур.).

25

Шифровано писмо. Да изпрати необходимите инструменти, бакър, зоб. Да вземе от София пиесите „Иванко“ от Друмев и „Руска“ от Вазов, които се искат от Щип.

Никола,

Днес изпращам и исканий чук (донесен от баща ти). Бакър вземи вехт, но гледи да не бъде янмъш (прегорел или изгорел). Вземи или поръчи едно дебело на двата края железо за кълцание кюмур и тухли во правения от баща ти кутел (копаната во камен дупка), дължин[а] около деветдесет сантиметра. Баща ти по-добре знае. Зоб не можим от судията да вземем, защото немаме човек, па пращаме постоянно там. Като идиш во София, недей забравя да вземиш пиесите „Иванко“ от Друмев и „Руска“[1], защото ги искат от Щип.

Момчето защо не доде, да се не [е] уплашило?

[На първата страница встрани]
Прегледи писмото от вчера, виж какво се иска.

НБКМ — БИА, ф. 23, а. е. 3, л. 171

---

[1] Пиеса от Иван Вазов.

26

Шифровано писмо. Дава указания за Ачков и за Илия. Заминава за Църварица по неотложна работа. Да вземе револвера.

Никола,

Писмото по дедото Стоил получих. Поздравлявам Ачкова[1] со добре дошел и во същето време подкани го веднага щом получиш настоящето, да потегли со Глигора, за да може още тая вечер да стигне. Без да се гледа, че той иска да се срещне со мене, необходимо [?] нужно е той тук да доде, понеже работите така се струпаха, че не зная що да права. Работи много, а хора малко. Танаса изпратих. Аз днес заминавам за Църварица по неотлагаема работа. Утре требва да изкараме една печка. Гйорге [е] сам и прочее обстоятелства, че не мога да дода не само за Ачков, ами и за Илия. Ачков да потегли веднага, а колкото за Илия, говорете со Поп Гйоргиев. Както намерите за добре, тъй постъпете, за да може [да] се задържи. Револвера гледай непременно да го вземиш, защото, както изглежда, ще пропадне и револ[вера].

Со братски поздрав
Ахил

НБКМ — БИА, ф. 23, а. е. 3, л. 175—176

---

[1] Боян Ачков — от Прилеп, участник в първата чета на Г. Делчев.

27

Шифрована записка. Нужен е майстор. Да се изпратят калъпите.

Майсто[р] требва, ако баща ти не може повече от два дни да стое. Ако пък се надева да свърши [за] толко[ва] време, то алати не се искат много: трион, тесла и струг имаме. Ако са дошли колите, гледайте железните калъпи да ги пратите.

Со поздрав
Ахил

НБКМ — БИА, ф. 23, а. е. 3, л. 173

28

Шифровано писмо. Да се разпореди пред началника за освобождаването на Анастасов и другарите му. Не може да дойде в Кюстендил. Да изпрати Такеджиев, Анастасов и Ангел с приносящия при него.

Никола,

Днес получих писмо от Анастасов[1], со което ми съобщава, че той и други некои негови другари са били уловени от тукашните стражари, па са ги отвели днес во Кюстендил, където ме чака, за да ги освобода.

Разпореди се веднага пред началникът да ги пуснат. Съобщи Анастасову, че ми е невъзможно да дода во Кюстендил. Ако настоява да доде при мен, може да доде, но не со много адютанти. Такеджиев[2], ако е стигнал, утре изпрати го, както и Анастасов со другаря му Ангел. Разбира се, като не знаят пътя, можеш ги изпрати со приносящи настоящето, но нека потеглят во мрачината.

Со поздрав
Ахил

Вземи малко сачми.

НБКМ — БИА, ф. 23, а. е. 3, л. 185

---

[1] Григор Анастасов — от Кавадарци, активен участник в революционното движение. По-късно като депутат в Скупщината в Белград той напуснал Югославия нелегално и заедно с Димитър Шалдев, кмет на Скопие, се явил в Обществото на народите в Женева да иска национални и политически права за българите в Македония под сръбска власт.

[2] Гоце Такеджиев — от Кукуш, другар на Г. Делчев, работник в „ателието“.

29

Шифровано писмо. Да му изпрати всички вестници със съдията, също и хасе за торби. Гьоре да вземе револвер и патрони за един куриер.

Никола,

Прати още утре по судията, който ми се обеща утре да доде тук, всичките вестници за Прешово, Прищина и Баня. Дай му и няколко парчета [х]асе за кесии (торби за въглища).

Железото го оставих во началника, за да го дадеш отново да го направат. Пиши веднага на Гйоре — нека вземе и един револвер за един куриер со патроните му барабар.

Ахил

НБКМ — БИА, ф. 23, а. е. 3, л. 187

30

Шифровано писмо. Праща вестници за Крива паланка (Прешово). Да не идват много хора при него.

Никола,

Повръщам по четиридесет листа от вестниците за Прешово, понеже от върэопа заключавам да не си спрел. Види се, още си занят со сватбата. Имай за правило който и да ме потърси, недей го праща тук, не требва да правим тукашната колиба теке[1]. Лошо си направил, че си допуснал Гйорге да доде, още повече пък со други гости, но всичката вина пада на тоя, който ги изпратил чак от София (Гйорче Петров). Телеграфирай му денес непременно утре да доде и ако доде, нека ти извести конете да ги пратим за тех и те, разбира се, вечер ще пътуват за насам.

Илия — момчето, що доде тук — оставило некакви книги, оставени во тебе, прати му ги. Купете около десетина ока тънко сено.

Дай му на Коде[2] пари да си пусне кръв на кракът.

МП, 1943, IV, стр. 151

---

[1] Дервишки манастир, приют (тур.).
[2] Така е в МП.

31

Шифровано писмо[1] Изказва съмнение относно Илия, който се завръща в града под предлог, че имал дело. Да не му дават нищо.

Никола,

Ето Илия пак се завръща здрав и читав во града. Показа ми една призовка, уж имал за утре дело да му се разглежда. Дали не [е] некоя игра!... Ще видим. Обеща се пак да се върне, и то со обещание вътре да иди. А пък ти предупреди Димитри и госпожата му в случай, ако иска нещо, да не се излъгат да му дадат. Отказът да бъде по един най-неподозрителен начин.

Какво ще се прави, не знам. Времето време ли е! Човек не може на никъде да мърдне. Миял нека седе още, докато се изцери, дома.

С поздрав
Ахил

МП, 1943, IV, стр. 152

---

[1] Това е последното писмо, изпратено от Сабляр. Може да се приеме, че е писано в края на август 1897 г.

32

Шифровано писмо. Засега да се изпраща оръжие по ветренския канал. Работите вървят добре, но трябва да се пази тайна. Ще получат патрони. Ще му праща 50 броя „Глас македонски“ и 100 броя „Македония“.

Висока, двадесет[и] декемврия[1]

Никола,

Според телеграмата от началника до братя Иванови узнах, че стоте пристигнали благополучно. Сега сметам да проводим двесте. Надевам се, че сте намерили досега скривалище, където да поместите всичките. Говори на началника да се пращат засега по ветренския канал, а други канали ще открием, когато пристигнат хора от вътре.

Засега добре отиваме и тука. Изворът, щом потече един път, не лесно се спира, но важното е тайната да земе върх на[д] всичко.

Щех да замина за Дупница, но важна работа ме задържа, а пък празниците доста ще ми попречат. Да видим пак. Щом стигнат хора от вътре, веднага ми съобщи. Ще ти идват по петдесет листа от „Гласът“[2]. Патроните недейте ги праща никъде, защото местото им не е Виница. Ще додат още пет хиляди, па и още петнадесет хиляди.

Со братски поздрав
Ахил

Утре пращаме двесте пушки и сто листа вестник Македония.
Същи

НБКМ — БИА, ф. 23, а. е. 3, л. 204—205

---

[1] Не е посочена годината, но от съдържанието може да се заключи, че писмото е от 1897 г.

[2] В. „Глас македонски“.

33

Писмо. Безпокои се от преследванията в Македония и от предателствата на Г. Иванчов и др. Намира се в материално затруднение. Да дадат на баба Дона Ковачева 10 лв. Върховистите свикват конгрес, но малко дружества щели да участвуват. Да не падат духом.

Гйорге[1] и Никола,

Писмата и на двамата ви получил съм навреме. Моето мълчание недейте го отдава на друго освен на пълната разкапация. И сега даже, като ви пиша, повече мисла кого да пипна и да го удара 15 стотинки. Ако не намера, решавам неплатено да ви прата настоящето. Недейте ми се сърди бе, човеци, не ми знайте положението. Не стига безпаричието, което за мен не представлява никаква болест, но което спира всичките функции, ами от вътре ни ден не минава да не ни донесе пощата (било правителствената, било нашата) едно от друго по-жестоки известия.[2] В Кратово уловени Христомана и Коце от Дедино, за които има съобщение да са станали предатели. Думев[3] и Гочев[4] арестувани уж по предателството на горните двама (?).

Бакалинът Гйорге Иванов освободен от Хафъза[5] — наверно с благи задължения. В Konче Тодор Станков и другарите му Гйорге Турчето и Васил Юрука уловени от властите,[6] има дума последните двама да са почнали да предават — подъл свет!... И кой знае още що работи има, които ние не сме ги чули!

Гйорге, ти искаш да додеш тук, за което и ме запитваш. По моему по-добре подобна мисъл да не се роди в глава, а камо ли да направиш това. Седи си, брате, че ще почнеш да викаш: ела, зло, от тебе по-зло имало. Не стига, дето не можем да ти платим нищо, но известявам ти, че ако додеш и с един лев макар, не ще можеш да му се нарадваш, ще ти се нахвърлим като вълци. Надали е изпитвал некой друг такъв глад като мен — разкапация, разкапация и пак тя.

Жал ме е много, дето на бабата[7] не мога да ѝ прата 10-на лева. Голема добрина бихте направили, ако можехте отнекъде да ѝ намерите 10 лева. Много ще ви благодара. Зная, че немате, но погрижете се отнекъде да заемете. Нека да върви така, че да видим кой ще победи — ния или разкапацията. Никола, вземи конят от Глигора, като му дадиш и един силен конфуз, па го предай на Ангел[8]. С Миро от Ветрен, ако можеш ти да се разправиш по какъвто и да е начин, не изключая и грубия, разправи се, ако не, ще остане, когато аз се срещна с него. Върховистите тук и те са се разкапали. На краят на идущий месец ще свикат конгрес.[9] Според отговорите на Ляпов[10] изглежда малко дружества да вземат участие. Коя полза бе, брате! Бъдете бодри, не изгубвайте кураж. Кое царство не се [е] разкапало, без да има пред себе си врагове с положение, каквото е нашето? Ний сме силни, защото и това, което имаме, е насочено против турското царство.

Здравейте

София, 98 г.[11]

Гйоргие Делчев

Гйорче Петров щел да прати револвери, когато продаде твоя.

Същи

МП, 1943, IV, стр. 137—138

---

[1] Вероятно Георги п. Цветков.

[2] Г. Делчев в случая има пред вид арестите и преследванията, които турските власти извършили във връзка с Винишката афера и предателството на Георги Иванчов.

На 14 ноември 1897 г. (ст. ст.) разбойническа банда влязла в с. Виница, Кочанско, убила местния богаташ турчин Кязим ага и задигнала от дома му около 800 лири. Търсейки разбойниците и възможните техни ятаци, турските власти подложили на разпит и изтезания местни селяни и селянки, при което открили склад с пушки на ТМОРО. Стреснати и разтревожени от това неочаквано разкритие, властите извършили масови арести, претърсвания и изтезания над населението в редица села на Скопския санджак. Равносметката от тази афера е: 10 души убити, над 200 жестоко изтезавани, над 500 в затворите, около 300 души забягнали в България.

[3] Велко Думев — учител в Щип, активен участник в ТМОРО.

[4] Георги Гочев — учител в Щип, активен деец в ТМОРО.

[5] Хафъз паша — валия (областен управител) на Скопие.

[6] В с. Конче, Радовишко, била предадена четата на Тодор Станков. Четникът Георги Турчето, покръстен турчин, предал всички връзки на властите, в резултат на което започват арести на организационни работници.

[7] Дона Ковачева.

[8] Ангел Винишки — куриер на ТМОРО.

[9] Става дума за подготвяния за средата на 1898 г. конгрес на Върховния македонски комитет.

[10] Димитър Ляпов — известен македонски общественик, секретар на Екзархията в Цариград, застъпник на политиката на двореца.

[11] Ако се съди по съдържанието, може да се допусне, че писмото е писано в късна пролет на 1898 г.

34

Шифровано писмо. Праща пари. Не е съгласен Мурджев да замине с Муструка. Да не му се дава нищо.

Седми юлий осма година

Никола,

Тук приключеното ще предадиш на Гйоре, когото, както виждаш, ще го зарадвам со една скромна сумица: записът е от 90 лева, но само 50 има за него, а останалите ще ги предаде по 20 лева на бабата и на Ангел. За тебе пак нема нищо. Зная, че и ти немаш, но все предполагам да не си останал гладен. Когато и да е и нашия петел ще пропее, па тогава всичко ще бъде наред.

Досега, от две недели насам, не съм получил писмо. Що мълчиш, не зная. Писа ми, че Аце е бил убит, но без никакви подробности не само за убийството, ами и нищо не ми съобщаваш какво сте направили со пушките, намиращи се во изгубения гад. Взехте ли мерки или не? Ще пропаднат или по гладък начин ги прибрахте?

Може би тези дни да ви е дошел Мурджев[1] на гости. Той иска да замине со чета под войводството на разбойника, на

Муструка[2]. Не мога да бъда съгласен. Не ще бъде зле да ви напомна да не му спомогните во нищо, щом заминава со такива хора и без нашето съгласие.

Не е чудно да ви иска и бомби, и пушки. Кажете му, че у вас нема нищо, во същето време иди кажи на бабата да не му предава и тя абсолютно нищо и добре да заключи пушките, намервающи се во нейната къща. Предупреди и саблярци[те] Иван и Захария да не му дадат и те нищо.

Ангел, види се, досега не е влизал вътре. Утре ще ви изпратиме вестници, които ще ги пратиш по Ангела, но не докато не получиш писмо от мен за вътре.

Много ти здраве от чичо ти Петре [и] Тодоров, и двамата на работа са. Последния е надзирател на работници при канализацията.

Много здраве и от Чучков[3], и от Гйоре, и от Такеджиев. Поздрави домашните, Добрета и кумът.

Станков е по-добър.

С братски поз[драв]
Ахил

НБКМ — БИА, ф. 23, а. е. 3, л. 192—193

---

[1] Атанас Мурджев — сътрудник на Г. Делчев в „ателието", по-късно преминал на страната на върховистите.

[2] Кочо Муструка — харамия, привлечен от върховистите за войвода на чета. Г. Делчев често споменава за Муструка в писмата си до Никола Малешевски.

[3] Ефрем Чучков — от Щип, близък другар и сратник на Г. Делчев.

35

Шифровано писмо. На конгреса на ВМК ще се действува за листата на Станишев. Научил от Кепов, че за делегат е избран Григор Бояджийски. Да му каже да го потърси в София. Какво са направили с пушките.

21/VII 98 г.

Никола,

Закъснех доста с отговора на последното ти писмо. Причината е, че не можех досега определено да ти пиша по въпроса за предстоящия конгрес, па и сега не ще мога освен в кратце да ти ява, че активно участие не ще вземем. Намераваме да действуваме, доколкото ни се попадне, за да се прокара листа на Станишев[1], който е много по-близък в програмата си и честен човек, отколкото Ковачев[2]. Последния и Ляпчев, както изглежда, ще представат свои листи.

Вчера се срещнах со Кепов[3], който и ми яви, че за делегат сте избрали Бояджийски. Не ще бъде зле, ако го осветлиш по нашите работи и му препоръчиш Станишева лист. Освен това добре би било да се срещне со мен, а понеже сме запознати, кажи му да ме потърси во Братя Миладинови.

Писмото чак вчера го предадох на баща ти. От Солун ми съобщават, че братовчедката ти не са я намерили во Солун, но пък са й пратили во Велес една лира турска. Вервам да ти е съобщила.

Що прави Ангел, ще може ли наскоро да отиде во Виница? Со пушките що сте направили досега, не зная. Нема ли да пропаднат?

Поздрави Гйорето, Ангела, бабата, Райна, Добри, Начев.

Со поздрав
Ахил

НБКМ — БИА, ф. 23, а. е. 3, л. 211—212

---

[1] Христо Станишев — от Кукуш, застанал начело на листата при избора на Върховен македонски комитет. Тази листа била подкрепяна от Г. Делчев и Г. Петров. Станишев станал председател на ВМК през 1897 г. и втори път — през 1902 г., след разцеплението и краткото съществуване на двата ВМОК.

[2] Йосиф Ковачев възглавявал другата листа, подкрепяна от консервативни и вероятно правителствени кръгове в София.

[3] Иван Кепов — от Бобошево, български историк и учител. Редактор на в. „Изгрев", който имал прогресивна насока и излизал в Кюстендил. Сътрудник на Г. Делчев в борбата против реакционната групировка във ВМК в София. По-късно станал член на Радикалната партия.

36

Писмо. По недоразумение пратените вещи не са получени, затова не можал да ги предаде на баща му. Решено е временно да не се работи с Виница — ще пише на Развигоров в Кочани.

Никола,

Всичките досега изпратени от теб писма съм ги получил. Недей се сърди, че досега нито един път не ти писах. Страшен хайлязлък ме е нагънал, [от] който, както виждаш, забравил съм веч да пиша. Пък и хайлязлъка ли е само?

С едно от последните писма ме запитваше дали съм предал всичките вещи на баща ти, изпратени чрез мен по Наков. Би се следвало веднага да ти отговоря, но ей тъй дойде работата, че чак сега ти отговарям, като искам да вервам и баща ти да е писал по-рано по това. Ето как стои работата: Наков още първата вечер ме намери и ми каза, че имал некои вещи да ми предава, за да ги дада на баща ти. След малко предаде ми двете кутии, а за други не знам що ми каза. На другия ден се научих, че Наков заминал, без да зная за къде.

Когато доде баща ти с едно твое писмо, тогава узнах какви още вещи останали в Наков. Като предполагах да ги [е] оставил в Чакъров, потърсих ги от него, оказа се, че и там не само не оставил, ами нито е загатнал. Наверно ги е забравил с себе си. Не знам нито аз, нито Чакъров в кое село е учител, за да му пиша. Ако знаеш ти, пиши му.

Що е направил досега Мито, не е ли заминал? Ангел наверно ти съобщи, че реших да престанем временно да работим с Виница. Утре или другия ден ще прата писмо за Развигоров[1], но не чрез Виница, а направо за Кочани.

Много съм разсеян, не мога повече да ти пиша. Седнах уж и за другите кардаши[2] да пиша, но нека се задоволят с едно много здраве и да им напомна, че требваше поне една картичка досега да пратат — ептен онемеха. Ако има некой от тех да прави кондури, нека вземе мерка, па да я прати тук, за да му прави Митката Йосков кондури — по-евтини и здрави.

Тук приключеното предай на Янаки, до когото от неколко изпратени писма само едно е получил.

Поздрав на всички, не изключая и Гйорета.

София, 1898 г. 13 октомврий Гйорги

МП, 1943, IV, стр. 138—139

---

[1] Александър Развигоров — от Щип, български учител в Кочани, председател на местния комитет на ТМОРО в града.

[2] Кардаши (тур.) — другари.

37

Телеграма

София
7/XII 1898

Кюстендил
Никола Зогр[афов][1]

Четиридесет лева са за Якимов[2].

Ахил

НБКМ — БИА, ф. 23, а. е. 3, л. 208

---

[1] Телеграмата на това място е скъсана.
[2] Книжар в Кюстендил.

38

Писмо. Да му пратят три чейрека от бяла меджидия и да отговорят на последното писмо.

Никола, Ефреме[1],

Приносящий настоящето чичото Гаврил извади пасапорт, за да си иде. Дадох му пътни. Дайте му вия малко кураж, защото много го е страх. Пратете ми веднага по некого 3 чейрека[2] от бела меджидия, които да са много чисти и ясни. Отговорете ми на последното писмо.

С поздрав
Гоце

София, 1899 г. 1 февруарий

МП, 1943, IV, стр. 139

---

[1] Ефрем Чучков.
[2] Четвърт от турска сребърна монета (меджидия).

39

Писмо. Изпратени са с кукушанеца Манчо 10 сандъка куршуми. На превозвача да се платят по 16 гроша за сто оки. Има недоволство от обноските на Ефрем.

Никола,

Неколко пъти се залавях да ти пиша, но не зная как и защо не довърших ни едно писмо. Сега бех в магазина на братя Иванови, за да науча дали са дошли некои кираджии. Никола ми каза, че с биволска кола изпратил с Манчо (нашия кукушанец) 10 сандъка куршуми, когото задължил да ги предаде на тебе. Затова, щом получиш това писмо, иди при споменатия, кажи му и ти, като му прочетеш и една нотация, за да пази тайна. Покани го в същото време да плати кирията той, ако немаш възможност ти, и му кажи, че за кратко време аз ще му платя. На кираджията ще платите 16 гроша на сто оки. А пък другото, а именно къде ще разтоварите и как, остава на вас.

За Ефрем и аз самият не знам що да правя, макар че съм му загатвал с заобикалки, а веднъж и открито, че има недоволство от неговото поведение и от неговите обноски към нашите другари. Засега толкова.

С поздрав

София, 4 февруарий 1899
Гоце

Пратете ми веднага 2—3 чейреци[1] бели меджидии, които да бъдат ясни и съвсем нови, никъде неизтъркани. Ризо[2] да приеме парите.

Поздравлява ви
Същият

ПГД (Ск.), стр. 24

---

[1] Вж. бел. 2 на стр. 94.

[2] Ризо Ризов — от Велес, другар и сратник на Г. Делчев, активен деец на ВМРО (обединена) след Първата световна война.

40

Писмо. Праща пари, за да се заплаща пренасянето на патроните. Недоволен е от приказките върху тайни работи на организацията.

Колйо,

При настоящето приключвам ти и един банкнот от сто (100) лева златни, които са предназначени изключително за кирия при пренасянието на патроните от София до Кюстендил и оттам до Църварица; затуй задръж ги в себе [си], та после да не си имаме главоболие и за неколко лева да бъдем питимни, що казват. Води и точна сметка. Отсега нататък пренасанието оттук ще става от наши колари, така щото не ще има нужда да прибегваме до други лица. Първия път ще изпратя с колата двама, от които единия ще доде по-напред, за да ве предизвести. Защо пък досега не си ме известил за пристиганието на десетте каси (сандъка) чрез Манчо? Писмото по Якимов приех.

Много ме учуди запитванието на Ангел и Манчо дали Таке-джиев е в Македония! И то не бе запитвание, а просто твърдение, че той е там. От кого ли се е разгласило? Нема ли да турим край на тез наши диарии да гласим кой къде е и що върши? Що мълчи Ефрем? Ще докарат ли Васе и Тоде коне за пренасание на патроните от Църварица за вътрешност[та]? Писмата адресирай до „Прилепски хан“ за Гоце.

С поздрав на всинца ви, а не забравяй Райна и Любето, па и Стария.

София, 99 г. 10 февр. Гоце

МП, 1943, IV, стр. 139—140

41

Писмо.[1] Праща пари. Г. Иванчов е ранен в Щип, а тамошни дейци са арестувани вероятно по негово оплакване. На конгреса на ВМК да се поддържа листата на Б. Сарафов.

Никола,

Всичките писма от тебе и ония от Кочани получих навреме. Отговор нито на теб, ни на кочанци не съм пратил досега, защото немах време, па има и около 7—8 дена постоянно съм на път. Сега даже пиша ти настоящето в трена — тръгнал съм за Дубница, където ще се бава до вторник, затуй и писмото ми ще бъде кратко. С приносящий настоящето, нашия богданцалия, пращам ти 8 наполеона (5 в банкноти и 3 златни), 5-те от тех са предназначени за железарницата, а 3-те разподели ги за Ангел, Тоде и Васе и Раже. Ще требва да дадите и на бабата; ако в тебе не са останали от по-прежната сума, кажи на Велко да й даде 1 наполеон от горната сума.

Не знам защо нема писмо от Виница. Що е станало там, господ знае — от Криволани получих едно писмо с 5 думи, с което ми се известява, че Гйорги (Иванов) бил ранен в Щип,[2] вследствие на което, види се, по оплакванията на самия Гйорги арестувани били Тодор Лазаров, Поп Коцов (глав. учител) и свещеник Христо Мачков, в чиято къща живее Поп Коцов. Кой го [е] ранил, как и защо, досега [е] още непознато. Какво ще се роди, и туй не зная!...

Тодор бил много изтезаван. Ако доде некой из тези места, виж да узнаеш повече подробности.

Кажи на Велко да доде да го прегледа комисията, та да се освободи от тая болест. Даже още утре нека потегли.

Не знам Гйорче дали ти е писал нещо за взетото решение по случай свикването на конгреса за избирание нов състав в комитета. Взе се решение да си дадат кандидатурата Сарафов Борис, Славчо Ковачев, Бозуков и Давидов[3] и двама цивилни (смета се да бъдат д-р Шопов и търговеца х. Кочов, последния да бъде касиер). Ния почти открито ще действуваме, ще заявим на всеки делегат, че ще действуваме съгласно само с горната листа и за да се развие по-силно сдружаванието между тукашните и вътрешните, ще влизат в тоя комитет като редовни членове и двама от вътрешната организация. Дали ще се изпълни това решение, ще зависи от делегатите. Погрижи се да изберете вия за такъв човек, който ще гласува за горната листа. Можете да му дадите изричното задължение, щото да гласува за хора, които имат доверието на вътрешните и да могат да работат с тех.

Повече нищо не мога ти пиша. Поздрави Райна, Любе, Велко, Алексо, Гйорги и пр.

С поздрав
Гоце

Приключвам тук и писмото от внучката ти, която дава доста верен портрет за баща си. Благодаря ѝ за услугата, моля да извини, че съм причината да изпита некоя горчевина.

Същи

МП, 1943, IV, стр. 150—151

---

[1] Писмото е без дата, но от съдържанието му се вижда, че е писано в края на февруари или началото на март 1899 г., т. е. немного преди избирането на Б. Сарафов и другите офицери във ВМОК.

[2] Георги Иванчов (Иванов) бил осъден на смърт за извършените предателства. След несполучливия опит присъдата да бъде изпълнена в Щип Иванчов бил убит на пазара в Кочани.

[3] Антон Бозуков и Тома Давидов — бивши офицери от българската армия, активни и ръководни участници в дейността на ВМОК.

42

Писмо. Изпраща чрез Манчо патрони. Превозът струва по 18 гроша за 100 оки. Интересува се за новини от вътрешността и за бащата на Васе.

Никола,

Вчера изпратихме чрез Манчо 16 каси патрони, а днес ще пратим пак чрез същия още 8. Дадени са наставления на колара, щото още когато се намира вън колата, да извести на Манчо, та по такъв начин да може теб да извести, за да откарате колата право в къщата. За всичко разпореждай се, както знаеш. Нема ли нещо от вътре?

Поздрави всички.

С поздрав

София, 99 г. 2 март

Гйорги

Р. Р. Кирията е 18 гр. на стоте ока. Нищо не пишиш за бащата на Васе.

Същи

МП, 1943, IV, стр. 140

43

Писмо. Да се окаже съдействие на Бабамов да замине за Македония, като едновременно пренесе и вестници.

Никола,

Утре ще ти пиша по-дълго писмо, в което ще приключа и едно за Гиляни. Засега с настоящето ще те подканя да окажеш съдействие на Бабамова в всичко. За да замине вътре, аз мисля по-добре ще направи да почака, та когато пратим и вестниците, с тех ведно да преведат и него, макар и да закъснее. При това, ако замине сега, много по-несигурно ще бъде пътуването му, отколко[то], когато има пазар в Гиляни и Баня. Поздрави на всички.

София, 99 11/III

С поздрав
Гоце

МП, 1943, IV, стр. 140

44

Писмо.[1] Купил осем сандъка патрони, които да препратят към Църварица или Ветрен. Праща вестници за Македония. Антимон ще получи от Вена. Бабата да дойде да се разбере със сина си.

Никола,

Бех с намерение да ти пиша по-дълго писмо и едно такъво за Гиляни, обаче като не намерих свободно време, ще остане с настоящето само, с което ще ти явя, че още осем сандъка патрони съм купил, които тези дни ще ги пратат, та виж разпореди се да ги стоварите и да ги препратите или към Църварица, или към Ветрен. Утре ще ви пратат и вестници, броят на вързопите не знам, но знай, че измежду тех ще има и един вързоп под № 79, който е предназначен за Солун, за което ти пък с едно писмо до гилянци да им пишеш, и то непременно да го препратат. Останалите пък (вестници) да ги разпределят така, щото една трета част да пратат в Малешевията, а другите 2/3 за Гиляни, Прищина и Баня.

Пиши на Гйорги, че търсения антимон и тук не намерих, но съм поръчал чак от Вена, който ще доде най-късно след 6 дена. Нека се погрижат да изпратат и един калъп, за който е станал въпрос между ни.

Кажи на бабата, че се срещнах с сина ѝ и че не остава друго нищо, ами да стане самичка да доде тук, за да се разбере в полне работата. Нека доде непременно. За да се намеря и аз тук, нека дойде в петък. Ти ми телеграфирай, когато потегли. Утре заминавам за Самоков.

Поздрави всички
Твой Гйорги

МП, 1943, IV, стр. 140—141

---

[1] Писано на същия лист, на който е написано предишното писмо (№ 43).

45

Писмо. Да се погрижат да изпратят момичето Мария във Виница. Недоволен е от действията на Радославов спрямо организацията. Да внимават и скрито да пренасят оръжието.

Никола,

Сетне повече ще ти пиша, а сега се ограничавам само с туй, че предоставам тебе грижата да препратиш пристигающето с бабата момиче, Мария баба Цветина, родом от Виница, в селото ѝ. Вижте с Ангел, намерете некой кираджия и я проводете по-скоро. Кирията и другите разноски плати ги ти за наша сметка. Недейте я задържа много, а гледайте по-скоро да я пратите. Тя може да иде и в Ангел да живее, за да бъде стаята празна за железарите[1], които ще додат утре или другия ден.

Утре ще прата пари и за Зафировци, и за другите. Кажи на Ангел да внимава, че либералите[2] са такива само в лъжите. Нека се пренася по възможност най-скрито. Байо ти Радославов[3] тук е обещал, а там е изпратил, види се, добрите разпореждания за конфиска. На добър им час — честита им ръка. Това е сефтето[4]. Не консерваторска византийщина има тука, а, напротив, либерализма изиск[в]а от подръжателите си курвинската тактика, която, както се вижда, с голема вещина ще я приложат. Е, що да правиш, когато требва да се гледа доброто на вътрешните.

Поздрави всички. Поздравляват те всички.

1899 г. София, 23 март Гоце

МП, 1943, IV, стр. 141

---

[1] Вероятно става дума за майстори, изработващи на ръка оръжие (предимно хладно).

[2] Правителството на Народно-либералната партия (1899—1900).

[3] Васил Радославов — министър в кабинета на либералите, по-късно министър-председател (1913—1918), при когото България бива въвлечена в Първата световна война на страната на Германия и Австро-Унгария.

[4] Начало, за пръв път (тур.).

46

Писмо. Изказва недоволство от политиката на правителството. Изпраща пари за разходи и шифър за кореспонденция с вътрешните дейци. Да внимават при пренасянето на оръжие.

София, 99 г. 24/III

Никола̀,

Писмата, пратени по бабата, и това по пощата получих, но отговор нито на едно досега не съм пратил — знаеш защо, — защото ептен съм оглупел, отъпел съм дотолкова, щото писането е станало за мене една от най-трудните работи — санки[м] масата е некой каторжнически тезгях.

Съобщаваш ми, че окръжний управител е предписал на околийския да прибере патроните. При все и да имаше обещания оттук, за да ги освободят, пак не ме учудва горното съобщение — горко на грешните парички, дадени за купуването им; а тежко на наивните, които никогаж не могат да се освободат от надеждите си, че ще се намери поне едно правителство, което, ако не друго, барем не ще бърка на революционните приготовления на вътрешното население. Да, нима те са престъпници? Пази боже! Патриотически[1] дълг им налага, когато са в опозиция, да пълнат вестника си с статии пламенни и по-революционни, отколкото са ония в самите революционни вестници, а отечествений[2] дълг пък диктува, когато поемат управлението в ръцете си, да апелират към патриотизма на всички истински патриоти и да възпеват благоразумието. Който не разбира, който не иска тех да слуша, нека знае, че има цер за него. Конфискуването на патроните е предговора на оная драма, която в скоро време, вервам, ще почне да се разиграва и краят на която още отсега мога [да] го предвидя. Големецът не е тук, та нищо по това не може [да] се направи.

Момичето на баба Цвета требва снощи да е пристигнало с бабата Дона в града ви. Ако досега с Ангел не сте се погрижили да намерите кираджия, за да я преведе и я отведе чак в Виница, вижте по-скоро да стане туй и разноските ти ѝ плати.

Пишиш ми за пари. Пустите му пари! Какво да се прави и аз самичък не знам, още повече, когато сам зная доколко са нужни и че безпаричието ще бъде причина да изгубим найценното за нашите действия време. Благодарение, че сега се намират у мене, макар и чужди, изпращам ти по приносящий настоящето, наш бай Петър, осем наполеона, които гледи да ги употребиш при най-голямо ограничение на нуждите, като не забравиш да платиш от тех и дългът на Зафир и Тасе и още да дадиш на Ангел засега 1 наполеон за дома му.

Ами я ми кажи що направи с дюкянът, който е бил гледан от тебе и другара на железара Велко Миков? Той, Велко, утре или другия ден ще доде, та ако не си го хванал, когато доде, хванете го веднага и да го отвори.

Ще изпратя по него и антимон за Гйорги Иванов.

Ето ти и азбуката[3], с която кореспондираме и ще кореспондираш с вътрешните:

b	s	j	r	d	c	z	m	φ	q	l	w	a	u	n	g	e	f	o	λ	i	y	v	p	x	t	k
а	б	в	г	д	е	ж	з	и	к	л	м	н	о	п	р	с	т	у	ф	х	ц	ч	ш	щ	я	ъ

За пренасянето на пушките както е по-добре, тъй направете, само че кажи на Ангел да бъде по възможности по-предпазлив. Поздрави Райна, Любе, Ангел, Гйоре и всички приятели. Много ви здраве от стария (чичо Петър) — Ризо.

С поздрав
Делчев

МП, 1943, IV, стр. 142—143

---

[1] и [2] У К. Мирчев думите са дадени с курсив. Предполагаме, че в оригинала са били подчертани.

[3] Вж. публикувания в сборника шифър IV (с малки изменения).

47

Писмо. Изпраща всички железарски инструменти, дрехи и разни обущарски „алати“.

Никола,

Чак денес пращам по колара, приносящий настоящето Димитър Гочев, родом от с. Батановци, всичките железарски инструменти, оставени от Велка. Цената на кирията, която оставам вие да я платите, е 17 гр. на сто ока. Освен тези вещи прибавих още и едно чувалче, в което има дрехи за Андон Велешанеца, който работи по линията с другите, има още и разни кондураджийски алати[1] за Гоце х. Делев и другара му Доне Поликрапов. Поздрави Райна, Любе, Гйоре, Велко и вси[чки] прият[ели].

София, 99 г.
29/III

С поздрав
твой Гоце

[Встрани]

Пиши ми как сте наредили с Велко работата.

МП, 1943, IV, стр. 143 (с фотокопие)

---

[1] Алати (тур.) — инструменти, прибори.

48

Писмо. Да се попречи на Никола Русинчето (Никола Русински) да замине за Македония.

Никола,

От дълго време нема нищо от теб, нито пък от вътрешността. Що направихте по избора [на] делегат в конгреса?

От Никола Малешевски получих писмо, в което между другото запитва ме да узная дали Никола Русинчето се намира тук, като в същето време ме подканя да пиша теб, в случай [че] не е тук, и да ти обърна вниманието за него (Русинчето), че искал да замине в Малешевско, та да можеш му попречи.

Виж узнай дали не е тамо, па дай му един добър обцест[1], щото да не помисли още един път през Кюстендил. Ратниците ги е наплодил господ. Щастлива Македония!!

Много здраве на Райна, Любе, Комуната[2], Васе, Toде, Ангел, Гьоре и всички.

София, 22/IV 99 г. Гоце

МП, 1943, IV, стр. 143—145

---

[1] Така е в текста, публикуван от К. Мирчев.

[2] При баба Дона Ковачева в Кюстендил са се хранели на обща трапеза редица организационни работници — оттук и прозвището Комуната. В текста, даден в МП, тази дума е изпусната.

49

Писмо. Изпраща романа „Шпионинът" и писмо за Георги Иванов. Всички брошури да се пратят по кочанския и малешевския канал.

Никола,

Писмото от Велко получих, но поръчката не се наема[м] да я изпълна, защото иска ми се не 2 лева най-много, както ще[?] ми се пише, а $3^1/_2$ [за] глеждосани и 3 [за] неглеждосани тръби в диаметър 5 см. Отговорете ми що требва да направя. Тук приключвам едно писмо за Гйорги Иванов, за когото изпращам още и книжката Шпионинът[1]. Разпореди се да замине веднага Ангел и да поръча на куриера да ги предаде право в ръцете на Гйорги. Ако иска Ангел, може да чака и отговор. Нека не те удивлява това. Пиша му, защото го желаят щипяни, а уверен съм, че писмото ми не ще му повлияе. Белки книжката (Шпионинът) ще му завържи чакръка донекъде. Непременно ти му я прати.

Поздрави всички. Пиши, ако знаеш нещо ново от вътрешността.

С поздрав

София, 7-ий май 99 г. Гйорги

Всичките брошури ги прати — 100 и 50 — чрез кочанския канал и Малешевията за Виница, нищо друго не пращай.

Същи

МП, 1943, IV, стр. 145

---

[1] Роман от Фенимор Купер. Пращайки тази книга, Г. Делчев искал да окаже морално въздействие върху Георги Иванчов. У К. Мирчев думата е дадена с курсив (предполагаме, че в оригинала е била подчертана).

50

Писмо. Намира се в лошо душевно състояние, но е силен и ще победи всичко „освен една съвест". Да му се изпратят трите манлихери и 6—7 ками.

Никола,

Писмата ти изпратих, но да ти кажа правото, почти всичко забравих, що имаше важно в тех — тъй съм занесен!

Ще ме извиниш, ако с тая изповед ти се представя за човек най-немарлив в длъжността си. Па и що мога да права, когато има минути, когато човек представлява един движущ се труп, без да има в него нещо душевно! Дали не вървя към...

Но силен съм, ще победя всичко освен една съвест. Прати ми в най-скоро време трите манлихерки, които се намират в къщата на бабата. Намери средство, ако не до София, барем до Радомир — до Иванчо Неврокопски, като ми, разбира се, известиш. Вземи и от железарите 6—7 ками, ако са ги направили, па и тех нека да бъдат изпратени бърже. Ако пък не са довършени, подкани ги най-скоро да ги довършат. Що правят Атанас и Ицо фигурантите? Кажи им да живеят по-економично. Пити ги с колко лева доде тук Андон, па ми пиши.

Не са ли се върнали Ангел, Васе и Тоде?

Поздрави Райна, Любе, Велко и другарите в работилницата и всички други приятели.

С поздрав

София, 13/V 99 г.

Гоце

МП, 1943, IV, стр. 145—146

51

Писмо. Да му прати и четвъртата манлихера. Върховният комитет не е конституиран, понеже на офицерите още не били приети оставките. Ако не се видят вече, да се грижи заедно с Велко и другарите за работилницата и другите работи в Кюстендил.

Никола,

Вчера бех в Радомир, откъдето взехме пушките. Но, виж ти, с моя серсемлик пак една грешка направих, а тя е, че вместо да ти пиша всичките манлихерки да ги пратиш, аз съм писал за три, като предполагах да са толкоз, а не четири. Ще направиш труда си да я изпратиш и останалата пак до Иванчо Неврокопски, като го предупредиш, прави що прави, да я изпрати по некого, защото не мога аз да ида в града му. Тук комитета не е конституиран[1], защото на офицерите още не им е приета оставката. Кога ще им я приемат, и аз не знам. Нема ли некоя новина от вътре? Ангел не донесе ли некое писмо? Ако не се видим веч, остава на теб и Велко с другарите да уреждате работилницата и другите работи там, в Кюстендил. Бомбите са в юриците, където има и некои сандъчета с патрони и други принадлежности, струва ми се, има и неколко мартинки. Желаех още един път да дода и уредя всичко, но не ми се удаде възможност. Вервам, че ти ще съумееш да уредиш всичко, що е в полза на делото. Поздрави Райна, Любе, Велко, Никола, Алексо, Гйорги, Ангел, Реджо и всички приятели.

Сбогом

София, 99 г. 18/V

Гоце

Когато ти телеграфирам: „Брат ми да дойде тук“, веднага нека потеглят Атанас и Ицо за София.

Същи

МП, 1943, IV, стр. 146

---

[1] Става дума за конституирането на новоизбрания ВМОК, в който влезли офицери начело с Б. Сарафов.

52

Писмо. Загрижен е, че предателствата на Георги Иванчов вземат широки размери. Нужно е да се изпрати една въоръжена чета за унищожаването му. Не вярва и в чистотата на Сарафа. Да се укрият пренесените в Кочанско пушки.

Никола,

Получих и писмата, и телеграмата, но те ме намериха в такъво настроение, че не можех, нито пък сега ще мога да ти пиша нещо положително.

Гйоргиевите предателства от ден на ден взимат широки размери, но в тая работа не мога да вервам в чистотата и на Сарафа[1], при всичко и да е арестуван. Ще повервам за него само след като го пуснат или го осъдат, без да предаде нещо, а сега неговото арестуване за мене е примка, чрез която да могат преда и пушките, минали чрез кочанский канал. Тези два изверга на едно везне са, но що можем да му правим сега? Аз съм занят с работа, която не търпи моето отстраняване. А какви мерки требва да земем? На това ще отговоря, че требва една специална чета, предназначението на която да е изключително уничтожението на Гйоргия, и то ако не може иначе, да се подпали къщата им, та всичко живо да изгори. Но кой е тоя, който ще извърши това? Ето въпроса, който требва да се реши.

Ако можете там да намерите такива хора, които да се нагърбят с изпълнението на горната задача, добре, ако ли не — да се подкани Атанас и Ицо да влезнат с помощта на Ангела вътре, та при един добре скроен план да пребият Гйорги.

Добре ще бъде да вземете мерки за укриванието на пушките, пренесени в Кочанско.

Пишиш ми за пари, а не знаеш, че така съм гол, щото принуден съм да прося. А пък и в каква нужда съм от тех!...

Не може ли Велко да се обърне към другарите из другите места, за да го подкрепят временно?

Поздрав на всички.

С целувка
Гоце

София, 99 г. 6/VI

МП, 1943, IV, стр. 146—147

[1] Теодоси Киров Минев (Сарафа) от Кочани бил арестуван във връзка с Винишката афера и после освободен със задължение да шпионира за турската полиция, но той предупредил за това ръководството на организацията и продължил да работи в съгласие с комитета в града.

53

Писмо. Оставките на офицерите са приети и Върховният комитет ще се конституира. Заминава за Македония. Атанас и Ицо да отидат в Дупница.

Никола,

Нищо ми не отговори на последното ми писмо. Тука засега нещо особено нема. На офицерите приети са веч оставките им. Сарафов пристигна, чака се и Давидов, та денес-утре ще се конституира и комитета.

Утре аз заминавам, та бакалъм дали ще мога да мина границата. Изпрати Атанас и Ицо в Дубница и това да бъде в понеделник. Нека тоя ден вечерта пристигнат там. Те да търсат Димитър Делчев[1], който живее в Никола Малешевски, и да се представят, [че] уж дохождат от М-ня[2] (Кукуш) и носат с себе си некакви поръчки от баща ми. Нека некак си я уйдурдисат. С себе си нищо да не вземат, освен ако имат пари за по един чифт здрави опинци.

Поздрави всички другари, Райна, Любето, Добре и др.

Сбогом

София, 99 г. 11/VI

С целувка Гоце

МП, 1943, IV, стр. 147

---

[1] Брат на Г. Делчев.

[2] Македония.

54

Писмо. Имал неприятности поради неточното изпълнение на указанията му. Заминава за вътрешността. Да се вземат мерки за унищожаването на предателя Г. Иванчов от Виница.

Никола,

Ако да знаеш каква неприятност ми създаваш с неточното изпълнение на онова, което ти пиша, сигурно вервам, че никогаж не би простъпил. Не само Андон, но и Ицо не ми требваше, когото виках само за да му дам наставления некои. Сега Андон се връща, но вижда се съвсем разочарован, а това не щеше да стане с него, ако не додеше тук.

Аз заминавам за вътрешността, та не знам дали ще се видим веч.

Препращам ти наново новопристигналото писмо, което аз не мога [да] прочета. Прочети го ти и съдържанието предай Гйорету, като в същото време и ти самичък да се съобразиш с него в случай, [че] има нещо.

Гледайте бе, джанъм, да уредите уничтожението на виничкия изрод. Недейте забравя, че и Сарафа е опасен.

Поздрави Райна, Любето, Гйоре, Добре, Нако и всички приятели.

Дай на бабата, ако можеш, 20-тина лева.

С целувки
Гоце

Дубница, 15/VI 99 г.

МП, 1943, IV, стр. 148

55

Телеграма

София I
17/XII 1899

Кюстендил
Никола Зографов

Веднага Ангел да доде тук. Поздрав на всички.

Жив-здрав
Гоце

НБКМ — БИА, ф. 23, а. е. 3, л. 269

56

Телеграма

София I
17/XII 1899

Кюстендил
Никола Зографов

Требва ми Ангел, друг не. Пиши.

Гоце

НБКМ — БИА, ф. 23, а. е. 3, л. 268

57

Разписка за получени пари от касата на бившето дружество „Труд“ в Кюстендил.

Разписка

Подписаний удостоверявам, че получих от г. Н. Зографов сумата хилядо триста осемдесет и пет лев[а] и петдесет стот[инки] (1385,50), прибрани от последния в качеството [му на] председател на тайния македонски революционен комитет „Труд“ в г. Кюстендил, който е функционирал от 12^{и} о[ктом]врий 1896 г. до 13^{и} о[ктом]врий 1897 г.

Настоящата разписка му се издава да му послужи, гдето му се яви нужда.

София
1900 г. 31 януар[ий]

Подписал:
Г. Делчев

[Писано от друга ръка]

Върховния Македонски Комитет удостоверява, че издавшия разписката г-н Г. Делчев е бил представител на вътрешния

Ц. Р. М[акедоно]-Одрински Комитет и подписа му е действителен.

Председател: [Б.] Сарафов
За секретар: Г. Петров

НБКМ — БИА, ф. 23, а. е. 4, л. 41—42

58

Писмо. Във връзка със заминаването си за Македония иска да се срещне с Никола Зографов и други дейци.

Кюстендил, 1900 29 февруарий

Никола,

Що правиш, прави, гледи утре по-рано, даже и до обед ако можеш да стигниш, че другия ден да мога си замина. Повече да чакам е невъзможно, а пък има некои вещи да земам.

Освен това, понеже мисля да замина [за] вътре, а искам да се срещна с Васе, Тоде, Тасе, Реджо, разпореди се да ги известиш, ако са близко при тебе, да додат заедно с теб, ако ли са далеч, подкани ги да заминат за Дубница направо оттам, но да гледат поне в петък да стигнат, че иначе и там не ще ме намерат. Нека доде с тебе и Ангел. Заминаването ми ще бъде чак на източний..[1]

Ела по-скоро. Поздрави Васе.

С поздрав
Гоце

МП, 1943, IV, стр. 148

---

[1] Според К. Мирчев на това място оригиналът е скъсан.

От съдържанието на писмото се вижда, че то е отправено до Никола Зографов в Кюстендил, но в началото е написано „Кюстендил, 1900, 29 февруарий“. Изглежда, че Г. Делчев е направил грешка — най-вероятно е то да е било пратено от Дупница.

59

Писмо (отчасти шифровано). Да се състави списък на намиращите се в Кюстендил материали, като се направи разграничение на материалите на вътрешната организация от тези на тукашния комитет. Да се изплатят две пушки на собствениците им.

Никола,

Досега не съм ти писал, защото и аз самичък не съм си определил какво може да се прави занапред. За приятелите, които са там, изключая неколцина, ще се подканят на частна работа. А ти засега направи следното: направи един списък на материала, който е принадлежност на вътрешната организация, като[1] бомби и разни инструменти, прахът, разни патрони, револвери и всички пушки, повърнати от четите, та да се знае с какво разполага вътрешната организация, без да се обръща към тукашния комитет, и друг един списък на онез материали, които са принадлежност и [с които] разполага тукашния комитет. Последния списък ще ти послужи при сдаването на материалите. Материалите [?] и хората от комитета, които ще додат скоро при тебе. А пък първия ще ми требва мен да зная що има вътрешната организация на свое разположение. Въобще направи едно разграничение на материала (на тукашния комитет и на вътрешната организация). Човек, който да замести тебе,[2] още не сме определили.

През есента беше минала четата, с която беха и Атанасовци, Пазарджиклията и Градоборлията, през Църварица. Там те оставили пушките си, между които имало и две гърцки (едната средна пионерка и другата дълга), които са били собственост на двама от четниците, а именно първата на Атанас Димитров, втората на Пане Петров. Тези хора искат да им се купат. Виж дали са отбелезани в оставения на теб списък от тех, та после пиши в комитета, за да им се изплатат и да станат собственост на комитета. Тук Атанасовци твърдат, че наистина са били казаните пушки техна собственост.

Поздрави всички

София, 1901 6 май

Гоце

МП, 1943, IV, стр. 149

---

[1] Оттук до края на абзаца писано с шифър.

[2] Става въпрос за предаване пункта на ТМОРО в Кюстендил, тъй като Никола Зографов минал на страната на върховистката група на Борис Сарафов.

60

Телеграма

София I
19/V 1900

К[юстенди]л
Никола Зографов

Георги от Дренок тук. Днес тръгва. Чакай го.

Делчев

НБКМ — БИА, ф. 23, а. е. 3, л. 287

61

Писмо. Искат да изпратят чета за Велешко и Скопско оттатък Вардара. Иска да знае ще се намерят ли хора, които да я преведат, и имат ли оръжие за такава чета.

Никола,

Искаме да пратим една чета, която да обикаля Велешко и Скопско оттатък Вардар, която, за да стигне до тези места, ще иска нашата помощ по превожданието. Теб предстои да отговориш веднага при получаванието настоящето дали ще можеш намери хора, които не само да я преводат [до] границата, ами да можат я съпроводи през Кочанското чак до Щипското поне[?] до Неманци или Св. Николско или пък да може се намери хора, които от ръка на ръка да я препратят до казаното место. Отговори веднага.

С поздрав
Ахил

София, 1900 г. 15/VI

Р. Р. Недей забравя да ни кажеш едновременно и колко и какво оръжие се намира в вас за подобна чета.

Същи

МП, 1943, IV, стр. 148—149

62

Телеграма

София
29/VII [?] 1900

К[юстенди]л
Зографов

Съобщи има ли нещо за Мицо[1]. Недей казва на Милан[2].

Гоце

НБКМ — БИА, ф. 23, а. е. 3, л. 283

---

[1] Димитър Делчев — брат на Г. Делчев.
[2] Милан Делчев — брат на Г. Делчев.

63

Шифровано писмо.[1] Изпратените пари са за семейството на Ангел. Когато Ангел замине за вътрешността, да му се дадат всички вестници.

Никола,

Преди десетина дни Гйоре бе ти изпратил десет лева, предназначени за фамилията на Ангел. Но ето че Ангел ми казва, [че] жена му не е получила от тебе пари. Види се и ти сам не си знаял за кого са пратени.

Завчера бех ти писал, че писахме во Солун да предадат на братовчедката ти един наполеон и во замена на него да предадиш десет лева на бабата и остатъка на Ангел. Ако не си предал досега никому, моля те предай веднага на бабата десет лева и двадесет на Ангел. Нека и Ангел баре се осигури за един месец. Разбираш ме, нали? Десет изпратени по-напред и десет от наполеона.

Когато замине за вътре Ангел, ще му предадиш всички вестници, приети от теб досега.

НБКМ — БИА, ф. 23, а. е. 3, л. 354

---

[1] Това писмо, както и следващите три са без дата и затова ги поместваме на края на раздела. Липсва подпис.

64

Записка. Препоръчва приносителя.

Никола,

Поздрав на всинца ви, желая честито да прекарате празниците. Приносящия настоящето е мой добър и интимен приятел и другар. Ако случай некой изисква неговата помощ по делото, знай, че всекога ще намериш готовността му да я окаже. В среда ще ви дода.

С братски поздрав
Гоце

МП, 1943, IV, стр. 151

65

Записка. Изпраща пари за абонамента на вестника.

Никола,

Тук приключените 40 лева в бонове са за вестника.[1] Изплатете му, барем на него да немаме да даваме. Честита ви Нова година на всички ви — кой знай??

Гоце

МП, 1943, IV, стр. 151

---

[1] Вероятно в. „Изгрев", издаван от Ив. Кепов в Кюстендил.

66

Шифрована записка. Да вземе за приносящите един револвер от бабата.

Никола,

Иди ведно с приносящите настоящето при бабата и ѝ кажи да им даде един револвер от полукарадашките со 30—40 патрони. Ако нема от тех, нека си изберат друг некой.

Много здраве на всички
Гоце

НБКМ — БИА, ф. 23, а. е. 3, л. 332

Писма и записки до Марко Секулички

Марко Секулички е роден в с. Секулица, Кратовско. През времето, когато пунктов началник на ТМОРО в Кюстендил бил Никола Зографов, а след него за кратко Тодор Станков и Ефрем Чучков, Секулички ги подпомагал най-активно в тяхната работа, а през април 1902 г. той бил натоварен от Г. Делчев временно да изпълнява задълженията на пунктов началник на революционната организация в града. Това временно положение продължило до 1906 г., когато на негово място дошъл Аце Дарев.

67

Писмо. Оставят го (Секулички) временно да посреща и изпраща революционните дейци. Ще получи инструкции за възложената задача устно. Да държи точна сметка за материалите и вещите. Да не се правят големи разходи.

Бай Марко,

Оставаме теб временно да се разпореждаш с посрещанието и изпращанието на наши другари в М[акедон]ия. Надевам се, че с отличен успех ще изпълниш възложената теб задача. Йордан[1] ще ти разправи устно какво ни предстои на първа ръка. Погрижи се да наредиш станци[и]те[2] и да нагласиш нужните материали и потреби, като о време ги изнесите, където требва. Дръж точна сметка за всичко прието и дадено.

При изпращанието на момчета гледи по ред и списък да прибереш оставените от тех вещи, като ги складираш в сигурно место, а също и даваните тем неща да ги опишеш. След изпращанието да ми пишите какви вещи (куршуми, патрондаши, опинци и пр.) остават още там.

След изпращанието на сега гласените[3] ще остане още малко да те измъчим, но ти ще прощаваш, тъй като времето не кара така да те измъчваме. Внимавай, щото по изпращанието да се не прави много разход, както що се е правило доскоро.

За загубите, които претърпеваш с занимането ти по нашите работи, ще бъдеш възнаграден.

Гласи, гласи, добре я нагласи.

София
19 11/IV 02

С поздрав
Делчев

НБКМ — БИА, ф. 239, II Д, л. 867

---

[1] Вероятно Йордан Нецев от Кюстендил, близък сътрудник на Г. Делчев.

[2] Пунктовете край тогавашната българско-турска граница, през които минавали нелегалните канали за Македония и обратно.

[3] Вероятно Г. Делчев има пред вид чети или оръжие, чието изпращане във вътрешността на страната било предстоящо.

68

Писмо. За да посрещне разноските, да вземе пари на заем. Чучков и Петър ще дойдат скоро.

Бай Марко,

Виж посрещай разноските, като зимаш в заем от некого, докато изпратя чрез некого сума, която и да изплати дългове, и да остане за разноски. Чучков[1] скоро ще доде. Твоя Петър[2] ще се върне. Ами що станаха онези? Пиши ми, че много се тревожа.

София
19 13/V 02

Поздрав
Твоя Гоце

НБКМ — БИА, ф. 239, II Д, л. 868

---

[1] Ефрем Чучков често бил изпращан от Г. Делчев в Кюстендил за уреждане на разни въпроси. Чучков дори трябвало да замени Никола Зографов като пунктов началник в града, но по неизвестни причини не се задържал дълго време там.

[2] Син на Секулички. За втория негов син Владо вж. писмо № 77.

69

Писмо. Изпратени са пари. Интересува се за заминалата чета. Чакат водач за другата чета от 12 души. Да приготви всичко необходимо.

Бай Марко,

Преди неколко дни ти пратихме 15 *л̄*[1], а досега отговор не получихме, за да знаем дали си ги получил. Не знаем нищо и за четата. Побързи да ни известиш и за едното, и за другото. Щом мине оная, която е там, веднага се разпореди да доде човек тук, за да води и другата, в която ще влезе и Ангел[2] за 20—30 дни, докато се опознаят с тамкашните хора. Човекът, когото ще пратите, за да вземе другарите оттук, требва да му дадиш писмо направо до мен или Чучков да доде. Само бързайте, че времето мине и нека не го губим напразно. Оттук те нищо не ще носят. Требва вия там всичко да нагласите: и дрехи, и цървули, и пушки, и патрони, и раници. Доколкото зная, всичко имахте готово освен панталони, затова пък още оттук те задължихме да ги заръчиш навреме. Тя, четата, ще бъде от 12 души, та ако липсва нещо, требва още сега да набавите. Оттук, пак ще повторя, нищо не ще пратя.

София
19 16/V 02

Поздрави на всички
Твой Гоце

Тук приключвам и пълномощното

НБКМ — БИА, ф. 239, II Д, л. 869

---

[1] Турски лири.
[2] Вероятно Ангел Винишки.

70

Писмо. Изпраща книги и писмо за комитета в Кочани. Поради предстоящото заминаване на чета за Македония да се занесат 10—15 манлихери на определеното място. Да търси патрони.

Бай Марко,

Ведно с настоящето по жената на Ангела изпращам ти и един вързоп книги, които заедно с онез, що бе ги взел ти, препрати ги в Кочани. За там е и писъмцето, което е приключено тук. Намеравам да пратя една чета от оная страна, откъдето беше заминал Кръсто (даскалот)[1] с твоя юнак, а за това ще требва да се отнесат около 10—15 пушки от манлихерите[2], които са на съхранение в теб. Как мислиш ще можем да ги изкараме дотам? Отговори ми веднага.

Отговори ми още колко патронташи се намират в вас, а също, ако има и патрони (манлихерови). Направи това, щом получиш настоящето. Търси патрони сега, като се произвежда стрелбата[3]. Лицето, което искало да замине вътре, можиш го прати при Кръсто[4] в Кочанско. Сещаш се за кое лице ти пиша. Дай на жената на Коце Пейков 80—100 лева, които мисля има да взима, за да си замине в Велес.

София
19 9/VI 02

Сърдечен поздрав
Гоце

P. P. Много ти здраве от даскалот, който ей сега пристигна, и твоя юнак скоро ще оздравее.

Същи

НБКМ – БИА, ф. 239, II Д, л. 872

---

[1] Вероятно Кръстьо Асенов от Сливен, сестрин син на Хаджи Димитър, учителствувал в Лешко, Горноджумайско, по-късно участник в пленяването на американската мисионерка мис Стон и войвода на чета. По онова време Асенов минал през Кюстендил на път за Македония. За него вж. Ан. Страшимиров, Кръстьо Асенов, София, 1905.

[2] Пушки, които по онова време били на въоръжение в българската армия.

[3] Учебната стрелба на войниците, която давала възможност да се вземат патрони от складовете и да се минат като изразходвани при упражненията.

[4] Вероятно Кръстьо Българията от Враца, фелдфебел от българската армия, войвода на чета в Кочанско.

71

Писмо. Изпращат пари. Да съобщи на жената на Коце Пейков, че не е възможно да ѝ се дава повече издръжка. Интересува се за сведения от вътрешността.

Бай Марко,

Писмото ти получих. Пращаме ти пари по Сиромахов[1].

Щом си дал на Коце Пейков [на] жената 50 лева, дай още 100 за револверите, па ѝ кажи, че занапред с нищо не ще можем ѝ помогни. От нея получих едно писмо, с което ме пита дали ще можем да я поддържаме. Вместо да ѝ пиша, кажи ѝ ти от моя страна, че ни е невъзможно никаква поддръжка, защото нуждающите се от помощи надминават хилядото, а и ден из ден се увеличават. Отговори ми колко патронташа има готови и по колко бехте ги пазарили по-напред. Ако има некои сведения от вътре, прати ги по-скоро.

Куртки, опинци има ли при вас? Поздрави приятелите.

София
19 13/VI 02

С поздрав
Твой Гоце

НБКМ — БИА, ф. 239, II Д, л. 870

---

[1] Коце Сиромахов — търговец от Кюстендил, чрез когото Г. Делчев пращал пари и други материали.

72

Писмо. Да се препратят устави, правилници и окръжни в Македония. Да се изберат свестни хора от Тишановското и Каменишкото дружество за делегати на конгреса на ВМОК в София.

Бай Марко,

Писмото ти и онез от вътре получих. Стефанов[1] е там, та вижте наредете всичко, което не е наредено. Четата, която мисля да пратя, още окончателно не съм решил през къде да мине; преди да я пратя, ще ти пиша що требва да правиш.

Приносящий настоящето е кираджия, наш верен човек. Натоварих го с грижата да пренесе устави, правилници и окръжни в вътрешността, затова предай тук приключеното писъмце на Иван Кепов, комуто пиша да ти даде по 10 екзем[пляра] устави, правилници и окръжни, а всичко това ти вързи ги наедно и вързопа го запечати, па му го предай на кираджията, който ще ги носи там, закъдето му е заръчано.

Вия требва да сте чели Реформи[2] и там сигурно сте прегледали списъкът на онези дружества, които се канят от комитета да пратят делегати за конгреса. Между другите там личат и Тишановското и Каменичкото.[3] Вземете мерки в тези две дружества да може се изберат баре некои свестни хора, ако се може некои от тамкашните учители. Говорете по това с Кепов и Бояджийски.

Поздрав на всички от всички.

Твой Гоце

София
19 19/VI 02

НБКМ — БИА, ф. 239, II Д, л. 871

---

[1] Димитър Стефанов от Бесарабия и Туше Делииванов от Кукуш били български учители в Македония, официални задгранични представители на ТМОРО в България от пролетта на 1901 г. нататък. По това време Г. Делчев се занимавал с организационни работи в Македония и Одринско, гдето няколко пъти обикалял със своята т. нар. ревизорска чета.

[2] Седмичен вестник, издаван от ВМОК в София. Излизал през 1899—1905 г.

[3] Дружествата в селата Тишаново и вероятно Каменишка Скакавица. В други писма се казва Каменица или Каменец. В Кюстендилско има местност Каменица край тогавашната българско-турска граница, където се намира и Каменишка Скакавица.

73

Писмо. Препоръчва Никола Наумов и Тома Карайовов да бъдат избрани за делегати на конгреса на ВМОК от дружествата в Тишаново и Каменица. Изпратил патрони.

София
19 26/VI 02

Бай Марко,

Приносящий настоящето N. Наумов[1] е добър наш приятел. Той дохожда там с едничката цел, щото чрез вас да може той и другаря му Т. Карайовов[2] да се изберат делегати от с. с. Тишаново и Каменица за идущий редовен конгрес. Погрижете [се] с помощта на вашите познайници и приятели да могат се избра.

Днес изпратих ти писмо по колара Наум, по когото и пратих неколко сандъка патрони. Вземи нужните мерки да ги наместиш на безопасно место.

Стефанов[3] ми каза, че си искал пари. Не ти пращам, като предполагам, че парите, дадени за гаранция, ще ги вземеш, ако не си ги взел.

С поздрав
Гоце

НБКМ — БИА, ф. 239, II Д, л. 874

---

[1] Никола Наумов — от Щип, редактор на в. „Право" в София.

[2] Тома Карайовов — от Скопие, върховистки деец. Г. Делчев смятал, че Наумов и Карайовов, които били в опозиция на военните около ген. Ив. Despite Despite

[3] Димитър Стефанов.

74

Писмо. Изпратени са патрони, патрондаши и калъфи. Занапред да не се пращат хора безразборно. Препоръчва Наумов и Карайовов да бъдат избрани за делегати в Тишаново и Каменица.

19 26/VI 02

Бай Марко,

По Наума колара пращам 4 сандъка патрони на брой 2070 и още 10 патронташа револверски и 9 калъфи, тоже в сандъците.

Недейте така разбъркано праща хора, та да стават излишни разходи. Ето напр. сега колара бех го хванал, а току виж явяват се още двама — единия изпратен от теб, а другия от Ордан[1]; и на единия, и на другия требва да им се плаща. На колара платихме, също платихме и [на] Ордановия човек, а на твоя кираджия, по когото пращаме две бали, в които са обвити 24 чифта куртки и панталони, 20 чифта калцуни и 30 раници, нищо не сме му платили, а оставяме ти да му платиш. Гледай всичките тия вещи да ги прибериш, да са на колай, па като доде време да изпратя момчета, ще ти пиша. Дай на Коцевица Пейкова 100 лева за револвер и 50 лева помощ, па ѝ кажи, че повече от това да не иска.

Вижте нагласете, щото в Каменица да може се избере за делегат в конгреса Никола Наумов, а в Тишаново — Тома Карайовов, и то ако стават избори, по-скоро нека станат, за да се узнае резултата.

Поздрави всички Гоце

НБКМ — БИА, ф. 239, II Д, л. 873

---

[1] Вероятно Йордан Нецев.

75

Писмо. Аргир и Маказлиев идват да излежат наказанието си. Да се изнесат към Саса пушки и патрони за две чети. Не е добре, че Наумов е пропаднал, необходимо е той и Карайовов да бъдат избрани.

Бай Марко,

Аргир и Маказлиев[1] идат в града ви, за да влезат в дранголника[2] за излежванието им на 4-те дни, та да можиш да изтеглиш гаранцията. Тая вечер се срещнах и с съдията Костов, и той същето ми каза. Писмата, изпратени по Донета, получих.

Сега требва да се заемеш с уреждането, за да изпратим две чети, в които ще влизат и горните двама. Най-напред, и то в най-скоро време, ще требва да изнесите към Саса[3] около 25 пушки манлихерови, всичките патрони, които аз пратих, що ги има в теб и онез в Ордана. Ще изнесите още и 25 патронташи, 25 куртки и панталони и около 25 чифта опинци, които тия дни ще ги пратя. Изнасанието на всичко това към границата или ти където намериш за добре ще требва да почниш още сега, още утре или другия ден. А пък още в събота или неделя ще требва да доде един човек от Цървенино[4] чак тук, та още оттук да вземе момчетата и той да ги води по безопасни пътеки. Да се нареди една или две къщи в Цървенино и там да бъде сборен пункт, па оттам ще требва да наредиш втора станция, трета и т. н. Ако Аргир и Маказлиев излежат по-рано, нека не идват тук, а да се крият там. Прати и един човек към границата, за да направи един оглед, та да знаете къде пазят и къде не. Добре ще бъде, щом получиш настоящето, да пресмет[н]иш на колко възлизат всичките патрони, па да ми пишиш. Не е станало хубаво с пропаданието на Наумов в изборите. В тоя конгрес ще требват устати хора. Необходимо е, щото той и Карайовов да се изберат.

София
19 3/VII 02

Сърдечен поздрав
Гоце

НБКМ — БИА, ф. 239, II Д, л. 875

---

[1] Аргир Манасиев от с. Сехово и Илия Маказлиев от с. Мачуково, Гевгелийско, били арестувани при опит за преминаване на границата и осъдени на затвор в Кюстендил. Вероятно става дума за излежаване или доизлежаване срока по присъдата.

[2] Затвор.

[3] Крайгранично село в Кочанско, през което минавал каналът на ТМОРО за вътрешността на Македония.

[4] Крайгранично село в Осоговска планина на българска територия.

76

Писмо. След излежаването на наказанието от Аргир и Маказлиев да се изтегли гаранцията. Да се погрижат Наумов и Карайовов да бъдат избрани в Тишаново или Каменица.

Бай Марко,

Писмото ти получих, на което и бърза[м] да ти отговора. Аргир и Маказлиев са веч там. Нека си излежат непризнатите дни от съда, па заедно с тех изтегли гаранцията, за да немаш и занапред главоболие с нея.

Ангел е взел заплатата за месец май, внеси му за юний. Кажи му от моя страна добре дошел. Нека той седи там, докато завършим онова, което ти писах в писмото, изпратено с

Аргира. Приготви всичко и ми отговори колко патрони се намират там.

Ако колара Наум или некой друг кираджия доде насам, кажи му да се яви при мен. Чучков е на оздравяване. Щом оздравее, ще ви го пратя.

Погрижете се да може Наумов и Карайовов да се изберат делегати в некой от участъците Тишаново или Каменица, ако и да са станали изборите в последното дружество, белки некой от избраните учители ще отстъпи на Наумова. Събирайте и манлихерови патрони.

Поздрави на всички от всички. Плати ѝ на бабата.

София
19 5/VII 02

Сърдечен поздрав
Гоце

НБКМ — БИА, ф. 239, II Д, л. 877

77

Писмо. Съветва го да бъде по-внимателен и тактичен със синовете си Владо и Петре. Да се изнесат към Саса 25—30 пушки за четата на Аргир. Изпратени са патрони и други материали.

Бай Марко,

Телеграмата ти получих. За Владо се не безпокой. По повод на това позволявам си да ти пиша неколко реда, за което и ще искам да ме простиш.

Владо твой ей сега, като пиша настоящето, е при мен. Нахвърля куп оплаквания от твоите обноски спрямо него. Схващам всичко, което съставлява в него негодуванието му спрямо теб. И ти имаш голема вина, дето хич не се съобразяваш с темперамента на децата си. Знай, че в техните жили тече буйната кръв, която е наследство от оная на бащата — Марко Секулички. Твоите деца не са онез тронове [?] и роби, които да треперат и коленичат пред грубата сила и строгий деспотизъм; а това недей мисли, [че] е осъдително. Напротив, само тогаз ти ще имаш добри синове, истински граждани, които още от малки не са свикнали и не привикват да търпат тиранията, от когото и да иде тя. Не гледи да убиеш тоя дух, а се мъчи да го облагородиш. Внимавай добре: от бащата и майката най-много зависи да имат деца характерни или безхарактерни, добри или лоши, трудолюбиви или безделници. Едно невнимателно обръщание, една несправедлива строгост, едни невинни жестокости и безсмислени обноски от страна на родителите спрямо децата си ще бъдат причина да се създаде не човеци от последните; да дадат резултати нежелателни от ония, към които се стремят родителите. Тъкмо това може [да] се очаква и от случая с теб и Владо. Недей мисли, че Владо е лош и извратен момък. Ако проявява некои неприятни постъпки или имат характер на безнадеждност да бъде добър момък, знай, че вината е не негова, а по-скоро аз съм наклонен да обвиня теб, твоето деспотическо отнасяние спрямо него. Научи се по-благ да бъдеш, по-внимателен и по-тактичен спрямо него и Петре, ако искаш не само да не ги прокудваш, но и да изработиш в тех истински характери. Изучи душите и характера на децата си и след туй работи над тех не да убиваш добрите качества, а да ги развиваш; не да създаваш лоши и чурук чърти, а да ги корениш и унищожаваш.

Това е моето мнение, като изказвам желание да обърниш вниманието на всичко и след туй сам да си съставиш заключение.

Завчера ти писах, а днес ти повтарям, че требва час поскоро да изнесиш около 25—30 пушки на пътя за към Саса, за да пратим Аргира и другарите му. Изнеси и дрехите, и патроните, и патронташите. Ако се свършват патронташите и ако не си заръчал още, заръчи около 40, като подканиш да ги направят по-скоро, защото след Аргира ще изпратим още хора. Писах ти да ми съобщиш колко патрони имате и колко станаха с ония, що ги пратих оттук. Днес пращам още 1450 патрона, 30 чифта опинци и ремъци и 50 чифта въдици. Нагласи куриери да додат тук, за да вземат момчета, като определите една-две къщи в Цървенино, където да се съберат момчетата, защото оттук ще тръгват по 4—5 на ден и ще пътуват дене, тъй като нощно време е невъзможно пред тия мерки, които е взело правителството, особено оттук до Радомир — всека вечер се движат по 40—60 души конни стражари. Внимавайте да не изпаднат момчетата в клопката. Що стана с Аргир и Маказлиев?

Когато пристигнат вещите по Наума, съобщи ми. Аз му съм дал два лева оттук, с които да купи сандъци, остатъка от тех прехвани му ги на кирията.

София
19 7/VII 02

Сърдечен поздрав
Гоце

НБКМ — БИА, ф. 239, II Д, л. 878

78

Писмо. Радва се, че всичко е наредено добре. Да се определят една-две къщи за станции в Църварица. Ако Наумов не бъде избран в Каменица, да се препоръча в Тишаново, а ако бъде избран, там да се препоръча Карайовов.

Бай Марко,

Всичките досега изпратени от теб писма получих. Получих и онез, що си изпратил по влахът и по Павел Поцев. Много ме радваш, като ми съобщаваш, че всичко досега благополучно си наредил. Дано и занапред така да излезе, че целия край да бъде благополучен. Требва да изкараш и онез вещн, които сега ти пратих по Nаума, че всичко да бъде нагласено. Щом получиш настоящето пък, требва да пратиш един опитен човек, който да знае добре пътищата, та да могат всички незабелязано да стигнат до желаемото место. Дай инструкци[и] и наставления на човек, когото ще пратиш тук. Не е чудно некои и дене да пътуват, та ще бъде от голема полза, ако определите една-две къщи за станци[и] в Цървенино, а оттам нататък ти виж и уреждай. Само гледи всичко по-скоро да върви, защото и така много се закъсне с изпращанието на другарите. Аргир и Маказлиев нека там да чакат. За онез момчета от Кратовско ще ги изпратиме при Диме по-после; така че ти можеш да им обещаеш, но недей още сега ги прибирай, за да не се товарат за храна.

Питаш ме кого да препоръчите в Тишаново за делегат. Ако Наумов не може се прокара в Каменица, то препоръчете него, но ако се прокара, тогава препоръчете Карайовов. Гледайте Наумов да не остане неизбран.

Владе ще ти доде утре или другия ден, но както ми се вижда, не ще можите с него да я биджирдисате. Той ми писал едно писмо, което ще пратя и ти да прочетиш и оттам ще видиш какви бръмбари бръмчат в главата му. Търсете патрони. Пружини и изхвъргачи ще пратя. Прати ми веднага по некого един затвор цел от дълга пушка, за да може майстора, който прави изхвъргачите, да ги прави по-точни. Затвора от пушката го прати по некой човек или по оня, когото ще пратиш да доде да вземе другарите.

София
19 11/VII 02

Сърдечен поздрав
Гоце

П. П. Отговаряй ми дали получаваш писмата, пращани по пощата направо на твой адрес. За Кочани и Кратово ще пиша тия дни.

Същи

НБКМ — БИА, ф. 239, II Д, л. 879

79

Писмо. Владо се връща в Кюстендил. Съмнително е дали ще се задържи там. Тия дни ще пристигне Чучков. Да прати водач и да поръча лопуси.

Бай Марко,

Ето синът ти пращам, но [в]се се съмнявам да доседи, защото от изповедта му с едно писмо, писано до мен и което ще го препратя с Чучков до теб, ще видиш какъв е хала станал и какви мисли се въртели и въртят в главата му. Ще зависи много от тебе, от твоето благо отнасяние с него. Иначе знай, че ще ти избега. Що зависише от мен, много му дадох и вервам да е разбрал, че не току-така леко ще го гледаме и галеме, ако иска да те напусне, и че най-подир ний ще бъдем принудени и да го бием, и да го гоним повече от всеки друг, ако се опита да избега от при теб. Но пак не ми се верва да съм му пръснал всичко от главата. Пак ще повторя: много зависи от теб да не бега.

Чучков другия ден ще доде да живее в Кюстендил. Ако не си пратил човек, който да води момчетата оттук, прати поскоро. Аз не знам кое ве бави в това.

Веднага заръчи лопуси за ножовете, че нито аз оттук се сетих да направя туй [?], нито пък вия оттам ме подсетихте. Заръчи около 30—40 лопуса за ножове и около 10 тенекийки за смазка, па всичко това да е готово, докато стигнат момчетата, за да им се дадат.

Получих писмото от Аргира чрез тръканския даскал. Получил съм и твоите писма, изпращани досега.

София   Сърдечен поздрав
19 15/VII 02   Гоце

Непременно да изпратите и един затвор от пушка дълга манлихера.

Същи

НБКМ — БИА, ф. 239, II Д, л. 880

80

Записка. Да предаде писмата на Аргир, който да ги занесе по принадлежност в Кочанско и Струмишко.

Бай Марко,

Предай тук приключеното писмо и ония, що с друг плик изпращам, на Аргир, за да ги предаде по принадлежност в Кочанско и на струмичката чета.

София
19 21/VII 02

С поздрав
Гоце

НБКМ — БИА, ф. 239, II Д, л. 876

81

Писмо. Разписка за даденото оръжие ще бъде пратена най-късно след три седмици. Похвални думи за работата на Марко. Да изнесат пушки към Църварица, да прати манлихери и до Самоков.

Бай Марко,

Чучков с едно писмо от преди неколко дни ми напомни да направя нужното, за да ти се прати от Централний комитет нужната формална разписка за даденото оръжие, оставено в теб на съхранение още от бившия комитет. Че е твое право да искаш от нас такъва разписка и че наш дълг е да изпълним това ти искание, отдавна сме го признали и не само ти обещахме да пишем, но право ако щеш, писахме, и то само един път, още когато ти бе тук. Ако не са пратили, то е, защото много добре си спомваш в какво хаотично време се писа и къде ни бе отвлечено вниманието. Сега аз ти обещавам най-късно за три недели да имаш на ръцете исканата разписка и те моля никакво съмнение да не допущаш да се ражда в главата ти и никак да се не безпокоиш. Знай, че не сме хората, които не ценят заслугите, а още по-малко такива, които да хвърлят в калта онез, които са услужили, услужват и винаги жертвуват за идеята, на която служим и на която ти толкова много си послужил и още служиш. Върви по пътя, по който си тръгнал, и бъди завсегда без колебание наш другар.

София
19 29/VIII 02
[На 4 стр.]

Твой Гоце

Изкарайте около Църварица още 10—12 пушки манлихерови, за да се нагласят до 24—25. Нагласете станци[и]те за там. Изпратете по Наум колара и 15—18 манлихер[и] за до Самоков.

Същи

НБКМ — БИА, ф. 239, II Д, л. 881

82

Писмо. Ефрем ще замине с четата за Кочанско. Ще гледа за малко време да изпрати и Савата. Иска сметка за разходите.

Бай Марко,

Приносящий настоящето Ефрем Гйоргиев пращам го в Кюстендил, за да замине ведно с момчетата, които утре ще ги пратам, в Симоновата[1] чета (кочанската). Ще гледам да прата и Савата[2] за малко време да постои там, но ако по некаква причина не доде, ще остане ти самичък да се разпоредиш за изпращанието на тез хора. Аз не мога да дода, защото имам още работа тук. Щом се освобода, ще гледа[м] да дойда.

На Ефрем дадохме му некой лев да се храни, та нема нужда ти да го храниш. Разпореди се, щото онез пушки, що са на Деве баир, да се изнесат към Саса, та оттам да можем ги препрати в Щипско.

Прати ни сметката си, колко имаше да вземаш, когато Чучков доде тук, и подробно харчът, що си направил от тогава до сега.

София
10/XI [?] 902

Сърдечен поздрав
Гоце

НБКМ — БИА, ф. 239, II Д, л. 883

---

[1] Вероятно четата на Симеон Георгиев, наречен Кочански.

[2] Сава Михайлов — от с. Мачуково, Гевгелийско, виден деец на ТМОРО, български учител, войвода на чета и другар на Г. Делчев.

83

Писмо. Указания по препращане на оръжие.

Марко, Петре[1],

Ето човека, с когото сте говорили за 100-те пушки. Сега е веч времето оправено и веднага престъпете към диганието. Според думите на приносящия требвало за по-безопасно найнапред да се дигнат патроните, а след това дългите. Вижте направете това, за да може след туй и други да прати[м].

София
21/XII 02

С поздрав
Гоце

НБКМ — БИА, ф. 239, II Д, л. 884

---

[1] Вероятно Петър п. Димитров от с. Ветрен, Кюстендилско, който ръководел тайния канал на организацията, минаващ през неговото село и през едноименното село от другата страна на границата.

84

Записка.[1] Да поръча панталони. Да съобщи какво е нужно за Кръсто и да прати човек за него.

Заръчи панталони, а в същето време пиши ни да знаем що още требва за Кръсто, та сега още да се приготват.

Щом Димето мине, прати човек да вземе Кръсто.

Поздр[ав] Гоце

НБКМ — БИА, ф. 239, II Д, л. 885

---

[1] Без дата и обръщение.

Писма, записки и телеграми до Никола Малешевски

Никола Малешевски е роден в с. Берово, Малешевско. От ранни години той се установил да живее в Дупница (Станке Димитров). Запознал се с „делото“ по-отблизо в 1895 г., когато през Дупница минават четите, взели участие в т. нар. Мелнишка акция — нахлуването в Македония на въоръжени чети, организирани от ВМК в София. След сближаването си с Г. Делчев Малешевски се поставил в пълна услуга на организацията и бил натоварен с функциите на пунктов началник на ТМОРО в Дупница, които изпълнявал много години без прекъсване.

Малешевски участвувал активно в борбата против върховизма в България.

85

Писмо. Не е пратено нищо поради липса на превозвачи. Ако намери доверени хора за превоза, да ги прати при него, снабдени с писмо. От Зографов ще получи книги с революционно съдържание — да ги препрати на Казанджиев в Кочериново.

Никола,

Обещах да дода тези дни, но важна работа ме застави да отложа идванието за неколко, а може би за десет дни. Досега не сме проводили нищо, понеже кираджии немаме; за да можем редовно да изпращаме, требвало би да се намерат поне две кола, които редовно да пренасят вещите, а тая длъжност могат изпълнява само хора твърди и тайнствени;[1] ако намериш такива, прати до мене с писмо, които могат ме намери или в „Братя Иванови“, магазина, или пък в кафене „Нил“ или гостилница „Балкан“. Не мога поверя пренасанието на непознати хора, че вчера се случиха нежелателни работи с преносвачите в Кюстендил. За да има сигурност, требва да имаме наши хора. Снощи бех при Морфов[2], той не е направил никаква постъпка, но обеща днес да иде при Гешева[3] — бакалъм.

От Зографов[4] ще получиш книги с революционно съдържание — препрати ги Казанджиеву[5] в Кочариново.

С сърдечен
поздрав
Гйорги

София
7и ф/рий 97 г.
Бързам

ЦПА, ф. 232, а. е. 19, л. 5

---

[1] Очевидно Г. Делчев има пред вид доверени хора, които тайно да превозват оръжие и други материали, предназначени за прехвърляне в Македония.

[2] Върховистки деец, който имал връзки с правителствени кръгове в София.

[3] Иван Евстатиев Гешев — български буржоазен политически деец, лидер на Народната партия („народняци“), министър на финансите в 1886 и 1894—1897 г. и министър-председател в 1911—1913 г. През негово време се сключва

съюзът със Сърбия, Гърция и Черна гора и се води войната против Турция. Подал си оставката в навечерието на Междусъюзническата война (1913), която завършва с тежко поражение за България и с разпокъсване на Македония и Одринско.

[4] Никола Зографов.

[5] Никола Казанджиев — председател на македонското дружество в Кочериново, Дупнишко. Той бил в услуга на Г. Делчев при препращането през границата в Македония на чети, куриери и оръжие, както и при посрещането на връщащи се оттам хора.

86

Шифровано писмо. Говорил на Казанджиев да си подаде оставката от дружеството и той обещал да направи това. На Лазаров да не се съобщава нищо за пренасянето.

Никола,

Снощи стигнах късно, макар и съвсем раздробен от конът по пътя.

Узнах от Казанджиев, че дедото Анго[1] бил се явил него ден во Кочариново. На Казанджиев говорих да си даде оставката от дружеството. Той ми обеща да направи това идущата неделя. Щом доде некое писмо за мене или ако имаш нещо да ми пишиш, то прати го во София на познатия адрес.

Христо Лазаров е бил подведен под клетва от Казанджиев. Предизвести го да не съобщава на последния нищо по пренасането. Вервам утре да пратиш една кола.

Кюстендил, први март[2] Ахил

ЦПА, ф. 226, а. е. 1, л. 88

---

[1] Участник в Мелнишката акция, бивш харамия, привлечен от Г. Делчев на работа в ТМОРО.

[2] Годината не е посочена, но от шифъра, цвета на мастилото и особеностите на хартията, както и от съдържанието може да се предположи, че писмото е писано през 1897 г., т. е. на 1 март 1897 г.

87

Шифровано писмо. Срещнал се с Никола Иванов, който бил възмутен от писмото му. Дали може да намери и прати шест коли, които да превозят оръжието право до границата.

Никола,

Днес пристигнах тук и веднага се срещнах со Никола Иванов, който силно се възмутил от писмото ми. Туй и предполагах. Со настоящето искам да те запита[м] дали можеш во най-скоро време да намериш шест кола отведнъж. Коларите им да са тайни, та да може во един ден да дойдат во Брезник — като ги натоварим, да вървят право на границата. Само по такъв начин ще можем да ги дигним тез пушки, и то за скоро време. Затова погрижи се и веднага ми съобщи.

Ако со пощата закъснееш, телеграфирай ми во тая смисъл. Ако можеш да намериш (по [въ]зможности да гледаш да се намери), ще ми телеграфираш ще ти изплата дългът си. Ако пък не можеш намери — не мога ти плата. По-скоро пренесте тези от братя Цветкови[1]. Щом ги пренесете, пиши ми.

София, 4/III[2]

Со поздрав Ахил

ЦПА, ф. 232, а. е. 19а, л. 5

---

[1] Представители на ВМК в Дупница.

[2] Годината не е посочена, но от шифъра и съдържанието може да се заключи, че писмото е от 1897 г., т. е. писано е на 4. III. 1897 г.

88

Шифровано писмо. Изпратени са 400 пушки. Заедно с Муструка да съберат около 15 момчета и да ги подготвят за работа в революционните комитети.

Никола,

Днес се пратиха при вас четиристотин пушки, дано тайно и во най-скоро време да можете ги прокара вътре. Щом стигнат и ги препратите, сообщи ми. Вчера извиках Муструка[1] и му говорих ти и той да гледате во продължение на един ме-

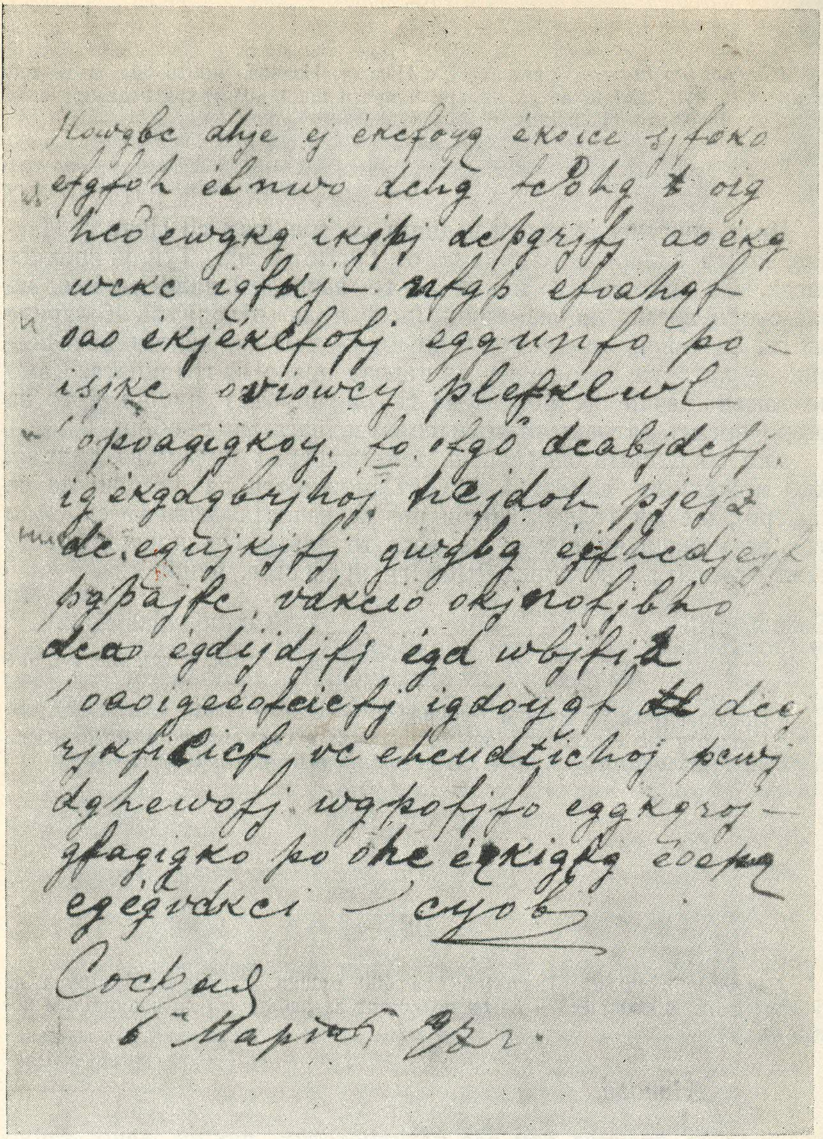

София
6 Мартъ 92 г.

Писмо № 88

сец да съберете около петнадесет момчета, здрави и решителни, да ги подведете под клетва и ги возпитавате во духът да се жертвуват за снабдяване македонските комитети со оръжие. Отговори ми и на първото писмо.

София, 6и март 97 г. Со поздрав Ахил

ЦПА, ф. 226, а. е. 1, л. 89

[1] Известен харамия, участник в Мелнишката акция. Г. Делчев правил много усилия да го отклони от харамийския път и използува за работа в ТМОРО. Муструка обаче не се поддал на изправление, обещавал едно, а вършел обратното. Той станал върховистки войвода и участвувал в борбата против организацията, като същевременно вършел обири в Североизточна Македония.

89

Писмо. Доволен е от пренасянето на материалите във вътрешността. Праща 100 лв. за покриване разноските. Да не се доверява на хора от Турция, които не притежават писмо от вътрешните комитети. Да телеграфира дали е нужно неговото (на Гоце) присъствие в града.

Никола,

Вчера получих писмото ти, с което много ме зарадва, като ми съобщаваш, че пренасанието се е почнало и даже некои материали минали благополучно. Не остава нам друго, освен да гледаме колкото е възможно по-бърже и в по-големи суми да минават. Може би досега да са пристигнали изпратените 400, които беха натрупани като тояги в колите. Не е възможно да се пращат по десет в чувал, защото немаме работа с хора, които от сърце искат да услужат, затова тая грижа ще се стовари пак на теб. Приключвам тук един банкнот от 100 лева златни, с които ще посрещнеш [?] разноските.

Щом е на присвършвание сумата за посрещание разноските, пиши ми да ти прата друга. Не ще бъде зле, ако с едната кола само пренасанието отива бавно, да хванеш и друга кола.

Много добре си отговорил на селяните от Недобърско[1]. Пък и каква възможност има да се пренасят през планината? Особено пък на ръце! Бех ти писал преди неколко дни, като те задължавах да ми отговориш телеграфически, види се, не си получил писмото още. Недейте се доверява на никой селянин или гражданин от Турция, щом не притежава писмо от вътрешните комитети. Види се, уловения селянин, като толко[ва] често обикалял из пограничните места, за когото досега ни един път не са ми известили от вътре, да е некой платен ревностен служител на джумайския каймакамин[2]. Пазете се от такива гадове.

Искам да замина за към Варна, но колебая се да не би [да] бъда потребен към вашенско или Кюстендилско. Ако се нема нужда от мен при вас, незабавно ми телеграфирай с две думи — нема нужда, или пък, ако е необходимо моето присъствие, ще ми телеграфираш има нужда — незабавно направи това; отговори ми тоже с телеграма и на първите ми запитвания.

София
8 март 97 г.

С поздрав
Ахил

[На 1 стр. вляво горе нечетливо]
Получено на 14/III от пощата.

Ориг. у Кр. Хр. — София

---

[1] Недобърско — село в Разложко, в южните склонове на Рила, през което минавал канал на ТМОРО.

[2] Околийски началник (тур.).

90

Писмо. Недоволен е от поведението на братя Цветкови. В няколко реда, написани с шифър, предлага да се „подшепне“ на началника, че са прекарани около 500 кг прах (динамит или барут) за бомби.

София
11/III 97 г.

Никола,

От братя Иванови се научих, че братя Цветкови пак са искали да ти попречат за вдиганието и пренасанието.

Ако българите не беха глупави, немаше толкоз да тлеят в робство.

Чудни са хората, но още по-чудни се явяват тез господиновци, които с своето писмо, пълно с нелепости, отправено до Иванови, правят човек да се пръсне от яд. Сега вече вервам да са се помирили с положението си и са почнали редовно да ти предават дългите. Гледи колкото е възможно по-скоро да се изнасят. Защото не може човек да предвиди шарлатанството на хората. Добре ще бъде,[1] ако подшепниш на началника, че сме прекарали през тези дни около петстотин килограма прах[2] за бомби и по един изкусен начин, без да те сети, да го подканиш да съобщи туй Морфову [?]. Знаеш целта на тая лъжа.

С братска целувка
Ахил

Забравих да ти кажа, че зобника на коньт, ако е изгубена, требва да я изгубил ханджията, защото аз право на ханът отидох, извадих камите от торбата, па предадох коньт заедно с нея на ханджията; или пък требва да са я забравили — нека я търсят от там.

Същи

ЦПА, ф. 232, а. е. 19, л. 7

---

[1] Оттук до края на абзаца писано с шифър.
[2] Динамит или барут.

91

Писмо. Праща 115 лв. за Христо Лазаров. Не може да купи коне поради други разноски. Заминава за Кюстендил и оттам ще дойде в Дупница за организиране на канал през Лисията.

Никола,

Тук приключените лева 115 (сто петнадест) златн[и] препрати ги на Христо Лазаров. Свободен си да задържиш от тех колкото щеш, ако ти требват и не се намират в теб. Бех им се обещал да купа коне, обаче невъзможно ми е поради многото разноски, появили са се в тоя час, затуй подкани ги да продължават с своите коне. Обещал бех на наши човеци нещо около тринадесет мартини; съобщи им, че те са готови, но не се падна случай да ги провода. Всичките ти писма получих, но късно, ето защо и късно ти отговарям. Утре заминавам за Кюстендил, така щото, ако има нещо при тебе, пращай в Кюстендил. Хората, които додоха тук, ще могат да услужат за отварание канал през „Лисията“[1], но за туй ще ти пиша подробно от Кюстендил, откъдето мисля и да дода към вашенско, че заедно да пътуваме към проектирания канал. Братя Иванови не приеха да додат в Брезник, като се извиняват с претрупаност на работа (?!).

София
97 г. март 29

С братски поздрав
Ахил

А що правят в Рила?

Същи

Ориг. у Кр. Хр. — София

---

[1] От с. Лисия, Горноджумайско, на десния бряг на р. Струма.

92

Писмо. Да се организира приемането и препращането на оръжие през Бураново и новоустроения канал. Мартините са предназначени за преносвачите от Бистрица. Ако има нещо за него (Гоце), да го праща в Кюстендил.

Никола,

Телеграмата получена прибързана, разбира се, защото неразбрано ти са предадени думите ми — утре, искам да вервам, друга ще получа. Приносящите настоящето теб вече познати Деспот и Никола подканих да додат тук, като мислях с тех пак наедно да додем в Дупница; но ето че много работи се струпаха и аз не мога ги напусна, па и от друга страна ти и без мен би могъл да свършиш туй, което кроехме по-напред и за което са дошли тез хора. Теб предстои следното: без да се бавиш много, вземи един кон, па с горните двама идете в Бораново[1], където да изберете човек, годен за прибирание в къщата си пушки, като в същето време да бъде готов да ги препраща. Препоръчи му двамата, на които да ги предава, и недей забравя да му дадеш некои и други съвети по приеманието и препращанието. Кола от Дупница до Бораново върви, та много лесно и евтино ще бъде. Не ще бъде зле, ако от горното село намериш една-две коли, които да бъдат постоянни. След като се завърниш, веднага пристъпи към препращание за новоустроения канал; па и добре ще бъде, ако аз дотогава не дода при вас, да ми съобщиш резултата.

Ще седа тук може би неделя и две, ако се яви нужда, затова оставам всичката грижа на теб и по двете направления пренасанието да бъде бързо и благополучно. Съобщи ми за числото на прекараните досега и онова на пристигналите от София. 13-те мартини, които, ако не са пратени, скоро ще ги пратат, са предназначени за преносвачите от Бистрица[2], на които можеш веднага да им ги предадиш. Ако има нещо за мен, препрати го тук. Поздрави Христо, Щерю и вси приятели. С братски поздрав

Кюстендил
1897 год. 31^{и} март

Ахил

Ориг. у Кр. Хр. — София

---

[1] Бураново — село в Дупнишко край тогавашната граница с Турция. От това село започвал лисийският канал по десния бряг на р. Струма.

[2] Село в Горноджумайско, в западните склонове на Рила, през което също минавал канал на ТМОРО. Този канал започвал от селата Стоб и Рила, Дупнишко.

93

Писмо. Да отговори веднага получил ли е писмото с парите. Незабавно да почне пренасянето на оръжие. Да провери случая с войника Димитър Манолов, който попречил на куриера да мине границата. Изказва недоволство и огорчение от това, че не се вземат мерки против появилите се шпиони; недоволен е и от ония, които в самозабравата си дават материал на шпионите.

Никола,

Изпратеното ми по Деспот писмо вервам досега да си го получил, но не мога си обясня защо не ми отговаряш или заминал си за Бораново? Но преди да си тръгнал, требваше да ме известиш дали писмото ми от София с 115-те зл. левове си приел или не. Наистина с телеграмата и с писмото ти от 1и того извести ме, но това известие беше прибързано, защото моето писмо ти требва или требваше да го получиш, след като си предал и писмото, и телеграмата на пощата. За да се обясним, побързи веднага да ми пишиш или телеграфически ми отговори получи ли писмото ми от 29и м. м. с парите или не.

Сега, при всекидневното циркулиране на пощата, лесно можем се съобщава. Ако си заминал за Бораново, съобщи ми резултата; ако то[й] е добър — наредихте ли, то незабавно почни да препращаш пушки. Ами Димиревски пост[1] да не е попречил нещо на пренасанието? От Джумая чрез София ми съобщават, че войника Димитър Манолов е попречил на куриера да премине лин[и]ята, за да пренесе насам некои вещи — поискай подробни сведения за горната случка. Колко пушки досега са прекарани през тоя канал, имаш ли подробни сведения или не знаеш нищо?

Пратили ли са братя Иванови друга пратка след тая от 260-те? Загатваш ми за некой си уловен шпионин, без да ми дадиш некакви подробности по неговото изследвание. Ния сме окръжени с цел полк от такива народни приятели, но кой може се занимава с тех. В задачата на ви[с]шите патриоти не влиза гонението на вредните елементи, затуй и ви[с]шисти, и патриоти, и патриотчета не щат и да знаят кои са и какво работят шпионите — тех занимава[т] велики задачи, оттам и немаранието им към предателите. Жалко! Но що да правим, когато сами ния нищо не можем да свършим всички работи.

Тез гадове намерили село без псета, дето се рекло, та свободно циркулират по всичките краища на Българията. Турците, колкото по-безумни се показват с мерките, взимани за запазвание на държавата си вътре в Македония, толкова по-хитри стават тук пред самозабравата на тукашните македонци, които с своя решителен патриотизъм[2] не само че отиват да дават материал на шпионите, но и обезпечават животът на последните. „Иде умът, но след като си иде кумът!!“ Горко на вътрешните страдалци!!!

Чакам писмо тук. Всичко от теб пратено досега приел съм.

Кюстендил
4/IV 97 год.

С братски поздрав
Ахил

Ориг. у Кр. Хр. — София

[1] Демиревски пост — от с. Демирево, Горноджумайско, разположено край границата.

[2] Така е в оригинала. Подчертаванията в текста са на Г. Делчев.

94

Писмо. Не отговорил на писмото, защото нямал време. Добре направил, че изпратил 80-те (пушки) в Бураново; новите 167 също там да прати. Да се задържи уловеният шпионин, иначе ще пострада Стефан.

Кюстендил
9/IV 97 г.

Nикола,

Всичките досега изпратените ти писма получих. Не ти отговорих, нито пък сега по-пространно не ще ти пиша, защото не съм имал и имам време. Добре си направил, дето осемдесетте си ги пратил в Бураново, и новопристигналите 167 препрати ги на същето място. Братята[1] не пращат в по-големо количество, защото и ния не сме им дали исканите разписки. Нека тези се пренесат, че подир ще видим. Требваше досега да ми съобщите какво са направили, колко са пренели вътре бистричките пренoсвачи.

Освен това съобщи ми дали ще ви стигнат изпратените досега пари. Не е чудно на Великден да ви дода гост за червено яйце, но ти веднага ми пиши, за да зная колко са прекарани в Бистрица. По какъвто и да е начин гледай да се задържи от полицията уловений шпион, че в противен случай Стефан ще пострада.

С братски поздрав
Ахил

Поръчал съм да проводат само един сандък патрони. Колкото за мартините, аз ще се разправя.

Същи

Ориг. у Кр. Хр. — София

---

[1] Братя Иванови от София.

95

Писмо. Недоволен е, че Дупница е станала свърталище на войводи, разбойници и шпиони. Да се пази да не попадне и той (Малешевски) в устата на шпионите. Да не се доверява на Н. П. Стоянов, а да го предаде на полицията като подозрително лице.

Кюстендил
97 год. 10/IV

Никола,

Писмата ти от 9^{и} и 8^{и} того получих сноща. Много ме учудваш с новините. Що представлява засега Дупница? Свърталище на войводи разбойници, поради които и гнездо на шпиони. За последните нема що да кажа, освен да ги похваля с умелостта им да избират местото, за да изпълняват точно обязаностите си. От войводите много неща могат да се купуват, защото не само в пиянството, но и в трезвено състояние те (войводите) не се скъпат от да славословят великите си подвизи. Тежко на тези, които са им оказвали съдействие. Можем ли в тоя случай ния да помогнем на тез нещастници? Какви други церове бихме могли да употребим, когато спицарията не отпуска исканите от нас церове? Нищо, освен да може да се развали гнездото на шпионите. А то може да стане, ако имаме хора народни, които да станат бич, да употребят жестокостите — с една дума, да ги требат с убийства, и то такива, от които всеки би се потресил. Пази се и ти да не [би] неволно [да] попаднеш в устата им. Никому не се доверявай. А тоя господин, за когото ми писваш (Н. П. Стоянов), иска ми се да се съмнявам в неговата чиста душа. Той, види се, иска да напипа нещо от теб, затуй добре е не само да не му окажиш доверие, но още и да го предадиш на полицията като подозрително лице. Чучков ми пише, че не е пращал никогаж такъво лице. Тоя същий се е явил и при Каранов[1], но оттук му се даде да разбере, че нема тая манджа, която търси той. В Джумая не мога сега да пиша, но от София ще мога. Утре заминавам за София, а ти, ако има да пращаш нещо, прати го на същия адрес.

С братски поздрав
Ахил

Ориг. у Кр. Хр. — София

---

[1] Ефрем Каранов от Кюстендил.

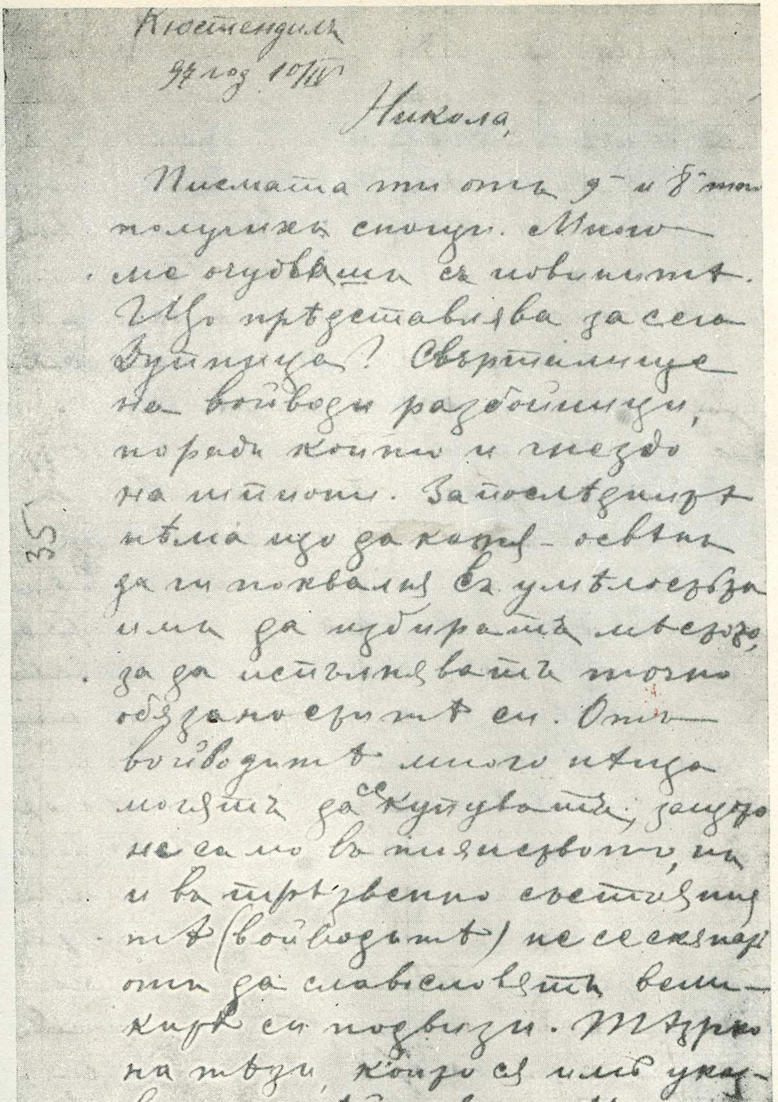

Кюстендилъ

97 год. 10/VIII

Никола,

Писмата ти отъ 9-и и 8-и т. м. получихъ снощи. Много ме очудвашъ съ новинитѣ. Що прѣдставлява за сега Бутинца? Свърталище на войводи разбойници, поради които и гнѣздо на шпиони. За послѣднитѣ нѣма що да кажѫ – освѣнъ да ги похвалѭ съ умѣлостьта имъ да избиратъ мѣсто, за да испълняватъ точно обязаноститѣ си. Отъ войводитѣ много нѣща могѫтъ да се испитуватъ, защото не само въ пиянството, но и въ трѣзвено състояние тѣ (войводитѣ) не се свѣнятъ да славословятъ великитѣ си подвизи. Тъкмо на тѣзи, които сѫ имъ указвали съдѣйствие. Можешъ ли въ тоя случай ти да

Писмо № 95

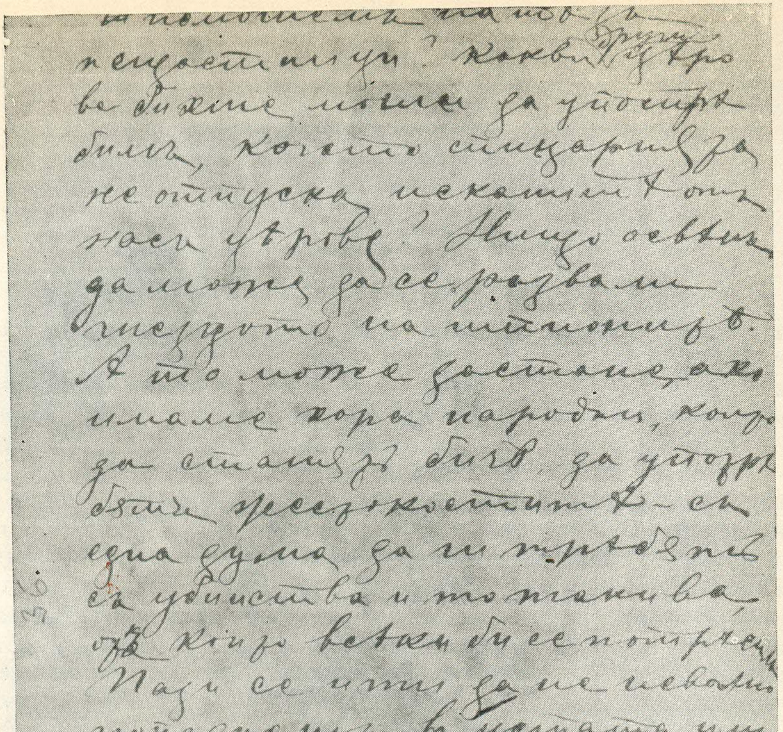

[illegible]
нещастници? Каквито други царо-
ве бихме могли да уподо-
бимъ, когато [illegible] за
не отпуска искатели отъ
насъ царове? Нищо освенъ
да може да се развали
гнездото на тиранинѣ.
А то може достане, ако
имаме хора народни, които
да станатъ бичъ, да уморя-
ватъ [illegible] — съ
една дума да ги прѣслѣдватъ
съ убийства и тъй нататъкъ,
отъ които всякий би се отрече.
Пази се и ти да не неволно
попаднешъ въ устата имъ.
Никому не се довѣрявай.
А тоя господинъ, за който
ми пишешъ (И. П. Ст[illegible])
искалъ ли се е да ~~по~~ се съчини-
валъ въ новата чиста
душа. Той види се иска
да попита нѣщо отъ тебе,
затуй добрѣ е ~~пи~~ писано
да не му указвашъ довѣри-
ѣ още и да го прѣдавашъ [illegible]

Писмо № 95

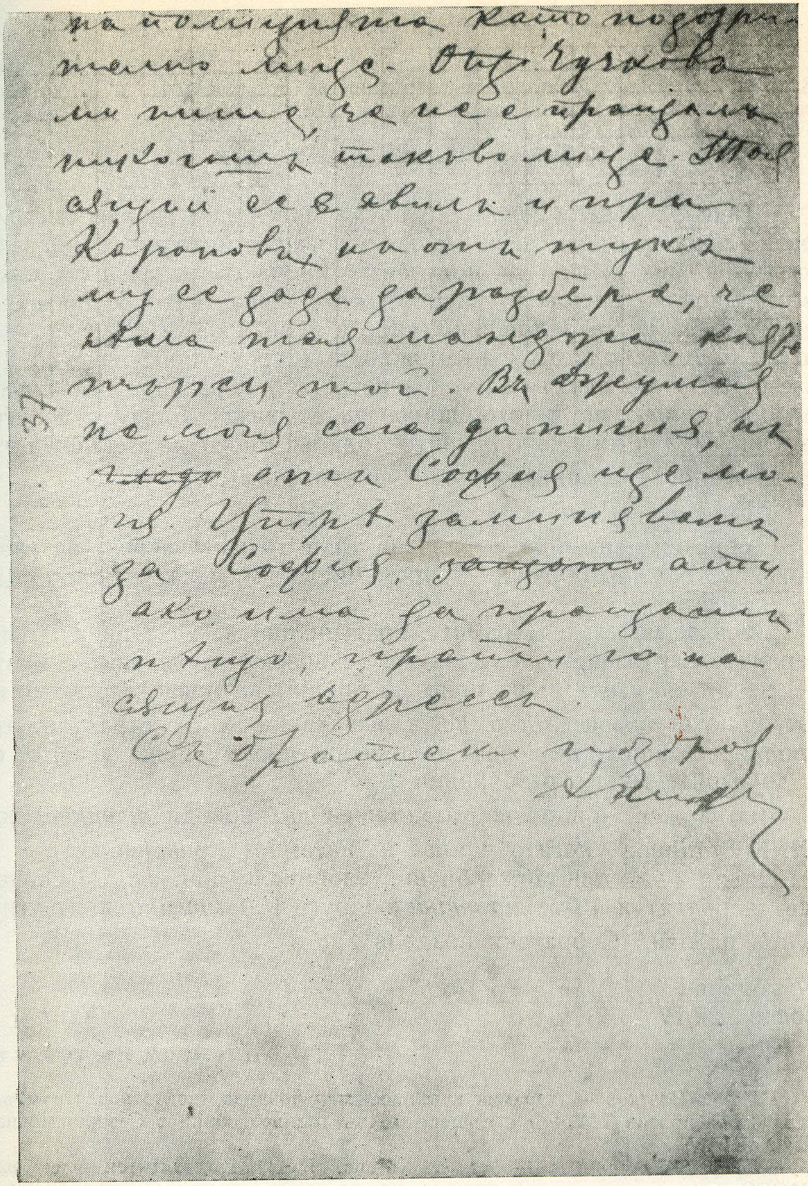

на полицията като подозри-
телно лице. Отъ Чучкова-
ли пише, че не е пращалъ
никого таково лице. Тоя
същий се е явилъ и при
Кароновъ, но отъ тукъ
му се даде да разбере, че
има тамъ македонецъ, какво
търси той. Въ Брезникъ
не мога сега да пиша, но
~~гледо~~ отъ София ще мо-
га. Утре заминавамъ
за София, ~~защото~~ ати
ако има да пращашъ
нѣщо, прати го на
същия адресъ.
Съ братски поздравъ

Писмо № 95

96

Писмо. Изказва тревога и възмущение от дейността на войводата Дончо Златков, както и от българските партизанства, от привържениците на българското правителство и от самото правителство.

Никола,

Всичките досега изпратени писма приел съм ги навреме, но разни причини ме правеха да не отговарям нито на едно. Никогаж не бих желал да получавам писма с съдържание, каквото беше на днешното писмо. Когато нещастието се явява на сцената, то не се задоволява само в един край, в един кът да играе, а иска колкото е възможно по-широко пространство да заеме. Не само слухът за улаванието (ако е, разбира се. верен) е поразителен, но много по-грозен с явява Дончо[1] с своите герои. Надали има народ, който толкова много да е търпел от своите синове изроди, колкото македонския!...

Що да се прави?...

Добре си направил, че си дал такива наставления на габровските селени. Горките — претъмнело им, искат по-скоро да се избават.

Писваш ми за телеграмите, пратени против началника; българските партизанства са такива, че човек отвращава се и от честните елементи, и от привържен[и]ци на правителството, и [от] самото правителство. Нека началника не се страхува от уволнение, защото не верват на депешите; разбойника знае, че е и другарите му са разбойници.

Ако можеш, пиши на Казанджиев да проводи *тютюна* по Ст. Костадинов[2], когато намине за насам от Кочариново.

Подир 4—5 дни може би ще заобиколя при вас. Наскоро ще се пратят и 13-те *мартини* и други 100 *кримки* и др[уги] некои работи.[3] С братски поздрав

97 годи[на]
София, 22/IV

Ахил

ЦПА, ф. 232, а. е. 19, л. 8—9

---

[1] Дончо Златков — харамия и върховистки войвода, който водел въоръжена борба против ТМОРО и същевременно вършел обири в Североизточна Македония.

[2] Стефан Костадинов — от с. Хотово, Мелнишко, активен член на ТМОРО.

[3] Подчертаванията в писмото са направени от Г. Делчев. Дадените с курсив думи са шифровани.

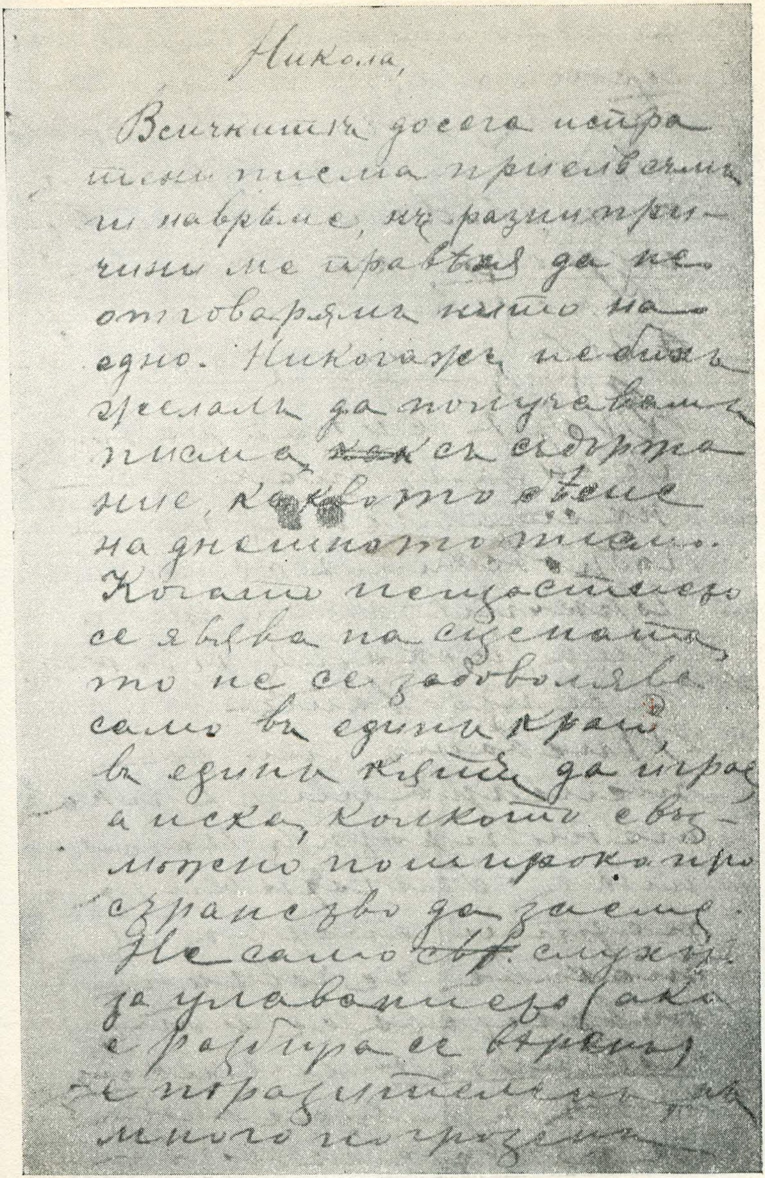

Никола,

Всичкитѣ досега испратени писма приемвахъ ги навреме, нъ разни причини ме правѣха да не отговарямъ нито на едно. Никогашъ не бѣхъ мислилъ да получавамъ писма ~~как~~ съ съдържание, каквото бѣше на днешното писмо. Когато нещастието се явява на сцената, то не се задоволява само въ единъ край, въ единъ кътъ да играе, а иска, колкото е възможно по-широко пространство да заеме. Не само св. служба за управлението (ако е разбира се вѣрно) е поразителенъ на много погрѣшки

Писмо № 96

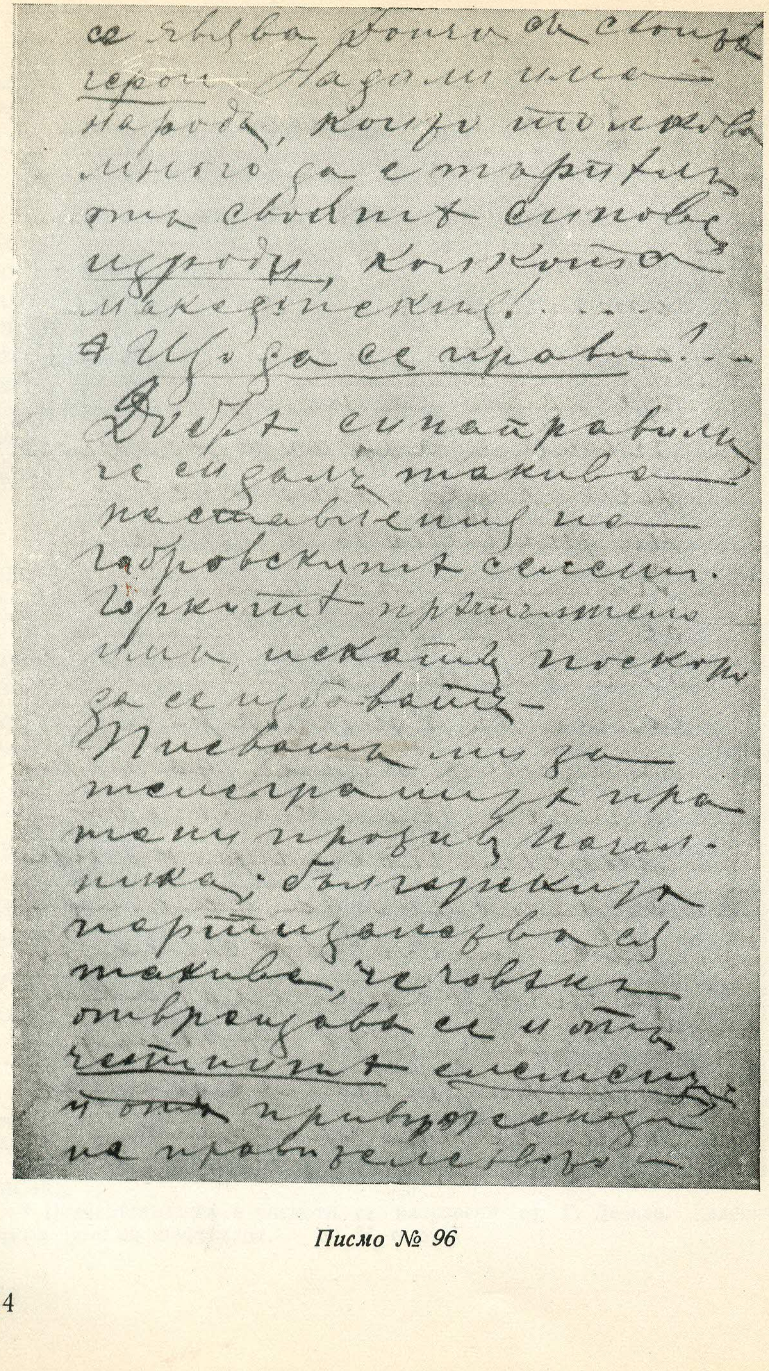

се явява [illegible] въ своитѣ
герои. Надали има
народъ, който толкова
много да е теглилъ
отъ своитѣ синове
изроди, колкото
македонския!...
А що да се прави!..

Добрѣ си направилъ
че си далъ такива
наставления на
габровскитѣ селяни.
Горкитѣ приятели
ни, искатъ покорно
да се избавятъ—
Пишешъ ми за
телеграмитѣ про-
тестни противъ [illegible]
-ника; българскитѣ
партизанства сѫ
такива, че човѣкъ
отвращава се и отъ
честнитѣ елементи
и ~~отъ~~ привърженцитѣ
на правителството—

Писмо № 96

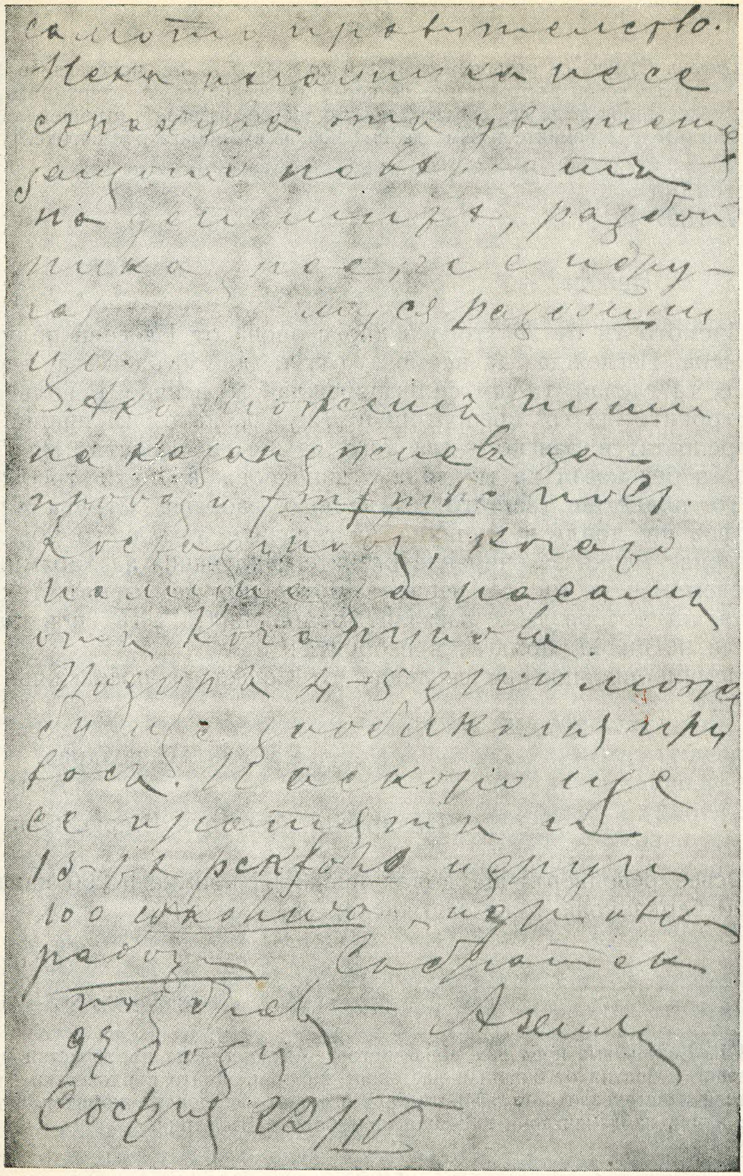

самото правителство.
Некои началници не се
стряскат от уволнение
засилено [illegible]
по домовете, разбой-
ника насред с пару-
[illegible] му ся разделят
и [illegible]
Ако Мирский пише
на Карапетрова да
проводи пратките нови.
[illegible], които
[illegible] да [illegible]
от [illegible].
Подир 4–5 седмици моята
[illegible]
[illegible]. Наскоро ще
се пратят [illegible]
15 [illegible] [illegible]
100 [illegible] [illegible]
работа. С обратен
поздрав — Алеко
97 година
София 12/IV

Писмо № 96

97

Писмо. Сам да се разпорежда за всичко. Морфов ще пристигне в Дупница — да го убеди върховистите да спрат нахлуванията на харамиите; не вярва обаче Морфов да се съгласи, защото ще се развалят отношенията на върховистите с харамиите и няма да има кой да им помага в изборите.

Кюстендил
28/IV 1897 г.

Никола,

Писмото ти от 26^{и} того ведно с онова от Елисеев получих го вчера. Изглежда да не мога оттук да мръдна за дълго време, та гледай, ти сам се разпореждай за всичко. Револверът с патроните да го препратиш в Джумая, като им пишиш да го препратат в Банско — за кого, аз ще ги известа. На Гйорето аз бех казал да ти даде 5 наполеона, но и ти требваше да го подсетиш, защото той много забравя. Струва ми се Морфов ще дойде в Дупница, та гледайте там да го убедите да вземат мерки за спирание разните нахлувания на харамиите. Впрочем мен не ми се верва, защото ако се вземат такива мерки, ще требва да се развалят [отношенията] с тех и в такъв случай не ще им помагат в изборите![1]

Немам още никакви сведения от София за пренасание на дълги.

С поздрав
Ахил

Поздрав[и] Христо и Щерю. Същ

Освен револверът ще додат още 3 [?] кримки и 200 капакл. и 120 берданкови тоже за Банско.

Същ

Ориг. у Кр. Хр. — София

---

[1] Г. Делчев има пред вид минаването в Македония на върховистки чети, съставени и водени от бивши и настоящи харамии, които върховистки ръководители използували при изборите за Върховен македонски комитет, а така също и при парламентарни и общински избори в България.

98

Писмо. Изказва недоволство и възмущение от управниците в София. Опасява се, че те искат да повторят играта с Мелнишката акция през 1895 г. Да внимава да не бъдат заловени някои чети при движението им през границата.

Кюстендил
97 г. 4ⁱ май

Никола,

Тежко е човеку да има работа с шарлатани, каквито са тукашните управници; горко и нам, че нуждата не е тласнала да търсим помощта им; но какво да се прави, „удавений за сламка се лови“. Зная го, че властта е символ на измамата, насилието, грабежът, но, казвам ти, нашата нужда е диктувала да се обърнем към такива политически хамелеони. Много лесно се поставям в положението на всичките куриери, които са напуснали домашните си работи и пак празни да се върнат; но нема кой да се постави в моето положение, който, лишен от силата с една замах да отмъстя на такивато безчовечни акробати и с гордост да напредвам [?] в идеята, която е станала беззащитна и безсилна жена за тез мерзавци.

Писваш ми да ти телеграфирам да заминеш в София, за да се ускори пращанието. Знай, че си безсилен пред техните усмивки (скрити подигравки) и голите им обещания; ще се върниш по-бос, отколко[то] си бил преди. Гешефт, гешефт и пак гешефт — ето ти всичко. Нека мълчим, нека тайно сълзи роним, нека проклинаме всичко живо, погребено в грубия интерес, захласнато в материализма. Малко съм очаквал, много съм намерил. Не ми требва след смъртта да отивам в огнените пещи на мъки: тук много, много по-тежки, по-грозни, по-жестоки са покрили душата ми. Ще удари утренната заря и за нас, па тогава тежко им...

Ето туй е отговорът ми, те са думите, които вместо по телеграфната жица, нека минат през чувствителните ти струни и се отпечатат в твоята душа под надслов: гони управниците, мрази и въставай против всеки властелин.

И да идеш в София, нищо не би направил, тамо е Георче Петров, уж са му обещали, но кога — когато се яви нужда да си прикрият некои свои гешефти. Не скърби, не се отчайва[й], нито пък да дадеш повод да се отчаят куриерите. Нека пък и те не бързат. Даже и да би имало, ния требваше да престаним от да изпращаме, защото тез същите управници, вън [от] другите си мерзости, искат, види се, да повторат позорната игра с нашето дело през 95-та година.[1]

Тез движения [в]се ми се струва да са по диктовката на пигмеите управници, нека ния барем се пазим от некоя катастрофа — да не стане некое улавание по случай движението на четите. Умири ги и успокой всички куриери.

С братска целувка
Ахил

[На 4 стр. встрани]

Не мога да напусна Кюстендил.

[На 1 стр. встрани]

Вещите за Банско препрати ги; ако додат 13 мартини, задръж ги, никому недей ги праща и дава.

Ориг. у Кр. Хр. — София

---

[1] Става дума за Мелнишката акция — нахлуването на въоръжени чети, организирани и изпратени от ВМК в София. Подчертаванията в текста са на Г. Делчев.

99

Писмо. Да разпределят изпратените пушки за Бураново и Недобърско. Говорил с Муструка.

Никола,

Писмото ти от 6и того получих го едвам снощи, макар и да е стигнало преди два дена. Снощи тоже пристигна ми едно известие, че са изпратили една *кола пушки*, която остава вам да я разпределите по различните посоки Бораново и Недобърско; в Бистрица нека така остане засега.

С Муструка говорих, изказа се уж наклонен да ме слуша, че кой го знае. Засега толкоз. Пиши ми как сте с финансите.

С братски поздрав
Ахил

Кюстендил
10/V

— От *патроните* дай по неколко на куриерите из вътрешността.[1]

Същи

Ориг. у Кр. Хр. — София

---

[1] Думите с курсив са шифрирани. Не е посочена годината, по хартията и мастилото на писмото обаче може да се заключи, че е от 1897 г.

100

Писмо. Във връзка със заканата на шайка депутати да убият Малешевски напомня позорното за народа убийство на Алеко Константинов. Пита какво мисли да прави — да се даде ли гласност на заплахата или той (Малешевски) сам ще се справи с положението? Дава указания за разпределение и изпращане на оръжие във вътрешността.

Никола,

Писмата ти от 12и и 16и того получих снощи, през което време и се върнах от обиколка. Вестта в последното ти писмо, че са заканвали шайките на депутатите да те убиват, най-много обърна вниманието ми. Нима ще се потресат, ще се позамислят или ще се уплашат? Пресен пример ни дава позорното за народа убийство на Алеко. Това е то българско партизанство! А що мислиш ти — ще ли останат с заканванието си или ще докажат, че те са верни синове на демона? Да дадем ли гласност или ти самичък ще съумееш да им отплатиш при всеко едно техно опитвание? Колкото за Шахов[1], мога ти кажа само това, че той ни най-малко не е виноват, защото отдавна [е] попаднал в тъмната мъгла на тукашния патриотизъм, та затуй и такъв необмислен отговор до Падарев, затуй и такива противоречия, като патка, която не вижда къде се лута. Съобщаваш ми, че сте пратили 70 *пушки* в *Рила* и 78 в *Бураново.* Добре си ги разпределил, но само по-скоро побързи да явиш на Христа да не ги праща в *Бистрица,* а ако се може, да се препратат в Разлога. Ако пък ги е пратил в колибите за *Бистрица,* нека стоят там, докато не пиша да ги праща по стария канал.

Колкото *пушки* дохождат отсега нататък, пращай ги чрез *Бураново,* като в същето време известяваш и Елисеев в *Джумая.*

Колкото чети и да нахлуват, те са [в]се частни и алчни за обогатяване групи, разбира се, подпомагани от всевъзможни тъмни личности.[2] Сведенията на началника за Муструка не знам доколко са верни, нито пък имам възможност да изследвам, защото днес още пак ще замина, но много близко е до истината, тъй като и Муструка много малко се различава от другите. Ако послуша думите ми, то ще бъде едно голямо чудо.

Аз зная досега да са ти пратили от София пари, но ако не са пратили, знай, че в скоро време ще получиш. Поздрави Христо и Щерю.

Кюстендил[3]
1897 г. 18/V

С братски поздрав
Ахил

Незабавно прати било през Бураново, било през Бистрица 4 от 13-те мартини с по 100 патрони, като поръчиш на куриерите непременно да ги отнесат в най-скоро време в Джумая. Ако наши патрони нема, вземи в заем от Цветкови, та после ще им ги повърнем. Не забравяй — останалите пък дръж ги, никъде недей ги праща.

Същи

Ориг. у Кр. Хр. – София

---

[1] Коста Шахов — известен в онова време македонстващ общественик, издател на в. „Глас македонски“ (1893—1898), отличаващ се с патриотарско-сензационна насоченост.

[2] Вероятно намеква за разбойници и върховистки чети.

[3] Както се вижда от редица писма до Никола Зографов в Кюстендил, от 6 май почти до края на август 1897 г. Г. Делчев се намирал главно в саблярските колиби, Кюстендилско, където ръководел създадената от него бомболеярница. В повечето негови писма и записки от този период като място на изпращането е отбелязан Кюстендил; очевидно тези писма или повечето от тях са писани в саблярските колиби, но от конспиративни съображения е посочен Кюстендил.

Курсивните думи в текста са написани с шифър.

101

Писмо. Съобщава, че са изпратени 200 пушки и 1000 патрони. В София всички са заети с тържествата (във връзка с 20-годишнината от боевете на Шипка).

Никола,

Снощи две коли со двесте пушки и хилядо патрони потеглиха за Дупница. Гледайте по един най-тих начин да ги стоварите; подир неколко дни и аз пристигам.[1]

Писмото ти получих. Когато дода там, ще свършим всичко, ще можем да дадем исканата помощ, но условията да бъдат износни.

Прочети внимателно горното и веднага разпореди се — всичко е платено.

Тук работите са не от препоръка — всичките са заняти с тържествата,[2] които много скъпо костуват за Македония.

С братски
поздрав
Г. Делчев

18$\frac{19}{\text{VI[?]}}$97 София

ЦПА, ф. 232, а. е. 19, л. 6

---

[1] Дотук писано с шифър.

[2] Вероятно става дума за подготовката на тържествата по случай 20-годишнината от боевете на Шипка.

102

Телеграма

София, 15. XI [1897 г.]

Дубница
Никола Малешевски

Чаках те. По-скоро ела.

Гоце

ЦПА, ф. 238, а. е. 12, л. 6

103

Телеграма

Кюстендил, 24. XI. 1897 г.

Дуб[ница]
Nикола Малешевски

Грозно предателство в Кочанската каза.[1] Жестоки преследвания по вси страни. Съобщи вътре. Заминавам за София.

Ахил

ЦПА, ф. 238, а. е. 12, л.

---

[1] Жестоките преследвания и масовите арести от страна на турските власти в с. Виница, в Кочанска околия и извън нея, известни под името Винишка афера.

104

Писмо. Да прибере, ако може, всичкото оръжие, донесено от бежанците, и да го скрие. Тайно да се подготви чета, която той (Г. Делчев) ще поведе вътре.

Никола,

Писмото ти от Бураново получих денес сутринта, след което подканих п. Гйоргиев (Беровски)[1] да иде при окръжн[ия] управител, но за жалост оттам се получи отговор, какъвто може да се очаква от устата на властите. Това е било разпореждание негово, и то в смисъл такъва, че всичките пушки, носени от бежанците,[2] да се прибират в кметството на това село, където самите селени го остават, та после при нужда можело пак от него да се изиска (бий си главата от камъка). Ако можеш, прибери всичкото оръжие, донесено от бежанците, скрий го, без да го знае некой; това ти е сигурността, тогава не ще имаме нужда да се разправим с разни началници и управители.

Преследванията от Кочанско минали веч в Кратовско (тая вечер я посрещам с горната новина). Както изглежда, турското правителство непрекъснато ще върви от кааза на кааза, ами нека си стегнем опинците, опни струните на нашите другари, нека се готват и очакват от ден на ден да ги извикам под знамето не веч за свобода, а за отмъщение! . . . Поизбирайте и некои други момчета, но без да се досетат, па гледайте гласност да не дадите на тази ми мисъл, защото дали ще се реализира, непознато (причини има много). Само гответе се и приготовлявайте по един най-прикрит начин.[3] Сърдечния ми поздрав на всички другари и бежанци.

Кюстендил
18/12 97 г.

С братска целувка
Ахил

П. П. Ако в касата на комитета за събирание помощи нема достатъчно пари, подкани комитета, нека се отправи за некаква помощ от тукашния, който в настоящем разполага.

Ако Таневата кама е изпратена от Джумая, препрати я тук.

Същи

Ориг. у Кр. Хр. — София

---

[1] Димитър п. Георгиев — околийски началник в Кюстендил.

[2] Избягалите във връзка с Винишката афера, които, спасявайки се от турските преследвания, преминали границата и пристигнали в България.

[3] Г. Делчев възнамерявал да организира голяма чета и с нея да навлезе в Кочанско, за да противодействува на турските преследвания и отмъсти за големите жертви. Той не осъществил това свое намерение.

Подчертаванията в текста са на Г. Делчев.

105

Писмо. Възмущава се от действията на българското правителство, подпомогнало турската власт при преследванията във връзка с Винишката афера. Засега не може да се предприеме нищо.

Колйо,

От Никола съм получил две писма, но нито на едно не съм отговорил.

Причината е, че немало защо да ви пиша, па и така се стекли обстоятелствата, щото не мога ни минута да бъда спокоен. Не стигаше оня гром от Виничката афера, за да разклати делото, ами и тукашното (българското демек) правителство се е завзело да освободи турската власт от преследвания, като се нагърбва само да уничтожи туй, което не се уничтожава. Преследванията над нас са в най-силен разгар, ще видим ще ли се увенчае с успех. Горко ним![1] Засега нищо нема ви съобща освен туй, че не можем предприемем нищо. Нека приятелите там оживат. Казваше ми, че комисията там е била задлъжнела. Подкани ги писмено да се отнесат до тукашната и да искат помощта им.

Здравейте всинца.

Кюстендил
1898 4/III

Гйорге
Делчев

ЦПА, ф. 232, а. е. 19, л. 1

---

[1] Във връзка с Винишката афера по искане на турското правителство българските власти започнали преследвания срещу хората на ТМОРО в граничните с Турция райони.

106

Шифровано писмо. Иска да изпрати чета в Македония. Ще може ли Стоица да я преведе до Панчарево? Ако не е склонен, тогава да потърси друг човек.

Седемнадесети юлий[1]

Никола,

Намеравам да прата една чета вътре во Македония, но ето че немаме човек, който да я преведе през граница, поне до Малешевско. След дълго мисление спрех се на Стоица[2]. Ти веднага намери го и го запитай дали се решава да преведе четата било чрез Бураново или Цървàрица[3] до Панчарево[4], а оттам ще ги препоръча на друго лице. Отговора му веднага писмено ми съобщи чрез кафене „Братя Миладинови“.

Ако той не е наклонен, опитай се да намериш друг некой. Имаше негови другари от неговото село. Не желаят ли те да заминат или други некои и даже да ги придружават во всички походи?

С поздрав Ахил

ЦПА, ф. 232, а. е. 19а, л. 12

---

[1] Годината не е означена, но като се съди по съдържанието, шифъра, хартията и мастилото, следва да се приеме, че писмото е от 1898 г.

[2] Стоица Чорбаджийски — от Панчарево, Малешевско, куриер на ТМОРО.

[3] През с. Църварица, Кюстендилско, минавал каналът към Малешевско, Щипско и по-нататък.

[4] Село в Малешевско.

107

Писмо. Съобщава, че за Аника няма още отговор, но съветва тя да замине за Солун с Пере Тошев. Кръжоците да не се поощряват, а да се насочат момчетата към други въпроси — да обмислят например как да набавят революционна литература. Иска да устрои в училище брат си Мицо.

Никола,

Току-що получих твоето писмо, дойде ми и едно от Солун, откъдето с нетърпение чаках.

За Аника[1] отговор още немало, защото комисията и досега не е пристъпила да разглежда прошенията, па и кой знае кога ще почне; особено сега, като си е дал директора оставката си. Важното е това, че братята от Солун, като съобщават горното, канат не веднага да я изпратим, та техна грижа било. Аслъ и аз така мислех, та виж съвпадение между мен и тех. Не остава друго, ами за един-два дни да са приготви, извади и пашапорт, нека ви каже сбогом, пък да си върви. Не зная дали не би се скъпил, че те подканям да я пратим с Перето Тошев, който след три-четири дни ще си замине и който ще чака отговор от вас. Мен ако слушиш, най-добре ще направиш, ако извадиш веднага пашапорта ѝ и дойдите тук, па да я пратим с Перето. Много малка е разликата в пътните разноски, надали надминават 10 лева, ако отиде през Джумаята. Бързи, без колебание върши всичко, ще те чакам с Аника.

За кружоците ще ти кажа по-скоро да се уничтожат, отколко[то] да се закрепат. Чисто детинство. Що можем очаква от деца, когато нищо не намираме в възрастната и зрела интелигенция! От срещата ми с некои момчета от трите кружока много се разочаровах. Пълна неразбранщина, па и не малко глупости, вследствие на които един ден, не е чудно, делото съвсем ще се компрометира. По моему най-добре нека се оставят те сами, освен ако искат съвети да им се дават, но не и да им се мешим. Сега щели да имат конгрес (!), в който канат и от нас един да вземе участие. Не само никой не ще доде от нас, но и ти недей взима участие; ако можеш отстрана само да им внушиш да се не занимават с други въпроси, а само да обмислят как по-лесно и по-бърже [да] набават големо число екземпляри разни революционни книги и брошури. А това те много лесно могат да направат, като изберат неколко лица и ги упълномощат да пишат в всички градове на ученици от всеко училище, и то пак познати тем.[2]

А пък железарите, ако могат да помогнат с изработванието на неколко ками или пък да определят некого, като го снабдат с материали да изработи камите.

За друго ще ти пиша после или пък ако додеш с Аника, ще си говорим устно. Сега има един доста важен за мен въпрос, а то е: как и къде да установя брат ми? Не от скоро се занимавам, но ела [?], че още не е разрешен. Той (брат ми) през 96/97 година свърши IVи клас с повторителен изпит по физика в Солунската гимназия. Бидейки с лошо поведение, не са го приели през изтекшата година, вследствие на което и целата година е безделничал и приключения търсил. Като такъв баща ми почти го изгонил от дома и ето ти го един ден преди три и повече месеци изтърси се в Кюстендил, а оттам — тук. Намислих да го прата в Одринската гимназия, като го остава да живее в пансиона с плата, която да е по силите на баща ми, който, макар и да бе го изгонил, но все пак се надевах да го поддържи. В последното не се излъгах, обаче от Одрин получи отказ: не го приимат поради лошото му поведение. Тук да го оставам не смея, защото разноските са големи.[3]

Ориг. у Кр. Хр. — София

---

[1] Аника или Ана — дъщеря на Никола Малешевски, която трябвало да замине за Солун като ученичка в девическата гимназия. Действително от 1899 г. тя учила в Солун, където завършила гимназия. В 1903 г. била учителка в Кукуш. Тук ушила знамето за въстанието и сама го занесла в четата на Кръстьо Асенов. В четата се състояла венчавката на Асенов и Малешевска, което послужило като външен повод за убийството на Кръстьо Асенов. В действителност той бил убит от корумпирани елементи в четата.

[2] В редица средни училища в България (София, Кюстендил, Самоков и др.) били създадени кръжоци, в които участниците се запознавали с освобо-

дителната борба в Македония и Одринско. От тези кръжоци излезли редица революционни дейци. В кръжоците в Дупница, за които става дума в писмото на Г. Делчев, участвували предимно юноши, почти деца, на което се дължи и отрицателното отношение на Делчев към тях.

[3] Липсва краят на писмото. От въпросите, които се засягат в него, следва да се приеме, че то е писано в София през лятото на 1898 г.

108

Писмо. Изпраща един вързоп за Горна Джумая. По някого да му изпрати „произведението“ на Киршвенк. За Аника няма още нищо. В добавката към писмото пише, че получил камата и меджидията — последната била добре изработена. Киршвенк да направи опит от сместа.

Никола,

Отворената карта получих още завчера и нема що да кажа за Мицо, освен да му пожелая добър успех и благополучно прекарване на годината.

Труд и постоянство, това е силата, с помощта на която човек става най-велик при всеко начинание. Ще се възползува ли Мицо от тая мощна сила? Нека неговото бъдеще покаже.

Ведно с настоящето пращам и един вързоп за Перник[1], както и тук приключеното да изпратиш веднага. Изпрати ми по некого произведението на Киршвенка[2], па и не забравяй да му пишиш повече внимание да обръща на работата си и поголемо старание. Отсега нататък да изучиш новата азбука и с нея да кореспондираш и тук, и с перничани. Байо ти Велчо беше арестуван за не знам каква работа, а днес го освободиха, по когото и пращам писмото и вързопа.

Нищо повече не мога ти пиша; ако имаш да пишиш ти, вземи перото и пиши.

За Аника немаме още нищо, наверно тези дни ще получим писмо. Поздрав и на Мицо, на когото още един път и всекогаш ще му желая успех.

София
98 18/IX

С поздрав
Ахил

Р. Р. Псевдонима на Гйоргиев[3] в Перник вместо Викенти ще бъде Хераклит.

Тъкмо бех приготвил писмото за Вълчо, ето ти и известие от другарите, че са го арестували наново. Търсили му гаранция осемстотин лева. Очаквах да го освободат, обаче и досега не е освободен. Затова и настоящето късно го пращам. Донесоха ми и камата, и меджидията. Последната добре изработена, но да видим от сместа как ще излезе. Резултата от калай именно [?] излезе такъв; пиши му (Киршвенику) да направи опит от сместа. Против Вълчо има много оплаквания. Приписват му дела, от които се отвращавам. Ще ги провера. Со Личо говорих, ще видим където требва.[4]

За Аника нема още нищо, пък и никакво писмо не е постъпило досега от Солун. От Мицо приех писмо. Много ме радва. Нека ми пиши по-често. Ще му пиша тия дни.

Засега му изпращам алгебра, химия и ботаника. Може да намерим и старобългарски (Милетич) и геометрия, но подир неколко дни. За физика да видим. С Личо ще му провода и книгите ми за прочит.

С поздрав

23/IX 98 Същи

Ориг. у Кр. Хр. — София

---

[1] Псевдоним на Горна Джумая.

[2] Арменец, майстор, който по поръчение на Г. Делчев правел опити да произвежда фалшиви турски монети (меджидии). По този начин Делчев искал да се сдобие с парични средства за посрещане разходите на ТМОРО.

[3] Вероятно Стоян Георгиев, деец на ТМОРО.

[4] Целият абзац е шифрован със знаци от три различни шифъра; написан е — заедно със следващите редове с открит шрифт — като продължение на горното писмо върху същия лист хартия.

109

Шифровано писмо. Кощанов пристига, за да бъде препратен в Горна Джумая. Резултатът от опита с някои метали бил сполучлив. Сарафов да бъде изолиран, докато не се проучат обвиненията срещу него.

София 98 г.
17и о/врий

Никола,

Настоящето пиша само да те уведома,[1] че байо ти Кощанов[2] току-що го изпратих за към вас, и то оттам да замине за Джумаята. Начинът на преминаванието му не определям, а оставам на ваше усмотрение дали со пашапорта или контрабанда през Рила — вие оттам по-скоро ще се съобразите. Важното е той колкото е възможно по-скоро да мине. Тук приключеното изпращам за джумайци, което веднага препрати.

Постоянно ми пишиш за пружина. Не че съм забравил, ами не изпращам, защото не мога да вземам от Тюфекчиите. Гаруфалов постоянно се обещава, но ето че не донася — или забравя, или не му се случва да намери човека, от когото иска да вземе. Довечер да видим дали ще я биджирдиса.

Киршвинк от два дена е тук. Дошел да се жалва пред комисията за облекчение военната тегоба. Според него резултата от некои метали бил сполучлив. А какъв ще бъде от тия, со които мислим да работим, не знам.

Сарафов засега го изолирам от техния кръжок, докато не изучим всичките обвинения, хвърлени по негов адрес. Следи го и съветвай го да не дрънка по вси страни.

С поздрав
Гоце

Кажи на Кощанов, че по-добре ще направи, ако остане во Джумайско, понеже нема документи.

ЦПА, ф. 232, а. е. 19а, л. 1

---

[1] Оттук до края (с изключение на „С поздрав Гоце“) е писано с шифър.

[2] Димитър Кощанов от Горна Джумая бил подгонен в България за анархистична дейност и по свое желание заминал да работи в редовете на ТМОРО. Скоро обаче той започнал да действува на своя глава и създал доста грижи на Г. Делчев.

110

Писмо. Препоръчва учителка за вакантно място в Горна Джумая.

Никола,

Твоите писма и отворената карта от Мицо получих. Ще пиша в Кюстендил да пратат дрехите на Мицо. Отдавна се кана да пиша и нему, но ето че никогаж не съм останал посвободен и настоящето пиша набързо, затуй нема да се впускам в подробности, а ще пристъпа прямо към целта.

Доколкото зная, а ти требва по-добре [да] знаеш, че до преди неколко дни в Джумаята имаше вакантно место за учителка, дали е заето, не зная, затова и с тук приключеното препоръчвам им една учителка; а ти веднага да можеш по некой пътник да го пратиш, като в същето време поръчиш устно по приносителя да отговорат немедлено пак до теб. Ако ли пък знаеш местото да е заето, отговори ми бърже, писмото пък до Джумая скъсай го.

София
21 окт. 1898

С поздрав
Гоце

Ориг. у Кр. Хр. — София

111

Шифровано писмо.[1] Да замине за Бураново и даде 4 мартини с патрони на Чучков и други дейци, които заминават за вътрешността.

Никола,

Во вторник заранта непременно да идеш во Бураново. Там ще доде Чучков, Станков и Стоян Гиоргиев со още шест души другари, за да заминат вът . . . ги чакаш т . . . [А]ко тоя ден не додат, непременно во среда ще бъдат там. Ако искат четири мартини со патрони, дай им и чакай ги да заминат, но непременно да идеш. Ако немате патрони, вземи во заем от некого. За пари потърпи още малко. Непременно замини.

. . . 1898 г.[1]

Со поздрав Ахил

ЦПА, ф. 232, а. е. 19а, л. 3

---

[1] Част от оригинала е откъсната, затова текстът на места (означени с многоточие) не може да се прочете. От датата е останала само годината 1898.

112

Шифровано писмо.[1] Да даде оръжие и патрони на Лесо Ризин и Георги Стоилов, които заминават за Малешевията. Очаква от тях да съберат по възможност верни сведения за арестуваните в пехчевския затвор, за Чучков и пр.

Никола,

Приносящите настоящето Лесо Ризин и Гйорге Стоилов изявиха желание да заминат за в Малешевията. Тези дни сметах да дода во Дупница или писмено да те подкана да избереше три-четирма, за да ги изпратех вътре за сведения. Разгеле. Лесо познавам, добро момче [е] и брат му Тасе, за когото съм ви говорил. Другите не ги познавам, но щом Лесо ги е избрал, нека вървat, като и ти им дадиш наставления да съберат по възможности верни сведения: колко души арестувани има во пехчевския затвор, кои са, има ли наши работници, има ли кажени некои пушки, кои учители са арестувани, кои учители са дошли от Кочанско во Малеш, за Чучков къде е, къде е затворен Ташко Мицов. Има ли много аскер. Мисли ли се учителите и другите затворници да ги откарат во Скоп[и]е и тем подобни сведения.

Дай им на четирмата (Тасе и Лесо Ризин, Гйорге Стоилов и Тасе Гйоргиев) по една мартина и по петдесет патрони. Ако нема за всички патрони, купи, всеки да има по петдесет патрона, като ги задължиш пак да върнат всичко.

Со поздрав
Ахил

ЦПА, ф. 232, а. е. 19а, л. 4

---

[1] Писмото е без дата, но като се вземат под внимание особеностите на хартията, шифърът и третираните въпроси, следва да се приеме, че е писано през есента на 1898 г.

113

Писмо. Да се приемат приносящите (момчета от четата) и да се настанят някъде. Новата азбука за Перник (Горна Джумая) още не е получена.

Сливово[1], осми декември

Никола,

Окажете прием на приносящите настоящето (Андон и Симеон) момчета от четата. Ако се може, гледай да ги настаниш некъде. Поздрави Никола Петров[2] и кажи му, че той е уволнен, та нема нужда да се крие. Новата азбука за Перник не можем да я пратим, понеже не сме я получили. Сега чак олелията минала в Малашевията. Ако има новодошли, съобщи ми числото и некои новини, ако знаеш.

Поздрави всички приятели.

С братски поздрав Ахил

ЦПА, ф. 232, а. е. 17, л. 10 (препис)

---

[1] Псевдоним на Кюстендил.

[2] Вероятно Никола Петров Русински.

114

Шифровано писмо. Изпраща книги за Мицо. Георги Иванов е пристигнал в Дупница; да се пази от него и ако може, да уреди неговото ликвидиране. Кощанов да напусне Джумая.

12/XII 98 г.

Никола,

Преди неколко дни изпратих една връзка с книги за четение, не знам дали досега не си ги получил. Тези книги са за Мицо, веземени от другара му Влахов. Кажи на Мицо да ги пази и да чете внимателно; па нека не заостава и уроците си.

Пишат ми от Кюстендил, че Гйорги Иванов от Виница е дошел во Дупница, но никак ми не съобщават дали са те предупредили, че тоя господин е станал главен шпион во Виничко и Кочанско. Предпазвайте се от него, при все и да слушате изтърканите му оправдания, да гледате крокодилските му сълзи на неговите клепачи. Вместо той да купи от вас, гледи ти да купиш нещо. Узнай, ако можеш, дали ще доде насам. Ако можеш, устрой неговото затриване, без ни наймалко да те гризи съвестта.

Пиши [?] Кощанову да се махне от Джумаята, че гяволите ще го вземат. Градоначалството е узнало къде се намира и че е бил тук. И мене извикаха да ме изследват по техната работа. Кой знае дали не ще ме турат во тая техна мрежа.[1]

Поздрав на всички

София

Гоце

Писмата адресирай до хотел „Бетемберг“. От Солун нема нищо за Аника.

Същи

ЦПА, ф. 232, а. е. 19а, л. 2

---

[1] Този и предходният абзац са писани с шифър.

115

Писмо. Всички писма са получени. Да пише на Дико, че не може да му се помогне с пари, защото няма. Той (Гоце) и Чемчето заминават за Кюстендил. Мицо да пише писмо на домашните.

Никола,

Всичките ти писма досега получих. Не можах веднага да отговора нито теб, нито на Дико, нито пък на Хераклит, защото бех обладан от мързела, а най-главно — от душевно и мозъчно разстройство. Снощи доде Муструка, с когото на всичко отгоре ударих му едно хубаво пиение. Каза ми, че си бил болен, и то от две трески. Едната, както виждаш, всинца ни нападнала, но как тъй да се поддадеш на телесната? Защо бе, брате, не се предпазваш малко от малко барем? Зная, не ще обърниш внимание на думите ми, но пак си позволявам да ти кажа да взимаш церове, та да я отърсиш.

За Перник сега нема да пиша, но с намерение съм да пиша, когато от малко-малко бъда разположен, донегде баре[м] да мога си сбирам мислите, та всичко да излея за всичко от тех събирано.

Пиши на Дико, че не мога да му помогна, като в същето време му предадеш и съвета ми, че едничкото спасение е да направи насилствена постъпка над взаимодавеца на баща му. Разбира се, по-напред да го помоли и го увери, че когато и да е, ще му се издължи, и ако продължава да изпълни чорбаджийския си план, тогава да му посочи камата и да го остави, па ако не се смекчи, след изпълнението да върши каквото ще.

Догаждам се, че въпроса е да му помогна с пари, и то с 20 наполеона, защото некой чорбаджия искал да продаде къщата на баща му. Ако да не знаеше нашето тук положение, не бих му се сърдил, но на какво да отдам това негово искание! Чудно, гаче ли не знаят, че извор от злато пак не би посрещнал нуждите. Нейсе. Иска ти шрифта, за да кореспондира. Пиши му, че току-така не може му се даде шрифт, но нека почака, аз ще ти прата един друг за него шрифт. Пиши му и да си събира акъла, за да го не домъкнат тук като некой обезумел паток, та покрай него и ния да си имаме главоболие.

За търговията още нищо не може Гйоре ти каже, защото компанията още се колебала и мислила да предаде предприятието на друга компания. Гйоре утре заминава за къде Русчук. Аз и Чемчето ще идим в Кюстендил. Само Божик ще прекараме там, и то повече за да се сберем всичките, отколкото празник да празнуваме.

Ако Мицо е там, кажи му нека пише на домашните едно писмо, за да им честити и от моя страна празниците. Ако иска, нека доде и той в Кюстендил, но много по-добре ще направи, ако това време прекара в четение.

Гледи по-скоро да оздравееш и щом се усетиш здрав, пиши ми, за да зная и аз. Ако оздравееш скоро, пиши ми в Кюстендил, където сметам да бъда само трите дни от празниците.

Поздрави приятелите.

София
20 д/врий 98 год.

С братски
поздрав Гоце

Много здраве от Чемчето и Бозука.

Същи

Ориг. у Кр. Хр. — София

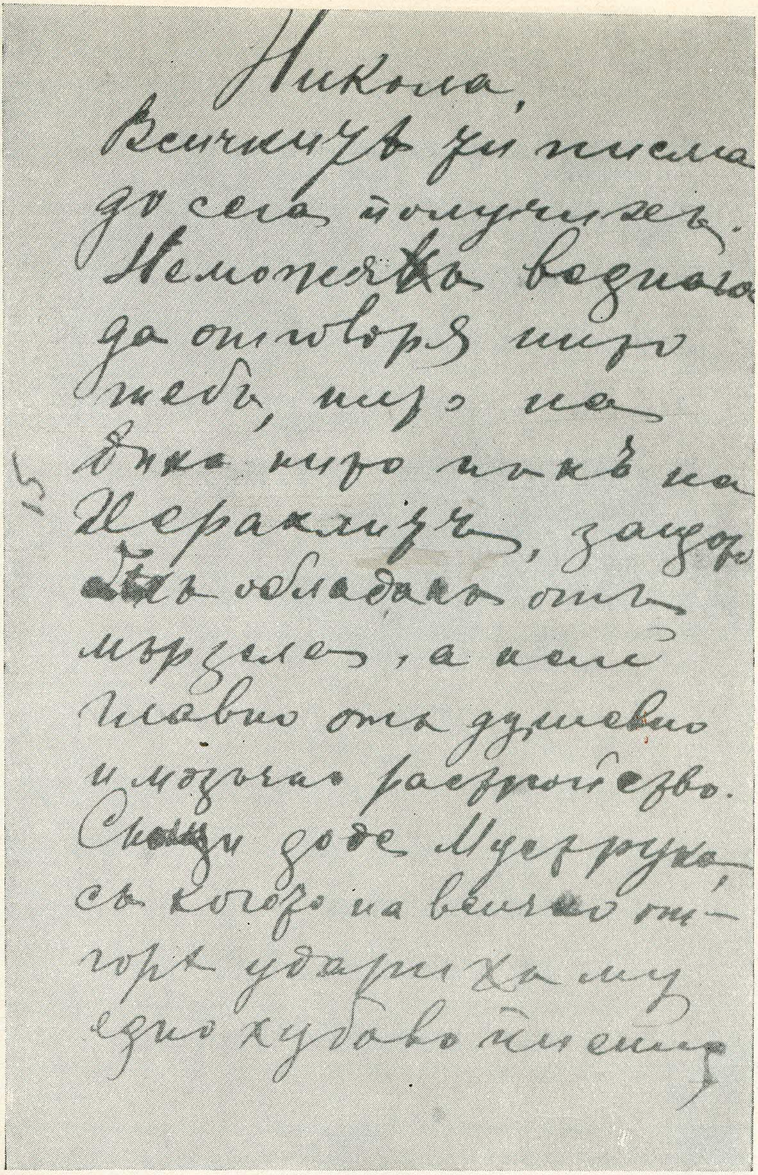

Никола,
Всичкитѣ ти писма
до сега получихъ.
Не можахъ веднага
да отговоря нито
тебѣ, нито на
Дико, нито пъкъ на
Иерахимъ, защото
бѣхъ обладаванъ отъ
мързелъ, а най-
главно отъ душевно
и мозъчно разстройство.
Сетне дойде Мусурка
съ когото на всичко от-
горѣ ударихме
едно хубаво пиене

Писмо № 115

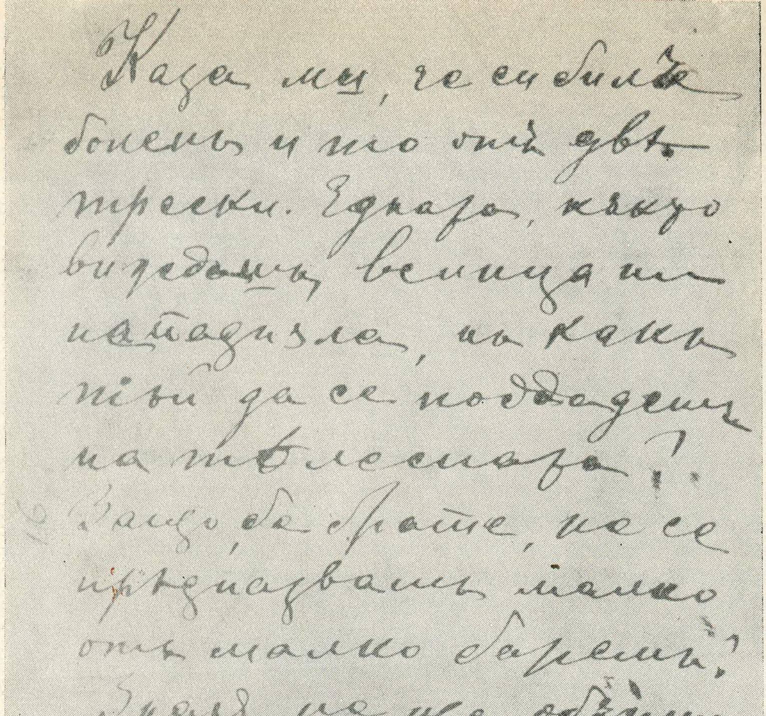

Каза ми, че си билъ
боленъ и то отъ двѣ
трески. [illegible], като
[illegible] [illegible] ни
нападнала, но какъ
тъй да се поддадешъ
на тѣлесното?
Защо, бе брате, не се
прѣдпазвашъ малко
отъ малко [illegible]?
Зная, не ще обърнешъ
внимание на думитѣ
ми, но пакъ си позво-
лявамъ да ти кажа
да взимашъ цѣрове
та да я отърсишъ!

Писмо № 115

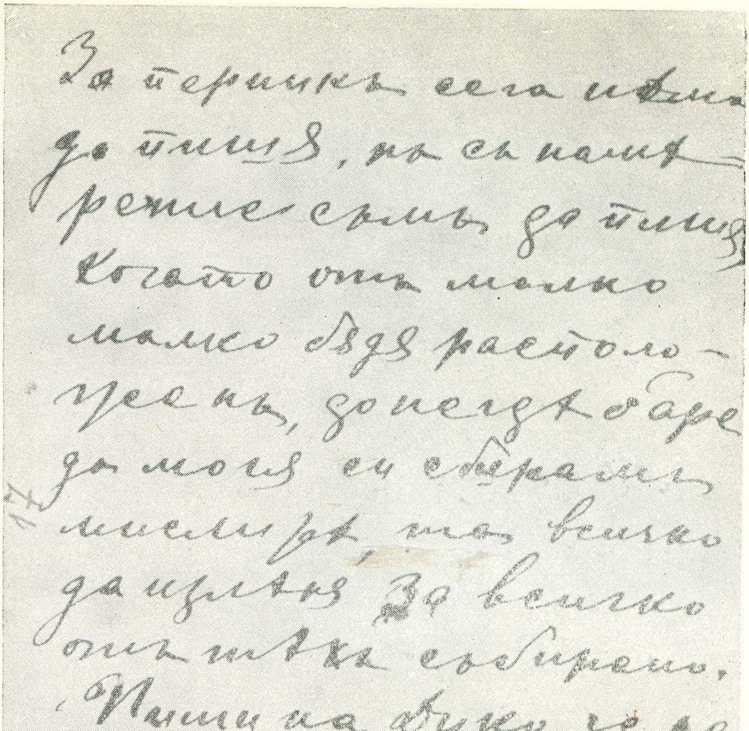

За терикъ сега нѣма
да тичѫ, но съ напр-
ежение съмъ да тичѫ
когато отъ толко
малко бѫдѫ располо-
женъ, донегдѣ обаче
да могѫ си събирамъ
материалъ та всичко
да измѣня. За всичко
отъ тѣхъ събирано.
Пиши на Дичо, че не
могѫ да му помогнѫ
както въ другото вре-
ме, предаденъ по
съвѣта му, че един-
ствено спасение е
да направи нападе-
ние на постѣзатка над-

Писмо № 115

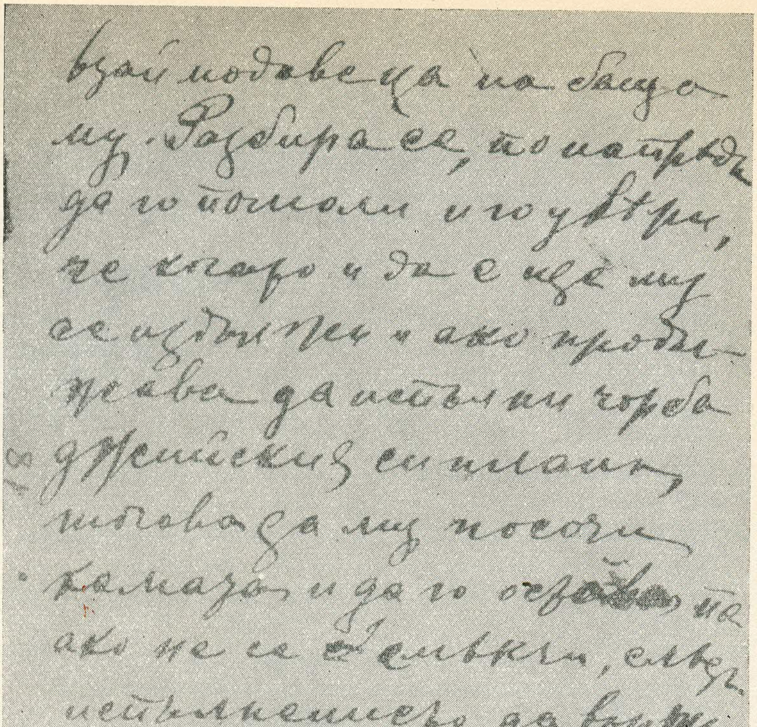

възаймодавеца на баща-
му. Разбира се, то натрѣбѣ
да го поплаши и го увѣри,
че каквото и да е ще му
се издължи и ако продъл-
жава да испълни чорба-
джийските си плани,
трѣбва да му посочи
камата и да го ~~остави~~ на
ако не се вслушва, смър-
испълнението да върши
каквото ще.
Догаждамъ се, че въп-
роса е да му помогнѫ
съ пари и то съ го непо-
исана, защото нѣкой
чорбаджия е искалъ да
продаде кѫщата на

Писмо № 115

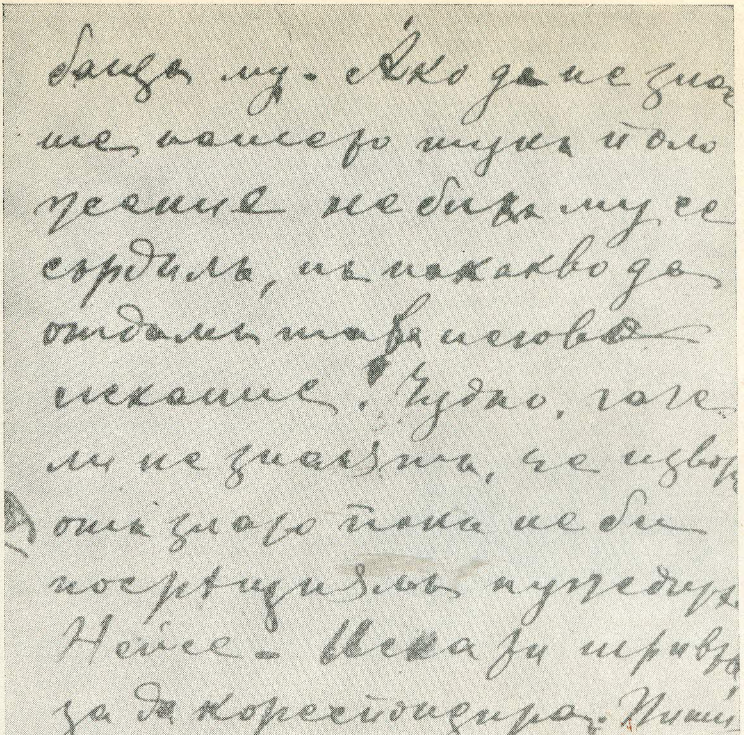

баща му. Ако да не зна
ще помисля тукъ и бо
лесние не бихъ му се
сърдилъ, нъ по какво да
отдамъ тази искова
искание. Чудно, тоге
ли не знаешъ, че изво
отъ злото тока не би
посрещналъ [illegible]
Нейсе. Нека ги привра
за да коректидира. Пиши
му, че тукъ тока нето
не му се даде пари въ
нъ нека почака, а че
ще ти пратя единъ друг
за него привъ. Пиши
му и да си събира сила
за да го не домъкнатъ

Писмо № 115

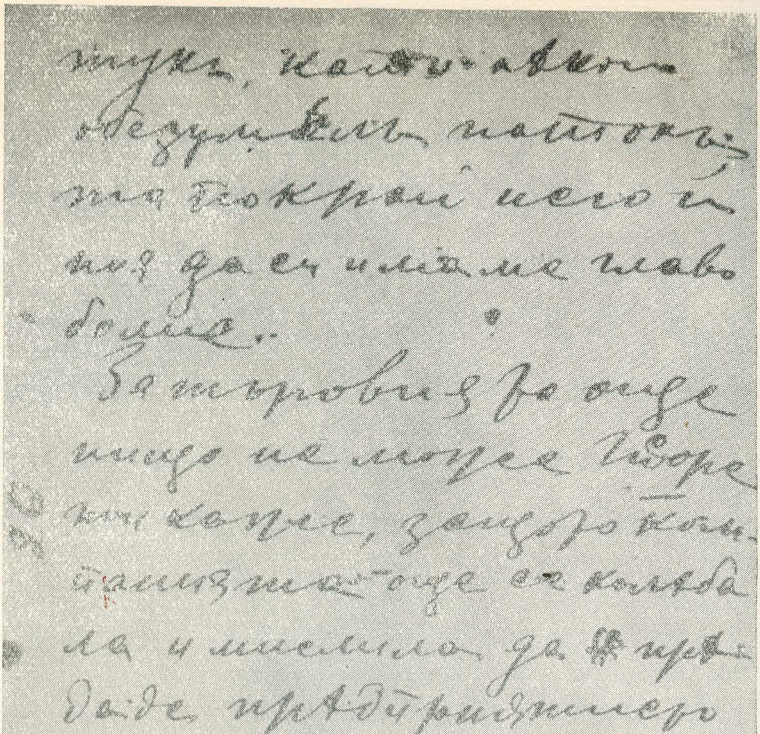

Писмо № 115

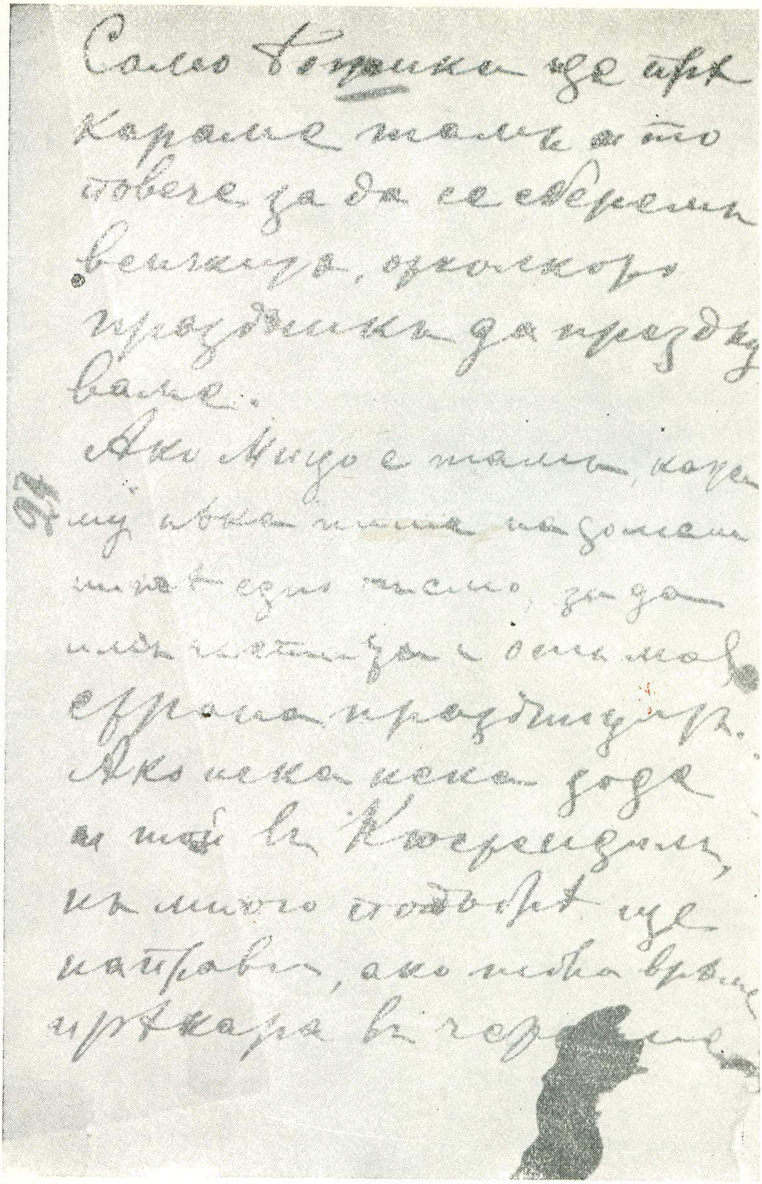

Само Бъдника ще прѣ
карамe тамъ, а то
повече за да се съберемъ
всичкитѣ, [illegible]
празднитѣ да праздну
ваме.
Ако Мицо е тамъ, кажи
му [illegible] [illegible] да донеси
[illegible] едно писмо, за да
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] праздници[illegible].
Ако нѣма нѣма вода
и той въ Кюстендилъ
и много работа ще
направи, ако тамо врѣме
прѣкара въ гор[illegible]

Писмо № 115

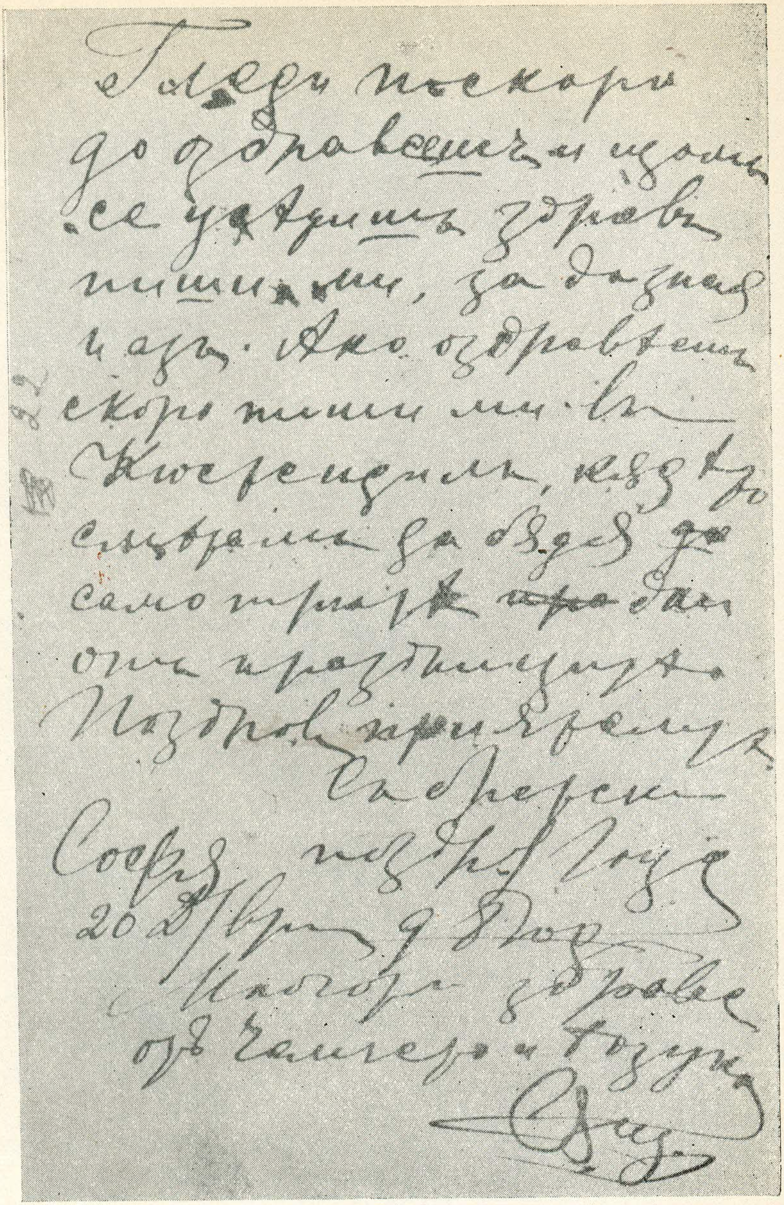

Гледай поскоро
да оздравеешъ и щомъ
се уверишъ въ здраве
пиши ми, за да зная
и азъ. Ако оздравеешъ
скоро пиши ми въ
Кюстендилъ, където
смятамъ да бъда до
само три [illegible] дни
отъ празниците.
Поздрави [illegible]
[illegible]
София [illegible]
20 Д/вр. [illegible]
Много здраве
отъ [illegible] и [illegible]
Гоце

Писмо № 115

116

Писмо. Във връзка с възникналите разногласия и разцепления сред дейците в София изтъква някои слабости на българина, създали се в резултат на живота под турско иго.

София
5/I 99 г.

Колйо,

Всичките ти писма, досега изпратени от теб и чрез теб, съм получил. Отцепленията и разцепленията никак да не не плашат. Действително жалко е, но що можем да правим, когато си сме българи и всички страдаме от една обща болест! Ако тая болест не съществуваше в нашите прадеди, от които е наследство и в нас, немаше да попаднат под грозния скиптър на турските султани. Наш, разбира се, дълг е да не се поддаваме на тая болест, но можем ли същето да направим и с другите лица? Пък имаме заето и нещо от гърцките болести, а именно — колко[то] глави, толкоз капитани. Пустата му слава! . . . Всеки иска да блесне, па не знае фалшът и на тоя блесък. Вай на тез, над страданията на които всички тез комедии, дет се разиграват.

Колкото за пролет, почти нищо нема определено, което е много печално, но вервам и това ще се изясни.

Чакам пари да купим кримкови патрони, та не ще има нужда да се прави сменка с манлихерови.

Кардашите от Перник искат револвер, но пари не се сещат да пратат, като че ли ния ги имаме веч в кърпа вързани. Колкото за мартинка, за която получих 2 лири турски, искам от теб съвет: оттук да им взема или оттам ти ще им вземеш? Ако имате тамо некоя наша, добре ще направиш да им я проводиш.

Кажи на брата ми да пише писмо дома.

С поздрав
Гоце

Р. Р. Тук приключените са за Перник, от които едното е за Дико, от когото вчера се получи една телеграма от Рила. Узнай дали не е там, че още тамо да се предаде предназначеното за него. На перничани им пиша, че мартината ще я получат, а револвера — когато пратат пари.

Същи

Ориг. у Кр. Хр. — София

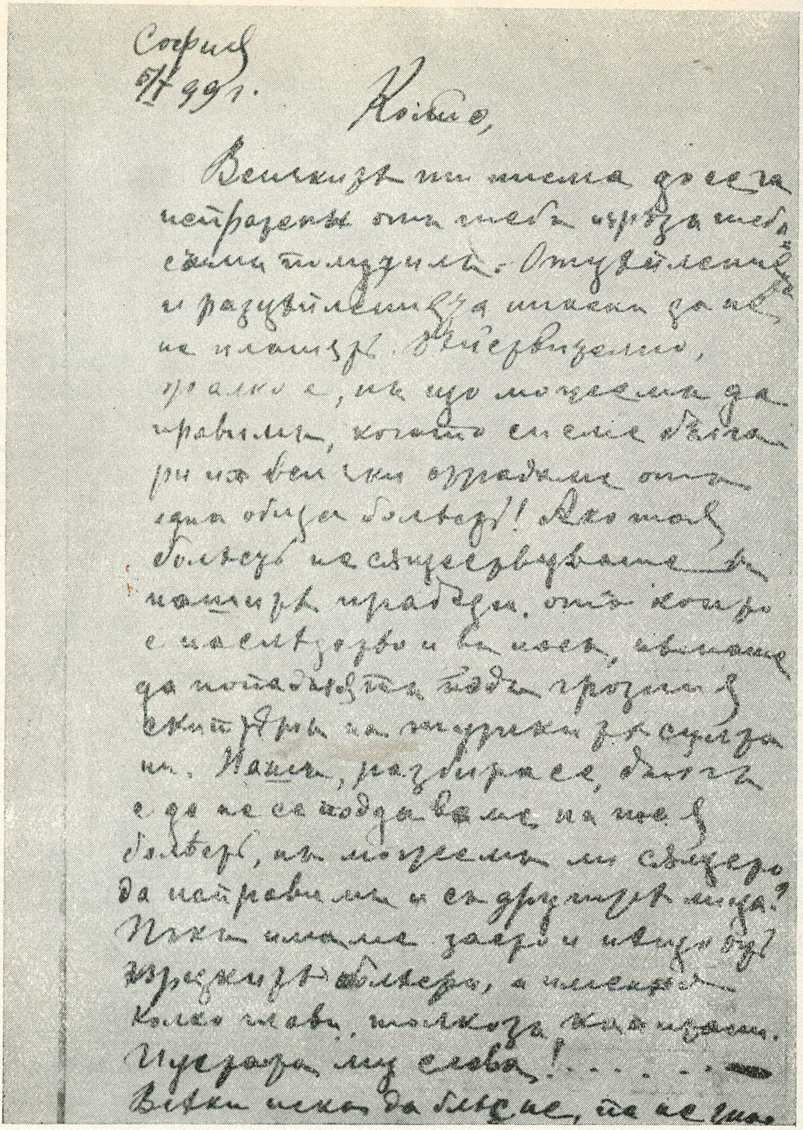

София
5/II 99 г.

Койне,

Писмо № 116

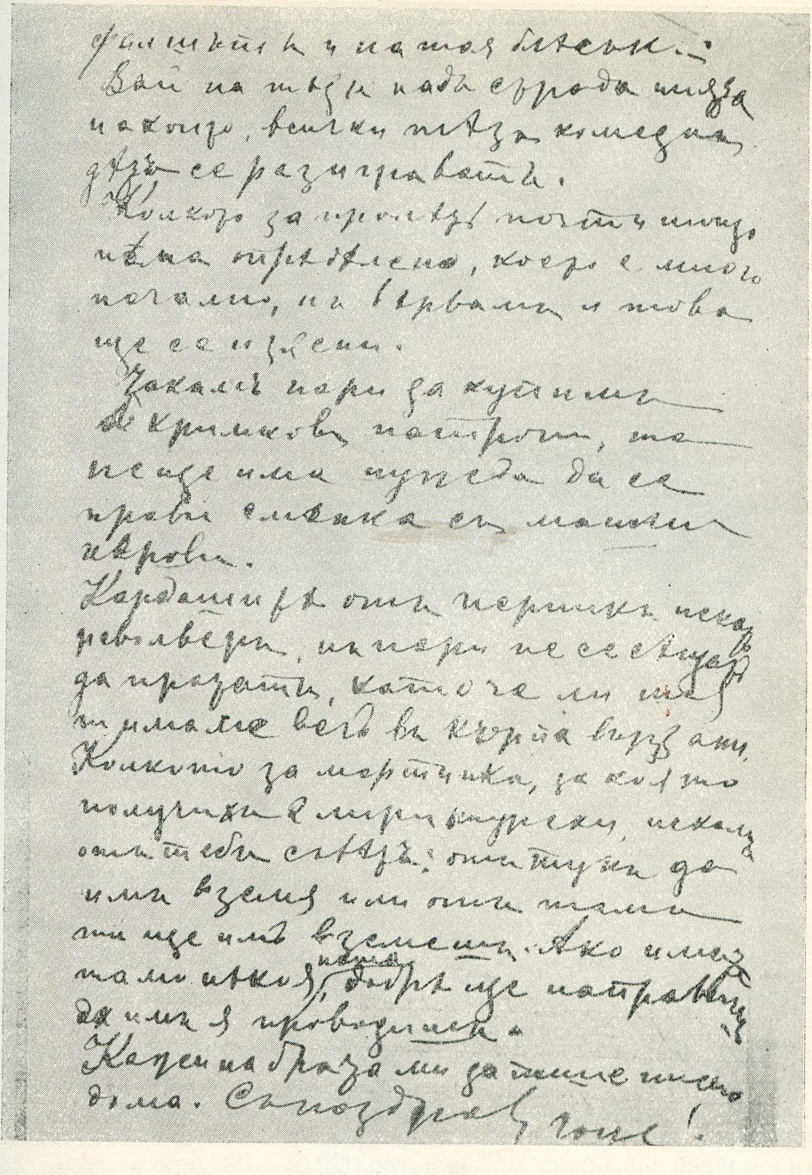

фамилията и нашия [illegible].

Вай на тия наши свобода щяда накрая, всички тѣзи комедии дѣто се разигравать.

Колкото за прошението почти нищо нѣма направено, което е много печално, но вѣрвамъ и това ще се извърши.

Закачихъ пари да купимъ кримкови патрони, па нѣма нужда да се прави смѣтка съ манлихерови.

Кардашевъ отъ Германия иска револвери, а пари не се сѣщать да изпратять, като че ли ще ги имаме вечь въ кърпа вързани.

Колкото за мартинка, за който получихъ е мартинки, нека отъ тебе сѣтиза: отъ тукъ ли да ги вземемъ или отъ тамъ ти ще имъ вземешъ. Ако има тамъ нѣкой, добрѣ ще направишъ да ги ѝ провождашъ.

Кажи на брата ми да пише писмо дома. Съ поздравъ Гоце!

Писмо № 116

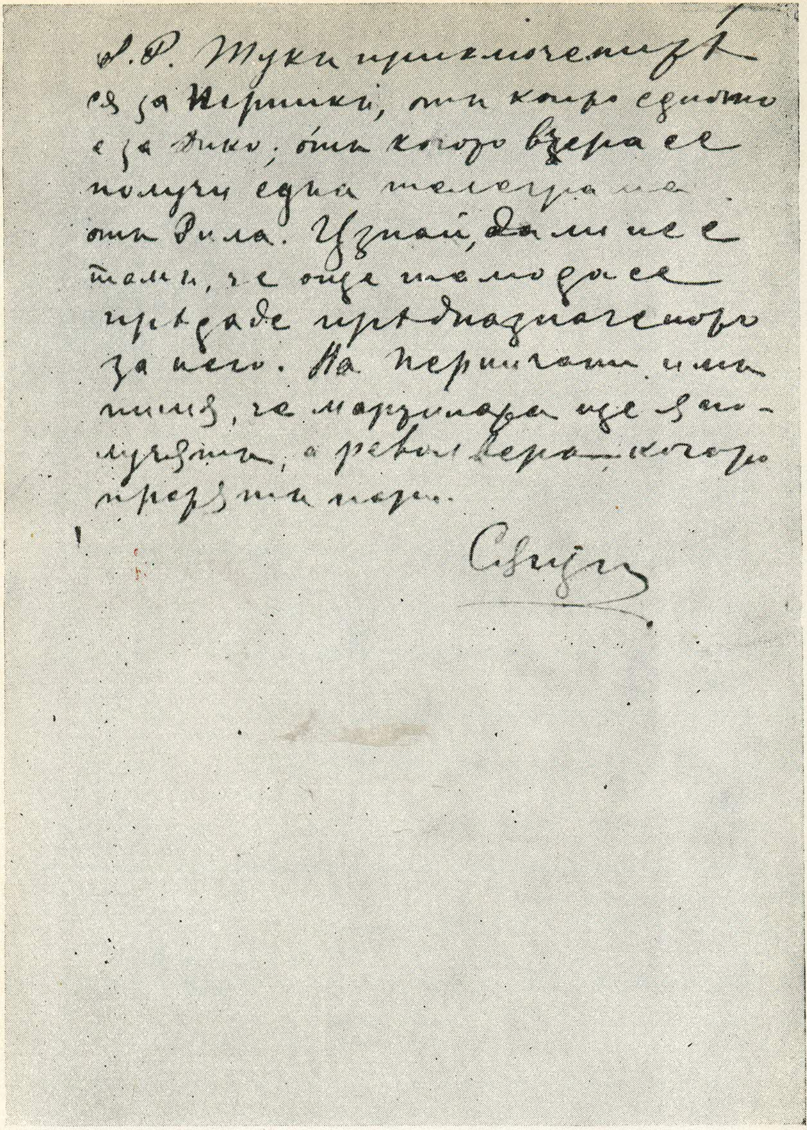

Д.Р. Тука приключенитѣ
сѫ за Чернишки, от които единият
е за Дико, от когото вчера се
получи една телеграма
от Рила. Узнай, да ли не е
тамъ, че още не може да се
предаде предназначеното
за него. На Черничани има
писмо, че мартинитата иде за по-
лучаване, а револвера, които
презъ тия пари.

Писмо № 116

117

Писмо. Да гледа да настани при себе си Мицо, който в противен случай ще изгуби годината. Не разполага с пари, за да го издържа.

София
12/I 99 г.

Никола,

Писмото чрез Илиев получих. Не можах и не ще мога надълго да ти пиша, защото пръстите ми са болни благодарение на една моя лудост. Тук приключеното предай го на Мицо и гледи да го настаниш пак при тебе, защото иначе рискува да изгуби всичко. Пари немам, нито пък ще имам да го издържа[м].

Всичко това става от неговата буйност, но още детинска. Вервам и той сам да се разкайва, тъй като не ще може тебе да намери никъде.

С целувка
Гоце

Ориг. у Кр. Хр. — София

118

Писмо. Тия дни ще бъдат пратени 30 000—40 000 патрони. Да приготви място, гдето да ги стоварят.

Никола,

Писмото ти и онова от Мицо получих. Пак не ще мога да ти пиша, но ишаллах[1] — подир един или два дена ще ти изпрата по-дълго.

Нема нищо сериозно на ръката ми. Мина като на псе, що казват къде нас. Засега ще ти кажа, че тези дни намеравам да взема около 30—40 000 патрони, та скоро ще почнем пренасанието им; само приготви место, където да ги стоварват.

На Мицо пиша пак да се върне у тебе, защото иначе, както и по-напред писах, рискува да изгуби годината. Гйоре не се е върнал.

София
16/I 99 г.

С поздрав
Гоце

ЦПА, ф. 232, а. е. 19, л. 10

---

[1] Велик е бог (араб.).

119

Писмо.[1] Непредвидени неприятности са го задържали. Изпраща два вързопа.

София
20/I 99 г.

Никола,

Може би тази нощ да си ме чакал, но какво да права бе, братко, когато всичко върви против. Разни работи, непредвидени неприятности ме задържаха и кой знае кога ще мога да се освобода донекъде барем, за да мина към вашите страни. Разправи са ти с тези господиновци тъй, както знаеш. Поздрави всички приятели и Мицо. Изпращам и два вързопа.

С поздрав
Гоце

ЦПА, ф. 238, а. е. 12, л. 2

---

[1] Писано на пощенска картичка, адресирана до

Господин
Никола Малешевски
В г. Дубница

120

Писмо. Взел патрони и търси превозвачи за препращането им. Горноджумайци да определят през кой пункт ще се пренасят — Бураново или Рила. Не знае какво отношение ще има новото правителство към тях.

Никола,

Писмата, изпратени преди неколко дена, както и онова, в което бе приключено изпратеното от Перник солунско писмо, съм получил навреме. Йскаш да ти пиша дълги писма, но не знаеш, че аз вече съм човек пропал, изгубил съм търпението да седя дълго време на едно место, а камо ли да седя на масата и да пиша. И сега с настоящето да не чакаш нещо повече от две-три думи, с които искам да ти съобща, че патрони съм вече взел и търса кираджии да ги препращам.

А ти гледи да наредаш една къща, в която да се стоварват и от която лесно да се товарят за към границата. Намери и некой колар, който да ги пренася до Бураново или Рила — ще зависи от перничани, те ще се произнесат откъде има повече изгоди на прекарването. На първа ръка и по възможност по-скоро отговори ми дали си намерил къща и по какъв начин да ти известя, когато изпрата патрони, за да излезнеш да ги посрещнеш. По всека вероятност ще ги прата с некоя гальота.

Гйоре се завърна преди два-три дена. Прати парите за револвера, колкото са ти оставили (2 напол.), с които ще взема револвер, но с 50 патрони — доста са. Новата азбука ще ти я проводим. И занапред с нея да кореспондираш както с нас, тъй и с Перник. Мартината ще я изпратим, когато замина за Кюстендил. Що стана с Мицо?

Новото правителство[1] не знаем какво поведение ще държи спрямо нас; но да ти кажа ли — все е правителство; затуй много по-добре ще бъде, ако ние никак не си покажем краката. Крайно съжалявам, че не можах да дода на Христовата сватба. Вервам да си му честитил и от мое име. Много ти здраве от комуната. С братски поздрав

София, 29/I
99 г.

Гоце

Ориг. у Кр. Хр. — София

---

[1] Правителството на национал-либералите (1899—1900).

121

Писмо.[1] Съобщава за намерението си да им дойде на гости. Праща кола. Интересува се за архивата.

7. II[2]

Никола,

И денес ще ти пиша, кажи си го, почти нищо с настояще[то], освен туй, че ще те известа за приготовлението ми да ви дода поне след 7—8 дена на госте, а сега готвя утре или другий ден да ти пратя една кола, за което ще бъдеш известен своевременно, и то телеграфически, съгласно писмото ти. Чудно ми е как тъй си обърнал внимание на думите на Кърбларов (!). Ами дали не требваше да изпратиш вещите, изпратени от Серес през Джумая? Архивата ли е?? Отговори ми. Поздрави и Стефанов, и Кочо, и Кръсто. Мицо върна ли се?

С поздрав
Гоце

ЦПА, ф. 238, а. е. 12, л. 3

[1] Написано на пощенска карта, адресирана до

Господин
Никола Малешевски
Дупница

[2] От печатите на станциите се установява годината 1899.

122

Писмо.[1] Всичко изпратено досега е получил. Мицо да посещава редовно училището.

Никола,

Всичко досега пратено от теб [в]се съм получил. Колата стигна чак вчера с наранен кон. Наполеона, изпратен по колара, е за Стоица; затова ако не си му го предал, побързи да направиш това. Казаха ми, че на едно место имало кондури, та ако ги взема — вечер ще ти ги пратя. Кажи на Мицо да отива редовно на училище и нека знай, че всеки слух за неговата нередовност силно ме наранява. Поздрави всички — Кочо, Кръсто, Стефанов, Христо и пр.

С поздрав
София, 99 г. 25/II Гоце

Ориг. у Кр. Хр. — София

---

[1] Писано на пощенска картичка, адресирана до
Господин Н. Малешевски
в г. Дубница

123

Писмо.[1] Христо да пише писмо на баща си. Да говори на Христо да чете повече, също и Мицо да му въздейства.

Никола,

Поздрави Христоте и го подкани да пише едно писмо за баща си с съдържание нему известно. Препрати го ти до мене. Говори и го подканяй по-често да се залавя за четение — нека не губи времето си напразно. Кажи и на Мицо да може да въздействува на Христо в тая смисъл, т. е. по възможности повече да чете, а това може да стане само ако и самия Мицо чете повече.

Поздрави всички домашни и войводите. Желая весело празнуване.

София, 99 г. 17/IV Твой Гоце

Ориг. у Кр. Хр. — София

---

[1] Писано на пощенска картичка, адресирана до
Господин Никола Малешевски
в г. Дубница

124

Писмо. Прави критични бележки във връзка с отношението на Малешевски спрямо някои дейци на организацията и изказва своето недоволство от държането на Крилчо и Дончо.

Никола,

Писмото ти получих. Не много добре си постъпил с Ташов[и]. Знай, че те с тебе хвърчат, а ти да се отнасяш с тех така господарски!...

Пунтето ми говори за заминаванието на Крилчо и Дончо в смисъл такъва, гаче те са го накарали само да ми съобщи. Поврага им! Туй, което съм го говорил, и нему го повторих. Кажи им ти само следното, като че ли не знаеш за що се отнася, а само предаваш думите ми: кажи им, че с тех поне аз след техното заминавание не мога да им бъда приятел, защото приятелите по идея требва да се слушат и един за друг да умират, а как мога да намера особено последното, когато послушността нема я ни на йота!

Приносящий настоящето е фотографиста, за когото ти говорих — струва ми се тебе е познат. Имай пълно доверие в него. Ако имаш да правиш некакви поръчки за в Перник, можеш преспокойно да ги предадиш нему. Погрижи се и револвера му да го препратиш чрез канала.

С него ведно пътува и главния учител в Мехомия[1]. Вижте с него да уредите канала за през Рилския манастир.

Не ми пишиш нищо за Мицо и за Христо. Четат ли те или така прекарват времето? Гледи да въздействуваш над тех, щото по възможност повече да четат. Честито ти делегатство.[2] Ще имаш и доста устати оратори.

Много здраве на домашните, като включавам Христо и Мицо. Поздрави Кочо, Кръсто, Иван, Дончо и Крилчо.

София, 99 г. 22/IV С поздрав Гоце

От Христо писмото получих.

Същ

[С друг почерк]
Рухчук Борис Сарафов

Ориг. у Кр. Хр. — София

---

[1] Разлог.

[2] Малешевски бил избран делегат за конгреса на ВМК в София.

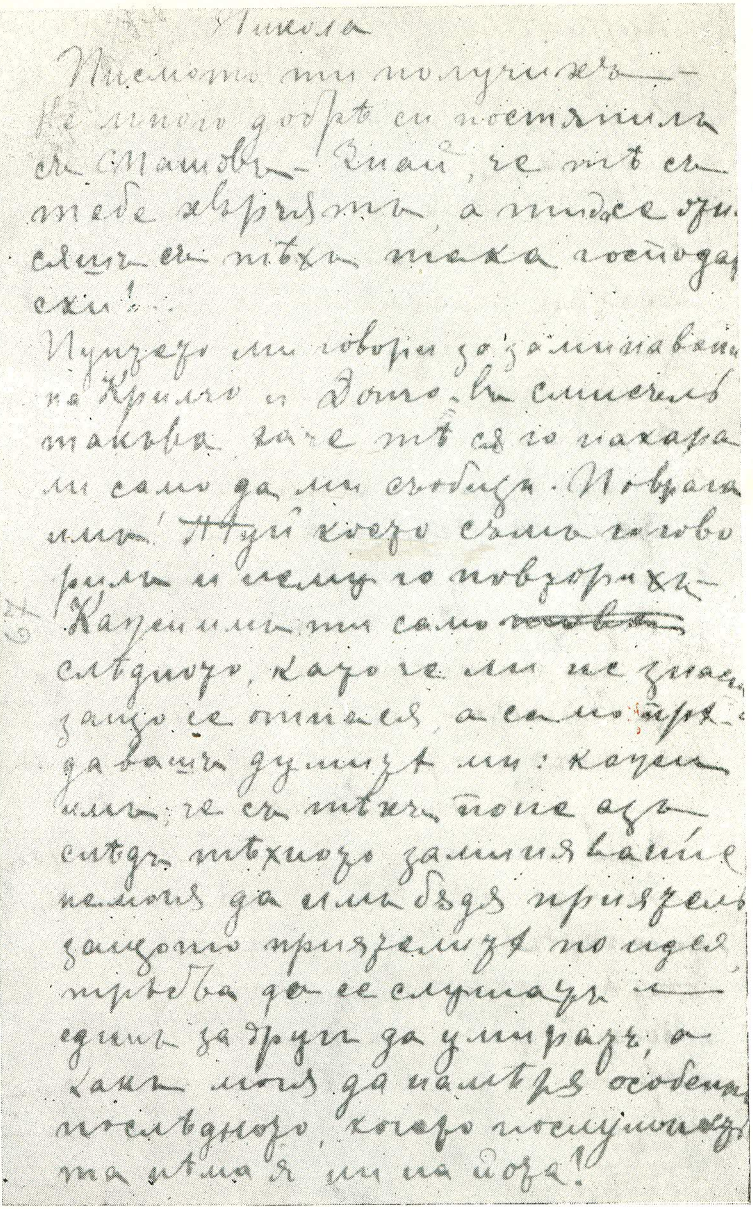

Никола

Писмото ти получихъ — Не много добре си постъпилъ съ Сташовъ — Знай, че тѣ съ себе хвърчатъ, а ти да се държишъ съ тѣхъ така господарски!..

Пунзето ми говори за заминаванието на Крилчо и Доцо — въ смисълъ такъвъ, че тѣ са го накарали само да ми съобщи. Повтарямъ имъ! Азъ което съмъ говорилъ и нему го повторихъ — Кажи имъ ти само ~~повт~~ следното, като че ли не знаешъ защо се оплакахъ, а само предавашъ думитѣ ми: кажи имъ, че съ тѣхъ поне азъ следъ тѣхното заминяванье не мога да имъ бъда приятель, защото приятелитѣ по идея трѣбва да се слушатъ — единъ за другъ да умиратъ, а какъ мога да намѣря особено последното, когато послушанието та нѣма я ни на йота!

Писмо № 124

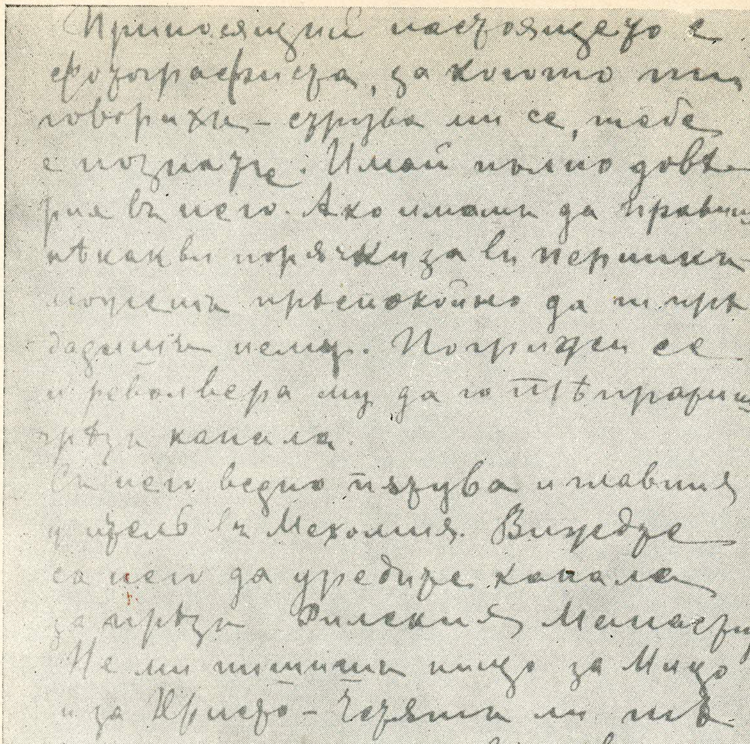

Приносящий настоящето е
фотографията, за когото ти
говорихъ — струва ми се, тебе
е познатъ. Имай пълно довѣ-
рие въ него. Ако имашъ да правишъ
нѣкакви поръчки за въ Перин-
можешъ преспокойно да ги пре-
дадешъ нему. Погрижи се
и револвера му да го прекарашъ
презъ канала.
Съ него заедно тръгва и главния
учитель въ Мехомия. Виждте се
съ него да уредите канала
за презъ Рилский Монастиръ.
Не ми пишешъ нищо за Мицо
и за Христо — Четатъ ли тѣ
или така прекарватъ времето?
Гледай да въздѣйствувашъ надъ
тѣхъ, ~~[illegible]~~ щото по възможности
повече да четатъ. Честито ти
длъжността — Ще имашъ ти
доста хубави разговори.
Много здраве на домашните
като включавамъ Христо и Мицо —
Тодко, Коце, Гроцко, Ивано
Зойчо и Кръсто. Самодрев Тоне

Писмо № 124

125

Записка.

Никола,

Дай на Раздолов една кама, ако имаш. Много здраве на тебе, добър път на Раздолов, добър кът [?] мене.

София
8/V 99 г.

Гйорги

ЦПА, ф. 238, а. е. 12, л. 4

126

Телеграма

София, 16. V. 1899

Дубница
Никола Малешевски

Двамата непременно утре да потеглят, по възможност скоро тук, вещите изпратени.

Гоце

ЦПА, ф. 232, а. е. 17, л. 13 (препис)

127

Писмо. Телеграмата създала неразбория. Малешевски и други дейци да тръгнат за София.

Никола,

Една голема неразбория създаде телеграмата. Ти криво си я разбрал, аз неясно ти телеграфирам. Не беше думата да додат тук двамата направо, а след като отидат по обиколка, да се завърнат в София, никак не в друг некой град. Но нейсе[1] — малко е зарарът[2].

Сега ето какво пък за останалите двама: когато ти телеграфирам прати ми вещите, заедно с Кочо Иван и ти потеглете за тук, но да гледате в тъмно да стигните, като нагласите така: двамата (Кочо и Иван) да слезат в Горна баня и оттам пеш да потеглят право у моята къща, а пък ти ще додиш в София да ме известиш.

Поздрави приятелите. Тук приключвам писмо едно от Иван Манолев[3] за мене. Предай го на Мицо да го прочете и да види дереджето на брат ми и домашните изобщо. Кажи му, че грижата за домашните ще я оставам на него. Пожелавам благополучно издържание на изпита.

С поздрав
Твой
Гоце

София, 99 18/V

Ориг. у Кр. Хр. — София

---

[1] Как да е (тур.).

[2] Загуба (тур.).

[3] Иван Манолев — от Кавадарци, участник в четата на Г. Делчев при обиколките из Македония.

128

Писмо. Необходимо е да се проучаг пътищата и местностите в района на Витоша, на самоковската и рилската граница във връзка с подготвяно „предприятие“. Да се привлече за водач Стоилко Просека, който познавал тия места.

Никола, Кочо,

След като ве поздравлявам и ве подканя[м] да имате кураж, бърза[м] да ви изява и ве натоваря на следното: Известно ви е, че Кръсто и Стоица са веч тук и че веднага пристъпиха на работа — тръгнаха да изучават пътя. В един [ден?] само можеха да схванат обстоятелствата, които твърде много утрудняват изпълнението на нашата задача; а тези обстоятелства са, че като не знаят пътеки разни и самата планина, неволно изпадат между овчари и други горски хора, а от това заклю-

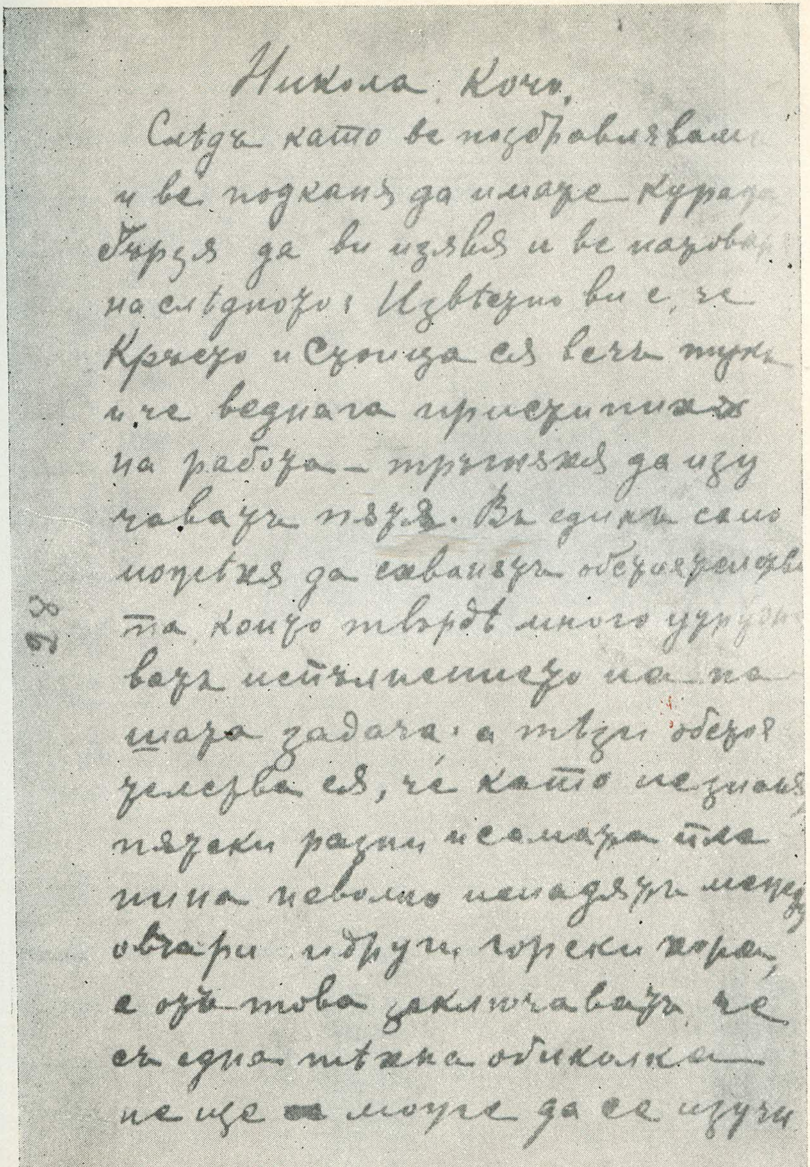

Никола Кочо,

Следъ като ве поздравлявам
и ве поканя да имате кура
трябва да ви изявя и ве наговар
на следното: Известно ви е, че
Кръстю и Стоица сѫ вече тука
и че веднага пристигнахъ
на работа — тръгнахме да изу
чаваме тези. Въ единъ само
можехме да схванемъ обстоятелства
та, които твърдѣ много утруд
ватъ изпълнението на на
шата задача: а тези обстоя
телства сѫ, че като не знаемъ
езики разни и самата пла
нина неволно попадаме межд
овчари и други горски хора,
а отъ това заключаваме, че
съ една тѣжка обиколка
не ще може да се изучи

Писмо № 128

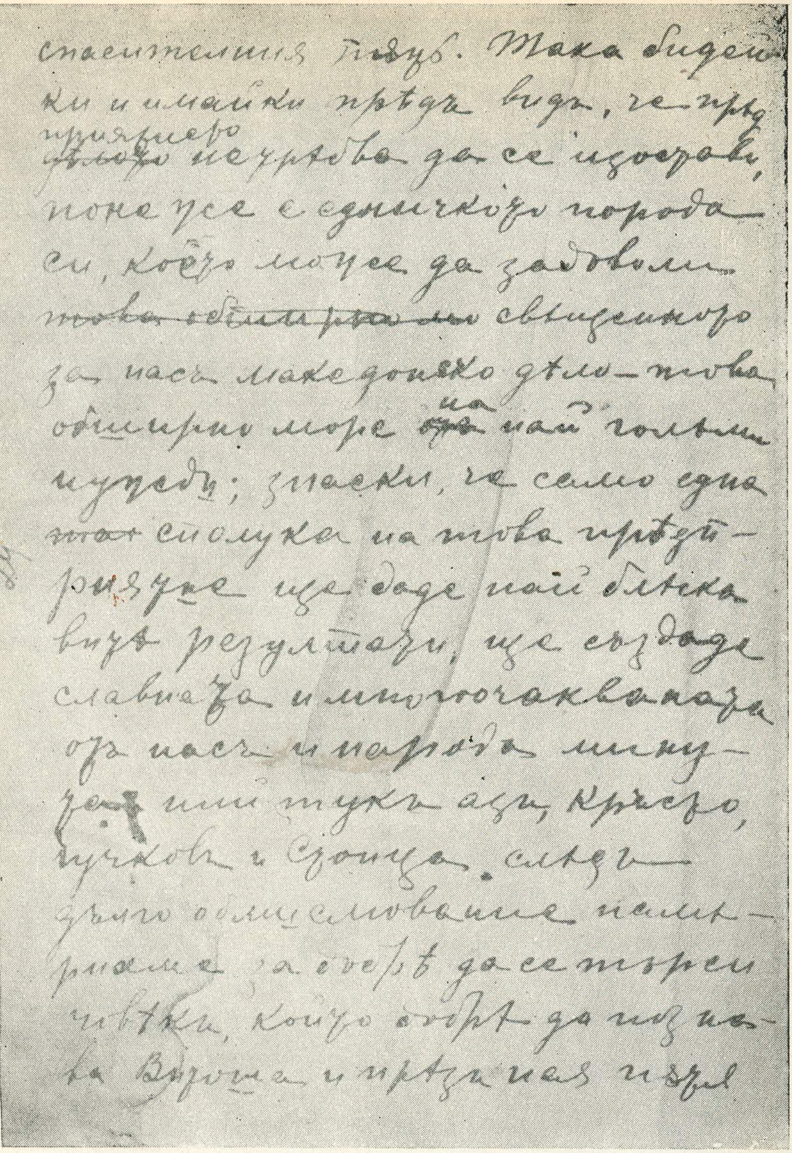

спасителния пѫть. Така видей-
ки и имайки прѣдъ видъ, че прѣ-
дприятието
~~дѣлото~~ не трѣбва да се изостави,
понеже е единичкото по рода
си, което може да задоволи
~~това обширно мо~~ свещеното
за насъ македонско дѣло — това
на
обширно море ~~от~~ най голѣми
чудеса; знаейки, че само една
~~тая~~ сполука на това прѣдп-
риятие ще даде най блѣска-
витѣ резултати, ще създаде
славата и многочакваната
отъ насъ и народа мину-
[illegible] или тукъ азъ, Кръстьо,
Гучковъ и Стойца. Слѣдъ
дълго обмисляване намѣ-
рихме за добрѣ да се търси
човѣки, който добрѣ да ги на-
ва Вършиня и [illegible] [illegible]

Писмо № 128

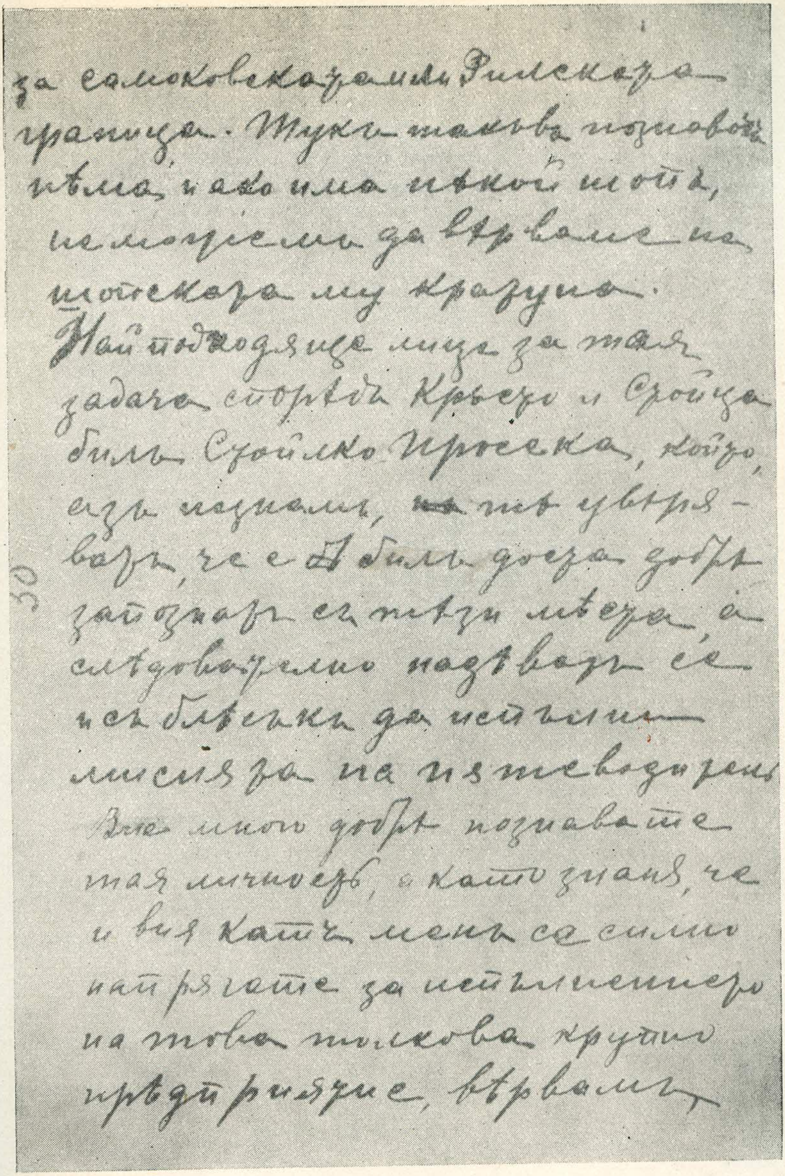

за самоковската или Рилската
граница. Тукъ такъвъ познавачъ
нѣма, и ако има нѣкой тотъ,
не можемъ да вѣрваме на
шопската му кразуна.
Най подходящо лице за тая
задача споредъ Кръсто и Стойча
билъ Стойлко Пресека, който,
азъ познавамъ, ~~на~~ те увѣря-
ватъ, че е билъ доста добрѣ
запознатъ съ тѣзи мѣста, а
слѣдователно подходящъ е
и съ блѣсъкъ да изпълни
мисията за на извеждането
Вие много добрѣ познавате
тая личность, а като зная, че
и вие като мене се силно
напрягате за изпълнението
на това толкова крупно
предприятие, вѣрвамъ

Писмо № 128

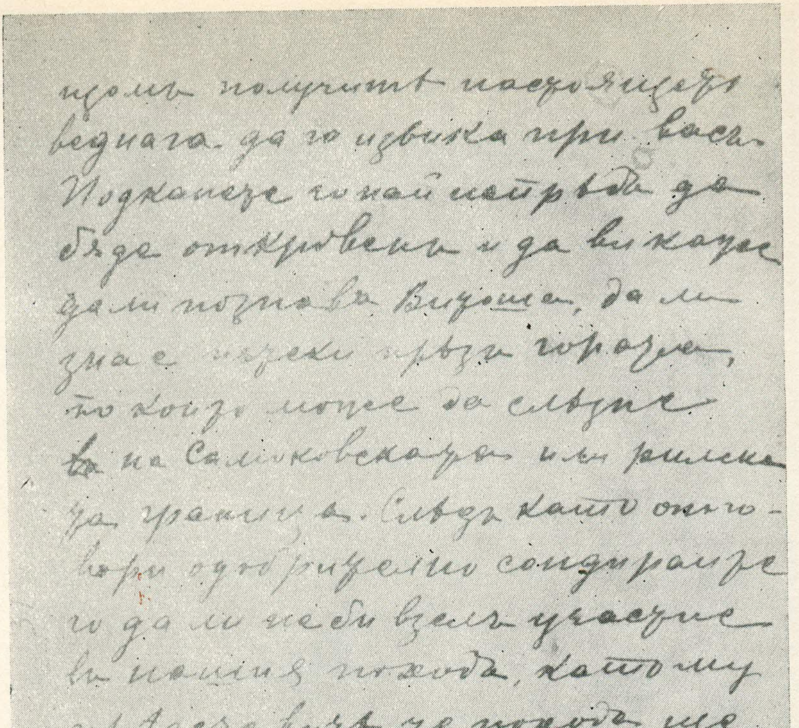

щомъ получите настоящето веднага да го извикате при васъ. Подканете го най-напрѣдъ да бъде откровенъ и да ви каже дали познава Витоша, дали знае пѫтеки прѣзъ горите, по които може да служи ~~в~~ на Самоковската или рилската граница. Слѣдъ като отговори одобрително сондирайте го дали не би взелъ участие въ нашия походъ, като му прѣдсказвате, че походътъ ще се прави отъ цѣла чета, която ще направи обиръ въ ~~[illegible]~~ София или пъкъ, ако имате пълно довѣрие можете му расправи цѣлата афера. Надѣвамъ се, ако го намѣрите годенъ, ще утвърдите

Писмо 182

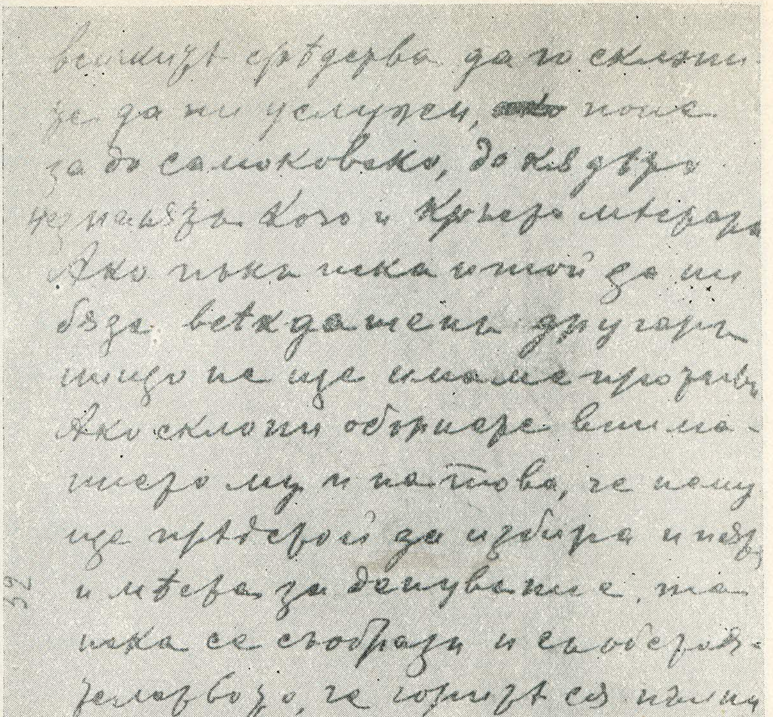

всичкитѣ срѣдства да го склоните да ни услужи, ~~[illegible]~~ понеже за въ Самоковско, докѫдѣто ще намѣрите кого и кѫдѣто мѣстата. Ако тамъ има нѣкой да ни бѫде всекидашенъ другарь, нищо не ще имаме противъ. Ако склони, обърнете вниманието му и на това, че нему ще прѣдстои да избира и пѫти и мѣста за дѣнуване, та нека се съобрази и съобразява съ това, че горитѣ сѫ пълни съ хора, които пасатъ стадата си. Затова веднага е нужно да потегли отъ Дубница за София, и да мине прѣзъ това мѣсто и прѣзъ тѣзи пътеки, прѣзъ които ще мине цѣлата чета. Иза-

Писмо № 128

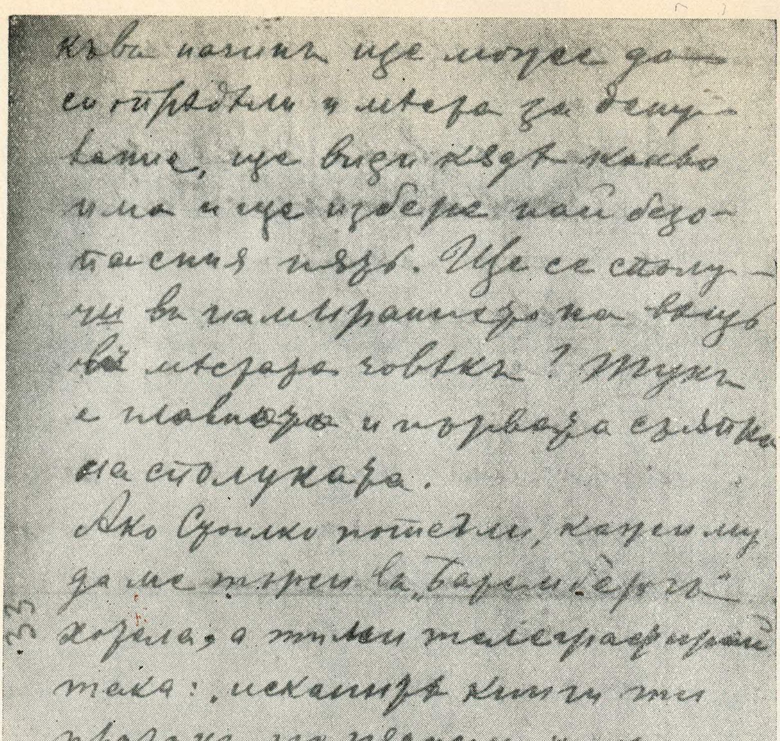

къмъ начина ще може да
си отреди и мѣрата за дейст-
ване, ще види кой-какво
има и ще избере най-безо-
пасния пѫть. Ще се сполу-
чи въ галванизирането на вече
мъртвия човѣкъ? Тукъ
е главното и първата стѫпка
на сполуката.

Ако Стоилко потегли, кажи му
да ме търси въ „Бари Кергъ"
хотела, а ти ми телеграфирай
така: „исканите книги ще
пратя по [illegible]"; ако пъкъ
не склони, телеграфирай ми:
„не можахъ да намеря ~~тъкмо~~
исканите книги". Кураже
и силна вѣра въ себе си —
това силата, която дава всичкитѣ
сполуки. Бързайте. Ако за хората
времето е злато, за насъ е
бесценно.

Писмо № 128

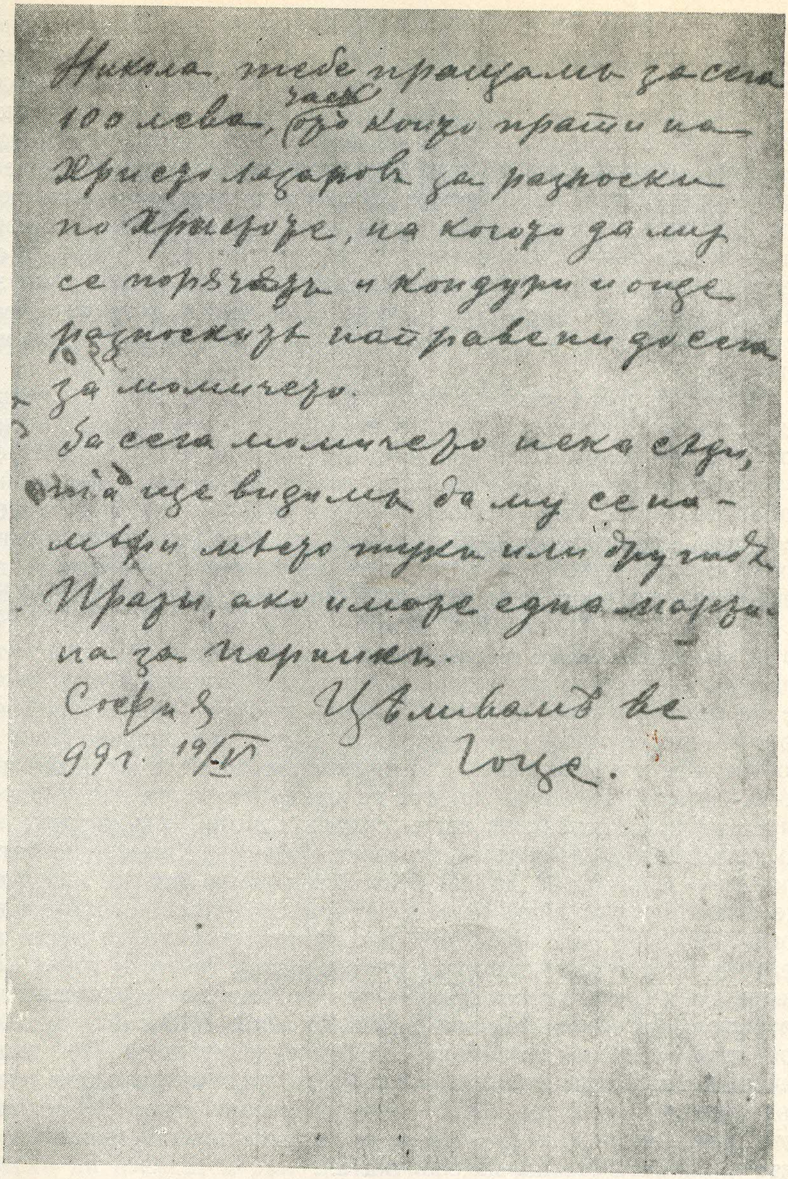

Никола, тебе пращамъ засега 100 лева, часть отъ които прати на Христо Лазаровъ за разноски по [illegible], на когото да му се поръчатъ и кондури и още разноскитъ направени досега за момчето.

За сега момчето нека седи, докѣ ще видимъ да му се намѣри мѣсто тука или другадѣ.

Прати, ако и може една марзи-на за черникъ.

София
99 г. 19/V

Цѣлувамъ ви
Гоце.

Писмо № 128

чават, че с една техна обиколка не ще може да се изучи спасителния път. Така бидейки и имайки пред вид, че предприятието[1] не требва да се изостави, понеже е едничкото по рода си, което може да задоволи свещеното за нас македонско дело — това обширно море на най-големи нужди; знае[й]ки, че само една сполука на това предприятие ще даде най-блескавите резултати, ще създаде славната и многоочакваната от нас и народа минута, ний тук — аз, Кръсто, Чучков и Стоица — след дълго обмислюване намерихме за добре да се търси човек, който добре да познава Витоша и през нея пътя за самоковската или рилската граница. Тук такъв познавач нема и ако има некой шоп, не можем да верваме на шопската му кратуна.

Най-подходяще лице за тая задача според Кръсто и Стоица бил Стоилко Просека, който, аз не знам, те уверяват, че е бил доста добре запознат с тези места, а следователно надеват се и с блесък да изпълни мисията на пътеводител. Вие много добре познавате тая личност, а като зная, че и вия като мен се силно напрягате за изпълнението на това толкова крупно предприятие, вервам, щом получите настоящето, веднага да го извика[те] при вас. Подканете го най-напред да бъде откровен и да ви каже дали познава Витоша, дали знае пътеки през гората, по които може да слезне на самоковската или рилската граница. След като отговори одобрително, сондирайте го дали не би взел участие в нашия поход, като му представите, че похода ще се прави от цела чета, която ще направи обир в София, или пък, ако имате пълно доверие, можете му разправи целата афера. Надевам се, ако го намерите годен, ще употребите всичките средства да го склоните да ни услужи поне за до Самоковско, докъдето не знаят Кочо и Кръсто местата. Ако пък иска и той да ни бъде всегдашен другар, нищо не ще имаме против. Ако склони, обърнете вниманието му и на това, че нему ще предстои да избира и пътя, и места за денуване, та нека се съобрази и с обстоятелството, че горите са пълни с хора, които пасат стадата си. Затова веднага е нужно да потегли от Дубница за София, но да мине през това место и през тези пътеки, през които ще мине целата чета. По такъв начин ще може да си определи и места за денуване, ще види къде какво има и ще избере най-безопасния път. Ще се сполучи [ли] в намирането на вещ в местата човек? Тук е главната и първата стъпка на сполуката.

Ако Стоилко потегли, кажи му да ме търси в „Батемберг“, хотела, а ти ми телеграфирай така: „Исканите книги ти пратих по пътници“; ако пък не склони, телеграфирай ми: „Не можах да намера исканите книги.“ Кураж и силна вера в себе си — това [е] силата, която дава всичките сполуки. Бързайте!... Ако за хората времето е злато, за нас е безценно.

Никола, тебе пращам засега 100 лева, част от които прати на Христо Лазаров за разноски по Христоте, на когото да му се поръчат и кондури, и още разноските, направени досега за момичето.

Засега момичето нека седи, та ще видим да му се намери место тук или другаде. Прати, ако имате, една мартина за Перник.

София
99 г. 19/V

Целувам ве
Гоце

Ориг. у Кр. Хр. — София

---

[1] В това и в следващите три писма Г. Делчев споменава неколкократно за „предприятие“, „афера“. Възнамерявало се експроприирането на голяма сума пари (от банка или пощенска каса) за нуждите на ТМОРО. Въпреки големите приготовления „предприятието“ не се осъществило.

129

Писмо. Ако Просека се съгласи да вземе участие като водач, Кочо и Cie да дойдат в София. Да вземе мерки и да скрие всички книжа и вещи, защото след аферата и него ще арестуват.

Никола,

Писмата и телеграмата получих. Да видим с тез синковци как ще я беджирдисаме. Такива са нашите герои, но нема как, когато не мога намеря други, които би ми услужили. Когато извикам, ако Просяка ми отговори в положителна смисъл, Кочо и Cie да додат тук, добре ще бъде да обмислиш въпроса, дали не ще бъде опасно и ти ако додиш с тех. А отсега още требва да вземеш мерки да скрииш всички книжа и вещи, защото никак не се съмнявам, че веднага след аферата и тебе ще пипнат.

Требва досега да си известен за тукашното произшествие. Нищо работа. Утре ще гледа[м] да ти изпрата револвер.

Поздрав[и] Кочо, Кръсто, Иван и приятел[ите].

София
31/V 99 г.

С поздрав
Гоце

П. П. Последната грозна и покъртителна вест според един прилепчанец е, [че] Чемчето и Ордан Гавазов[1] се самоубили след едно съпротивление на прилепската полиция. Горко нам, че още сме живи да посрещаме ударите.

ЦПА, ф. 232, а. е. 19, л. 11

---

[1] Христо Чемков и Йордан Гавазов — активни работници на ТМОРО в Прилеп, самоубили се при сражение с турската полиция.

130

Писмо. Изпраща един револвер с 50 патрона. Да разучи разположението на войската по граничната линия.

Никола,

Днес чрез Иванчо Неврокопски ти пратих един револвер с 50 патрони, повече немах. От Наум ще си търсиш пари за 75 патрона. В случай [че] ти телеграфирам за Кочо и C$^{\underline{ie}}$ в смисъл: „Прати ми вещите“, кажи на Кочо да не дохажда у моята квартира, защото оттам се дигнах, но да отиде право в Ковачеви. Същото да направат и Кръсто с брата си. По възможност да се промъкнат в София по-скритно.

Изучи, ако можеш добре, как е разположена новата войска по граничната линия.

Не вервайте на вестникарските аларми.[1]

София, 99 г.
1/VI

С поздрав
Гоце

Ориг. у Кр. Хр. — София

---

[1] Софийските вестници писали в сензационна форма по внушение на върховистки среди около Б. Сарафов за предстоящо въстание в Македония.

131

Писмо. Да замине за Самоков, да разучи разположението на самоковските гранични войски и да дойде в София, за да предаде събраните сведения. Да укрие всичко, което може да го компрометира. Също и Мицо.

Никола,

Утре Стоилко ще потегли за Дубница, за да вземе един кон с себе си и да поведе Кръсто и брат му, които да могат скритом да се промъкнат в Софийско, и то право на първата станция в време на предприятието. Кочо стигна тук и се разбрахме, та да видим как ще я биджирдисаме. Кажи на Кръсто и на другия да се не изпущат никому нещо да кажат — нито на приятели, нито на домашните, защото едно изпускание, даже и в слаба форма, може да ни причини голема пакост. Те ще вземат и опинците на Кочо.

А ти още другия ден замини за Самоков, преседи в неделята там и гледи да изучиш по възможност по-добре разположението на самоковската погранична войска. Узнай, ако можеш, дали не се движи некоя контрашайка по горите или част от войската, или най-подир дали пазат нощно време некъде, през които места предполагат да минават чети. Като изучиш всичко това, гледай в понеделник по-ранко да стигниш тук, в София, за да можеш ни предади събраните сведения. Имай пред вид и това, че надали ще избегнеш затвора след нашето предприятие, та требва да прибереш и укрииш всичко, което се намира в теб. Обискът ще бъде много строг и у домът ти, та гледи абсолютно нищо да не остане в теб, нито даже едно листенце от некое писмо. Кажи и на Мицо, ако държи нещо в себе си, да [го] унищожи. Да не мислиш да се пречистваш, когато се върниш оттук. Още утре вечер направи това. В понеделник гледи да се завърниш.

София
3/VI 99 г.

С поздрав
Гоце

Предай и тук приключений лист на Мицо.

Същи

Ориг. у Кр. Хр. — София

132

Писмо. Колата с оръжието ще потегли утре; да се вземат мерки да не попадне в ръцете на полицията. Заминава за Дупница, също Гоне, Мерджанов, Манджуков и Соколов. Да се внимава да не станат неразбории.

Никола,

Утре подир обед ще потегли колата, а в събота надвечер може би ще стигне в Дубница; затова вия пък требва да земете всичките [мерки], за да не попадне в ръцете на полицията или войската. Нека излезе некой от вас да я посрещне на пътя.

Утре заран и Мерджанов с Манджуков и Соколов[1] тоже ще потеглят през Радомир, та не е чудно надвечер да стигнат в града ви под формата на туристи. Гоне може би ще го прата в неделя, а аз още в събота ще замина в Самоков, където ще престоя един ден и в понеделник ето ме в Дубница.

Вземете мерки да изучите пътя, за да не се сбием още в Българско, та да направим некое нестанало досега чудо. Когато стигне колата, разпределете вещите така, че всекоя пушка с принадлежностите си да има и своя стопанин, та да можем избегни неразбориите, които в подобни моменти често се явяват.

Моята пушка носи нумерът 4089.

Нека Мицо не чака писмо, а лично ще се срещнем.

София, 99 г.
10/VI

С поздрав
на всички Гоце

ПЯ, ГД, стр. 99—102 (с фотокопие)

---

[1] С. Мерджанов, П. Манджуков и П. Соколов принадлежали към т. нар. „гемиджии" — група млади анархисти, които подготвяли атентати против султана, банки и др.; Мерджанов и Соколов загинали — единият обесен в Одрин, а другият в сражение с турски аскер в Одринско. Към тази група се числели и младите терористи Й. п. Йорданов (Орцето), Кирков, Мечев, Прангов и др., които извършили атентати в Солун (в „Банк Отоман", газопровода, парахода „Гвадалквивир" и др.) през април 1903 г. и геройски загинали. Останалите живи атентатори П. Шатев, М. Бошнаков, Г. Богданов и М. Арсов били осъдени на смърт, а след това смъртното наказание било заменено с доживотен затвор (заточение).

133

Шифровано писмо. Дава указания във връзка с изпращането на четник за Демирхисарско. Праща книги, които да бъдат разпределени за Мелнишко и Петричко.

9/II 900 г.
Писано во Висока

Никола,

Защо мълчиш ти барем? Остави, не гледи мен. Аз станах ужасен тъпак, не мога ни два реда да пиша. Бех по разходка, както знаеш, и ето десет почти дена се изминаха, откак съм се завърнал. Нищо не върша, а само на съклета се поддавам. Скоро сметам да си замина.

Научавам се, че нашите юнаци са направили един обир и са изпаднали во капана. Защо не ме осветляваш по таз афера?[1]

Реших се да изпрата Коцев во вътрешността, за да се сдружи со четата, действующа под войводството на Илия Кърчовалията во Демирхисарско. Разпореди се да мине границата, като подканиш Елисеева да му окаже съдействието си, за да го препрати во Кърчево или Крушево (Демирхисарска кааза). Ако имате, снабдете го со един револвер и една кама, па когато купим оттук, ще ви се повърнат.

Освен това пращам и книги за вътрешността. Прати и тех со Коцева за Джумаята, като подканиш Елисеева да ги разпрати по Мелничко и Петричко.

Поздрави приятели. Со целувка Гоце

ЦПА, ф. 232, а. е. 19а, л. 13—14

---

[1] Вероятно става дума за опита на Яне Сандански и другарите му да отвлекат Сюлейман бей от Горна Джумая.

134

Писмо. Недоволен е от думите на Давидов, че дейците от ВМОК трябвало да работят отделно. Уверен е обаче, че ще понесе и този удар.

Никола,

Писмото ти получих. Нека да кажа за Коцев: Добър път.[1] Крайно съжалявам за случката со юнаците. Види се, те са били истински деца. Но пък и оттук не мога с нещо да ти се похваля. Днес, след като получих твоето писмо, удостоих се с един неочакван удар. Бай ти Давидов[2] след дълги говорения благоволи да ми каже по повод на един разговор, че требвало да работим отделно, защото ний сме били хората, на които делото е служило![3]

Неочаквано, при всичко и да забелезвах такъво стремление. Знаеш ти как гледах на разпрата между тех и Гйорчета и какво говорех на последния. Прав ли или крив, не знам, обаче факта е доста грозен. Тежко на роба и нищо повече. Едно само зная, че и тук не требва да се отчая. От памтивека ударите съществуват и не са достигнали дотам, щото да бъда морално смазан. Ще понеса и това и ще вървя с по-голема сила в вътрешността.

Гйорче ми каза да ти съобща, че никакви малешевци не са дошли в Ломски хан. Когато замина, намеравам да ти дода на госте.

София, 1900
17^{и} ф/рий

С целувка
Гоце

[На 2 стр. вляво]
Поздрави Христо и Чапрашъка.

ПЯ, ГД, стр. 103—105 (с фотокопие)

---

[1] Следващите две изречения са шифровани.

[2] Тома Давидов — от Ловеч, бивш офицер от българската армия, виден върховистки деец, участник в Мелнишката акция на ВМК. През пролетта на 1903 г. той заминал с чета на ТМОРО за Западна Македония, където загинал в сражение с турците.

[3] Подчертаното от Г. Делчев.

135

Шифровано писмо. Праща Диме Мечев, който трябвало да вземе участие в отвличането на Гешевото момче. Да обмислят как по-лесно да стане залавянето.

Писано от Ахила за Никола Малешевски. Висока.

Приносящи настоящето е теб лично познат, именуем се Диме Мечев. Той ще земе участие по залаванието на Гешевото момче[1] и ще продължава докрай. Затова не е зле, вместо да седи, да се съедини со Стоица и да тръгнат, та да заобиколат пътя, по който се предполага да вървят.

Извикай Стоилко, Васил, Стоица и приносящи и след едно обмислювание кой път е най-сигурен, да потеглат по него, за да го разгледат. Запитай ги дали не е по-добре да се залови къде Драгалевски манастир, където много лесно може да се изкара. Пред моите очи тоз пункт е най-сигурен за залавание. Едно само, че ще има по-дълъг път. Говори во тая смисъл, че да се гледа лесното залавание.

Поздрав на всички, со целувка Ахил

София

1900 г. 12/VII

Дай на Стоица пари за път, ако му требва[т].

ЦПА, ф. 232, а. е. 19а, л. 15

---

[1] В стремежа си да се наберат средства, нужни за покупката на оръжие, Г. Делчев искал да отвлече и сина на Ив. Ев. Гешев, като се надявал да получи за освобождаването му голям откуп. Отвличането не станало.

136

Телеграма

София

Дадена на раздавача на 19. IX. 1900 г. 7 ч.

Г. Н. Малешевски

Д[у]б[ница]

Утре вечер Стефан Стойчев и другара му Костадин да бъдат в Кюстендил.

Гоце

ЦПА, ф. 238, а. е. 12, л. 5 (препис от оригинала, заверен от Окръжния народен музей — Благоевград)

137

Шифровано писмо. Съобщава за обиколката и дейността си из районите по десния бряг на Струма. Дава указания по създаването на канал и препращането на оръжие.

Писано во Владимирово, деветстотната годин[а], осми, последни месец.

Никола,

От неколко дни насам се намирам из тукашния район. Много работи са станали тук во скоро време. Едни от тех полезни за делото, а други доста пагубни, но що да му правиш, когато се искало това от съдбата, която направлява движението на народите. Голема е загубата со убийството на владимиреца Мите, но още по-голема е со разтурванието на канала. Хората, които добре познават тоя канал, доста са се обезнадеждили след тая случка да може да функционира тоз канал, както е бил досега нареден.

Приносящия настоящето Лесо от Будинарци е задължен да разпита разловчани дали се надеват да бъде възможен за работение тоя канал, та ако не се надеват на сигурност, ще требва да задължиш Ангел заедно со Тоше от Или[е]во да го уредат наново, така щото опасното место да се избиколва. Според Васе ето какво изменение требвало да стане: вместо да бъдело пренасанието от Вълковци право към Разловца, да било се изменило направлението към Тръстия, където Тоше познавал хората. Там да се хванат една-две къщи за станции и неколко души за пренасанието им до тех, та оттам до Разловца самите разловчани да ги пренасят. Вижте уредете час по-скоро и прекарвайте материал особено сега, през рамазана, да могат поне сто товара да се изнесат дотук. Нека да се не губи времето — то е толко[ва] скъпо, че со нищо се не купува.

Пиши на другарите во София да гледат тая зима и пролетта да може се прекарат през Малешевията около пет хиляди пушки со патроните му барабар, па тогава да можем да се надеваме на донекъде задоволителна сила, иначе нема да не бъде ни за счупен пищов. Оръжие, оръжие и пак оръжие, тук е силата и колкото по-скоро го имаме, толко[ва] по-сигурни ще бъдем.

Освен това во скоро време погрижете [се] да доставите около тридесет-четиредесет мартини или бердани, които да ги разпределим по селата из тукашния район. Да бъдат на разположението на така наречените войници[1], които са готови во всеко рисковано предприя[тие] да взимат участие. Пратете даже още сега, ако можете, около два сандъка мартинови и два сандъка берданови патрони.

Дай на Лесо, ако имате, една манлихерова. Бех писал през Джумаята за Марина. Удава ми се случай да пиша направо теб. Да кажиш на Марин да се стегни, нарами пушката и патроните, па со Лесо и Пе[х]левана да доде тук. А заедно со тех хубаво е веднага да повикате и Диме Мечето да доди, като му се телеграфира, че ще замине со Диме моя тук другар там, за където те са говорили. Ама да се не бавят. Съобщи на Марко[2] да извести скопяни, че Диме со четичка ще го прата во Скопско.

Марин и Диме Мечето, ако иска[т], по-скоро нека додат. Купи неколко чифта щавени н...[3]

ЦПА, ф. 232, а. е. 19а, л. 16—17

---

[1] Вероятно става дума за членове на селската милиция — втората бойна сила след постоянните чети на ТМОРО.

[2] Псевдоним на Гьорче Петров.

[3] Нечетливо. Вероятно става дума за цървули от щавена кожа.

138

Шифровано писмо. Приносителят емигрира от Кукушко. Ще си търси работа в България. Васил Пехливана е пратен в струмишката чета. Кърпичката „във възел“ да се предаде лично на Гьорче Петров.

Писано во Струмичко, деветстотин и първата годин[а], шестнадесети първи

Никола,

Приносящи настоящето е от Кукушко, емигрира под натиск на властта. Невъзможен е тук и е бил добър работник. А сега минава [в] България, тамо да си живее. Нека си търси работа частна.

Пе[х]левана Васил го командировах во струмичката чета, нека домашните му го не чакат за дълго време. Подпомагай им парично. Когато пишиш писмо, съобщи и за тех дали са добри и здрави.

По същия човек изпращам и една кърпичка во възел. Тъй както си е, изпрати го на Гйорче, и то на неговите ръце да се даде.

Какво направи за уреждането на тръстийския канал?

Со братски поздрав Ахил

ЦПА, ф. 232, а. е. 19а, л. 19

139

Шифровано писмо.[1] Приносителите ще заминат с Ефрем за вътрешността. Да вземе 6 манлихери и да дойде в Кюстендил.

Никола,

Приносящите настоящето двама пращам ги во Дубница, които, когато Ефрем[2] доде там, ведно со него ще заминат за вътре. Тези двама ще останат при Яне[3], а пък ти прибери ми дрехите, дуламата[4] и поясът, а също и чепкенът[5]. Вземи и шест манлихерови и во среда вечер непременно да додиш во Кюстендил. Аз мислех да дода там, обаче и така времето замина, та за да не губа дни, ти ще се измъчиш да додеш до там. Но непременно со пушки и со другите вещи.

Виж узнай дали во Чапрашъков не е моя револвер. Приключвам ти и писмото от вътре (Банско), во което се разправя за посребряванието на парите.

Твой брат Ахил

ЦПА, ф. 232, а. е. 19а, л. 18

---

[1] Писмото е без дата, но от шифъра и съдържанието може да се заключи, че е писано към началото на 1901 г., след завръщането на Г. Делчев от Македония.

[2] Вероятно Ефрем Чучков.

[3] Вероятно Яне Сандански.

[4] Груба горна риза (тур.).

[5] Мъжка къса горна дреха без ръкави (тур.).

140

Шифровано писмо. Известява за провал във Ветрен. Нужни са пари. Да се обърне към комитета в Горна Джумая да пратят пари.

901 4/III
Писано во Висока, горната дата

Брате Никола,

Получих писмото ти, когато Яне беше потеглил за Дубница. Печална е случката во Ветрен,[1] но още по-печалното е, че занапред вноската ще бъде почти невъзможна. Мина, отлете благоприятното за прекарване на оръжие време. И ако се опитваме да внасяме, всекога требва да очакваме подобни залавания, а по-често даже придружени и со човешки жертви. Препоръчи строго внимание на вътрешните.

Требва да знаеш, че аз и Гйорче не отиваме во комитета[2]. Не стъпваме там, където безсъвестността е достигнала дотам, че со демонска усмивка да ти се радват на жестоките удари,[3] нанесени от турската власт на организацията, вследствие на което им се удало възможност да завземат положението (?!). Поставям въпросителна, защото е още въпрос. Но сега нам требват пари, за да можем извърши най-важни работи, особено там, където е най-много разстроено. Откъде да ги вземем, [х]ич не знам. Ще се обърнем към Джумаята, за където и приключвам тук едно писмо. А докато изпратат оттам, веднага щом получиш настоящето, изпрати кисията, която ти оставих со неколко наполеона вътре. Гледи час по-скоро да ги изпратиш, че времето е най-скъпо, особено за работата, която сметаме да вършим. А не бави и писмото за Джумаята, ако можеш още сыщия ден или същата вечер да го пратиш и носителя никак да го не държи во себе си.

Макар и да ти не изяснявам во що се състои работата, но вервам да схващаш ценността на времето и да се разпоредиш, щото и парите да ги изпратиш най-бърже, и писмото да го препратиш по възможност по-скоро. Со братска целувка тебе и Янето.

Ахил

Прочети и приключените писма. Ако не си пратил лирата на Стоицовия брат, недей я праща. Ще видиш от писмата защо. Прати во Панчарево три револвера, ако можеш, и то такива, каквито ти казвах; само требва добре да ги изпитиш. Прати и опинците во Лешко, четири чифта. Недей забравай да пратиш и оставеното писмо от лешковския учител за сестра му.

ЦПА, ф. 232, а. е. 19а, л. 20—21

---

[1] Г. Делчев в случая говори за разкриването на канала на ТМОРО, който минавал през с. Ветрен, Кюстендилско, на българска територия, и през с. Ветрен, едноименното село край границата, на турска територия.

[2] ВМОК в София.

[3] Вероятно става дума за арестуването на членове на централния комитет в Солун и за последвалите във връзка с това масови аresти в редица райони на Македония и Одринско. Върховистките ръководители около Б. Сарафов се опитали да използуват това тежко положение, за да вземат под свое ръководство ТМОРО.

141

Писмо. Да изпрати 5—6 манлихерови карабини и един сандък патрони.

Nикола,

Както виждаш, „приятелите“ благоволили да отпуснат две манлихерови карабини, а ако можеш, ти прибави още 5—6 с патроните му барабар.

Изпрати и един сандък манлихерови патрони още тая вечер. Ела ти, ако искаш, ти ги донеси. Тез приятели, види се, искат да правят общите пушки частна собственост. Внимавай да ги не изтеглят поне до конгреса. Хубаво е да додеш още до вечер тук. Поздрав теб, Яне и др[угите] приятели.

До утре заран ела непременно.

Гоце

ЦПА, ф. 232, а. е. 19, л. 15

142

Писмо.[1] Да даде на Васил Попов три манлихери; другите да предаде на Стефанов.

Никола,

Приносящия настоящето Васил Попов дохожда при теб да му предадиш три къси манлихери, а не пет, както що ти писах в по-първото си писмо. Наистина 5 са отпуснати от комитета, но двете ти ще ги задържаш в теб. А побързи да ги предадиш другите на Стефанов. Не ще съмнение, ще превземеш и онез, за които съм броил пари: 10 дълги и 5 къси за в Банско.

Веднага ги предай исканите за Василя.

София
19 21/VI 01

С целувка
Гоце

ЦПА, ф. 232, а. е. 19, л. 12—13

---

[1] Писано върху първата страница на двоен лист за писма, сгънат на две. На четвъртата страница Г. Делчев е написал адреса:

Н. Малешевски
Дубница

143

Писмо. Приложеното към писмото веднага да се препрати в Борово (Банско), като се вземат мерки то да не попадне в ръцете на някоя върховистка чета.

Колйо,

Тук приключеното веднага препрати в Борово[1], откъдето според както ми писват, щел да пристигне куриер. Вервам сега да е там. Дай му наставления да не изпадне в ръцете на некои генералски шайки[2], че и самото писмо е с шифровка, позната на правителството. Аз не знам защо досега не са изменили шифъра; а също не знам защо и ти досега не си потърсил шифър. Нагласи работата идущата неделя да можем изпрати вещи за Христо-Кръстовите момчета.[3] Що правиш там?

София
19 3/V 02

С братски поздрав
Гоце

ЦПА, ф. 232, а. е. 19, л. 2

[1] Псевдоним на Банско.

[2] Върховистки чети.

[3] Очевидно става дума за четата на Христо Чернопеев и Кръстьо Асенов.

144

Писмо. Дават се указания във връзка с някои организационни въпроси.

София, 19 2/VI 02

Никола,

Всичките писма получих. Ще отговоря на всички тез дни и ще изпратя всичко, що желаят оттам.

Колко недобре си постъпил, като си изпратил изгубените тук. Знам, че си прав в подозрителността спрямо всекиго, но вместо те да додат тук, добре беше писмено да се разберехме. Аз ги пак назад повръщам, за да ги препратиш, където те ти кажат устно.[1] Аз вервам, че ще ги стигнат на това место. Христо искаше да се срещните, за да поговорите по уреждането канал за поща. Ако доде некой от къде Калояна[2], задръж го, за да му предадем вещите да ги пренесе.

С братски поздрав
Ахил

Ориг. у Кр. Хр. — София

---

[1] Тук Г. Делчев е поставил звездичка. Следващата фраза е написана вляво отстрани на полето на писмото.

[2] Псевдоним на Димитър (Мингьо) Тодев, ръководител на ТМОРО в Разложко.

145

Телеграма

София, 20. VIII. 1902

Дубница
Никола Малешевски

Предай исканото Дончеву, че е негово.

Делчев

ЦПА, ф. 232, а. е. 17, л. 14 (препис)

146

Писмо. Ако пристигнат бежанци в града, да им помага. Да узнае положението на Христо Чернопеев и Кръстьо Асенов в Лешко.

Никола,

Писмата по Стоил и Борис получих. По-често пращай сведения, само гледи да бъдат верни и непреувеличени.

Ако стигнат бежанци в града ви, гледи да им се улекчи положението, при все и тези хора тъй леко да измениха на вътр[ешната] организ[ация]. Не са те виновати, като знаем, че върховистите не правеха избор в средствата си, за да ги увлечат.[1] Постарай се да узнаеш положението на Христо и Кръсто в Лешко.[2]

От Солун съобщават, че Янков[3] е бил вече на път за България. Недей разгласява това. Мингйо замина за Манастира. Требва да се е срещнал с теб.

Поздрави всички.

София
19 3/X 02

Твой Гоце

ЦПА, ф. 232, а. е. 19, л. 14

---

[1] Става дума за селяните, принудени да напуснат своите родни места след разгромяването от турците на т. нар. Горноджумайско въстание (сеп-

тември 1902 г.), предизвикано от нахлулите от България чети начело с ген. Ив. Цончев.

[2] Христо Чернопеев и Кръстьо Асенов.

[3] Подполк. Анастас Янков — виден деец на ВМОК в София — начело на върховистка чета заминал за Югозападна Македония. След отпора на органите на ТМОРО той бил принуден да се завърне в България.

147

Писмо. Притурките на вестниците в София се пълнят със сензационни новини за въстание. Защо не праща редовно сведения. Да се вземат мерки 250-те пушки, скрити край с. Белица, да не попаднат в ръцете на турците.

Брат Колйо,

Тук е ковалнята на новините, но те служат само да се гадилкат патриотическите чувства на българските и македонски патриоти. Притурките[1] една по друга хвърчат из улиците и кафенетата с съдържание едно от друго по-силни и често пъти си казвам: ах, да би било истина!!! И ти мълчиш. Там си по-близо до театъра и ти можеш ми дава верни сведения за всичко, което там става. Ще кажеш може би, [че] немаш възможност да пращаш редовен куриер. Знам туй, но аз не търся невъзможното, а искам да ми даваш сведения, събирани от проходящите. Знай, че проходящите, докато са около вас, поверни сведения дават, нежели тук, където влизат в една крайно заразителна атмосфера.

Нашите хора са минали в Малеш. Васил Попов се върна. Останалите са били живи и здрави.

Слуши: днес доде един беличанин от селото си и казва, че около техното село се явила една върховистка четица от 8—10 души, между които имало и двама беличани, които са били преносвачи на наши пушки. Те са излъгали своите съселяни, като са казали, че са проводени от Луката[2] с заръчка да пречистат внесените 250 пушки, намиращи се около селото, и подир некой ден щела да доде голема чета, за да раздаде това оръжие на селените и след туй да повдигне буната и там. Не ще направиш зле да съобщиш веднага това на Мингйо, за да се разпореди да вземат мерки за вдиганието на тез пушки, защото ако това, което мислят върховистите, не стане, то друго ще излезе, а именно, като се въртат около пушките и ги надуши аскерът, вместо комити пушки ще намери. Нека вземат мерки да избегнат и едното, и другото. Освен в Джумайско и Петричко другаде нема движение.

Поздрави Хаджията и всички други.

София
19 11/X 02

Твой
Гоце

Ориг. у Кр. Хр. — София

---

[1] Г. Делчев има пред вид съобщенията и коментарите в софийските вестници по повод на Горноджумайското въстание.

[2] Лука п. Теофилов — активен деец на ТМОРО.

148

Шифрована записка[1]

Перник. Да се прочете на повечето управителни тела во района ви.

Подканете и Измирлията [?] на същето.

ЦПА, ф. 238, а. е. 61, л. 18

---

[1] Писана върху син пощенски плик, много оръфан сега. Няма дата.

149

Писмо. Приносящите писмото ще носят патроните. Засега праща 6 сандъка.

Никола,

Приносящите настоящето са хората, които ще носят патроните. Понеже са двама, счетох за излишно да ти телеграфирам. Засега изпращам 6 сандъка, подир пак 6 и т. н. Ще пренасят по очередно в Кюстендил и Дупница, така щото ще знайш, че когато се завърне колата от Дупница, ще я изпрата в Кюстендил.

Тези сандъци ти можеш сега да ги не изпратиш, а когато доде колата втори път, препрати ги чак в Рила, та да не даваме кирия. С Мито и Андон можеш изпрати за тук всичко, каквото има. Гледи да им намериш и некаква кирия, ако. . .[1]

Ориг. у Кр. Хр. — София

---

[1] Липсва краят на писмото. Няма и дата.

Писма и телеграми до Иван Бележков

Иван М. Бележков, по професия учител, бил пунктов началник на ТМОРО в Лъджене за района на Чепинското корито. През този пункт минавали каналите на организацията през Якоруда за Мехомия (Разлог), Неврокоп (Гоце Делчев) и нататък, както и през Доспат на юг към Беломорието.

150

Шифровано писмо. Дава указания как да се пише с шифър. Да се изяснят недоразуменията с Молеров. Да се уреди въпросът за внасянето на оръжие в Неврокопско.

12/V 02
Висока, писано от Ахил, горна дата.

Писмото ти получих. Считам за нужно да направя следната бележка относително писванието с шифър. За правило да се има, щото началото на писмото да не бъде с общеизвестната дума. Добре ще бъде, ако се почва с некоя измислена фраза. Никакви цифрени числа да не фигурират. Едносложните и двусложните думи да се сливат и най-после писмото да се завършва с непотребна и недосетлива цифра. Това да се прави, за да не може лесно да се открива ключа.

Относително декларацията на Молерова[1] искаме да отговори на въпроса, как[во] разбира под думите „аз служа на делото“. Това го искаме, защото не само той, а мнозина казват и декларират тая формула „аз служа на делото“, като вземете и княз, и правителства [?[, и екзархия, и върховен комитет, и дипломация, и сърбско правителство служат на делото. Ние питаме Молерова член на вътрешната организация ли е или нещо отделно от нея? Нека отговори чрез теб, и то по-скоро.

Ако сте се споразумели с него да се внесат въпросните пушки в Неврокопско, нищо не значи, ако отидат неколко лева по преноската им назад към Лъжене или към оная точка, която представлява най-голема сгодност за към Неврокопско. Предоставаме тебе ти да наредиш тоя въпрос по начин, който намериш за най-добър, като, разбира се, вземете всичките охранителни мерки, та да не изпаднат в ръцете на властта.

Необходим е материал в района ти; даже ако не може тез пушки да се внесат от една или друга пречка, влез в преговори с Ковачевалията Стоян, ако той може, сто или двесте на износна цена да ни достави там, където намерите за добре. Ако Георги Ангелов не помага и ако ти е потребен такъв човек, да ти изпратим Доленлията, бивши куриер, живущ тук и когото добре познавам и който ме помоли да ти пиша да подканиш селото му да помогне на домашните му.

В Долени[2] обработват материя за кепета, наречена . . . . . .[3] Заръчи да приготвят за десетина, само че цветът да бъде чисто сив, и то в най-скоро време. За стойността навреме ни съобщи, за да им я изпратим. Кога ти дотрябат пари, пиши ни и чрез кого да ти пратим.

С братски поздрав. Добро време.

ЦПА, ф. 232, а. е. 19а, л. 33

---

[1] Симеон Молеров — от Банско, активен деец на ТМОРО. Със своето държане той дал повод да се мисли, че има някакви недопустими връзки с хора от ВМОК, противници на ТМОРО.

[2] Село в Неврокопско.

[3] Нечетливо.

151

Писмо. Изпраща няколко пакета с брошури и в. „Дело“, които да се разпределят за вътрешността.

София, 23. V. 1902 г.

Друже,

С Молеров тъкмо сега се видях, но още нищо не съм говорил. Ще се срещнем повторно. Защо не пишеш? Днес изпращам неколко пакета чрез Масларов, в които има брошури и вестник „Дело“[1]. Разпредели ги и без забавяне ги изпрати в Разлог, Неврокопско, Демирхисарско и Серско. В последните места ги препращай чрез Неврокопско.

С поздрав
Гоце

НПГД (Ск.), стр. 213

---

[1] Седмичният вестник „Дело“ излизал в София под редакцията на П. К. Яворов през времето от януари 1901 до юли 1902 г. Отстоявал позициите на ТМОРО.

152

Писмо. Да даде препоръчително писмо на Иван Мардов, който искал да замине за дома си, за да остане в местната чета. Да поръча специална материя за 10 кепета.

Бай Бележков,

Приносителя на настоящето Иван Мардов, родом от Каракьой[1], дошел в България около Димитровден, който, може би, е тебе познат, сега иска да си върви у дома, където, ако има место за него в четата, ще остане, ако не пък, пак ще се върне. За да имат другарите вера в него, необходимо му е писмо от наша страна. Дай му такова ти оттам, като в същето време го улесниш посредством некой наш куриер за заминаванието на границата. Заръчи за около 10 кепета[2] (холево) материя чиста сива, която правят в Долени. Пиши ни за работата там.

С поздрав твой

София, 19 17/V 02

Ахил

АБАН, ф. 100

---

[1] Село в Неврокопско.

[2] Връхна дреха, ямурлук за четник.

153

Писмо. Да се направят усилия, за да се задоволят исканията за оръжие. Част от книгите да препрати в Разлог.

Асене,[1]

Писмото ти получих завчера, а отговарям днес, като сметах да мога изуча оттук — от Луката[2] — некои и други работи по вашия край. И той (Луката) отговаря, че гласът на всички тамкашни засега е един: оръжие. А ний ще требва да направим усилия, за да задоволим донекъде тоя глас. Пишиш ми, че Джорджев се е захващал да направи покупка от Пловдив. Ако това може да стане, кажи веднага да се завземе и на първа ръка ни достави 300 кримки с по 150 патрони до Батак, които още при доставянието да се складират в сгодна за изнасяние къща. С Комисиева ще направим нужното. Щом Джорджев достави, ще му ги изплатим. А преди това не ще направиш зле, ако правиш пазарлък, па да може поне до 4—4$^1/_2$ лева едната кримка. В краен случай само, когато не склони на горната цена, дай му 5 лева.

Мартините по-горе от 30 лева, най-много 32 недей ги взима. Да се гледа, щото и пушките, и патроните да бъдат здрави, чисти и неръждиви.

Требваше част [от] изпратените книги да препратиш и в Разлога. Недей бърза да додиш, докато не се нареди и пренесе материал. Ведно с настоящето изпращам и вестници пак за същите райони. С Молеров уж се разбрахме, но ти требва да стоиш там, защото не знаем дали не е направил нещо с върховния, а това ще се укаже в конгреса. Човеци оттук не съм пратил освен оня от Каракьой, за когото ти писах навреме. Давай сведения из живота на тамкашните райони.

Пишиш ми, че на 21 того си ми писал, но писмо от тая дата не съм получил. Влез в сношение с вътрешните и нареди, щото всека седмица да идват куриери.

Сметаме да направим покупка и от неколко револвери за нататък.

Поздрави Масларов, Главеев и Джорджев. Каквото направиш с последния, извести ме.

С поздрав
Ахил

София, 19 31/V 02 г.

Ил. Илинден, 1931, 6, стр. 8

---

[1] Псевдоним на Иван Бележков.
[2] Лука п. Теофилов.

154

Писмо. Съобщава, че праща два колета с вестници и десет екземпляра от книгата „Средногорско въстание". Много е нужен плат (холево) за кепета.

София, 19 1/VI 02

Асене,

Днес изпращам два колета от в. в. „Право" и „Дело" и 10 екземпляра от „Средногорското въстание"[1]. Разпредели ги съразмерно за Разлога, Неврокоп, Серско и Демирхисарско.

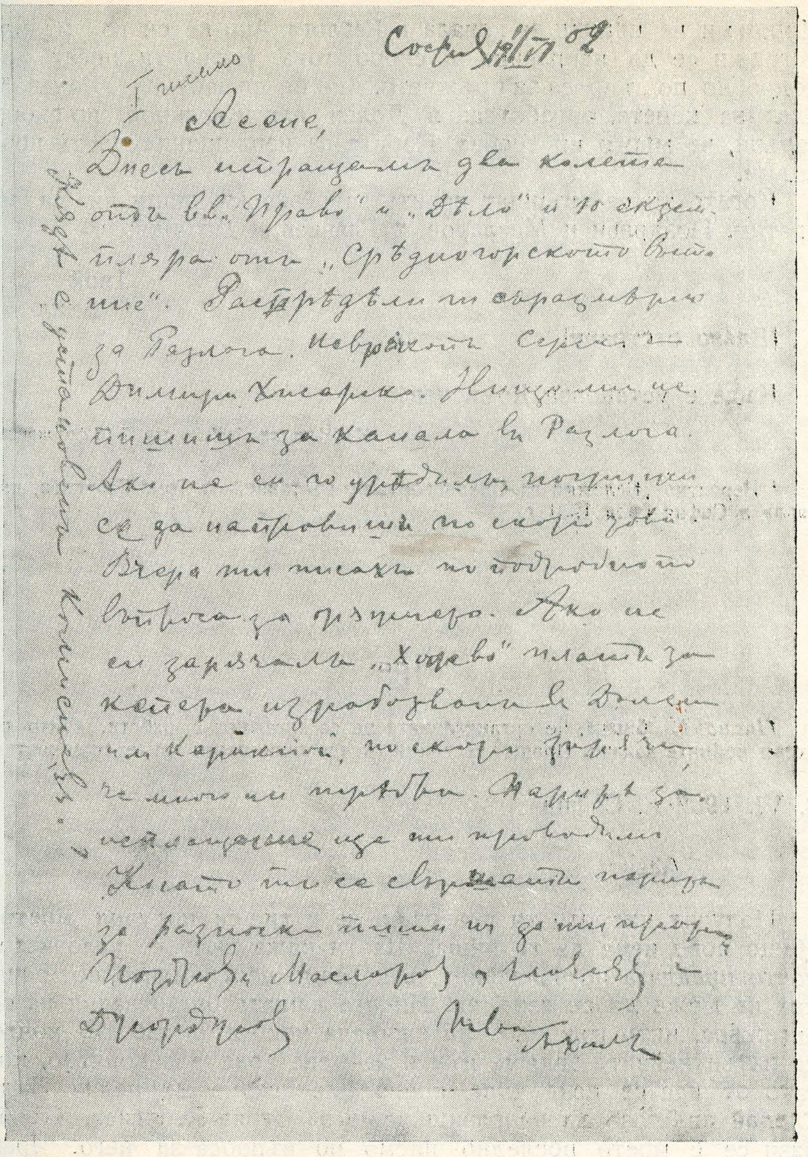

София 18/VI 02

I писмо

Асене,

Днесъ изпращамъ два колета отъ вв. „Право" и „Дѣло" и 10 екземпляра отъ „Срѣдногорското въстание". Разпредѣли ги съразмѣрно за Разлога, Неврокопъ, Серезъ и Демиръ Хисаръ. Нищо ми не пишешъ за канала въ Разлога. Ако не си го уредилъ, погрижи се да направишъ по скоро това. Вчера ти писахъ по подробно по въпроса за оръжието. Ако не си заръчалъ „[illegible]" [illegible] за [illegible] изработването въ Демиръ [illegible] [illegible], по скоро [illegible], че много ми трябва. [illegible] за [illegible] ще ти проводимъ. Когато ти се свършатъ паритѣ за разноски, пиши ми да ти проводимъ. Поздрави Масларовъ и [illegible] – [illegible]

Иван [illegible]

Къде е [illegible] Кюстендилъ.

Писмо № 154

Нищо ми не пишиш за канала в Разлога. Ако не си го уредил, погрижи се да направиш по-скоро това. Вчера ти писах по-подробно по въпроса за оръжието. Ако не си заръчал „Холево“, плат за кепета, изработван в Долен или Каракьой, по-скоро заръчи, че много ни требва. Парите за изплащание ще ти проводим.

Когато ти се свършат парите за разноски, пиши ни да ти пратим. Поздрави и Масларов, и Главеев, и Джорджев.

Твой
Ахил

[Вляво отстрани]

Къде е установен Комисиев?

Ил. Илинден, 1931, 6, стр. 7 (с фотокопие)

---

[1] Вероятно „Бележки за Средногорското въстание“ от Тома Георгиев, излязла в София през 1901 г.

155

Писмо. Съобщава, че организацията не се ангажира с работи, които са извън нейните задачи. Праща вестници и районни карти за вътрешността.

8. VI. 1902 г., София

Асене,

Получих писмото ти и вервам, че и ти си получил моето. Нищо ново нема да ти пиша. Ще ти кажа само, че условието, което предлага пограничният, е не само неприемливо, но и никак не може да се изпълни. Никога нашата организация не се ангажира, нито пък се е ангажирала некога с работи, които са извън нейните задачи, пък и за мене това е непонятно, когато от нас се иска това, което ние искаме от целия свет. Гледай по-бързо да направиш нещо за Стоян Георгиев. Съобрази се с моето последно писмо по въпроса за него. Чрез Х. Г. ти пращам вестници и един пакет с районни карти, предназначени за Неврокоп и за Серес. Препрати ги заедно с вестниците, които ти пращам с същото лице, но винаги при препращането да пишеш на другарите вътре и по едно писмо. Вестниците, които сега пращам, са определени само за Неврокопско, Серско и Демирхисарско, а за Разлог ще пращаме по друг канал. Гледай да уредиш въпроса за покупката. Съобщи ни дали винаги има куриери по тамкашните места. Защо не си направил досега по-широк отчет за всичко извършено? Поръча ли „холево“ за кепета? [Следва текст с шифър, който не е дешифриран.][1] За получаването на всичко това — вестниците, картите и др. — ми отговори веднага.

С братски поздрав
Ахил

ПГД (Ск.), стр. 40

---

[1] Думите, заградени в скоби, се съдържат в текста, който публикува Л. Лапе (Писмата на Гоце Делчев, Скопие, 1951). Не е ясно защо не е дешифриран „текстът с шифър“.

156

Писмо. Уведомява за уреждането на някои въпроси с митническите власти, за пречки при назначаването на Бележков за учител и за нуждата от оръжие.

Иване,

Получил съм всичките ти писма, а сега чак ти отговарям, защото въпросите, които не занимаваха, беха недорешени. Постановлението е веч повърнато назад, без да бъде потвърдено от министерството. Остава на митничкия управител да направи това, което се намери за добре· И ти като ме уверяваш, че той желае да услужи и да прави добро, не се съмнявам, че ще протака работата, а ще гледе в най-скоро време да тури край на тая печална случка.

Въпроса с тебе още е неопределен в м[инистерство]то. Знае се само, че не ще те назначат в Каменица[1]. Казваш да се действува чрез некои приятели, но и това не помага, тъй като досега се е действувало чрез най-близки хора до министера и началниците му.

Думата е да те назначат другаде, па бакалъм. Ако те назначат, ще се съобразим с обстоятелствата, па и ако не те назначат, нема много да губиш. Не безпокой се твърде — всичко ще се нареди.

Говориш върху жаждата на населението за оръжие и то да бъде по-солидно. Всички знаем и чувствуваме това, но нали знаеш как стои положението? Нима не знаем, че по-солидното оръжие е винаги за предпочитание пред по-слабото, макар и в по-малко количество? Всички това го изповядваме, но при немание на солидното задоволяваме се и с по-слабото, стига да не ни се изпречват разните пречки, които спират нахвърлянието и на това, що ей сега го имаме. Ний бихме желали да можем 2000 мартини да хвърлем вътре, отколко[то] шест хиляди кримки, но ето че не можем намери нито 6, за да въоръжем неколко души другари. Не е лъгал Савата[2], като е казвал, че сме влегли в споразумение с фабрика за по-солидно оръжие, но нищо не можем направи, понеже мъчно се внасят отвън. Всичко, всичко знаем, но ръка къса, та нека гледаме и по-малкото да се внася. Знаем, че и за четите манлихеровите са по-добри, но ето и за тех ги немаме. Що имахме и имаме, те са наместени и нагласени, затова и отсега нататък ще въоръжаваме четите с мартини или бердани.

Тук отникъде не можем намери манлихерови. Ще гледаме да изпратим на ония пушки, които са в четите, още патрони, но пушки не. Аз тук нагласих около 10 мартина и с тех мисля да въоръжа момчетата, които сметам да ги пратя в неврокопската, демирхисарската и серската чети. Как би казал, дали по-добре ще бъде да ги пратя през Лъжени или през Самоков? Отговори ми по-скоро, за да не ги бавя още за дълго, че откато сме се заготвили, месеци минаха. Ако ги пратя откъм Самоков, ще требва да известиш неврокопчани да кажат на техната чета да замине към Разлога, за да ги посрещне.

Въпросът с Главеев ще требва да се предложи на централния, защото тук нито ния можем го реши, нито пък върховний, понеже не влиза в неговата дейност. Нека той по-бърже ми извести кога ще требва да се внесат тези двесте лева и в кое дружество и дали всички наведнаж ще требва да се внесат.

Поздравлявам Куслев[3] с добре дошел и му пожелавам по-скорошното му изцерявание.

Дръж точна сметка за приетите материали и пращаните навътре.

Поздрави всички

С поздр[ав]
Гоце

[На 1 стр. встрани и отгоре]

Подкани по един най-строг начин Коце Банскалията да повърне оръжието, като в същевременно му напомниш и за последствията, ако откаже да го предаде.

Кой Молеров му я дал? Ако е Костадин, защо последния не му я иска?

София, 19 16/VIII 02

Същи

АБАН, ф. 100

---

[1] По онова време село, а сега квартал на Велинград.

[2] Сава Михайлов.

[3] Христо Куслев — от Кукуш, учител, след това войвода в Петричко и Неврокопско, участвувал в четата на Г. Делчев, която през януари 1903 г. заминала за Македония.

157

Телеграма

София
23/VIII 1902 г.

Л[ъджене]
Масларов, учител
Бележков

Кираджиите да вървят, за 10 дена най-късно да донесат 5 до 6 топа холево като прежните. За постановлението ще науча.

Гоце

АБАН, ф. 100

158

Телеграма

София
15. IX. 1902

Л[ъджене]
Бележков

Обжалвай постановлението, ако можеш. Прати Кус[л]еву вещите.

Гоце

АБАН, ф. 100

159

Телеграма

София 1
13/X [1902]

Л[ъджене]
Ив. Бележков

Веднага прати холевото.

Гоце

АБАН, ф. 100

160

Писмо. Приносящият, като се върне, да донесе вещите на Куслев.

Иване,

Нека приносящий настоящето се върти при теб, докато телеграфирам да го пратиш за насам. Когато се върне, да му предадиш и вещите от Куслев да ги донесе.

Гоце

София
19 13/X 02

[Встрани]
Прати веднага холевото (кепетата).

АБАН, ф. 100

161

Писмо. Пристигналите 5 души да стоят там, докато бъдат повикани.

София, 2. XI. 1902

Иване,

Тези 5 души, между които са Запрев, Тане и др. познати на теб, ти ги пращам, за да се навъртат около тебе, докато не ги повикам. Затова нека седят там, а ти ги подпомагай в случай на нужда поне с по три гроша на ден за храна.

С поздрав
Гоце

[На обратната страна]

За господин
Иван Бележков, Лъджане

НПГД (Ск.), стр. 227

162

Писмо. Да вземa пушки от Саранбей и веднага да ги изпраща във вътрешността. За подпомагане на бежанците да се създадат комитети от тамошни учители, които да се обърнат към Славянското дружество за помощ. Да съобщи дали може да мине незабелязано чета за Разложко и Неврокопско.

София, 28. XI. 1902 г.

Иване,

Получих двете ти писма — онова чрез Туше[1], и онова по момчето от серската чета. От тех се вижда, че ти си пращал и други, но ето ние от дълго време освен горните [други] не сме получавали. Как така да пропаднат? За в бъдеще писмата да ги адресираш на адреса, който ти каза Пърличев[2].

Днес ти изпращаме пари, а ти, щом ги получиш, съобщи ми и в същото време изпрати ми една сметка за сумите, които си изразходвал, откакто даде сметка.

При вземане на пушки от Саранбей[3] да имаш за правило следното: ние тук не определихме пред братя Иванови колко пушки ще вземем, а им казахме — колкото можеш да прибереш ти. Затова ти вдигай колкото се може повече, само че не да се държат в Лъджене, а да ги пращаш вътре. Откогато бехме престанали да вземаме, досега си дигнал 200, а братя Иванови ми казват, че в склада имало още 100 и повече. Погрижи се да ги вдигнете и приберете и тех. Започне ли да се изпразва техният склад, потърси друг. Гледай само да не объркаш сметките, защото ние тук им плащаме съгласно твоите съобщения.

Съобщи ни колко пушки си прибрал досега, откогато прибрахме първата доставка, и колко каси патрони. Винаги сметай една каса патрони за пет пушки.

Оплакваш ми се, че немало кой да се грижи за тамошните бежанци. Ако друг не вземе инициативата, вземи я ти и формирайте с неколко тамошни жители комитети за подпомагане на бежанците[4], а тези комитети нека се обърнат към Славянското благотворително дружество да отпусне помощ. С мълчание и бездействие отникъде нищо не излиза. Тукашните благотворителни дружества и не знаят, че там има бежанци, па дори и ние не знаем. Побързайте двама-трима оттам да телеграфирате и до вестниците, и до дружествата за положението на бежанците. Не позволявай якорудчани да харчат от вътрешните комитетски пари. Това може да стане при крайна нужда, и то когато не може да се иска помощ от друго место. Според мен дори при крайна нужда не требва да им се позволи, тъй като това ще създаде лош прецедент, а требва да им се помага отстрани.

Нека поседят още малко момчетата там. Наближава времето да си влезат.

Отговори ми бързо на следното: 1) може ли чета да мине свободно сега, при този снег, от вас за Разлог и за Неврокопско; 2) ще може ли да мине, без да я забележат административните и военно-пограничните власти; 3) ще може ли, ако оттук се пратят с кола всички принадлежности за четата, да стигнат при тебе или гдето ти ще намериш за най-добре, за да се въоръжи четата успешно; 4) имаш ли вземане-даване с пограничната стража и ще може ли да се избегне нейният поглед, особено ако намерим за потребно [четата] да замине за Разлог? Ако това е възможно, отговори ми по какъв начин да изпратим принадлежностите за четата и къде предлагаш ти да ги разтоварят.

Съобщи ми по колко се продават кепетата, та искат 25 турски лири.

На Васил не можем да дадем никакви пари.

Гледай да прибереш и другите, които беха оставени в Пазарджик. Дай ми списък на материалите, които са при теб. Добре ще бъде, ако ми изпратиш една обща сметка освен онази, за която ти писах по-горе, и да изложиш в кое село какво ще се внесе, но не сметка на листче, а редовна.

Поздрав
Гоце

НПГД (Ск.), стр. 227—229

[1] Вероятно Туше Делииванов, който в онова време заедно с Димитър Стефанов бил задграничен представител на ТМОРО.

[2] Кирил Пърличев — от Охрид, по онова време изпълнявал функциите на секретар на задграничното представителство на ТМОРО в София.

[3] Гара Саранбей — сега гр. Септември.

[4] Става дума за бежанците, които преминали границата след т. нар. Горноджумайско въстание.

163

Писмо. Пращането на оръжие за вътрешността ще върви по-бързо и в по-голямо количество, когато се проявява повече енергия и по-жива инициатива.

Иване,

Докато бех в Висока, по твоите сведения относително преноската на дългите от кадикьойци[1] намирах последните за виновни, дето преноската не върви бърже. Тез дни обаче, като се срещнах с другарите от Кадикьой, разбрах, че само тогаз преноската ще върви успешно, бързо и в големо количество, когато от твоя страна се прояви повече енергия и по-жива инициатива. Знай едно, че оттук да идват коне при тебе е почти невъзможно и твърде рисковано, а пък само с хора да става преноска, не ще се стори нищо — никаква сума от дълги не ще се внесе, а толко[ва] голема нужда има от големо количество!

Ето защо правиш що правиш, гласи как ще гласиш, гледи с коне откъм Лъжени да изкарваш на товари колкото се може повече, като, разбира се, при всеки товар дълги да има и нужното количество жирове (кур[шу]ми), да ги изкарваш неколко часа вътре в Кадикьойско. Това требва да направиш при каквато и скъпотия да излиза преноската. Ако други хора нема да вършат тая работа, нека най-подир да я върши Гйорги Ангелов, като го цениш с месечна плата, и даже други хора цени, ако той иска това.

А вервам, че и Лико Манов ще ти помогне в тая работа. Ако [се] чувствуваш слаб да наредиш въпроса за преноската самичък, потърси от Висока човек, който може да го нареди, защото тукашното положение по отношение на дългите е нетърпимо, па и губението на времето е непростително. В скоро време требва да се внесат по горния начин не само онези, що ги има[ш ?] там, но да подканиш другарите в Висока да задължат тамкашните търговци да свалят около 1000 дълги в Сар[ан]бей. Аз им съм оставил в аванс около 300 лири.

Бързи, че времето минало, а работа никаква не се извършило. Нека занапред да не губим ни ден.

Прати с първа поща около 300 жира [?] от руска (българска бердана), 400 от сърбска и около 200 манлихерови. Пращай и вестници.

Пак ще повторя, час по-скоро нареди преноската с коне на 2—3 часа навътре в Кадикьойско, както що се внасяше поминалата година. Пращай и вестници редовно.

С поздрав
Ахил

[На 1 стр. горе, от друга ръка]

Из Неврокопско 1903 г.

[На края на писмото, от друга ръка]

1) Револвери	
2) Солидни пушки	69
3) Бомби и динамит	6,15
	4
4) Колко оръжие да се...	0,55
5) Развалените пушки	75
	80,45
6) Сандъците (?)	
7) По средствата	
8)	
	80,45
	80
	81,25

АБАН, ф. 100

---

[1] От Кадикьой, псевдоним на Неврокоп. В случая става дума за ръководителите на ТМОРО в Неврокоп.

Писма
до
ръководството
на ТМОРО
в
Горна Джумая
(Благоевград)

164

Шифровано писмо. На път за Мелнишко ще провери защо в пратките с патрони за вътрешността се оказват камъни. Иска свиждане ако не с всички, то поне с Кожухов и Струмски. Да купят и изпратят различни вещи за лични нужди.

Писано во Сушица[1], деветстотин и първата годин[а], тринадесетий втори от същата година, за братята в Перник[2].

Трети ден е веч, откато съм стъпил во вашия район. Пътът ми е за Мелничкия, но ще мина през селата, които образуват канала на десния брег на Струма, за да узная къде стават тез фалшификаци[и] на преноската, щото во пачките вместо патрони да има камъни. Не зная дали сте извест[е]ни за това, но требва да обърните сериозно внимание, че е една доста опасна болест.

Довечер ще замина во Тросково, оттам [в] Дъбочица, а оттам или право во Лешко, или пък през Панчарево во Лешко.[3] Известете тамошния учител, наш другар[4], да знае, че ще му ида на госте. Ще гледа[м] во събота да стигна там или во неделя барем, та през това време добре ще бъде да додете и вия на свиждание. Ако не всички, поне Кожухов[5] и Струмски[6], а во краен случай само Струмски.

Четата, ако е нататък, нека се повърти по тез места, за да се срещна и со нея. Щом получите настоящето, пратете нарочно човек со писмо до Дубница, на когото да му пишите, ако има той[7] или Гйорче[8] да праща за мене нещо, нека пратат сега, докато съм во вашия район.

Подканете Малешевски да запита Гйорчето какво е направил со кюлчето, което му изпратих. Ако е направил анализ, нека ми извести резултата. Нека ми пратат и едно момче поинтелигентно, добре обучено во стрелба, за да ми бъде другар во обиколката. Всичко това да стане во най-скоро време и да ме свари во вашия район.

Известете Осман Бегович[9], че ще замина во неговия район. Купете ми един чифт опинци щавени (немешинени), по-здрави да бъдат, едни бели долни гащи, една кърпа за лице по-вълнеста, едно калъпче сапун, и то от аптеката, церителен да бъде, па нека да е много скъп, че очите си требва со него да мия, които са твърде много пострадали от димежа, всред който съм живел толко[ва] време. Ако така отиват, сигурно ще остана кьор. Земете ми и едча кутия кибрит, и то такъва, каквато бех взел от дома ви, когато бех на госте у вас.

Всичките тез работи пратете ги во Лешко. Гледайте опинците да не бъдат чурук. Тук приключвам и едно писъмце от добридолски[я] ръководител за вас. То беше запечатано, но аз по незнание на азбуката го отпечатох и се опитах да го прочета. Та имайте пред вид това, за да не се съмнявате во куриерите.

Ако има сега пристигнало нещо за мене, пратете го пак во Лешко.

С братск[а] целувка Ахил

ЦПА, ф. 232, а. е. 19а, л. 22—23

---

[1] Село в Горноджумайско, на десния бряг на Струма.

[2] Псевдоним на Горна Джумая.

[3] Тросково, Дъбочица, Лешко — села в Горноджумайско; Панчарево — село в Малешевско.

[4] В онова време учител в Лешко бил Кръстьо Асенов.

[5] Вероятно псевдоним на Сандо Китанов.

[6] Вероятно псевдоним на Сава Михайлов. Михайлов, Китанов и Димитър Марков (вероятно псевдоним Видов) възглавявали местния комитет на ТМОРО за Горноджумайска околия.

[7] Вероятно Никола Малешевски.

[8] Гьорче Петров.

[9] Вероятно псевдоним.

165

Шифровано писмо.[1] Да се прати повече отрова — и за кучета, и за хора; също и револвери. Да се уреди редовното пращане на вестници.

... некапладисани опинци, че тук не се намират такива.

Прати повече отрова и за кучета, и за хора. За кучетата да бъде доста силна, от най-първните прахове, що си изпратил, или пък хаповете, койт[о] е пращал Малешевски. Само да бъдат по-големи от онез, които даде нам. Пратете повече револвери. Да се уреди и редовното пращание на вестниците.

Ами прибрахте ли оръжието от онез юнаци, които са минали оттук? Ако имате там некои дрехи, нека да се облече Лесо, че, както го виждаш, е чисто гол. Облечи и дедото Гйорги. Купи му и един памуклия елек и харчове, за да му направи Лесо потури, или пък да ги дадите на некой друг терзия да му ги ушие. Но непременно това да стане и пред очите на Лесо.

Поздрав на всички. Со братски поздрав. Нека и Марин вземе отрова за кучета.

Ахил

ЦПА, ф. 232, а. е. 19а, л. 28

[1] Началото на писмото липсва. То е написано на такава хартия и с такъв молив, както и писмото от с. Сушица. Това дава основание да се приеме, че е изпратено от село в Горноджумайско.

166

Шифровано писмо. Да се уреди въпросът за отсъствията на учителите поради организационни нужди.

19 20/II 01
Писано во Лешко за братята во Перник, горната дата.

Тая вечер со тукашния учител ще заминем во Клисура[1], където ще имаме среща со складчика ни во селото Църварица. Ще гледаме да уредим и тоя канал, та да почне пренасанието на материала оттам, та през вашия район.

Требваше да поговорим и по въпроса за отсъствията на учителят от училището, които са пораждали негодувание на селените. За което и вия сте имали разправия. Тоя въпрос и без да се обсъжда, е твърде ясен за нас, че без да гледаме тоз-оногоз, требва да слушаме винаги интересът на делото. А за да не страда съвсем и училищното дело, най-добре ще бъде, ако се може, да има всекога и помощници на онез учители, които имат ръководението на неколко села, барем ако не на цел район. Така например вия хубаво ще бъде да имате хора, които да ве заместват в училището, а вия да сте посвободни да се движите.[2] Но ако това е невъзможно за вас, барем за тукашния може и требва да стане, защото и селяните (тукашните главатари), види се, твърде много негодуват от отсъствията. А че требва да обикаляте селата, то е необходимо, защото само тогава ще се надеваме да се създаде поздрава организация.

При съгласие со тукашните селяни подканям, а подканете и вия поп Аврам[3] да премести даскаловия син тук. Разбира се, не като учител, а просто по болест да си седи у дома си, на когото тая плата, която ще получи там, да му се плати от комитета (централния). А пък оня, който ще назначите во Селище, да му се плати от селото. Ако немате готово момче, веднага се разпоредете да намерите от България или пък да подканите банския[4] комитет да изберат некое момче измежду техните, който да го назначите во Селище.

А нека и поп Аврам по-добре разбира такивато въпроси или ако ги не разбира, да разпитва, та да му бъдат по-ясни.

Ако е дошло нещо за мен, пратете ми го тук.

С братска целувка Ахил

ЦПА, ф. 232, а. е. 19а, л. 24—25

---

[1] Село в Горноджумайско, близо до сегашната граница с Югославия.

[2] Сава Михайлов бил главен учител, а Сандо Китанов — учител в Горна Джумая.

[3] Аврам Младенов — архиерейски наместник в Горна Джумая.

[4] Ръководството на революционната организация в Банско.

167

Шифровано писмо. Почти всички членове на централния комитет са арестувани. Временно всеки район да действува на своя отговорност. Връзките с ВМОК са скъсани. Нужни са пари — веднага да пратят поне 50—100 лири.

Писано во Висока, деветстотин и първа, трети месец, четвъртий ден. За братята во Перник.

Централни почти цел е окован во вериги.[1] Разстройство там големо. Временно всеки окръжен район да действува на своя отговорност, без да се отклонява [от] основния програм. Ще получите по-после окръжно, со което ще ви се даде попълно осветление за настоящето положение на работите.[2]

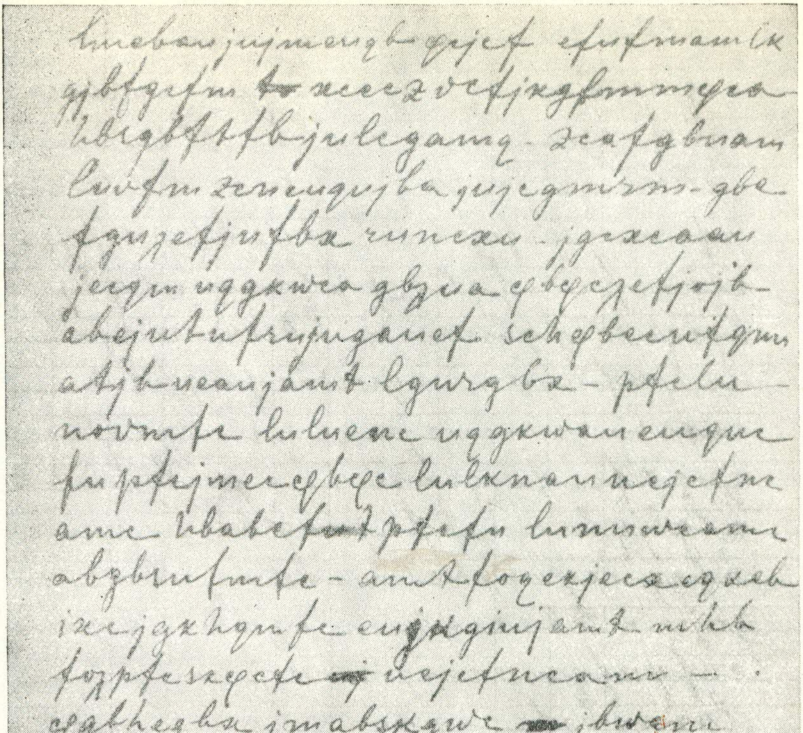

Писмо № 167

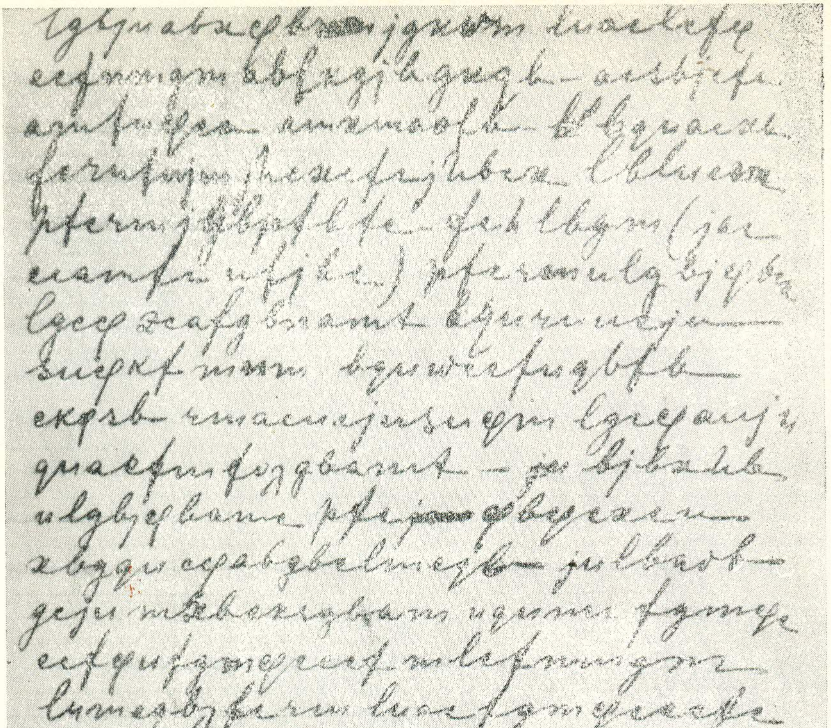

Писмо № 167

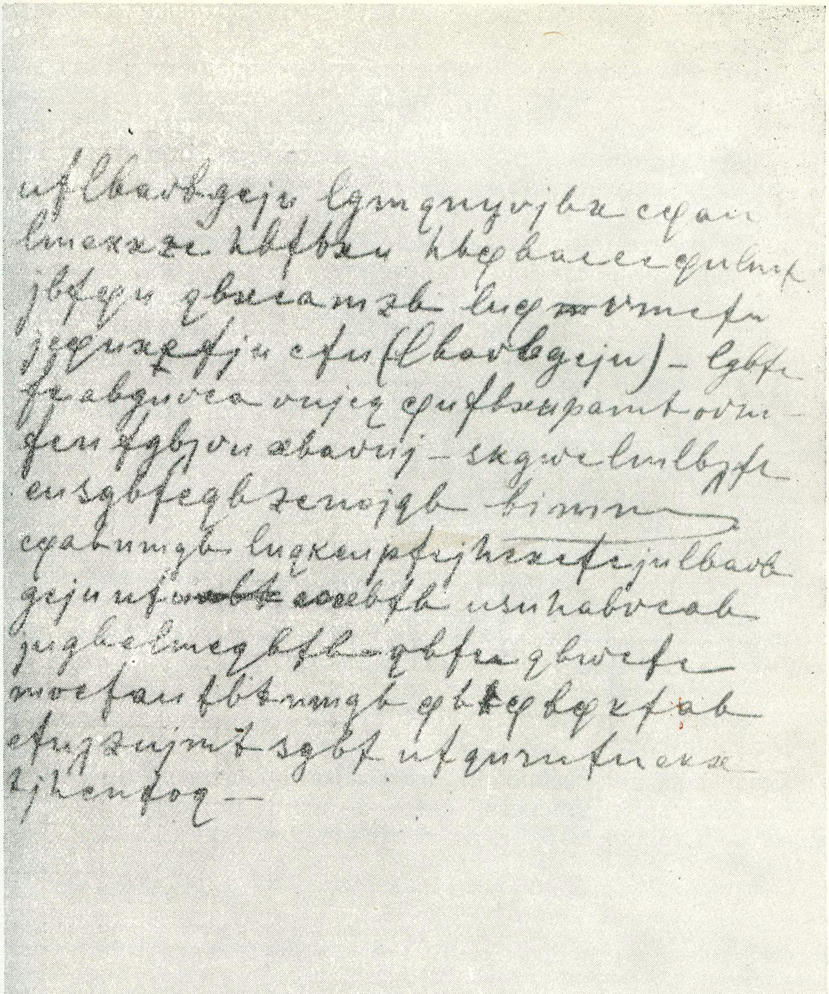

Писмо № 167

Ния тук съвсем скъсахме връзките со върховния и за туй ще бъдете осветлени.[3]

Драскам ви набърже. Важни работи ни предстоят, а за изпълнението им требват пари, и то поне от петдесет до сто лири. Вашия район като най-близък, обръщаме се към вас, и то, щом получите настоящето, веднага пратете со особен куриер или до Малешевски, който веднага да ги донесе нам, или пък куриера право нам да връчи поне петдесет лири на първа ръка. Не бавете нито ден, ни минута. Ако немате готови, земете в заем, па после ще ги вращате. Тез пари (внесените от вас) ще ги оправдаем пред централния, ако го освободат или ако жестоката съдба ги не освободи — пред новоконституирания. А вам за оправдание ще дадеме у Марко една разписка.

Во Панчарево има събрани около тридесет до тридесет и пет лири. Поискайте ги поне тридесетте, като издадите формална организационна разписка на името на селото от името на вашия комитет. И тез пари час по-скоро пратете. Скъпо е времето. Положението на делото усложнено. Побързайте да направите това.

За да можете да изтеглите парите от Панчарево, приключвам едно писъмце за тамо, за да не се допитват до Каменица, под чието ведомство е то (Панчарево).

Пратете нарочен човек до тамошния учител Трайчо Манчов. Бърже пипайте.

Со братска целувка Ахил

Една лира по къс[н]о ще вземете во Панчарево от сумата обозначена во разписката, като кажете и устно тая лира да дадат на Стоицовия брат, от когото съм я взел тук.

ЦПА, ф. 232, а. е. 19а, л. 6—7

---

[1] Г. Делчев има пред вид арестуването на почти всички членове на централния комитет и на други дейци в Солун, извършено от турските власти през втората половина на януари 1901 г.

[2] Окръжното-послание публикуваме в настоящия сборник, стр. 305—316.

[3] В същото окръжно-послание се излагат подробно създаденото положение и причините за скъсването на Г. Делчев, Г. Петров и други дейци на ТМОРО, намиращи се в София, с ВМОК, възглавяван от Б. Сарафов и негови другари офицери.

168

Шифровано писмо. Да се съобразяват с окръжното. Техният район трябва да се закрепи и да застане най-твърдо. Праща чета под войводството на Христо Чернопеев. Конгресът на ВМОК ще се състои на 4 идущия месец.

19 19/III 01

Писано во Сливово, пет дни после горната дата. За братята во **Перник.**

Верварм да сте получили окръжното. Съобразявайте се со него. Вашия район в случая требва да се закрепи и застане най-твърдо, та да може да отстои на всички болезнени за делото домогвания било от външна, било от вътрешна страна.

Пращам ви четичка под водителството на Христа[1], който бе такъв во кукушката, която даде силната за турците плесница во Баялци.[2] Той, Христо, е дост[а] опитен и вещ во работите по организацията, а също и добре разбира началата, на които е основана тя, та вервам во скоро време да уредите неуредените места и да закрепите слабите. Обърнете внимание на пограничните села.

Ами дали сте извест[е]ни за некои дела на Кощанов со върховния? Той требва да крои нещо, което, каквото и да е, не е от интерес на организацията. Стегнете ушите на тоз мискинин, който знае само пари да разходва. Обърнете внимание и на онез лица, които може би по незнание ще изпаднат во престъпление. Наверно крои се залаванието на пашовия син.[3] Бъдете осторожни и внимателни.

Конгресът[4] ще се свика на четвъртий идущи[я месец]. Верва ми се и там да си разбият главите. Научавам се, че вие сте пратили архивата си чрез Миладински, който я е предал на върховни[я]. Не мога да разбера що за неразбории са те.

Парите от Панчарево получих. Тамам навреме стигнаха. Предайте на Ангел от Градево[5] тук приключената бележка, за да вземете револвера „наганд", оставен от мен, и го предайте на Христа, водителя на четата.

Со братски поздрав Ахил

Казано е на четата да обикаля и Мелничко, и Разложко по ваше разпореждание.

ЦПА, ф. 232, а. е. 19а, л. 8—9

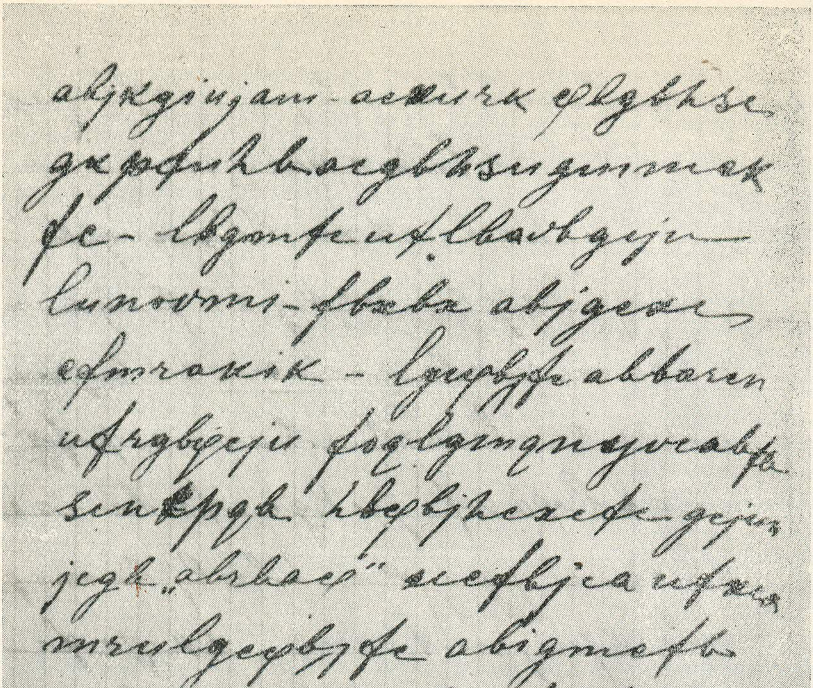

Писмо № 168 (последна страница)

[1] Христо Чернопеев, подофицер от българската армия, е роден в с. Дерманци, Луковитско. Той е виден деец на ТМОРО, войвода на чети, участник в пленяването на мис Стон, ръководител на Струмишкия революционен окръг на ТМОРО.

[2] Тук Г. Делчев споменава за сражението, станало през февруари 1901 г. при с. Баялци, Гевгелийско, между четата на Чернопеев и турците.

[3] Намеква се за плана да бъде отвлечен за откуп Сюлейман бег от Горна Джумая. Възможно е Димитър Кощанов да е имал такова намерение, но безуспешен опит за залавяне е бил извършен от Яне Сандански и Христо Чернопеев.

[4] Конгресът на ВМОК в София, който трябвало да избере ново ръководство след снемането на Б. Сарафов.

[5] Село в Горноджумайско.

169

Шифровано писмо. Интересува се на коя страна на Струма се намира четата на Христо Чернопеев. Да се отнеме на Кощанов възможността да върши каквито и да било акции. Ако е нужно, ще изпратят Яне Сандански да пази Пирина от върховистки чети. Трябва му един нуфуз.

Писмо от Ахил — Продан от Висока до Кожухов [и] Струмски во Перник, десет[и] четвърти месец първата год[ина].

Христо со четата си у вас ли е и на коя страна на Струма е? Ако не може да успева да пази и на двете страни и имате нужда и от друга, съобщете ни. Немате ли некакво известие, що е станал Попето[1] со неговата чета? Имаме сведения, че Кощанов крои да прави нещо, че е пренасял бомби и проче. Напомня ви се, че требва да обърнете сериозно внимание на него и да се погрижите да му отнемете възможността за всякакви предприятия и замисли, защото опасността за делото и вас от неговите замисли и кроежи е неминуема.

Всички сведения засега и всичко ще препращате през Бараково, а не по бистричкия канал. Да ни съобщите дали не сте изпратили некои писма от един месец насам. Пишете до Осман Бегович дали може со тамошната чета да пази Пирина от нахлуване на други арами[й]ски чети[2] и ако не се може, да ни съобщите, за да изпратим Яне Сандански со чета не за агитация, а изключително за това. Да се погрижите и извадите и ни изпратите един нуфуз[3], ако ще и от пеленаче дете, само да не бъде огъван, па и когато го изпратите, да не го сгънете, а да го увиете цилиндрически.

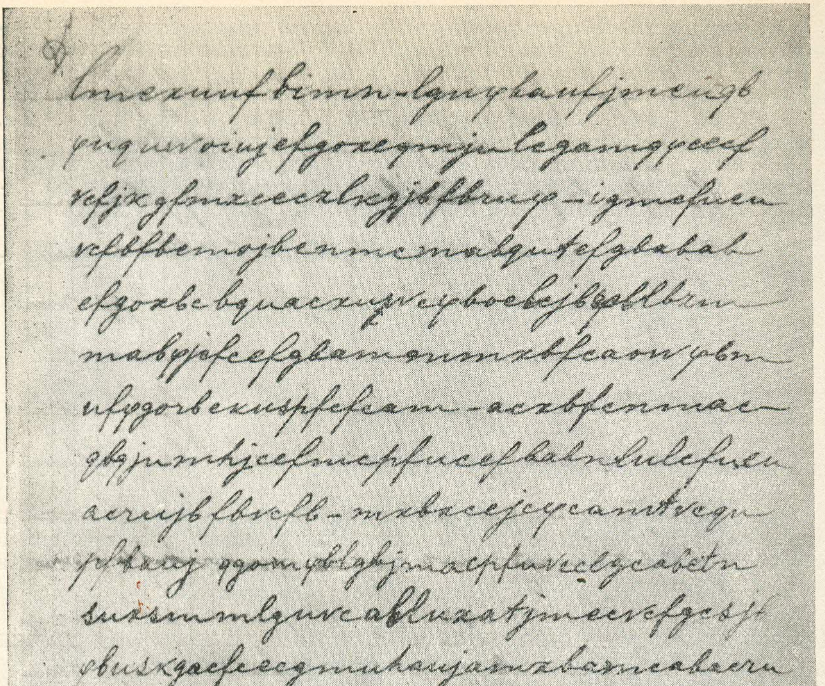

Писмо № 169 (първа страница)

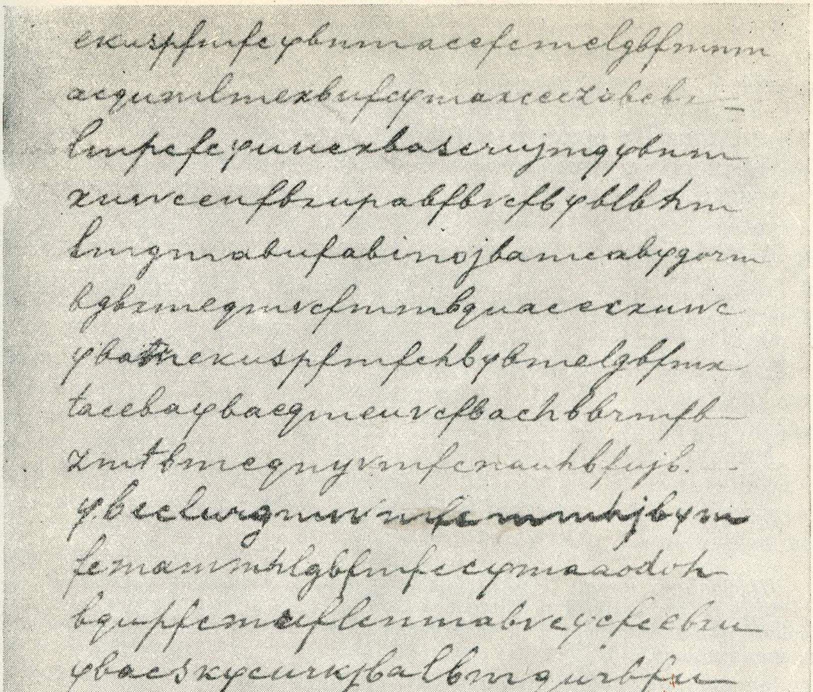

Писмо № 169 (втора страница)

[Добавка от Малешевски]

Получих писмото ти и ти пращам четиресе и четири мартини каси и шес[т] сандъка мартинови патрони, а за Копривен подире. С братски поздрав Малешевски.

[Добавка от друга ръка]

По-скоро отговорете особено за четата во вашенско и Мелничко.

ЦПА, ф. 232, а. е. 19а, л. 10–11

---

[1] Вероятно Михаил Попето от София, активен деец на ТМОРО, организатор на четите в Македония и Одринско.

[2] Върховистки чети.

[3] Свидетелство за раждане (тур.).

170

Шифровано писмо. Изказва недоволство от отношенията им с Видов, които създават „зародиш на разцепление". Не одобрява някои постъпки спрямо Видов. Офицерите не сполучили в конгреса. Сходни гледища с тези на новия състав.

19 10/IV 01

Писано пет дни след горната дата во Висока. За братята Кожухов и Струмски.

Завчера получих ваше едно писмо, изпратено до Малешевски, и друго едно, тоже до същия, от Видов. Во първото почти нищо нема, което да обърне особено вниманието ми. Онова, което съдържа, е пряма длъжност и разбирателство со Малешевски. Не е така обаче со второто. То съдържа во себе работи, които не без внимание могат се остави. А во същото време носи един дух, в който се съзерцава зародиш на разцепление между вас и Видов, со когото, предполагам, ако не и съм уверен, да е и попа[1].

Видов ни пише, че когато ви напомнил задължението да следете Кощанов, задължение, диктувано от интересът на организацията, а нему пък напомнено от Малешевски, тогава вие не само со осъдителна заинтересуваност сте го посрещнали, ами имали сте слабостта да съобщите това и на самия Кощанов, който со оскърбителни думи излел яда си над Видова. Ако това е действително така, струва ми се коментарии не требват, за да се характеризира постъпката ви. А вижте, че и самото ваше мълчание по отношение действията на Кощанова ме кара да мисля, че действително не сте заинтересовани или пък ако сте сведени, во пълно сте съгласни со онова, което той върши, за което требваше при разстройството на централния нам поне да уведомите.

Видов пише още, че когато ви казал да прегледите сметката, силно сте се разгневили. Длъжност на всинца ни е да внимаваме, щото всека наша постъпка да бъде, от една страна, справедлива, от друга — да не произвежда отрицателни резултати. Имал съм случай и лично да говора со вас, па и да ви пиша, че требва да бъдете твърде деликатни спрямо хората. Обяснявам си от какво е произхожда[л] гневът ви, но ако по-широко погледнете на работите, вервам, щехте да се съгласите на предложението му. Знайте, че той като член от управителното тело носи таз отговорност, която носите и вия, а следователно со пълно право е да бъде осветлен во тез работи. Друг беше въпроса, ако го бехте отстранили нормално, а не само фактически, както що е сега.

Пише ни още, че дреновски[ят][2] учител бил откраднал десет лири, събрани от селяните. Истина ли е и какви мерки сте взели спрямо него? Подканва ни още (Видов) да слезне един от нас во района ви, за да уреди неразбориите. Знаете, че аз най-малко съм сведен за отношенията ви со него. Вервам ще бъдете не толко[ва] строги, та да има нужда от дохождането на некого, за да урежда въпроси, които вий самички можете ги уреди. Имайте пред вид, че българския инат е во състояние целия разсъдък да удуши во човека. Па и не само това ме кара да ве подканям да бъдете сплотени и да не игнорирате нито единия, нито другия дотогаз, докато те формално се считат за ваши другари во ръководение на делото. Поставени сме во изключителни времена.

Гйорче утре ще се предаде во ръцете на полицията.[3] Интересът на работата го заставяваше да се не явява досега. „Реформи", вестникът, трета е вече неделя, откато не е печатан. Идущата неделя ще излезе. Офицерите не сполучиха во конгреса. Занапред ще видим как ще я караме со новия състав. Повече социалистически гледища веят во тоя състав, които са твърде сходни со нашите. Разбира се, ограничени во рамките на политическа[та] революция.

Отговорете ми каквото направите со Видова. Не ще се сдържа да ви кажа да го приберите со вас.

Со братска целувка Ахил

Намирате ли движението на четата во вашия район за полезно?

[Добавка от Малешевски]

Брат Кожухов, приключеното тук писмо го предай на брата Видов. През Копривен засега не може се праща[т] пратки. Щом се поправи, ще ви пиша и ще ви изпълна заръчките. С братски поздрав ваш Малешевски.

А другото писмо го препратете за Петръчко.

ЦПА, ф. 232, а. е. 19а, л. 26—27

---

[1] Вероятно свещеник Аврам Младенов.

[2] Дреново — село в Горноджумайско.

[3] Във връзка с убийството на румънския журналист Михайляку в Букурещ, което било организирано от Б. Сарафов, българското правителство арестувало членовете на ВМОК начело със Сарафов. Използувайки това убийство като желан повод, правителството започнало да преследва и дейците на ТМОРО, намиращи се в София, в това число и Г. Петров. Първоначално той се скрил от полицията („Стоях скрит, докато отвън се водеше агитацията в провинцията, докато се събере и свърши конгресът“ — казва Г. Петров в своите спомени), но след конгреса на ВМОК сам се явил в полицията, гдето бил задържан в продължение на четири месеца и половина.

Писма
и
записки
до
Туше
Делииванов

От пролетта на 1901 до началото на 1903 г. Туше Делииванов и Димитър Стефанов заместили Г. Делчев и Г. Петров във функциите им на задгранични представители на ТМОРО — в някои документи Делииванов и Стефанов се именуват делегати. И през това време обаче фактически Г. Делчев ръководел работите по доставка и препращане на оръжие, по организиране и прехвърляне чети в Македония и Одринско и пр.

Всичките 32 писма и записки имат почти еднакво съдържание — нареждания да се отпуснат суми на разни лица за издръжка и помощ, за покупка на оръжие и други материали и пр.

171

Туше,

Дай на Филипов[1] 200 лева сребр[р]о и 30 *л.* По-скоро ти излези, за да намериш синът на Манчо.

11/IV 02

Гоце

ЦПА, ф. 232, а. е. 36, л. 1

---

[1] Вероятно Стоян Филипов от с. Старчища (Неврокопско), четник и по-късно войвода в Серския революционен окръг, след войните активен деец на ВМРО начело с Тодор Александров и след него — с Иван Михайлов.

172

Туше,

Дай на приносящи[я] Добри Даскалов[1] около 20 лева, за да си вади пашапорт за дома. И при тръгването му ще се дадат за път, затова после ще му вземеш разписка.

София
20/V

Гоце

ЦПА, ф. 232, а. е. 36, л. 2

---

[1] Добри Даскалов — активен деец на ТМОРО, войвода на чета в Тиквешки район.

173

Туше,

Дай на приносящия три лева, че му требвали за портрет.

София
4/VI 02 Гоце

Земи му и разписка за 5 лев[а], понеже и завчера му даде 2 лева за опинци.

Същ

ЦПА, ф. 232, а. е. 36, л. 3

174

Туше,

Дай на приносящия 3 $^1/_2$ лева за опинци и за портрет.

6/VI 02 Гоце

ЦПА, ф. 232, а. е. 36, л. 4

175

Туше,

Дай на Гйоре за Ангелица 15 лева.

София, 7/VI 02 Гоце

ЦПА, ф. 232, а. е. 36, л. 5

176

Туше,

Дай на приносящий настоящето 15 лев[а] ср., за да си иде у дома (Стара Загора), като обещава да ги върне, щом стигне там.

София
13/VI 02
Гоце

ЦПА, ф. 232, а. е. 36, л. 6

177

Туше,

Приносящий настоящето е кираджията, за който ти говорих. Дай му срещу разписката, която ще ти поднесе, 110 лев[а] ср.

София
15/VI 2
Гоце

ЦПА, ф. 232, а. е. 36, л. 7

178

Туше, дай на приносящите настоящето 30 лев[а], за да си изкарат пашапорти.

София
15/VI 02
Гоце

ЦПА, ф. 232, а. е. 36, л. 8

179

Туше,

Дай на Тимо 10 лева, за да ги носи на Марина.

София
19 17/VI 02
Гоце

ЦПА, ф. 232, а. е. 36, л. 9

180

Туше,

Идете с Карчо[1] да накупите материя за патронташи и калъфи. Според него щели да излезат много евтини. Направи покупката още тая вечер.

София
17/VI 02
Гоце

ЦПА, ф. 232, а. е. 36, л. 10

---

[1] Гоце Карчо от Кукуш, четник на Г. Делчев, загинал заедно с Д. Груев през декември 1906 г.

181

Туше,

Нишо се захванал на търговия, иска 30 лев[а] в заем. Немам против, ако и ти си съгласен, дай му, но с внушение да ги върне.

София
19 21/VI 02
Гоце

ЦПА, ф. 232, а. е. 36, л. 11

182

Туше,

Дай на приносящий Гоно Дончов около 5 лев[а], за да иде да си търси работа.

София
19 24/VI 02 Гоце

ЦПА, ф. 232, а. е. 36, л. 12

183

Туше,

Дай на приносящий настоящето 10 лева, за да изплата на един кираджия, отишел от Кюстендил в Дубница и оттам тук. Тук има кираджии, та хубаво ще бъде да изпратим вещите в Кюстендил, затова погрижи се да ги събериш на едно место и оттам да ги нагласат в сандъци. Добре ще бъде да вземеш и около 30 чифта цървули.

София, 25/VI 02 Гоце

ЦПА, ф. 232, а. е. 36, л. 13

184

Туше,

Дай на Марко[1] 50 лева, за да иде в Кюстендил на церение.

28/VI 02 Гоце,

ЦПА, ф. 232, а. е. 36, л. 14

---

[1] Вероятно Г. Петров, чийто псевдоним е Марко.

185

Туше,

Дай на Ив. Дорев 20 лев[а] в заем.

София
29/VI 02

Гоце

ЦПА, ф. 232, а. е. 36, л. 15

186

Туше,

Дай на Карчо пари, за да вземе още 30—40 чифта опинци.

София
19 1/VII 02

Гоце

ЦПА, ф. 232, а. е. 36, л. 16

187

Туше,

Дай на приносящий настоящето 15 лев[а], като ги отбележиш на моя сметка, че аз му взех разписка и за тия, и за онез, които бех му дал по-преди.

София
19 2/VII 02

Гоце

ЦПА, ф. 232, а. е. 36, л. 17

188

Туше,

Дай на Запрев 10 лева, за да идат на баня неколко дена.

София
19 7/VII 02

Гоце

ЦПА, ф. 232, а. е. 36, л. 18

189

Туше,

Приносящий настоящето е бил даскал в едно от кочанските села (с. Тръкане). Забегнал поради подозрителното му положение и по настояванието на тамкашните районни ръководители. Последните пишат да му се помогне парично, затова и го пращам при теб да му дадиш една за всекога помощ от 25—30 лева.

София
19 16/VII 02

Гоце

Р. Р. От Пловдив получих писмо, с което ми се съобщава, че се продавала една къса манлихера за 4 наполеона, а пише ми се още, че имало да се продават патрони. Прати 5 наполеона на адрес: Димитър Общински, аптека „Галиний“, за да купи и пушката, и патрони, колкото намерат. Прати ги още днес. Приключвам телеграмата тук от Кърбларов — и той иска 40 лева. Прати му ги чрез председателя на тамкаш[ното] македон[ско] дружество.

Същи

ЦПА, ф. 232, а. е. 36, л. 19

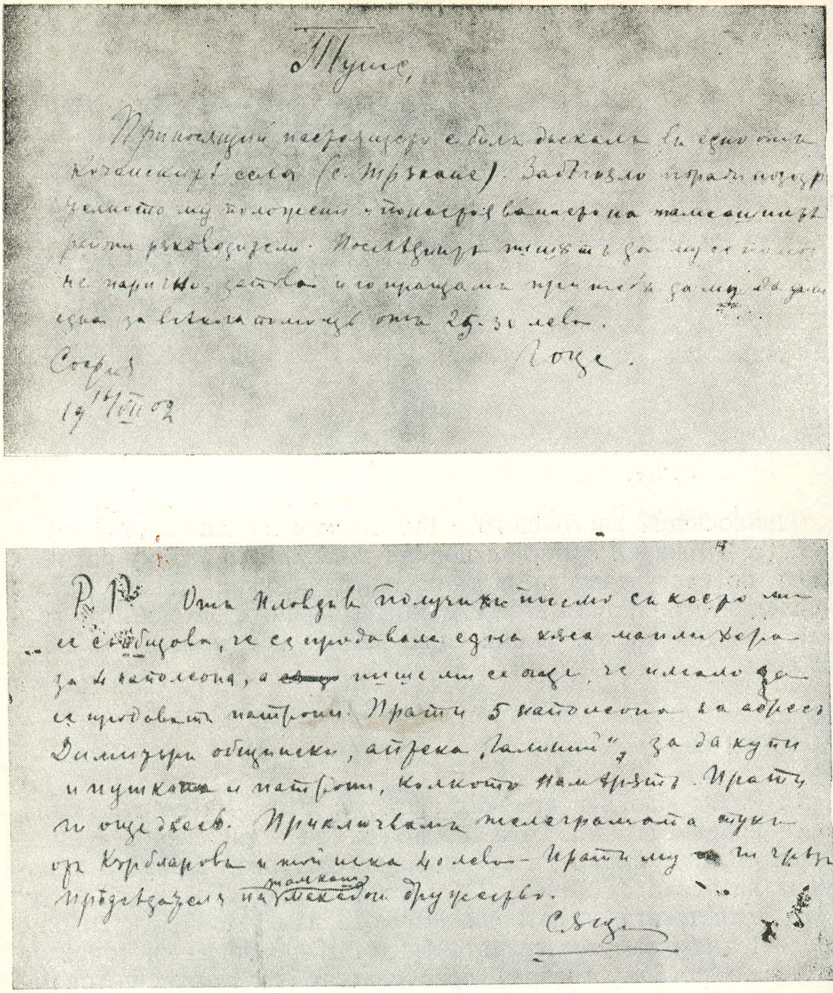

Тушe,

Приносящий настоящето е билъ даскалъ въ едно отъ кочанскитѣ села (с. Търкание). Задвижено предъ подозрѣнието му положение и по настояване на тамошнитѣ районни ръководители. Последнитѣ искатъ да му се помогне парично, затова и го пращаме при тебе да му дадешъ една за веднъжъ помощь отъ 25-30 лева.

София
19 14/VIII 02

Гоце.

P. S. Отъ Пловдивъ получихъ писмо съ което ми се съобщава, че се продавала една кѫса манлихера за 4 наполеона, а ~~[illegible]~~ пише ми се още, че имало да се продаватъ патрони. Прати 5 наполеона на адресъ Димитри Общински, аптека „Балкан", за да купи и пушката и патрони, колкото намѣрятъ. Прати ги още днесь. Прикачвамъ телеграмата отъ Кърбларовъ и той иска 40 лева. Прати му ~~[illegible]~~ ги чрезъ председателя на тамкашн. Македон. дружество.

С. Д.

Писмо № 189

190

Туше,

Дай на приносящий настоящето 6 лева за две момчета, които ще заминат в Кюстендил.

София
19 24/VII 02 Гоце

ЦПА, ф. 232, а. е. 36, л. 2

191

Туше,

Дай на Василя 10 лева и ги впиши, както ще ти каже.

София
10/VIII 02 Гоце

ЦПА, ф. 232, а. е. 36, л, 22

192

Туше,

Дай на Попов 50 лев[а] злато, за да ги прати на затворниците в Гърцко.

Впиши ги за тов[а].

София
19 11/VIII 02 Гоце

ЦПА, ф. 232, а. е. 36, л. 21

193

Туше,

Дай на приносящий настоящето около 630 лев[а], за да иде, където требва, да вземе около 9 манлихерови.

София
19 24/VIII 02

Гоце

ЦПА, ф. 232, а. е. 36, л. 23

194

Туше,

Дай на приносящий настоящето 5 лев[а] за електризация на ръката и за бани.

София
31/VIII 02

Гоце

ЦПА, ф. 232, а. е. 36, л. 24

195

Туше,

Дай на приносящи[я] 30 лев[а] за момчет[ата].

София
7/IX 02

Гоце

ЦПА, ф. 232, а. е. 36, л. 25

196

Туше,

Дай на приносящ[ия] 30 лев[а] за момчет[ата].

11/IX 02

Гоце

ЦПА, ф. 232, а. е. 36, л. 26

197

Туше,

Дай на приносящи[я] 60 лев[а] в заем. Не е прилепски кираджия, а крушовски. Земи му и разписка. Той ще ги изплаща на срокове.[1]

19 12/IX 02

Гоце

ЦПА, ф. 232, а. е. 36, л. 27

---

[1] Записката е написана върху обратната страна на писмо от Г. Петров, в което той ходатайствува да бъдат отпуснати 60 лева на Янаки, който „бил много на тясно“.

198

Туше,

Дай на Стефана 100 лев[а] в заем.

19 19/IX 02

Гоце

ЦПА, ф. 232, а. е. 36, л. 28

199

Туше,

Дай сто лева още на приносящи[я] за сметка на Стефан Урумов.

21/IX 02 Гоце

ЦПА, ф. 232, а. е. 36, л. 29

200

Туше,

Дай на Запрев 10 лев[а], впиши ги на мое име.

София
19 25/IX 02 Гоце

ЦПА, ф. 232, а. е. 36, л. 3

201

Туше,

Дай на приносящ[ия] 15 лев[а] временна помощ. Той е от битолската чета.

София
19 2/X 02 Гоце

ЦПА, ф. 232, а. е. 36, л. 31

202

Туше,

Дай само 5 лева.[1]

Гоце

ЦПА, ф. 232, а. е. 36, л. 32

---

[1] Записката е написана върху обратната страна на писмо без подпис, с което се искат 15 лева.

Писма
и
записки
до
разни лица

203

Писмо до Ефрем Каранов — Кюстендил. Изказва мнението си за важната положителна роля, която може да играе Кюстендилското дружество при подпомагане освободителното движение в Македония. Осъжда действията на Ал. Чакъров, който в офицерска униформа се явил във Виница с намерение да обяви въстание. Не може да се освободи Македония с въстание от 40 души; нужно е народът да се осъзнае, въоръжи и тогава масово да се вдигне на въстание.

Господин Каранов,

Нема по-света, но и по-деликатна длъжност от тая, с която сте се нагърбили. Думата ми е за председателската длъжност в Кюстендилското дружество. Тя е света, защото сте поставени да ръководите едно дружество, целта на което е света: да избави милиони хора от ноктите на тиранията; да оправи съдбата на толкова злосчастни души. Деликатна е пък затова, защото една малка грешка, една необмислена ничтожна постъпка влече подире си затваряние по влажните зандани, бесилки, проливане напразно свежа и млада кръв и пр. Малцина са тези, които се натоварят с тази толкова трудна длъжност, па и не всеки може да се нагърби, защото тука се касае за избавлението или още по-озлочестяване на цел един народ. Тая длъжност, колкото по-голема признателност донася на тоя, който я изпълнява добросъвестно, обмислено и разумно, толкова и пък повече проклятия народни спечелва този, който гледа леко на всеко едно предприятие, отнасяще се за целта. Кюстендилският комитет благодарение на географическото местоположение би могъл да направи за постигане целта много повече, отколкото всичките ведно събрани комитети в вътрешността на България. Кюстендилският комитет представлява един кораб, подир който вървят други и предназначението на който е да търси, като по-близо до брегът, спасителен път, за да могат достигна всичките кораби до брегът. Но колкото е по-близо до брегът, толкова е по-опасно, защото като непознат пътят, опасно е да не се удари о некоя скала, та да се строши на хиляди парчета. Тука вече ще зависи от опитността и разумното управление на капитана. Далеч съм от [мисълта] да се произнеса дали Вие сте достоен да управлявате казания кораб, защото аз нито Ви познавам лично, нито пък зная делата Ви. Нека пък и не Ви се види чудно как така, без да се познаваме, си позволявам да Ви пиша. Ни най-малко да не Ви е чудно, защото по-доле ще разберете сами кое ме накара да пиша.

Преди неколко недели г-н Чакъров бил се явил с офицерска форма (чин поручик) в Виница с намерение да провъзгласи вътрешно въстание. Благородно намерение! Нема по-спасителен цер от тоя, с който се е заел Чакъров. Освобождението на Македония лежи в вътрешното въстание. Който мисли другояче да се освободи Македония, той и себе си лъже, и другите. Но кои са те, които ще се вдигнат сега на въстание? Г-н Чакъров ли? Ако въстанието може да се повдигне с 1—40 души, то Македония отдавна щеше да бъде свободна държавица. Но понеже това е невъзможно, а требва народ, то какво требва да се прави? Требва тоя народ да се събуди от петвековния дълбок сън, който [е] направил македонеца доста дебел в съзнанието за човешки правдини. И то ако не целия народ, поне една част от него, та тогава, вместо да търси г-н Чакъров 40 души, ще търсят него 400, за да застанат под неговото знаме. Не стане ли това и се провъзгласи въстание, жално ще бъде за народа, тежко и горко за виновника. Жално е, защото напразно ще се изгубят най-млади сили (едни по зандани, други по бесилки), ще се остават невинни македонки на произвола на скотските и жестоки страсти на диваците и най-после ще се остават под ятагана на азиатеца 5-годишни деца и 70-годишни старци и за всичко това виновника ще бъде отговорен и пред съвестта си, и пред народа, и пред историята. Мисли ли това кюстендилският комитет в съгласие с Чакъров? Аз се обръщам и към Вас, защото и според показанията на Чакъров той бил изпратен от вашия комитет (а пък на други е казал, че е изпратен от главния[1]). Той (Чакъров) влиза да провъзгласи въстание, и то с кого и с що?! С 30 пушки, 7 бомби и 3 кутии динамит! Мислил ли е господство му, в случай че би намерил 40 души и си изпълнеше задачата, какъв щеше да бъде резултата? Предвиждаха ли тези, които го изпратиха, че щеха да бъдат оцапани, ако не и потопени, от кръвта на своите поробени братя? Що за мисъл остроумна? Що за идея освободителна? Един човек с 40 души да провъзгласи въстание!... Що за план такъв? Да не би [да] се [е] родил некой български Одисей? Или да се лъжим един другиго, да лъжим простия народ, докато съвсем се отчаят и изгубим доверието на народът. Вервал ли е милостта му на думите си, които ги е казвал писмено и устно на Г. Иванов: „Ще вдигна вътрешно въстание, па щом се развее знамето и тогава Русия, о славна Русия, на минутата ще нахлуе в Македония и ето ти ние сме освободени“ (??!!). Така ли мисли той, така ли мислите и Вие, па най-после така ли требва да се възпитават въстаниците? Ако давате такива голи надежди на въстаниците, знайте, че и най-първия герой в известни минути ще доде до най-големо отчаяние. Не, така в нищо не спомагат лъжите, особено тая. Старайте се да се изкорени тая слабост (очакваната помощ от руския тиран) и от най-заблудения страхливец, па вместо нея нека се възроди непобедимата сила на самонадеяността и решителността и тогава, вервайте, всеки един ще се бори докрай с най-големо ожесточение. Работете, работете, г-да, но малко повече да е в съгласие с разума. Стига толко[ва] за това, а да Ви пиша туй, що ме е накарало най-много.

Господин Чакъров при завръщането си в Кюстендил похвалил се некому (ако се не лъжа на тайната поща), че ще си отмъсти на Георги Иванов, задето не тръгнал с неговия ум — да повдигнат въстание. Но знае ли той, че хората, колкото и прости да са (при всичко Георги е един от доста съвестните момчета), не се повличат така лесно — неприготвени. И да Ви кажа ли, благодарение на това избегнаха се празните кръвопролития, които не се предвиждаха от ограничената прозорливост на Чакъров и на тези, които са го пратили. И не е виновен Георги, задето не можа Чакъров да повдигне въстание. Вие, доколкото зная, познавате много добре Георги, узнали сте честността и патриотизма му. Как може той да се съгласи на въстание, когато не вижда никаква сполука в него и нищо друго в Чакъров освен лъжи (ако сакате, може да се изпратят писмата и Вие ще видите докъде е отивал Чакъров). Не е чудно тоя последния ще иска да очернее пред вас Г. (както и направи пред некои щипяни и виничани, като го обвини, че той (Георги) е иззел от кюстендилския комитет 30 наполеона), та не е чудно, както и сам Георги предполага, да го нарече в Кюстендил подлец, лъжец, интригантин, ако не и издадник; но вместо да го слушате, защото Георги си е същия, надъхан с патриотизъм и предаден силно на отечествения дълг, разпитайте го какво му е било поведението като бунтовник и какво е правил из селата, където са го крили. Ако той искаше да принесе по-голема полза на отечеството си, за свободата на което сърцето му толкова силно пламти, той щеше да слуша мене, като остане тая зима, така както бе се вмъкнал, да се залови за една усилена агитация и ето ти напролет не 40 души, а 4000. Но той, вместо да направи това, отива да насилва селените по-върло и от най-върлите спахии и вместо да живее скришно и скромно, отива да търси хигиенична стая и разкошни ястиета. Така ли требва да постъпва един бунтовник, за да спечели симпатиите на хората и да развие в тех мисълта, че той е техния избавител? Не само това, ами той е гледал как и как да се покаже пред стар и млад, мъжко и женско, че има офицерска форма и че е произведен в чин поручик, та който додеше от Виница, носеше известие за тамошното му пребиваване. Благодарение, дето не се намери некоя подла душа, та иначе щеха да се изпълнят скопските зандани от селени в главе героя. Оплаквания много дохаждат тук, но понеже Георги ми беше известил, че Ви писал, затова и не Ви писах.

Да оставим вече това — минало, не се връща, а само требва да служи за урок. Едно само щех да забравя, което е най-важното и най-осъдително, дето Чакъров не остави внесения материал тука, а го изнесе.

Не мога надълго да Ви пиша, защото доста се уморих, а само ще ви запозная повърхностно с работите в Македония, за които вервам да сте осведомени ако не от Чакъров, баре[м] от главния комитет.

В Македония се развива систематична агитация за едно общо вътрешно въстание, която е взела големи размери, нема кътче в Македония, което да не е обхванато. Населението се приготовлява в едно близко време за въстание, затова длъжност е на всеки един родолюбец да помогне колкото се може повече, а още повече на комитетите с такава цел, особено пък на Кюстендилско, който би могъл в всичко да помага. Недейте мисли, че щом Чакъров не може да повдигне въстание в Кочанско, нема хора. Пречка за изпълнение на неговата задача се яви нашия комитет, който убеди Георги да не се съгласи с Чакъров, защото в противен случай много щеше да се побърка на общото въстание. Хора има много, но за жалост страдаме от [липсата на] най-необходимото за едно въстание: без оръжие сме и Вие, ако желаете да ни помогнете, помогнете ни в това, пратете колкото се може повече оръжие. Аз съм писал и на главния комитет, отговор от който не съм получил. Всеки вика: пушка, пушка и пак пушка. Пригответе ни оръжие, поне 500 пушки, докарайте ги до български Ветрен, до къщата на Петре П. Димитров, и ние сами ще си ги внесем. Надеждата да ни снабдите с оръжие е силна, чакаме отговор веднага щом получите настоящето.

Друг един товар лежи на кюстендилския комитет, който се състои в препращането на 60—70 броя от вестниците в Щип, откъдето ще се разпращат в другите места на Македония. И те (вестниците) ще ги донасяте до българския Ветрен, до същата къща, откъдето ще ги зима нашата тайна поща — въобще каквото има за изпращане, пращайте чрез горната къща. Писмата да бъдат адресирани направо до Щип.

Имайте доверие в Георги Иванов.

В скоро време ще пристигнат до вас един[2] или повече вързани книжки с революционно съдържание, изпратени от Ал. Конев, студент в София, на когото молим да препратите приключеното писмо. Книжките са за щипския комитет, затова, щом като ги получите, разпоредете се да ги препратите.

Вервам да съзнавате вредата от разгласяванието за вътрешното приготовление, на основание на което и се надевам, [че] не ще излезе нито и дума от Вашата уста.

Ако нещо се съмнявате в моето име, отнесете се за сведения до главния комитет в София. Не е чудно след неколко недели да се вмъкна скришно в Кюстендил.

Щип, 1895 г. октомврий 17 Г. Делчев

Сборник „Илинден" 1903—1926. В памет на голямото македонско въстание, книга пета, София, 1926, стр. 15—20.

---

[1] ВМК в София.

[2] Така е в оригинала. Може би е трябвало да следва думата вързоп.

204

Писмо[1] до *Иларион*, управител на Неврокопската епархия, относно причините за късното отваряне на училището.

Банско II-ро кл. Правос. уч.
№ 1
1896 год. 5и с/врий
Банско

До Н. Високо Преосвещ.
Господина Г-на Иларион,
Упр. Св. Невр. Епархия
В Неврокоп

С съща дата прати се писмо до Н. В. Пр., с което се излагат причините за късното отварание на училището ни, като в същето време съобщава се за изпълнение на учителский персонал.

Гл. уч. Г. Делчев

Лични книжа на А. Балев — Банско

[1] Следващите три писма са писани от Г. Делчев през краткото време (октомври—ноември 1896 г.), когато той бил главен учител в българското второкласно училище в Банско. Първите две писма са чернова-резюме, а третото — чернова на изпратеното до екзарха писмо. Г. Делчев пише, че по здравословни причини не може да изпълнява длъжността си. В действителност той напуснал Банско поради недоразумения с банските общинари-чорбаджии, които били недоволни и вероятно изплашени от революционната дейност на главния учител. Напускайки Банско, Г. Делчев (заедно с Г. Петров) се установил в София като задграничен представител на Тайната македоно-одринска революционна организация.

205

Писмо до *Лазар Сирилещов*. Да се избере един от учителите да управлява училището.

Банск[о] II-ро Кл. училище
№ 2
5^{и}[?] о/врий 96 г.

До Господин Г-н Лазар
Г. Сирилещов, Председател
на Църковн. Училищн. община
Тук

Писмо до Председателя, с което се подканва да свика същия ден събрание от общината, в което да се избере един от учителите да управлява училището поради моето подаване на оставката пред Св. Екзархия.

Гл. уч. Г. Делчев

Лични книжа на А. Балев — Банско

206

Писмо до *екзарх Йосиф.* Подава си оставката като главен учител по здравословни причини.

Б. Прав. II уч.
№ 4
1ᵛ н/врий 96 г.
Банско

Чрез Негово В. Преосвещенство
Господин Г-н Иларион, управл.
Св. Неврок. Епархия
в Неврокоп

До Негово Блаженство Господин
Г-н Йосиф I, Българ. екзар.
в Ц/град

Ваше Блаженство,

Понеже здравословни причини не позволяват да изпълнявам занапред възложената ми от Ваше Блаженство длъжност, чест имам да Ви явя, че с съгласието на тукаш. черк. училищн. община поставихме учителят Г. Голев временно да управлява училището ни. При това, за да не страда учебното дело тук, моля Ваше Блаженство да приемете оставката ми и в най-скоро време да назначите друг да ме замести.

Гл. учит. Г. Делчев

Предавам архивата на г. Геор. Голев

Г. Делчев

[Кръгъл печат с надпис: Бълг. православно училище Банско (Разложко)]

Лични книжа на А. Балев—Банско

207

Писмо от 2. VI. 1897 г. до *Йосиф Ковачев,* председателствуващ конгреса на ВМК, с което се отказва да стане член на комитета.

В отговор на писмото Ви от днешно число, с което ми се съобщава, че съм избран за член на бъдещия Върховен комитет, имам чест да Ви явя, че положението ми в делото не ми позволява да приема избора.

Крум Христов, Гоце Делчев, стр. 172

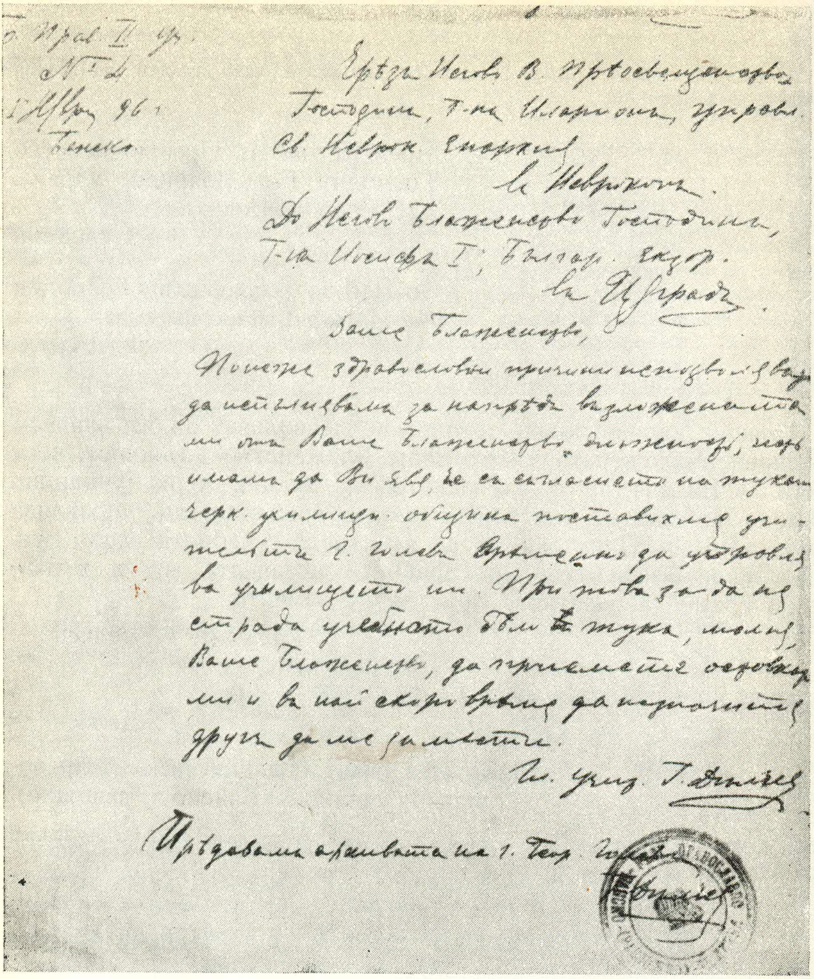

Б. Прав. II ч.
№ 2
5 Авгу 96 г.
Бинско

Чрезъ Негово В. Преосвещенство
Господина, Г-на Илариона, управл.
Св. Неврок. епархия
въ Неврокопъ.

До Негово Блаженство Господина,
Г-на Иосифа I, Българ. екзар.
въ Цариградъ.

Ваше Блаженство,

Понеже здравословни причини не позволяватъ да испълнявамъ за напредъ възложената ми отъ Ваше Блаженство длъжность, честь имамъ да Ви явя, че съ съгласието на тукашната черк. училищ. община поставихме учителя г. [illegible] да управлява училището ни. При това за да не страда учебното дѣло въ тукъ, моля Ваше Блаженство, да приемете оставката ми и въ най скоро време да назначите другъ да ме замѣсти.

Гл. учит. Г. Димчевъ

Предавамъ архивата на г. Петр. [illegible]

Писмо № 206

208

Писмо до *Христо Настев.*[1] Изпраща книга, която да се предаде на Георги Иванчов от Виница. Да се изчерпят всички легални средства, за да бъде отклонен от всякакви нечестиви мисли.

Книгата,[2] която пращам на Георги, поради голямата литературна и историческа стойност е преведена на всички езици. Заслужава да се прочете от всички, а особено от Георги, за да може сам да анализира характерите и образите, като направи заключението си. Невероятно ми изглежда, че е възможно той да изпадне толкова низко и че е способен за такава подла рол, когато и сега чета писмото му, в което ми пише, че е готов на всичко, за да се продължи с още по-голямо усърдие делото в Виница. Затова го удостоявам с ласкав отговор, без да споменавам и дума, че знам или подозирам каквото и да било лошо помишление в него за измена. Нека изчерпим всички възможни легални средства, за да го отклоним вежливо от всекакви нечистиви отрицателни помишления, като се ангажират и характерните му честолюбиви слабости, каквито не му липсват. Дайте му веднага лично моето писмо ведно с романа на моя отговорност.

Ахил от Висока

Ил. Илинден, 1940, кн. 6 (116), стр. 8

---

[1] Това и следващото писмо са дадени от Христо Настев в неговите спомени, публикувани в „Илюстрация Илинден". От спомените на Настев може да се заключи, че и двете писма са писани през февруари—март 1898 г. Както се вижда от съдържанието, те са във връзка с предателството на Георги Иванчов от с. Виница. Не е известно дали оригиналите са запазени и ако са — где се намират.

[2] „Шпионинът" — роман от Фенимор Купер с тема от освободителната война в Северна Америка. За същата книга се споменава и в писмо на Г. Делчев до Никола Зографов.

209

Добавка към писмо до Хр. Настев. Да дойдат заедно с Георги в Кюстендил.

Като прочетох писмото от Г. Йов. и го сравнихме с онова, което ни съобщаваш, и това от Щип, решихме да додете наедно с Георги по важни организационни работи в Кюстендил, където ще бъда и аз. В приложеното писмо до Георги именно това му пиша. Дайте му го и как ще се отнесе, съобщете ни веднага. Ако се съгласи и те покани, настоявай да тръгнете час по-скоро. За пристигането ви в Кюстендил ще ми телеграфирате в София.

Ил. Илинден, 1940, кн. 6 (116), стр. 9

210

Записка[1] до *Сандре.* Да даде на Чемков още 50 лева.

Сандре,

Дай на Чемков още 50-те лева, а ведно с тех прати ми и расписка от 100 л., за да я подпиша.

София, 98 г.
14/VIII

Г. Делчев

ЦПА, ф. 232, а. е. 24, л. 1

---

[1] Писана върху едната страна на картонче за визитна картичка, без презимето и адреса на Сандре. На гърба по средата написано:
50 лева
18/VIII 98 г.

211

Писмо[1] до *Сандре.* Да даде на Чемков 50 лв. Ако може, да открие кредит в гостилницата, за да се хранят някои от момчетата. Да се настанят някои от тях на работа по линията Радомир—Кюстендил.

Сандре,

Види се не мога да улуча времето, кога си свободен. Неколко пъти те търса у домът ти — или те нема никак, или пък спиш. Дай засега на Чемков 50 лев[а], а расписка за тех ще ти дада, когато се срещнем. Ами не можеш ли да отвориш кредит в най-евтината гостилница „18^{и} май" да се хранат некои от момчетата, и то сега за наша сметка?

Беше ми казал, че имаш познати в компанията на линията „Радомир—Кюстендил“. Много би услужил, ако наместиш некои от момчетата, ако, разбира се, има работа за тия, които ти покаже Чемков.

София, 98 г.
18/VIII

Г. Делчев

ЦПА, ф. 232, а. е. 24, л. 2

---

[1] Писано върху двете страни на картонче за визитна картичка, без презиме и адрес на Сандре. На гърба напреко на текста с мастило е написано 50 л.

212

Шифровано писмо до ръководството на организацията в Панчарево, Малешевско. Дава обяснение за неизпълнението на поръчки и съветва по-енергично да се работи. Револверите не са изпратени по недоразумение. Да се дадат наставления на куриерите и да се пазят от властите. Тия дни почва издаването на вестника.

Висока, деветдесет [и] осма година

Друже Младене,[1]

Пиша ти со старата азбука, зашото со новата нема време, много бавно пиша.

Учудваш се каква е била тая анархия от наша страна. Не знаем во що я съзираш. Недей мисли, че сме всесилни и всемогущи по вси страни. Поръчките ти не били изпълнени добре. Нима требвало да съзреш во туй анархия? Пък не требвало да си зададеш въпроса, защо не са изпълнени? Или ния не знаем колко благотворно се отзовава своевременното изпълнение на поръчките?

Вместо да се занимаваш со празни сърдни, усили, както и секи требва да усили енергията си, обтегни заспалите струни на робите [?], да се раздвижат техните чувства към пожертвуване, па тогаз и поръчки ще се изпълняват, и работата ще напредне. Колко сме безсилни, неточни без пари!

Писал си неколко пъти за револвери. Вината за неизпращанието им досега не се пада нито на Рибарски, нито на Малешевски, нито пък на некого от тукашните братя. Всичко се дължи на една неразбория, която не зная дали ще я уреда.

Тя (неразборията) състои се во следующето: бех оставил Личо да вземе сандъчета со патроните и револверите вън от сандъчета[та] от братя Иванови; види се, Личо е мислил, че и револверите са вътре во сандъчетата, не ги е взел. Но пък според братя Иванови взел ги е. Та не [е] познато кое [е] верно. Ще узнаем, когато доде Личо тук. Това за револверите.

За мартина ще ти кажа да имате търпение, защото е пратен, и то не в вашенско, а по друго направление, но откъдето може да се върне, само че след неколко недели и ти през това време извести ми на кого во Лешко да се предаде или пък на некого во Лисията. Патроните и те ще ти се пратат.

Дай на куриерите наставление да се занимават само со куриерската си длъжност и като такива пък [?] да се пазат от правителството, което се завзело усилено да не преследва и вследствие на което и изпълнението навреме поръчките е невъзможно. За куриери недей избира контрабандисти.

В. „Политическа свобода“ не е наш орган, а на тез фалшиви и безчестни патриоти, които прахосаха кюстендилската сума — главиновци и C$^{\underline{ie}}$.

Ния веч почваме издаванието на вестника и тез дни излиза от печат. Знайте само, че е предназначен само за вътре. Затуй строго да се запрети на читателите да разгласяват, когато идват тук. Ако можеш, тури такса за четението му от всеки читател по един или два металика за лист, вън [от] членските вносове, за да можем го издържи.

Со целувка Ахил

ЦПА, ф. 232, а. е. 19а, л. 31—32

[1] Вероятно псевдоним на Трайчо Манчов, учител в Панчарево.

213

Шифровано писмо до *Трайчо Манчов*, ръководител на организацията в Панчарево, Малешевско.

Писано во Висока, деветстотин и първата година, четвърти март. За братята во Панчарево.

Трайче,[1]

Щом получиш настоящето, веднага се разпореди да връчите на приносителя на настоящето тридесет без една лири от събраната сума, срещу която ще получите от пернишки[я] комитет разписка от тридесет лири. Едната лира ще спрете за Стоицовия брат, като знайте, че от Стоица аз взех тая лира. Още когато бех во Лешко, заръчах да се прехвърлят неколко десетини пушки со патрони. Щом стигнат и се внесат во селото ви, обсъдете целото управително тело на кои да се раздадат.

Со братска целувка към всички Ахил

Побързайте со внасанието на парите.

ЦПА, ф. 232, а. е. 19а, л. 29

---

[1] Трайчо Манчов, ръководител на местния комитет на ТМОРО в Панчарево.

214

Писмо до *Перо*[1] — Кюстендил. Съобщава, че Мише Развигоров е определен да ръководи Кюстендилския пункт, и обяснява задачите, които са му възложени. Дадени са наставления за поведението спрямо враговете. Да се приберат всички бомби и калъпи от Сабляр.

Драгий Перо,

Приносящий на настоящето Мише Развигоров е определен да замести теб, да ръководи Кюстендилския пункт,[2] понеже наближава онова време, когато ти ще бъдеш повикан да служиш на царя и да станеш едно живо автоматче на Марсовите чада. Но дотогава ти ще работиш, както досега, и опознаеш в всичко горепоменатий наш другар. Запознай го с всички наши хора, места, скривалища и станци[и]. Посочи му материалите, на които требва двамата да направите един опис, и в същето време недей забравя да дадеш по една по-пълна характеристика [на] по-главните тамкашни наши неприятели.

Дали сме му наставления по отношение поведението спрямо неприятелите в смисъл такъва, че ще требва да се завземе с прилаганието на терора. Съветвайте се по тоя въпрос и ако не разполагате с терористи, пишете ни, за да ви пратим оттук. Ето нашия си път, по който отдавна требваше да тръгнем, за да подкосим всекоя ръка, която се дига да хвърля кал върху знамето ни; път толкова гладък за нас, а колко гибелен за всеки наш противник. По-добре късно, отколко[то] никога, казват. Така нека да бъде; но затова пък пригърнем ли го, то требва строго да вървим, затуй обърнете сериозно внимание при прилаганието на всека мерка от тоя път и строго избирайте предмета, върху когото ще прилагате.

Обмислете и върху квартирата на Мише: в бабата или другаде да живее.

Отговори ми веднага колко мартини и бердани (сърбски или български) имаме там из вашия пункт и колко патрони за тех. Особено ми важи да зная колко са сърбските бердани и най-много патроните им, защото мисля от тех да изпратя към Гевгелийско с Савата[3], който ще замине след Славчето[4]. Последния ведно с кочанската чета ще замине около понеделник или вторник. Ще пратя и за кочанската чета началник. Освен двадесет пушки, с които мислите да въоръжите 20 момчета, имате ли още пушки за други момчета? От новите пушки само 4 ще дадите, и то 2 за Славче и 2 за кочанската чета, а останалите да останат за Савата. Когато гласите вещи за чети, недейте забравя и лопуси за ножовете на пушките.

Ще се погрижим да удовлетворим желанието на кочанци. Побързайте и вия да изкарате паланечките пушки и патрони за кочанската граница, както и ония, що са в Злокощица при Петър Младенов, за да може Ковачев да ги пренесе веднага с заминаванието си. От бомбите напълни 6, па като мине Славче, да му ги дадиш. Приберете от Сабляр всичките бомби и калъпи (те са разни, железни и дървени). На дедото на Сиромахов дадох 25 наполеона в заем въз основа [на] едно писъмце, оставено от Коце. Имайте това пред вид и когато ви се свършат парите, изтегляйте горната сума от последния, след това унищожете или предайте му. . .[5]

НБКМ—БИА, ф. 239, II Д, л. 866

---

[1] Вероятно Петър п. Димитров, който след освобождаването на Никола Зографов от завеждането на пункта в Кюстендил за кратко време извършвал работата по препращането на хора и оръжие за вътрешността.

[2] Мише Развигоров не останал дълго време в Кюстендил. След него идва Ефрем Чучков — също за кратко време.

[3] Сава Михайлов.

[4] Владислав Ковачев от Щип, бивш секретар на ВМОК в София, се поставил на разположение на ТМОРО и заминал с чета за Македония.

[5] Писмото е без край и вероятно поради това няма дата. Но като се знае, че Зографов е напуснал длъжността си през април 1901 г., може да се приеме, че е писано през май—юни същата година.

215

Писмо до *Киселинчев* — София. Цилето да напише изложение за всичко, което знае и е извършил.

София, 20. III. 1902 г.

Господин Киселинчев,

Кажете на Цилето, ако е там, или му пишете, ако е на друго место, че от неколко дни насам съм тук. Писмото, което той изпрати за Гьорче, поради една грешка не можеше да се чете, затова веднага нека напише второ с най-широко изложение на всичко, което знае и каквото е извършил. С нетърпение ще чакам това в най-скоро време. Сърдечен поздрав и тебе, и нему.

Г. Делчев

НПГД. (Ск.), стр. 210. (Според Л. Лапе оригиналът на писмото се намирал в частни ръце.)

216

Записка до *Георги Минков*[1] — Бургас

Драгий Гйорге,

Приносящий настоящето Хр. Караманджуков[2] е наш, който ведно с Кондолов[3] ще замине в Мал[к]отърновско.

Бъди другар, какъвто си с мен.

София
19 1/V 02

Сърдечен поздрав
Гоце Делчев

НБКМ—БИА, ф. 24, а. е. 4, л. 58

---

[1] Георги Минков е роден в Лозенград. Избран бил за представител на Одринско във ВМОК. Поддържал линията за споразумение и единодействие с ТМОРО.

[2] Христо Ив. Караманджуков — от с. Чокманово, Смолянско, делегат на конгреса в Петрова нива и участник в Преображенското въстание. Отстоявал линията на ТМОРО.

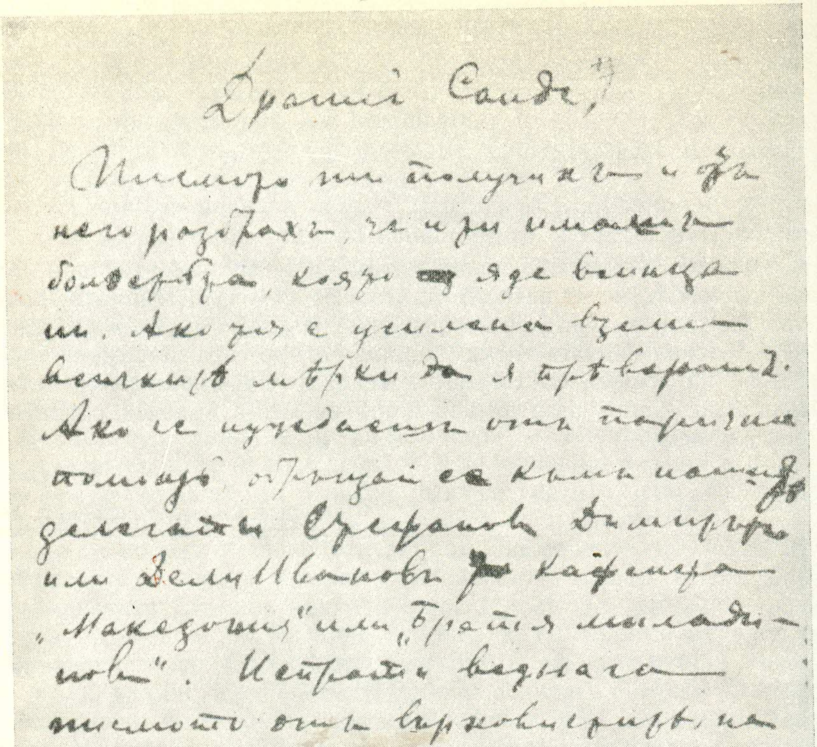

Драги Сандо,

Писмото ти получихъ и отъ него разбрахъ, че и ти имашъ болестьта, която ~~ще~~ яде всинца ни. Ако тя е усилена вземи всичкитѣ мѣрки да я прѣкарашъ. Ако се нуждаешъ отъ парична помощь, отнасяй се къмъ нашитѣ делегати Стефанъ Димитровъ или Дели Ивановъ ~~въ~~ кафенета „Македония" или „Братя Миладиновци". Изпрати веднага писмото отъ върховиститѣ на мой адресъ Корело, Батенбергъ.

Съ братски поздрави
Гоце

София
19 21/V 02

Писмо № 217

[3] Георги Кондолов — от с. Велика, Малкотърновско, околийски войвода на Малкотърновския революционен район, делегат на конгреса в Петрова нива и ръководен участник в Преображенското въстание. Виден деец на ТМОРО.

217

Писмо до *Александър Дърводелски*[1]. Да вземе усилени мерки за преварване болестта. Ако има нужда от парична помощ, да се обръща към Стефанов или Делииванов.

Драгий Санде,

Писмото ти получих и от него разбрах, че и ти имаш болестта, която яде всинца ни. Ако тя е усилена, вземи всичките мерки да я превараш. Ако се нуждаеш от парична помощ, обръщай се към нашите делегати Стефанов Димитър или Дели Иванов — кафенета „Македония“ или „Братя Миладинови“. Изпрати веднага писмото[2] от върховистите на мой адрес — хотел „Батемберг“.

София
19 21/V 02

С братски поздрав
Гоце

ЦПА, ф. 232, а. е. 19, л. 17 (с фотокопие)

---

[1] Александър Дърводелски — от Враца, участник в четата на Яне Сандански, която пленява мис Стон.

[2] Запазено е фотокопие на писмото, написано с цифров шифър.

218

Писмо до *Йордан Е. Нацев* — Кюстендил.[1] Да пише колко патрона има. Ако Марко поиска патрони, да му даде. Да съобщи дали е взел револвера от офицера.

Ордане,

Писмото ти получих. Ще се разберем, когато дода там. Пиши ми колко патрони имаш и колко още за скоро време можеш да купиш. Тия, които си ги купил, ако Марко ги поиска, дай му ги.

Гледи да наредиш работата така, щото колкото се може повече патрони да купиш.

Отговори ми дали си взел от офицера, вашето щипянче, револвера, оставен от Петре, Димевия другар.

София
19 3/VII 02

Сърдечен поздрав
на всички
Гоце

ЦПА, ф. 232, а. е. 36, л. 35

---

[1] В откритият неотдавна личен архив на Г. Делчев се намират няколко десетки писма от Йорд. Нацев до Г. Делчев и Ефр. Чучков. От тези писма се вижда, че Нацев е бил активен сътрудник и помощник на Делчев в Кюстендил.

219

Писмо. Не се явява да даде обяснения, защото не счита събранието за редовен конгрес. Готов е да направи това пред едно събрание, състоящо се от делегати на всички дружества.

До събранието в Славянската беседа

Господа,

Днес, на 1^{и} август, един от секретарите на събранието ми поднесе да подпиша една покана, с която се каня да дам некакви обяснения на събранието по дейността на Вътр[ешната] орган[изация], на която аз имам честта да бъда един скромен деец. Аз требва да заява, че единството в борбата срещу турската тирания е толкова скъпо за мен, че аз съм готов на всекакви обяснения и разяснения, стига те да се правят с цел да се постигне това единство. Нищо от дейността обаче на събранието ви не ми дава да разбера, че вия се въодушевлявате от подобни свети работи. В моите очи събранието на хората, което ме кани на обяснение, не представлява истинския израз на дейците по македонското дело, защото още много представители на дружества, които отдавна са разбрали, че пътя, по който бившия комитет тръгна, е гибелен за организацията, са недопуснати в него.[1] Всекакви формалности при конструирането на вашето събрание за мен не важат, защото моето задушевно желание — да вида всички дейци от свободна България в хармония с Вътрешн[ата] орган[изац]ия — не се постига от това, що се върши в събранието ви. От друга страна, не бих желал да давам отчет на онези, от действията на които Вътр[ешната] организ[ация] се мъчи повече от турските власти. Ето защо, г-да, аз съм готов да дам обяснения само на едно събрание, състояще се от всички делегати на мак[едонските] дружества, които са готови да ни подкрепят в нашата борба, безразлично за мен дали изпълват некакви формалности или не. Това условие е важно за мен, защото с изпълнението му ще се даде възможност на всички заинтересувани в борбата да си уяснят истинското положение на работите и без да прибегват до вот за одобрение или неодобрение на въпросите, да си определят пътя на своите действия за в бъдеще. Ако на вас е нужна светлина, господа, не затваряйте цепнатините за нея на другите дейци, които в нищо по дейността си не стоят по-долу от вас.

София
19 1/VIII 02 Г. Делчев

ЦПА, ф. 232, а. е. 36, л. 33—34

---

[1] Върховистката група на ген. Цончев — Ст. Михайловски поканила и допуснала на „конгреса" само делегати на ония дружества, които подкрепяли нейните становища и действия.

220

Писмо[1] до *Ефрем Чучков* — Кюстендил. Да се прати човек на границата, който да каже на изпратените другари да не чакат Славчето. Има сведения, че Борис Сарафов и Славчо са арестувани. Да заръча 30 чифта цървули.

Вервам писмата ми да си ги получил и да си извършил всичко, което [е] требвало. Сега ще ти кажа, че требва веднага да изпратиш един човек, който да иде чак на границата при изпратените другари и да им каже да не чакат Славчето, а да заминат по-скоро, защото Славчевото заминавание не се знае кога ще бъде. Имам сведения, че Борис Сарафов ведно с

Славче са били заловени от властта в Ниш и оттам под конвой откарани в Белград.[2] За Сарафов зная положително, а за Славче каза ми се от един човек, който е близко до сърбската граница; а като предполагам, че той е чакал Борис и като не е дошел още в Кюстендил, не мога освен да вервам и за неговото залавяние; затова и ти пиша да подканиш другарите да вървят, без да го чакат, па ако доде, ще ги настигне скоро-скоро. Нека да му остават пушката и дрехите на границата при некой верен човек. Нищо не ми писа по пристиганието на Кръсто с другарите си. Заръчи още 30 чифта цървули освен ония, що си заръчал. Какво направихте с бабата? Марко успокои ли се или още продължава да се съмнява в издаванието от наша страна [на] исканата разписка?

София
19 4/IX 02

Поздрави всички
Твой
Гоце

Р. Р. Съобщи и на четите обстоятелството, което попречи на Славчето да не доде.

Същия

НБКМ—БИА, ф. 239, II Д, л. 882

---

[1] Писмото има обръщение, но върху него е изляно мастило и не се чете.
[2] Сведенията, че Сарафов и Ковачев били арестувани в Ниш, се оказали неверни.

221

Писмо до *Никола Александров*[1] — Враца. Нужни са манлихерови патрони — да събере колкото се може повече и да ги изпрати веднага. Да прати сметката за купените материали.

Драгий Никола,

Всичкият зор ни е за манлихеровите патрони, ето защо гледи колкото се може повече да събереш и веднага да ги изпратиш. Мартиновите патрони, ако са добри, недей ги взима по-скъпо от 7 стотинки. Каквито материали имаш събрани, прати ги до братя х. Йовкови, хотел „Китанчев“, а ведно с тех прати и мен едно писмо, за да бъда известен кога ще пристигнат.

Скоро Димитър Стефанов ще доде при теб и ако требват пари, ще ти даде. Той е делегат на Вътрешн[ата] организация. Прати и равносметка за купените досега материали. Прати нам карабината, която си купил за Лимончев[2]. Той я отстъпва. Оная, за която искат 100 лева, недей я купува, защото е доста скъпа. Всички гюрултии за некакво въстание в Македония е лъжа.[3] Обаче дали не ще бъде изнасилено от тука вътрешното население, не знам.

Откъде има Гладнишки[4] манлихерка, тоже не знам. Зная само, че той не искаше да даде дрехите, дадени от нас.

София
21/IX 1902 Сърдечен поздрав Г. Делчев

П. П. Поздрави Дърводелски. Побързи с изпращането [на] материалите и сметката.

Същи

Ориг. в ОДА — Враца, ф. 229

---

[1] Никола Александров е родом от Серес, откъдето се преселил във Враца. Занимавал се с бръснарство. През 1902 г. той участвувал в четата на Яне Сандански. След завръщането си във Враца (поради болест) Александров продължил да подпомага дейността на организацията и поддържал връзки с Гоце Делчев, Яне Сандански и други видни македонски дейци.

[2] Н. Лимончев — от Охрид, учител в родния си град, във Велес, Солун и др. Заради участието си в македонското революционно движение бил затворен в Солун.

[3] Има се пред вид шумът, който вдигнал българският печат във връзка с нахлуването на върховистки чети в Горноджумайско.

[4] Ал. Гладнишки — от Враца, македонски революционен деец.

222

Писмо до *Никола Александров* — Враца. Получил материалите, писмото и сметката.

София
3/X 1902

Драгий Никола,

Когато се срещна[х] с г-н Мисканов[1], изпратените от теб материали още не беха получени; още повече, че аз ги чакам по некой пътник. На другия ден обаче донесоха известие от станцията и ние ги прибрахме. Писмото и сметката ти получих. Понеже в едно от писмата си ми съобщаваше, че щел си да додеш тук, и понеже предполагах Стефанов да доде в Враца, затова и не ти пратих пари. Сега ще чакам да ми отговориш ще ли додеш тука или не, та ако не додиш, да пратя още пари, за да купуваш пак такава стока. Разписка ще изпратят по-после. Пиши ми каква е цената и на патроните, които са ти ги продавали.

С поздрав Г. Делчев

Ориг. в ОДА — Враца, ф. 229

---

[1] Н. Мисканов — от Велес, учител по френски език във Враца.

223

Писмо[1] до *Тома Карайовов*. Дават се указания във връзка с купуването и изпращането на патрони. Ген. Цончев се намира в България, отчаян и недоволен от някои дейци, но мисли да продължи шума докрай. Докторът да пише на Христо за всичко. На Лудия да дадат още пари.

Тома,

Писмата се получили дома, но бидейки аз в Пасарел, немало кой да ги отвори и ти отговори. Снощи додох. Срещнах се с Гоце и бързам да ти отговоря:

I. Лудия ще се яви при студента Страшимир Дочков, който сноши замина за Берлин. Стария адрес на тоя студент е:

Straschimir Dotschkoff (Student Medizine)
Göthestrasse, 38—38 I S f l,
Charlottenburg (bei Berlin).

Ако не намериш студента в тая къща, ще го потърсиш в Университета или пък ще питаш в близкото до горния адрес пощенско бюро къде се е преместил казания студент.

Тук приключено ти изпращам едно писмо, което разправя за начина на амбалажа.[2] Ако има некои мъчнотии да се изпълни всичко според писмото, ще попиташ.

Фактурите ще се издадат на името:

Сава Михов, търговец в София,

а ще се изпратят до мене, ако ги изпращате вие; ако ли пък ги изпраща фабрикантина, ще ги адресира в хотел „Брезник" на същото горно име, защото в тоя хотел живее Савата Михайлов.

Неколко дена по-рано ще ни известите начина на изпращанието.

II. За манлихерови патрони, както знаеш, требват ни 20 000 куршуми (олово с ризница) 8 м/м калибър, защото гилзите ги имаме. Обаче тая работа засега не е толко[ва] важна. Изобщо по тоя въпрос ще видим какво ще ни каже доктора, който преди два дена заминал за Европа.

III. Новини. Цончев си пребивава благополучно на българско землище. От едно негово писмо се вижда, че е отчаен и страшно недоволен от Софроний Стоянов, Дървингов, Атанасов и особено [от] Саракинов [?]. Всичките са се прибрали в България. Цончев мисли да продължава алармата до края на месеца.[3]

Пратих ти в. „Право", който излезе вчера.

Спирам, защото не мога да пиша: главата ме боли до пръсване, бързам да легнам.

Поздрав от
всички ни от
твоя Христо

София, 20/X 902 г.

Нека доктора, ако го срещнеш, пише на Христо подробно за всичко, което ще изучи там. Лудия иска около 300—400 лея за харч. Или е свършил своите, или пък се прави на ибрамбашия[4]. В всеки случай дай му, щом иска.

Гоце

ЦПА, ф. 234, а. е. 318, л. 1—2

---

[1] Писмото е писано от Христо (Станишев ?) и само накрая Г. Делчев е написал няколко реда. Но и от думите в първия абзац „Срещнах се с Гоце и бързам да ти отговоря“, и от самото съдържание се вижда, че то изразява поръчения и съображения на Г. Делчев. Подчертаванията са в оригинала.

[2] Вероятно става въпрос за писмо № 229.

[3] Очевидно тук се има пред вид Горноджумайското въстание.

[4] Преструва се на наивен, на глупак.

224

Писмо до *Тома Карайовов.* Да бъде сключен контракт с фирмата за покупка на оръжие. Патроните да се пращат в сандъци от гвоздеи по 30 кг, като се декларират като гвоздеи.

Тома,

Наверно си получил писмото на Христа и чакаш второ, за да знаеш що требва да правиш. Нека настоящето бъде чаканото и след като го получиш, направи що можеш с фабриканта по сключването на контракта в смисъла, в който ни пишеше; нареди връзките с него така, щото и при нареждание от наша страна въпроса за прехвърлянието [на] материала направо от Ромъния за тук да нема нужда наново човек да отива в Берлин, за да изпълни контрактови точки, а това да може да става и оттук. Разбираш, че думата ми е да се избегне харчението, ако това е възможно. По въпроса за предаванието на парите пък нема нужда да ти се пише, защото не си човекът, който би се съгласил да дадиш пари, без да имаш стоката на ръце.

Наредиш ли работата там, потегли за насам, но преди да додеш тук, предстои ти да извършиш следната работа в Виена: там (в Виена) имаме оставени гилзи в човека, адресът на който е: Ламбе Николов (шекерджия).

Wien IV
IV Kettenbrückengasse
№ 13

За да ти ги предаде, приключвам тук едно писъмце от Пантелей Пантов, който му ги оставил и който е теб добре познат (спомни си за студента, който доде ведно с Герджиков, а ти ги пресрещна на Цариброд). Ключовете от сандъците са тук и ако не ги изпратим, можете да ги строшите. Тез гилзи, колкото са, а също покупката от 20 000 куршуми с риз[ни]ци за 8 м/м манлихерови патрони, която требва да направиш там (в Wien), да ги наредиш в гвоздейни сандъчета от по 30 кила едното и след като ги нумерираш, а [?] и прибавиш между тех едно, пълно с същински гвоздеи, нумерът на което да бъде нам известен, и да ги експедираш право за София по железницата на адрес: Борис Тошков, търговец, улица „Мария Луиза“, та ния оттук ще можем ги изтегли.

Да внимаваш, щото всеко сандъче да тегли тъкмо 30 кила. Ако излезат повече сандъци, т. е. много, можеш ги раздели на две партиди и изпращанието да стане едно по друго. И за по-добре аз бих казал всека една партида да има и по два сандъка гвоздеи, но непременно нумерата им да ги знаем. Внимавай да се не побъркат тез нумера, че силата на тая сделка състои се само там, а никъде другаде.

Щом наредиш и тая работа, побързи с идванието си.

Тук г-да професори са се завзели да не споразумеват, та да видим какво ще роди това християнско професорско желание.[1]

Щех да забрава да ти кажа, че търсиме канал от Ромъния за тук, но досега още нищо.

Поздрав от всички

София
Твой
19 5/XI 02
Гоце

ЦПА, ф. 234, а. е. 318, л. 3—5

---

[1] След провала на Горноджумайското въстание и разкола във ВМОК (създаването на два комитета — един начело с ген. Цончев и друг начело с Хр. Станишев) група обществени дейци от София начело с професорите Л. Милетич и Ив. Георгов правели усилия да бъдат изгладени различията между двата ВМОК, както и между ТМОРО и ВМОК и да бъде установено единодействие между ТМОРО в Македония и Одринско и ВМОК в България. Тези усилия не дали положителен резултат.

225

Писмо до *Тома Карайовов.* Защо не е обърнал внимание на указанията за начина, по който е трябвало да се пращат патроните. Да прати 4–5 бели фактури от магазинера, от когото купува патроните.

Тома,

Не знам защо не си обърнал внимание на туй, на което най-много требваше да обърниш, а именно: гилзите да ги наредеше в гвоздейни сандъчета, тежестта на които да бъде тъкмо 30 кила; а ти си ги наредил в сандъци от 50 кила! Какво ще излезне, не знам, но се съмнявам в благополучното изкарвание. Ако не си ги пратил, побързи да поправиш грешката, ако не — пък на късмет. Нека с куршумите да не стане тая грешка, като гледаш и самите сандъчета да бъдат гвоздейни, в които ще поместиш куршумите. Гвоздеите отделно, като ги нумерираш пак така, и нам да бъде известен сандъка с гвоздеите.

Веднага изпрати 4—5 чисто бели фактури от магазинера, от когото купуваш гвоздеите. Ама чисто бели да бъдат, и то в най-бързо време да стигнат тук.

Поздрав от всички
16/XI 902 Гоце

Пак ще повторя: всеко сандъче да бъде от 30 кила. Такива сандъци с гвоздеи идат от Австрия.

ЦПА, ф. 234, а. е. 318, л. 6—7

226

Писмо до *П. К. Яворов* от 25 март 1903 г. Съобщава за разрушаване на моста при Анжиста и близкия тунел. Заминава за Х., гдето ще се срещне с Груев.

Брате П.,

Разрушихме при Анжиста железнопътния мост и близкия при него тунел; скъсахме на едно место релсите и на две места телеграфните жици. Всичко се извърши тъй сполучливо че и най-добрия военен инженер би ни завидел. От страна на турците и досега нема никакви движения. Като пишеш в вестника[1] по извършеното, недей го отдава на чета, ами на оная сила изобщо, която се намира из целата страна под името Тайна революционна организация.

Утре-други ден ще замина сам за Х.[2], дето ще се срещна с тебе известните[3] и с най-любимия ми другар Груев, който неотдавна бил пристигнал там от Подрум.[4] В Х. ще се бавя най-много десетина дни и ще гледам да се установим на общо гледище по оня въпрос.[5]

ПЯ, ГД, стр. 92—93

---

[1] П. К. Яворов редактирал издавания в Серския революционен окръг хектографиран вестник.

[2] Солун.

[3] Членовете на централния комитет в Солун.

[4] Дамян Груев, след като престоял две години в битолския затвор, през май 1902 г. бил заточен в Подрум кале (Мала Азия), откъдето бил пуснат на свобода през пролетта на 1903 г. И той не е участвувал в решението за обявяване на въстание. Срещнал се с Делчев след това решение.

[5] След решението за обявяване въстание през пролетта на 1903 г. Г. Делчев с чета заминал за Македония с цел да се срещне с членовете на централния комитет в Солун, за да обсъди решението за въстание.

227

Шифрована записка до Ангел Винишки

Брате Ангеле,

Предай на градския ви ръководител револвера „наганд“ со патроните му барабар, че той ще го предаде по назначението си.

Поздрав на всички другари. Со братска целувка Ахил

Кюстендил, един ден преди Благовец[1].

ЦПА, ф. 232, а. е. 19а, л. 30

---

[1] Благовещение — християнски празник на 7 април; в записката не е указана годината.

228

Телеграма[1] *до Стефан Костадинов — София*

София
Бързa

Стефан Костадинов
улица Цар Симеон
№ 115

Не разбрах телеграмата. Незабавно отговорете тук отива ли Гйоре утре в Сливово. Иначе тегля направо в Висока.

Гйорги

ЦПА, ф. 232, а. е. 20, л. 1

---

[1] Чернова на телеграма без дата.

229

Писмо без адресат, обръщение и подпис. Дава указания как да се опакова и изпраща стоката (патроните), купена в чужбина.

Стоката, щом бъде купена и добре амбалирана, да се предаде на Австр[ийското] параходн[о] др[ужество] за транспортирание до Сомовит. В фракта (товарителницата) изрично да е казано, че стоката ще бъде обезмитена в Сомовит.

След пристиганието на стоката търговеца от София да изпрати фактурите си до тукашната гара, която ще има да направи по-нататъшното. Фактурите ще требва да бъдат придружени и с един превод на български. Навлото до Сомовит да бъде заплатено още при натоварванието на стоката. Ако митните и др[уги] сборове надминават сумата 200 лев[а], то тя требва да се изпрати на гарата с фактурите.

Добре ще е, ако фактурата бъде една и да съдържа тия стоки: неколко сандъка види железни, неколко сандъка налчета, а останалото количество гвоздеи телени. Касите с видите и налчета (подковите) да бъдат също такива, в каквито се поставят такива стоки. Касите могат се види в всеки магазин за железни стоки; а касичките на гвоздеите, в които ще бъдат поставени патроните, да бъдат не по-тежки от 15—20 бруто, в каквито обикновено идат гвоздеите. Цената на видите до 70—80 стот[инки] един килограм, а на подковите дюзината 80 стот[инки]. Гвоздеите да имат цена 25 лев[а] 100 килограм[а].[1]

ЦПА, ф. 232, а. е. 36, л. 36

---

[1] Подчертаванията в писмото са направени от Г. Делчев.

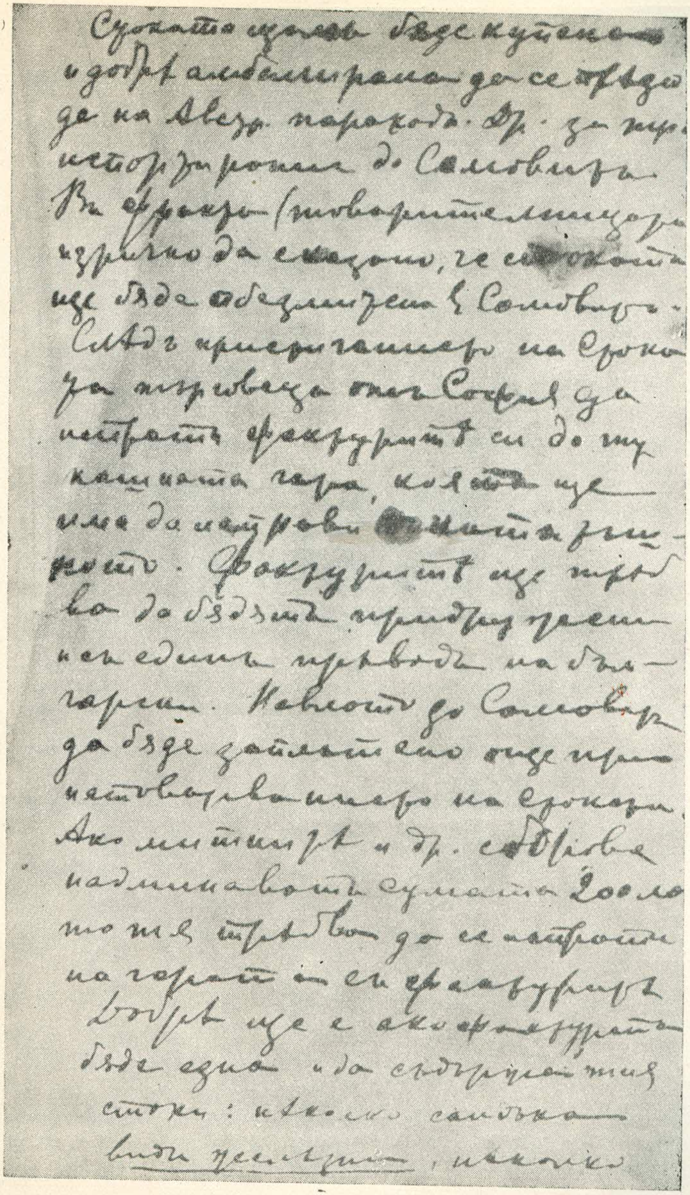

Сукната цѣлото бѫде купено
и добрѣ амбалирана да се прово-
да на Австр. параходъ. Др. за пре-
[illegible] до Самоковъ.
Въ фрахта (товарителницата)
изрично да се каже, че сандъкатъ
ще бѫде обезмитенъ въ Самоковъ.
Следъ пристигането на сандъка
за търговеца отъ София да
изпратятъ фактурата си до ту-
кашната гара, която ще
има да натовари [illegible] за ну-
кното. Фактурата ще трѣб-
ва да бѫде придружена съ
единъ преводъ на бъл-
гарски. Навлонътъ до Самоковъ
да бѫде заплатено още при
натоварването на сандъка.
Ако митнишкитѣ и др. сборове
надминаватъ сумата 200 лв.
то тѣ трѣбва да се заплатятъ
на гарата [illegible] съ фактурата.
Добрѣ ще е ако фактурата
бѫде една и да съдържа тия
стоки: нѣколко сандъка
вина [illegible], нѣколко

Писмо № 229

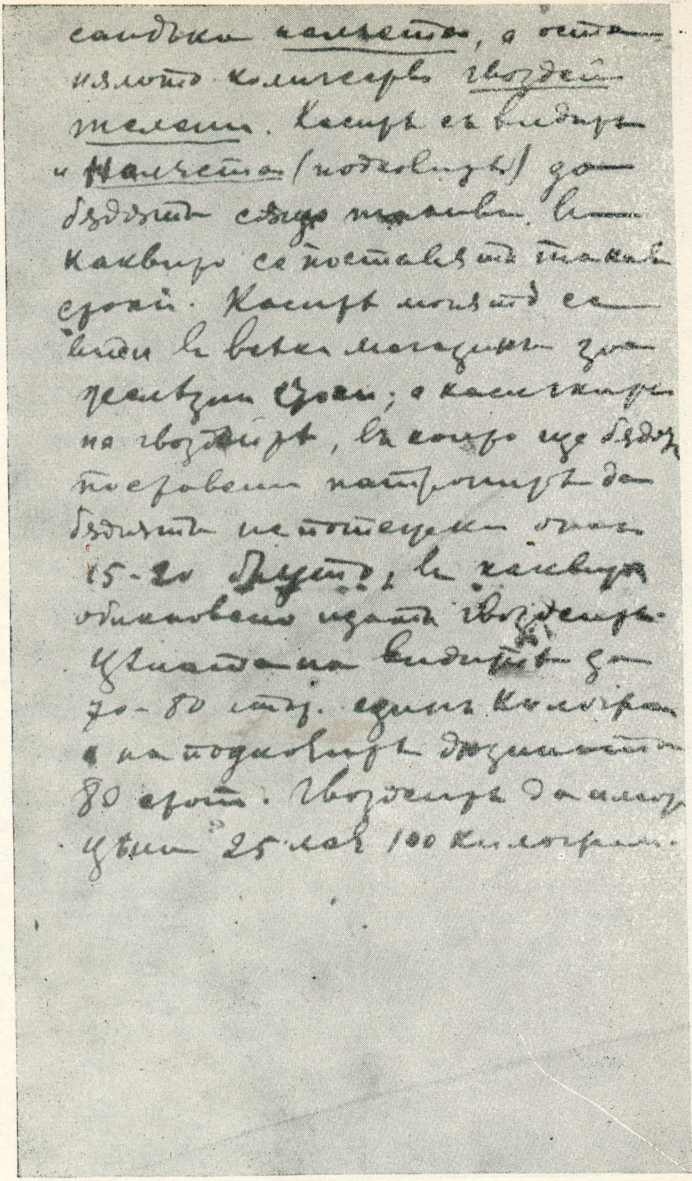

сандъка наляво, а останалото количество гвоздей желязо. [illegible] съ [illegible] и Налчето (подковицѣ) да бъдатъ сѫщо [illegible]. [illegible] каквито се поставятъ такива стоки. [illegible] могатъ се [illegible] въ всички магазини за железарски стоки; а количеството на гвоздеитѣ, въ които ще бѫдатъ [illegible] [illegible] да бъдатъ [illegible] около 15-20 [illegible]; въ каквито обикновено идатъ гвоздеитѣ. Цената на [illegible] за 70-80 стот. единъ килограмъ а на подковитѣ [illegible] 80 стот. Гвоздеитѣ [illegible] цѣни 25 лв. 100 килограма.

Писмо № 229

Окръжно-послание

Изказване

230

Окръжно-послание. Във връзка с арестуването на членове на Централния комитет на ТМОРО в Солун (януари 1901 г.) турските власти започнали повсеместен терор и масови преследвания. Дават се указания на организацията за затягане дисциплината в комитетите и за избягване на необмислени действия.

Във връзка с настойчивите опити на ВМОК да сложи ръка върху ТМОРО с окръжното се нарежда да не се дава гостоприемство на отделни лица, които се изпращат от ВМОК, да се прекъснат всякакви отношения с върховистките органи и представители и да се внуши на куриерите и на другите погранични работници да пазят в тайна работите на вътрешните комитети.

Окръжно-послание за ръководителите окръжни, околийски и селски и началниците на четите на вътрешната революционна организация от Марко, Ахила и вътрешни съмишленици, живущи во България[1]

Две събития, едно от друго по-съдбоносни за освободителното дело, едновременно нанасят удар и на организацията ни — едното отвътре, другото отвън[2] — и правят положението ѝ така деликатно, както не е бивало никога досега. Мислим, че при това положение вършим една услуга, попълняваме[?] една празнота в работата, като изпращаме с настоящето окръжно осветления по тези събития и мерките, които намираме за необходимо да се вземат.

Първо. С разни афери и аферчета турското правителство вечно държи нас нащрек и целото население в тревога. Недоволен, види се, от досегашните си зверства, извършвани над нашите братя комити и некомити без разлика, султана е решил по всекакъв начин да умири страната, като смаже с един удар революционното дело. Отдавна готвения тоя удар жестокия Хамид сега му намери благоприятния момент да го упражни. Зимата го осигурява от едно вътрешно въоръжено съпротивление от страна на населението на зверствата на неговите джелати, а благосклонността към него на колегите му тирани — европейски господари — го осигуряват от външни сплетни. Заявленията на бездушните цариградски дипломати в полза на

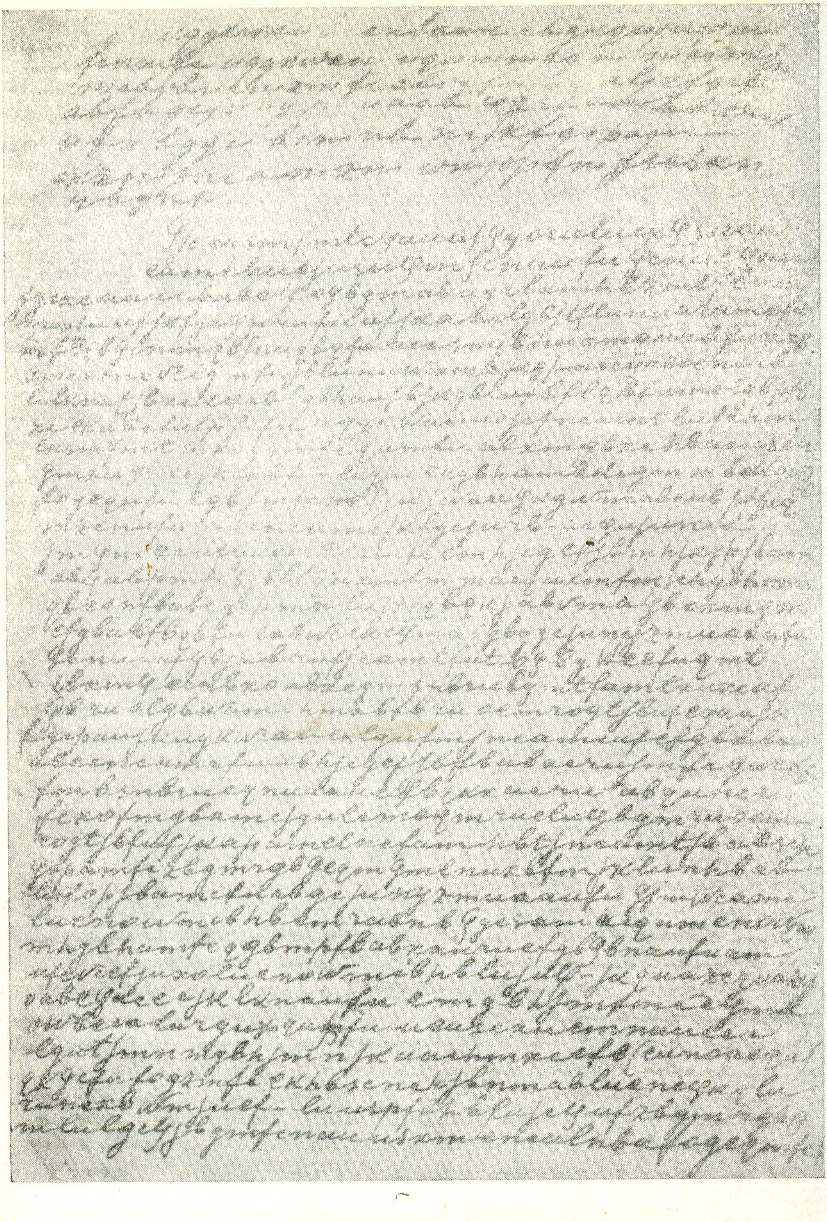

Първата страница на документ 230 (окръжно-послание) потушванието на революционното движение послужиха за сигнал, а дребни некои случки из разните краища на многострадалното ни отечество му послужиха за повод. В конце концев у нас днес е в пълното си развитие един ужасен погром, който особено силно се е проявил и развил в онези места (Солунско), където турците са забелезвали напоследък по-голема живост. По обща заповед от Цариград и по предварително обмислен план турските власти в целата страна почти едновременно вземат мерки, които гонят следующите три общи цели:

Първо. Да изловят всичките по-живи, по-събудени и по-юначни българи, за които се има доношения [?], подозрения или просто за които може да се допуска, че са в състояние да подбуждат и водят народа; чрез тех, чрез заловени документи и комитетски книжа по обиските да залови всичките нишки на революционното дело и да срежи главата на революционното тело, за да може веднага да го смаже.

Второ. Да съсипе материално и да убие морално селското население като по-беззащитно и да всее ужас и трепет в градското население, за да може по тоя начин да отстрани почвата за виреение на революционното дело на страната, ако избегалите от ръцете му или новодошли некои водителски сили биха се опитали да го подновят и продължават.

Трето. Градовете и селата, даже и горите и полетата да стегни в железни обръчи, [та] да стане положително невъзможна всека обществена деятелност на българина.

За постигане на тези три цели употребени са драконически мерки. Всички други турски умиротворителни мерки вън, Македония е обявен[а] в революционно положение, без да има революция в нея. Излишен труд е да описваме мерките, известни вам по-добре; не искаме и да описваме сърцераздирателните картини от страданията на нашите братя по произхождение и идея, за да не зачоплим още незатворената братска рана.

Пристъпваме право към целта на настоящето: ще постигне ли султана целта си да унищожи революционното освободително дело у нас?

Светлия дух, който е озарил сърцата и душите на нашите братя, и революционната идея — майка на този дух — са несъкрушими, тех нито железната арнаутска ръка, нито щика на алябака-войник може да пробие, нито пък куршума може да го пробие. Те се издигат заканително нагоре, колчем турската мърсна ръка се опитва да ги хване и удуши. Тоя дух, тая идея, проникнали веднаж в народната маса, пуснали в нея корени и кълнове, ще крепат куража и въодушевението на борците и ще подновят въодушевението им. Забележително е великодушието и търпението, с което нашите братя пренасят почти невъобразими страдания. То ги издава за велики едни мъченици-борци, непоколебими работници за светата кауза на нашето освобождение.

При такъв дух у населението ние храним твърдата вера, че и тая буря като другите ще замине и ще остави подире си дири от опустошения и единични злощастия, но нема да убие народния дух, нема да ослабне предаността към [о]свободителното дело на народната маса. Допускаме даже обратни резултати да даде, зер нема пострадалите братя да станат ожесточени и отчаяни врагове на турската власт, зер непоносимите мъки, безчестия и грабежи нема да ги докарат в последно отчаяние и възбудят в тех чувство на отмъщение! А знайте ли какво ще рече отмъщение на един отчаян роб? Отрадно впечатление прави констатираното явление, че в места разни от Солунско спокойно гледат на тамкашните турски диващини и си карат работата без страх. Не, другари, нема защо да се отчайваме, нито [да] давам[е] данък на чувствата заради пострадалите братя. С спокойно око и твърда вера да погледнем на бъдещето и смело да вървим напред.

За жал не можем за организацията да кажем същото, което казахме за широкото освободително дело изобщо. Безспорно, тези удари ще ѝ причинят силно едно сътресение и навременно ще побъркат на правилния и развития вървеж на работата, а на некои места те може би временно ще бъдат съвсем преустановени. А за загубата на толкоз наши братя с възвишени и велики души що да кажем? Плач на първо време, па подире черпене кураж от тяхната непоколебимост. Това ни се пада да вършим за тех. Организацията силно ще почувствува техната загуба.

Като говорим горното за организацията, ние не искаме да кажем, че тя е съсипана, изгубена. Пази боже от такъва мисъл у нас. Това можат да го кажат, ще го кажат сигур само слабите в верата и куража хора. Веднъж убедени, че широкото освободително дело не губи и не страда много от турските жестокости, требва да сме уверени и в несъкрушимостта на организацията. Да, тя е несъкрушима, защото тя е народа, а султана може ли да изтреби цел народ?

Ако говорим за организацията не тъй, както говорим за широкото освободително дело, то правим това само за да покажем, че организацията ни преживява един фазис и влиза в нов, и да обърнем вниманието ви върху наложителната нужда всеки в своя район да прегледа работите си и да обмисли мерките за новото положение на работите, защото мерките на властите и новосъздадените условия налагат да се вземат. Изрично ви подканваме към това, като припомнуваме да не се забравя, че да управляваш и ръководиш работи, то значи да предвиждаш и че колкото е важно да извършиш нещо, толкова е важно то да се запази и закрепи и изкара докрай.

Мислим полезни ще ви бъдем в това отношение, ако от наша страна в качеството на старши другари и членове на централния комитет ви дадем за ръководство следните общи указания:

а) Понеже последните събития направиха почти невъзможни бързите съобщения между центъра[3] и околийските пунктове, децентрализацията временно става наложителна. За всички въпроси и по текущата деятелност на комитетите, които досега се разрешаваха от централния, ще се иска сега разрешение от окръжните, а онези околийски, които направо са зависели от централния, ще ги разрешават и извършват на своя отговорност. Необходимото условие, което както окръжните, така и околийските требва строго да съблюдават, то е — требе строго да се придържат до буквата и смисъла на правилника и окръжните на централния и до практикуемия се досега систем и начин на действие по разните клонове на нашата деятелност. Да не се допускат никакви ново[въ]ведения и крупни предприятия. Верваме, че по този начин отделните комитети ще продължават работата си -както досега и по този начин организацията ни нема да пострада от временните пречки. Що се касае до общите работи и въпроси, те скоро се нареждат, щом отделните комитети сами по себе си са здрави и силни.

Второ. Безспорно, врага ни е силен и разполага с много и силни средства да ни пречи и да ни бие, но той немаше и нема да бъде съсипателен за организацията изцело и за некои комитети отделно, ако с нашите грешки в действията си не му даваме възможност да ни бие с нашите камъни по нашите глави. Предвидливост, предусмотрителност, които са толкоз необходими в едно такъво сложно дело като нашето, липсували са у нашите дейци. Изобщо целата ни деятелност се е базирала не върху добре обмислен и строго прилаган план на действие, а сме я карали почти по турски с негелирсе[4]. Достатъчно видехме какви [са последствията] досега за халтавостта, равнодушието и [х]лабавостта си. Да се оправим поне занапред! Налага се длъжност на всеко ръководително тело да прегледа всичките си работи и да поправи всичките онези слабости и недостатъци в организацията, от които може да се предполагат и предвиждат пакости. Организацията ни трябва да стане по-прибрана и по-стегната. На дисциплината на работниците да се обърне по-сериозно внимание. Препоръчително е временно да се отбегват всички онези работи, които може да подигнат голем шум и да предизвикат преследванията на властта.

Трето. Колкото повече организацията ни се усилва, толкоз по-голема става опасността от преждевременно избухване на местно некое въстание, което може да предизвика общото въстание, защото паралелно с усилванието на организацията процента на бойните елементи се увеличава, кипежа и нетърпеливостта у населението се усилва[т]. Предизвикателствата на турците се увеличават. Според нас най-голeмото престъпление, което може да направи един деец наш пред народа и историята, то е да подигне едно преждевременно и неподготвено въстание. Това ще бъде ни повече, ни по-малко едно самоубийство за нас. Много революции [са] се спирали на половина път и излизали недоносче по такива причини. Защо да не допускаме възможността на подобно нещастие у нас? Обръщайте по-големо внимание върху действията на четичките, съветвайте работниците — умереност и въздържаност при нещастията и турските предизвикателства. Пазете се от хора, навлезли вътре из България.[5]

Едновременно с този разгром, който постига организацията ни отвън, вътрешна една язва се готви отвътре да изгризи корените ѝ и да довърши опустошението. Думата е за посегателството, което некои честолюбци во България, повече военни, сочело с младите офицерчета, които влизат во състава на софийский комитет, искат да направят върху вътрешната организация. Местото не ни позволява да дадем по-широки осветления върху тоя, колкото дребнав по своето произхождение въпрос, толкова крупен и даже съдбоносен поради последствията, които може да даде. Ще се помъчим в кратце да изложим как стои същността на въпроса (ние оставаме настрана дребните и личните техни работи, макар те и да играят доста видна рол во хода на работите и доста ясно да определят разбирането им за революцията).

Известно е, че во името на вътрешната организация, като се разби старото дипломатично [следва нечетлива дума] течение тук, което бе со завоевателни за сметка на България стремления, начело на тукашните работи изпъкнаха повече млади офицери, бивши наши съчувственици и помощници во работата ни тук. Тъкмо когато мислехме, че делото се вече освобождава от разногласията по негови принципиални основи, тъкмо когато съживяването на работите тук даваше ни надежда, че ще може вече да се даде на вътрешната организация очакваната оттук помощ, тъкмо тогава тукашните наши другари и привърженици уж на идеите и началата на вътрешната организация проявиха претенциите на стария комитет за първенство и върховенство во ръководение на общите работи по освободителното дело[6] со мотивировка, че досегашните ръководящи сили са били неспособни за ръководители (офицерско понятие) и, което е още по-лошото, проявиха класови претенци[и] — военщината со всичките ѝ нелепости и диви и груби мировъзрения да се наложи на едно народно революционно дело, да вземе во ръцете си революционното дело и да му даде класов, сектантски характер. Изпърво прикрито, а подир явно изказаха желание и намерение да обърнат сегашната наша организация от революционна на чисто военна, тоест непобедимия идеен дух да се обърне на казармен, който нищо общо нема со идейния.

Нема да се впускаме во историята и подробностите по тоя въпрос, нема да описваме и борбата, която се е водила тук по него. Това сме правили во писмата си до централния. Ще представим само последния му фазис.

Плана на военните е следния:

Тук начело на работите да останат офицери. По техно и общо офицерско решение неколко офицери ще влезнат во централния, други пък по назначение оттук ще навлезнат от плеада по-долни военни чинове вътре като началници на райони, като обезличват сегашните райони и техните ръководители. Началниците-генерали ще имат един общ началник — генералисим. Те ще долагат всичко и ще се допитват до генералисима, който от своя страна ще съобщава на централния или върховния според нуждата и работата. Вътре те во съдействие со четите от помощниците им, които по-рано мислят да пратат, ще наредат една чисто военна организация со военен ред и военна дисциплина. После ведно со тукашните ще съставят план на действие и под командата на един главнокомандующ ще поведат тукашните юнаци, колкото ги намерат, и ще подигнат въстанието.

Подбудителните причини на това, вън [от] субективните, са следните:

Вътре сега за сега немало нищо (?!!!). Така наречената вътрешна организация според тех е била „въздушна". Даскалчетата[7], които сега боравят со борбата, са „баби" (техни думи), неспособни ни да наредат, ни да почнат, ни да вършат работа.

„Те просто искат да правят занаят от революцията за материални и морални блага.“ Даскалчетата требва да отстъпат местото на офицерите, за да се почнело една истинска (?) революционна деятелност, а не бабешки да се карало, както досега, и никога да не се достигне до желаемия край. Изяснение.

Що се касае до бързото им кандидатиране за началници, те намират [за] несъвместимо со офицерското достолепие да се подчиняват и да вървят по пътя на некое „плашливо даскалче“. Въпроса за въстанието те предрешават оттук. Не са съгласни за дълга и широка деятелност между народа. Тем било достатъчно едно меншенство, наредено по военному и от военните, под техно ръководство ще дигне знамето на революцията и подире насила со нож и камшик ще застави другата част от народа да вземе участие во борбата. Те не дават значение на народната сила, а само на организираната от тех част. Отношенията между работниците според тех не требвало да бъдат, както у нас, основани на принципа на другарство и братство и на зачитание [на] взаимните чувства, а на строго подчинение по чисто военно-казармен ред.

Те са во кратце предполагаемата техна система и план на действие. Както сами, верваме, усещате, целия този план прилича на сън во хора, които никога не са имали работа со некого вън от раболепните войници во казармата — сън, който при първо съприкосновение со грубата действителност ще изчезне яко же дим. Зарад туй, ако беше само плана им, ние не бихме го правили въпрос. Тук е важен факта от навлизанието на военни вътре, понеже той влачи подире си последствия, съдбоносни за делото, както го ние разбираме.

Като познаваме добре духа на офицерите и на военните изобщо, техните понятия за революционно[то] дело, за живота и света изобщо, техното едностранчиво развитие и техния особен морал, като познаваме, от друга страна, духа и задушевните мисли на нашите дейци и условията на деятелност из вътрешността, като взимаме пред вид още и личните качества на онез офицери, които се готват да влезнат во вътрешността, ния положително твърдим, че съвместна деятелност между военните и вътрешните наши сегашни дейци е абсолютно невъзможна и че следователно, за да се допуснат те вътре, понапред ние требва да признаем нашата организация за фалит, нашите дейци за несъстоятелни, да погазим свещената памят на толкова загинали дейци на таз организация. За нас е повече от положително, че во момента, когато вътрешната организация попадне [в ръцете] на военните и особено во ръцете на сегашните кандидати за тук и там, не само се туря точка на всичката досегашна деятелност, ами се срутва всичко досега създадено. Ето защо ние досега силно сме се борили по този въпрос во споразумение со централния, ще продължаваме да правим същето занапред; каним и вас да правите същето.

Другари, вътрешната организация, произходяща из народната маса и базирана върху нея, като представлява нейните стремежи и въжделени желания, се признава за една мощна сила даже от враговете ѝ, а во нашите очи само тя е силата, която ще може да строши робските окови. Во актив на своята деятелност тя вече брои достатъчно дела со висока морална стойност и практическо значение за революционнот[о] освобод[ително] дело. Моралната революция — революцията во ума, сърцето и душата на един робски народ, знаете, е най-великата задача. Охулените днес даскалчета и селяци со една неуморна, идеална и чисто апостолска деятелност, со примери от лично морално и физическо самопожертвувание за свободата са почти извършили тая революция у нашия поробен народ. Народа ни е пробуден, общия дух силно подигнат. Борческия дух днес вее над всека къща во страната ни. Всичко това е свършено от организацията. Во редовете на живите си и погинали свои ратници и членове тя брои со хилядници идеални типове, а и болшинството от нейните членове що друго представлява от себе си, ако не високо морални типове и борци со силна вера во себе си и светото освободително дело? Ния не говорим за ролята, която организацията играе пред външния свет по нашия въпрос, защото не даваме значение на това.

Тази организация днес става въпрос да се прогласи за нежизнеспособна; хилядниците нейни дейци, скромни, но съзнателни и истински борци и готови на всека минута да се пожертвуват морално и физически, днес става въпрос да се прогласат за несъстоятелни борци, и то от кого и по какви подбуждения се подига този въпрос? Това се предлага от хора вънкашни, които са далеч от борбата, и се предлага не въз основа на доказани нужди на страната или делото, а от съображения на класови интереси и претенци[и] и съображения, плод на чисто субективни подбуждения и основани на личното положение на неколко единици. Нема ли да станем престъпници пред идеята и сами себе си, ако направим ния или допуснем друг да извърши светотатственото посегание върху организацията?...

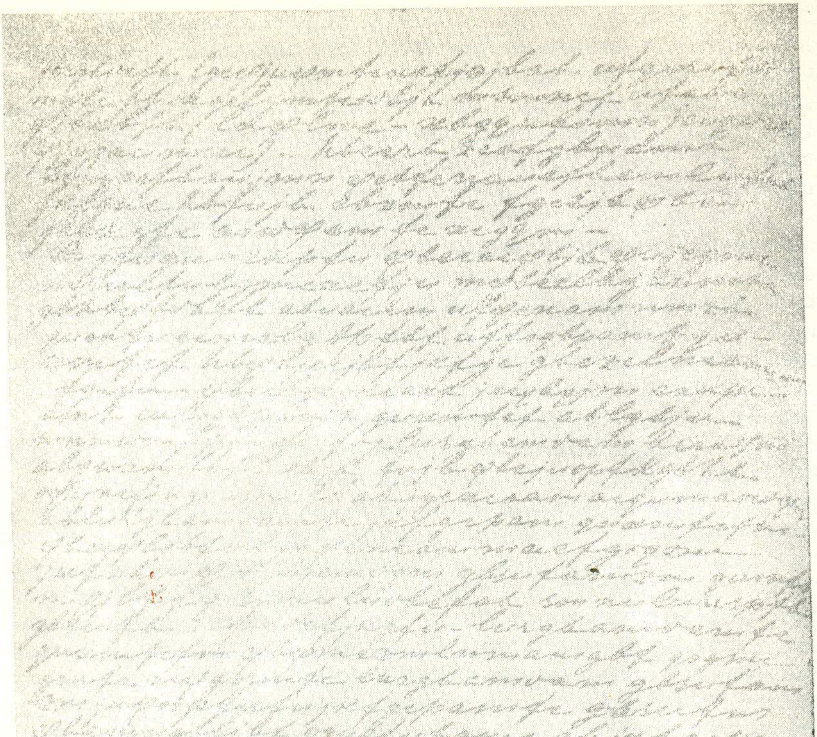

Последната страница на документ 230 (окръжно-послание)

Ние настояваме да твърдим, че въпроса е съдбоносен за делото и като такъв, щом се подложи на разискване, не требва и не може да бъде разрешен окончателно само от централния, а от по-широк кръг на вътрешни дейци, за да се раздели тежката отговорност на повече другари. Скоро ще се вземат мерки за общо съвещание, но понеже офицерите кандидати искат да се възползуват от залисиите на вътрешните другари, особено на светогорци по случай катастрофата, и, от друга страна, тласкани от причини, произходящи от техното лично положение во България, искат да наложат своето желание и бързат да пробиват път во вътрешността со сила, то ния препоръчваме на окръжните, околийските комитети и на четите следните мерки за предпазвание:

Първо. Да се не дава гостоприемство и поддържка, да не пропущат през своя район и при възможност да обезоръжат всека чета, предводителствувана от когото и да е, щом не притежава билет от нас двамата (подпис Марко Ахил, всекога двойно име). Засега централния [е] преустановил деятелността си по тоя въпрос, затова самите требва да си вземете нужните мерки.

Второ. Също да се не дава доверие и гостоприемство и да се парализира задачата на онези отделни лица, които се изпращат от тукашния комитет, за да всеват вътре разцепление.

Трето. Да се прекъснат всекакви сношения со тукашния комитет направо или [с] живущите тук погранични агенти на комитета, макар това да е во ущърб за удовлетворението на временни некои нужди на пограничните вътрешни комитети. Да се дават определени инструкци[и] во този дух на всички работници, които идват тук било по частна, било по обща работа.

Четвърто. Пограничните комитети да дисциплинират куриерите и другите погранични работници во дух, щото вътрешните работи да си остават достояние на вътрешните хора.

Смеем да уверим другарите си, че всичките тези мерки се диктуват и отговарят на истински разбраните интереси на освободителното дело.

До събора двамата ние взимаме моралната отговорност за тези мерки.

ЦПА, ф. 232, а. е. 19а, л. 34—39

---

[1] На оригинала, написан с шифър и размножен на хектограф, не е поставена датата. Но от съдържанието на окръжното-послание и от някои други писма на Г. Делчев може да се заключи, че то е писано между 8 и 14 март

1901 г. Окръжното-послание е написано от Г. Петров (първите шест страници) и от Г. Делчев (другите шест страници).

[2] Ударът отвътре е арестуването на членовете на Централния комитет на ТМОРО в Солун и развилнелият се след това турски терор в Македония и Одринско; ударът отвън са решенията и действията на офицерите около Б. Сарафов да превземат ТМОРО и да започнат въоръжено въстание.

[3] Централният комитет в Солун.

[4] Каквото дойде (тур.).

[5] Имат се пред вид върховистки дейци и чети.

[6] През 1899 г. начело на ВМК в София били избрани със съдействието на Г. Делчев и Г. Петров Б. Сарафов и няколко млади офицери, които се задължили да следват линия на невмешателство в революционното движение в Македония и Одринско и на активна помощ на ТМОРО. По-късно обаче Сарафов и неговите другари изменили на това задължение и тръгнали по пътя на по-раншните ръководства на ВМОК — стремеж към господство в революционното движение и към подчиняване на ТМОРО на целите и политиката на дворцовите кръгове.

[7] Така върховистите презрително наричали учителите, които стояли в първите редици на революционната борба в Македония и Одринско.

231

Изказване пред VIII извънреден конгрес на ВМОК в София.[1] Връзки между двете организации могат да съществуват само ако тукашната организация не се бърка в работите на вътрешната организация. Делегатите на тайната революционна организация имат за цел не само да поддържат връзка между двете организации, но и да отбиват посегателствата на тукашния комитет върху тайната организация в Македония и Одринско.

Г-н Г. Делчев, представител на вътрешната организация, каза, че още преди 1895 година хората в Македония са се установили на средството „политическа“ борба срещу турската тирания с оръжие. Вътрешната организация не се стреми да дава само оръжие на хората, а и да разбие техния робски дух. Преди да влезнем в връзка с комитета от 1899 година, нам ни помагаха офицерите. Връзката не съществува сега, защото г. Б. Сарафов искаше да прати оттук свои хора за ръководители на вътр[ешната] организация. Но тази организация си е местна, тайна. Има си местни комитети — градски и селски. Действията им се направляват според местните нужди и условия от местни управителни тела: околийски и окръжни комитети, а над тех има един централен комитет. Възпротивихме се на Сарафова, защото ако той изпратеше оттук хора за ръководители, щеше да бъде това едно начало на революцията, щеше да се създаде катастрофа, въобще можеше да им се наложат тия работи отвън. Само ако тукашната организация одобрява духът на вътр[ешната] организация и не се стреми да ѝ дава импулс, въздействие, т. е. не ѝ се бърка в нейните работи, само в такъв случай може да съществува връзка между тия две организации.

Относително отчетността каза, че требва да се считат за валидни само разписките, които носят печата на Тайния Централен Революционен Комитет. Ако за некои суми нема подобни разписки, а е казано, че са били изразходвани за вътр[ешната] организация, то тия суми не са получени вътре, а са изразходвани тук за хора в една основана от комитета в София казарма[2], които хора не са никак потребни на вътр[ешната] организация.

Делегатите от Т. Р. Централен Комитет имат за цел не само да поддържат връзката между двете организации, но и да отбиват посегателствата на тукашния Върховен Комитет върху тайната организация в Македония и Одринско.

НБКМ — БИА, ф. 224, а. е. 8, л. 602

---

[1] VIII извънреден конгрес на ВМОК се състоял в София от 4 до 8 април 1901 г. На заседанието от 7 април се изказали Ив. Цончев, Ст. Михайловски, д-р Кърджиев и др. В този ден направил своето изказване и Г. Делчев. То е резюмирано в протокол № 5 от 7 април 1901 г. на конгреса.

[2] В София ВМОК и по-специално Б. Сарафов през време на своето председателство е поддържал нещо като общежитие, на времето си наричано казарма, за върховистки войводи и четници, които се използували и за терористически действия в България.

Приходо-разходна книга

Списъци

232

Приходо-разходна книга, в която Г. Делчев е записвал собственоръчно всички суми, получени и разходвани от него през 1902 г. (април — декември)[1]

I стран.

Разход — давани в брой през 1902 год.

	л Лири	Наполеони	Сребро левове	Стотин.	С разписка или без
19 12/III 02 На другаря ми Яне	6	—	—	—	без разписка
12—20—24 / III На Савата и другарите му	12	—	—	—	
12/III На Марин Гйоргиев за изплащание дълга в Кюстендил	20	—	—	—	
12—16—24 / III На Туше Д. Иванов	54	—	—	—	
16—18—20 / III На Д. Стефанов	63	—	—	—	
16—23 / III На П. Яворов	4	—	—	—	
16 На Михаил Герджиков	2	—	—	—	
16 На Върбан Килифарски	2	—	—	—	срещу разписка
23 Кръсто Гйоргиев, Аргир Ман-ев	1	—	—	—	
24 Диме Стоянов	2	—	—	—	
19/III Хр. Чернопеев	12	—	30	—	срещу разписка
15/III Трайче Христов	12	—	—	—	срещу разписка
М. април					
3/IV Трайче Христов	10	—	—	—	срещу разписка
5. IV Марко Лазов	5	—	—	—	срещу разписка
3/IV Аце Конев за храна на Хр. Оклев и Спиров	—	—	30	—	срещу разписка
3. IV К. Велчев за кварти[ра] на същит[е]	—	—	40	—	срещу разписка

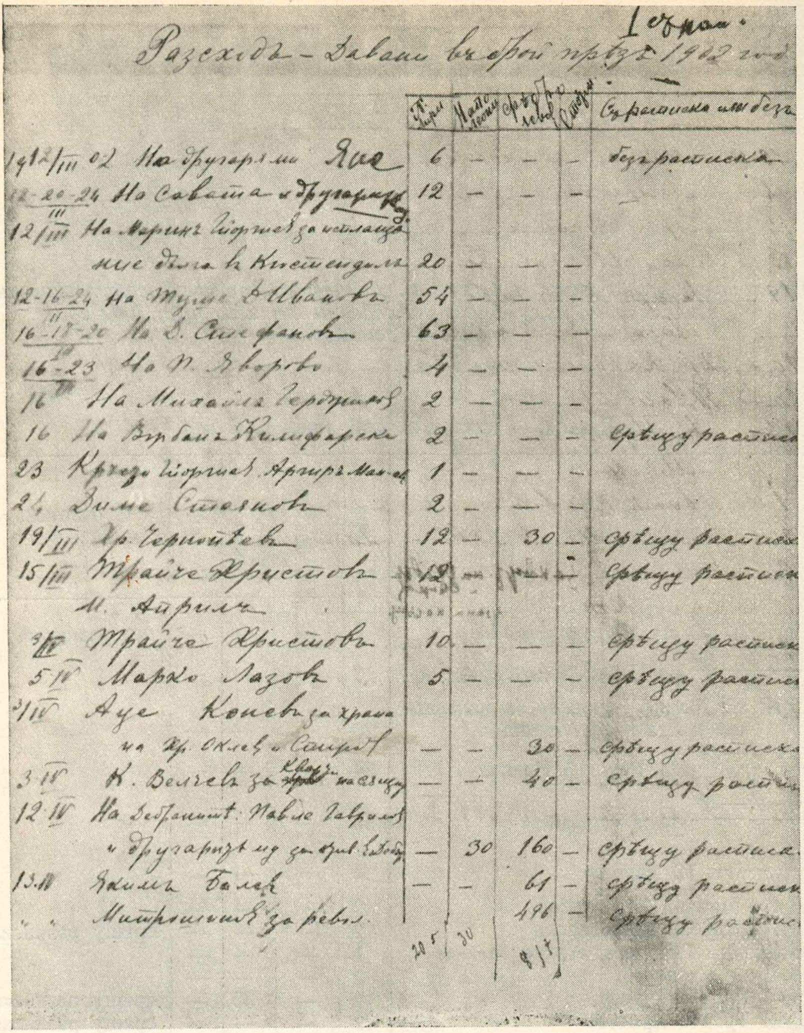

1 стран.

Разходъ — Давани въ брой презъ 1902 год.

		Т. лири	Наполеони	Френски лева	Сантими	Съ расписка или безъ
12/III 02	На другаря ми Яне	6	—	—	—	безъ расписка
12-20-24 III	На Савата и другарит[е]	12	—	—	—	
12/III	На Маринъ Георгиевъ за изплащание долга въ Кюстендилъ	20	—	—	—	
12-16-24	На Тоше Ивановъ	54	—	—	—	
16-18-20 III	На Д. Стефановъ	63	—	—	—	
16-23 III	На П. Яворовъ	4	—	—	—	
16 III	На Михаилъ Герджиковъ	2	—	—	—	
16	На Върбанъ Килифарски	2	—	—	—	срещу расписка
23	Чрезъ Георгиевъ Аргиръ Манас.	1	—	—	—	
24	Диме Стояновъ	2	—	—	—	
19/III	Хр. Чернопѣевъ	12	—	30	—	срещу расписка
15/III	Трайче Христовъ	12	—	—	—	срещу расписка
	М. Априлъ					
3/IV	Трайче Христовъ	10	—	—	—	срещу расписка
5 IV	Марко Лазовъ	5	—	—	—	срещу расписка
3/IV	Аце Коневъ за храна на Хр. Оклевъ и Спиронъ	—	—	30	—	срещу расписка
3 IV	К. Велчевъ за ~~хра~~ квар. [illegible]	—	—	40	—	срещу расписка
12 IV	На Дебранит[е]: Павле Гавриловъ и другарите му да си отид. въ Дебъръ	—	30	160	—	срещу расписка
13 IV	Якимъ Балевъ	—	—	61	—	срещу расписка
" "	Митрополита за револ.			496	—	срещу расписка
		205	30	817		

Първата страница на документ 232 (приходо-разходна книга)

12.IV	На дебраните: Павле Гаврилов и другарите му за отив[ане] в Дебър	—	30	160	—	срещу разписка
13.IV	Яким Балев	—	—	61	—	срещу разписка
„ „	Митрошинов за револ[вери]			496	—	срещу разписка
		205	30	817		

2 стр.

		л Лири	Наполеони	Сребро левове	Стот.	Разписка или без
	М. април					
13.IV	М. Чаков за бани	—	—	50	—	срещу разписка
14 —	Лазар Димитров	—	—	30	—	срещу разписка
14 —	Гйорги Василев	4	—	—	—	срещу разписка
18 —	Спас Цветков (Бойчо)	—	1	—	—	срещу разписка
19 —	Лазар Димитров	—	—	193	90	срещу разписка
„ „	Лазар Димитров	—	—	103	20	срещу разписка
20 —	Хр. Караманджуков	—	—	15	—	срещу разписка
20 —	П. Напетов	4	—	—	—	„ „ „ „
26 —	К. Нунков	—	—	30	—	„ „ „ „
	М. май					
1. V	Иван Славов	—	—	50	—	срещу разписка
2. —	Дамян Илиев и Cie	20	—	290	—	„ „ „ „
8. —	К. Велчев за кварт[ира] на Оклев и Спиров	—	—	40	—	„ „ „ „
„	Аце Конев храна на същ[ите]	—	—	60	—	„ „ „ „
9 —	Павле Гаврилов и другарите	8	—	—	—	„ „ „ „
12 —	Александър Павлов	3	—	20	—	„ „ „ „
13 —	Кочо Бояджиев и другарите му	—	6	—	—	„ „ „ „
„ —	Кочо Бояджиев за дома му	—	—	40	—	„ „ „ „
21[?] —	Добри Даскалов	—	—	45	—	„ „ „ „
15 —	Филип Чакъров за 2 пушки	—	—	56	—	„ „ „ „
25 —	Ст. Пършев	2	—	—	—	„ „ „ „
		41	7	1023	10	

3 стр.

	л Лири	Наполеони	Сребро левове	Стот.	Разписка или без
М. юний					
15.VI Гйорги Тодоров Мацура	—	—	40	—	срещу разписка
15.VI Тодор Станков	3	—	15	—	срещу разписка
19.— Ил. Колчаков	—	—	120	—	„ „ „ „
„ — Н. Андреев	—	—	15	—	„ „ „ „
М. юлий					
2.VII Васил Икономов (Либяхово)	—	—	48	—	срещу разписка
3. — Гйорги Ангелов (Лъжени)	—	—	10	—	„ „ „ „
4 — Иван Славов	6	—	—	—	„ „ „ „
18) Ст. Филипов и другарите	—	—	112	—	„ „ „ „
„ Ст. Филипов негови нужди	—	—	15	—	„ „
31/VIII[?] Иван Славов	—	—	131	—	срещу разписка
М. с/врий					
5.IX Ив. Славов	—	—	73	65	срещу разписка
М. о/врий					
8.X Ив. Славов	—	—	75	—	срещу разписка
	9	—	654	65	

4 стр.

Месец д/врий

4/XII За изплащание квартира за о/врий и н/врий	60 лева

5 стр.

Разходи в разни времена

	Лири л	Наполеони	Сребро левове	Стот.	Забележка
23.III. 902 Спиро и Миле Яневи другар[?]:	—	—	15	—	
24.III Божидаров	—	—	10	—	
2. IV—VIII. 5 — 29. X Гйорче Петров	12	55	500	—	
12.IV Григор Икономов	—	—	20	—	

3—5—9/IV	Битолчанчето Евтим Христов	—	—	25		
12/IV	Ст. Филипов	—	—	15		фигурира в равносметката му
„	Кръсто Българията и Юруков	—	—	10		
13. IV	Аргир за патрони	—	—	5	—	
„ „	Диме Стоянов	—	—	15	—	
13. IV	и ? Петър Толев	—	—	15	—	
11. IV	На Аргир за вътре	30	—	—	—	срещу равносмет[ка]
14. IV	Голеву Гйорги за патрон[и]	4	—	—	—	
14. IV	Чучкову, оставени нему за посрещание нуждите тук	—	4	380	—	фигурират в равносметк[ата] му
14—24/IV	Отиванието ми в Пловдив и Чепеларе			50	—	
18/IV	На Д. Стефанов в Пловдив	2	—	—	—	
3.V	На Ив. Бележков за от. в Лъж.	2	—	—	—	фигур. в равносметк[ата] му
5.V	На бабата разноски	—	—	30	—	
17.V	Христо Анастасов за отиванието му в Дем. Хисар	—	—	15		
20	Никола Стоянов за същото	—	—	10		
27	Ангелица разноски за церение	—	—	45		
		50	59	1160		

6 стр.

Продължение

		л	Нап.	Среб. лева	Стот.	Забележ[ка]
9. VI	Една пушка Маузер.	—	2	—	—	
11. VI	Един револ[вер] Лебел	—	—	40	—	
14. VI	На Кръсто Асенов и Савата	—	—	40	—	
21. VI	Прилепския кираджия	—	—	20	—	
13. VII	„Попрището на нихилиста“ и „Новозагорското въстание“	—	—	55	—	
?—5. VIII	На Перковица	—	—	50	—	
10. IX	За неколко месеци мен и другарите пране	—	—	32	—	
10. IX	Бараков	—	—	10	—	
2. VII	На Туше Дели-Иванов повърнати от дадените на Аргира	9	—	17	—	
30. VIII	А. Чакъров	—	—	20	—	срещу разписка
	В разно време на Янка	10	—	—	—	
1/V	Върнати от Тюфекчиев на Туше	—	—	10	50	
		19	2	294	50	

7 стр.

За оръжие

	л̄	Нап.	Лев.	Ст.	Забележка
Н. Малешевски	15				
Наум Тюфекчиев	245	44½	—	—	срещу разписка
Наум Тюфекчиев		500			срещу равносметка по покупка на динамит
На същий за уравнение на сметката му		18	6	10	
	260	562½	6	10	

8 стр.

Постъпили в мен

	Лири л̄	Нап.	Среб. левове	Среб. стот.
14—24/III 902 От I-та 500 остатък чрез Савата	70	—	—	—
24/III—29/III От II-та 500-ца пак чрез Савата[2]	118	—	—	—
30/III От Димитър Стефанов	50	—	—	—
1/IV—12/XI 902 от Т. Дели-Иванов	404	143	2890	40
2/VII Върнати от Аргира	9	—	17	—
13/IV Взех за револвер от едно момче на Ениджиск. чета	—	2	—	—
25/XI Взех от Пеце за един револвер	—	—	60	—
От Туше Дели-Иванов за динамита от Тюфекчиева	—	518	6	10
19/VI Взех за изплащание на Колчаков от Туше			123	—
15/IV От Д. Стефанов в Пловдив	—	1½	—	—

9 стр.

Разходено

	л	Напол.	Среб.	
			левове	стот.
I-ва страница	205	30	817	—
II-ра „ „ „	41	7	1023	10
III-та „ „ „	9	—	654	65
V-та „ „ „	50	59	1160	—
VI-та „ „ „	19	2	294	50
IV-та	—	—	60	—
VII- стр.	260	$562^{1}/_{2}$	6	10
Дадени в заем на Унчо			200	—
?			65	—

Вземено:

651 лири тур. $664^{1}/_{2}$ наполеон. 3096,50 лев. ср.

Изразходвано:

584 лир. тур. $660^{1}/_{2}$ напол. 4280,35 л. ср.

За уравнение 579,15 л. сребр.

Бележк. Турските лири сметани по 25 лева ср., а наполеон. 22 лев. ср.

София
19 8/XII 02

Г. Делчев

ЦПА, ф. 232, а. е. 36, л. 37—48

---

[1] Приходо-разходната книга е намерена в откриття неотдавна личен архив на Г. Делчев. В архива се съдържат документи от 1901 до 1902 г. „Книгата“ се състои от зашити с черен конец 12 листа линирана хартия, от които са използувани само 5 (10 страници), разграфени и номерирани от Г. Делчев.

Повечето лица, които са получили суми от Г. Делчев, са известни дейци на организацията (кратки сведения за тях са дадени на други места в сборника). В приходо-разходната книга обаче са записани и лица само с името или презимето си. За някои от тях може да се предполага, че са известни македонски дейци и близки съратници на Г. Делчев (например Яне — Яне Сандански, Савата — Сава Михайлов, Аргир — Аргир Манасиев). Същото може да се каже и за някои лица, които са записани само с презиме и първата буква на името си (например Д. Стефанов — Димитър Стефанов, М. Чаков — Михаил Чаков, П. Напетов— Петко Напетов, К. Нунков — Костадин Нунков, Тюфекчиев — Наум Тюфекчиев, А. Чакъров — Александър Чакъров и др.). В книгата има и редица имена, за които засега е невъзможно да се каже нещо определено (например Спиро и Миле Яневи, Божидаров, Евтим Христов, Никола Стоянов, Янка и др.).

В разходната част на книгата няколко пъти срещаме името Ив. Славов. Това е стопанинът на хотела, в който са живели Г. Делчев и други дейци на организацията. В личния архив на Делчев са запазени 5-те разписки, дадени от Славов срещу получените суми.

[2] „I-та 500“ и „II-та 500-ца“ — вероятно става дума за суми от 14 500-те тур. лири, получени за освобождаването на мис Стон и Цилка. Тази сума е била прехвърлена в София и оставена на съхранение у доверени лица.

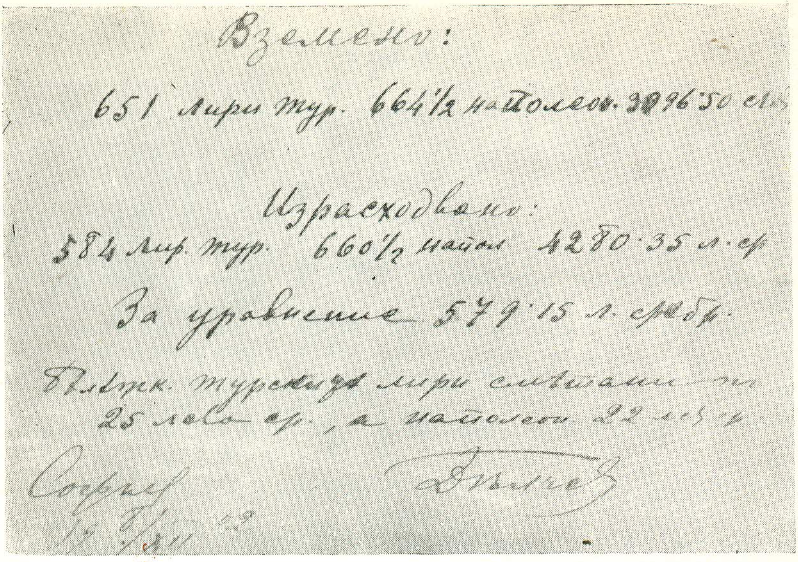

Вземено:

651 лири тур. 664½ наполеон. 3896·50 ср.

Израсходвано:

584 лир. тур. 660½ напол. 4280·35 л. ср.

За уравнение 579·15 л. сребр.

Бележк. турскит лири смятани по 25 лева ср., а наполеони 22 лв. ср.

София 19 8/XII 08

Вълчев

Последната страница на документ 232 (приходо-разходна книга)

233

Списъци, съдържащи имената на известни и неизвестни дейци на ТМОРО.[1]

I-ва серия

1) Кръсто Асенов	Сливен
2) Стефан Мандалов	Стояково
3) Петър Китанов	Лешко
4) Михаил Даев[2]	Балчик
5) Дино Люляков	Кукуш
6) Трайко Димов	Конско (Гев.)
7) Ставре Серафимов	Охрид
8) Иван Ангелов	Саса (Кочан.)
9) Мицо Марков	Богданци
10) Петър Темелков	Кавадарци
11) Ламбро Дойнов	

Кръстовата чета
3 лебел. револ.
1 нагант. с по 50 пат.[3]

1)	Славче Ковачев	
2)	Васил Попов	Стар[а] Загора
3)	Димитър Лимончев	Охрид
4)	Крум Кършовски	София
5)	Александър Андреев	„
6)	Ради Калоянов	Панагюрище
7)		
8)	Кирил Василев[4]	
9)	Гйорги Начев	
10)	Лазо Стойчев	
11)	Коста Петров	
12)	Кръсто Василев	
13)	Давидко Цонев	Робово
14)	Андон Атанасов	Пехчево
15)	Дионис Пейков	
16)	Гйорги Руменов	Охрид
17)	Петър Стоянов	Неманци (Кук.)
18)	Петър х. Костадинов	Щип
19)	Глигор Иванов	Щип
20)	Ордан Шияков	Прилеп
21)	Иван Ташов	Ърсово
22)	Санде Здравев	Щип

3 наганта
5 лебелови[3]

2)

1)	Христо Куслев	Кукуш
2)	Иван Атанасов	Мелник
3)	Ми... Мишайков[5]	
4)	Илчев	
5)	Атанас Спасов	Мелник
6)	Велик П. Велков	Кърчево
7)	Иван Попето	Мелник
8)	Иван Атанасов	Голешево
9)	Никола Иванов	Броде
10)	Иван Ангелов	Старчища
11)	Мицо Христов	Порой
12)	Стефан Атанасов	Старчища
13)	Андон Янакиев	Драмско (Влах)[6]

1)	Сава Михайлов	
2)	Санде Китанов	Лешко
3)	Савето	Банско
4)	Драгнаш. [?] учит.	—
5)	Мехомийчет[о ?]	—
6)	Симон	—

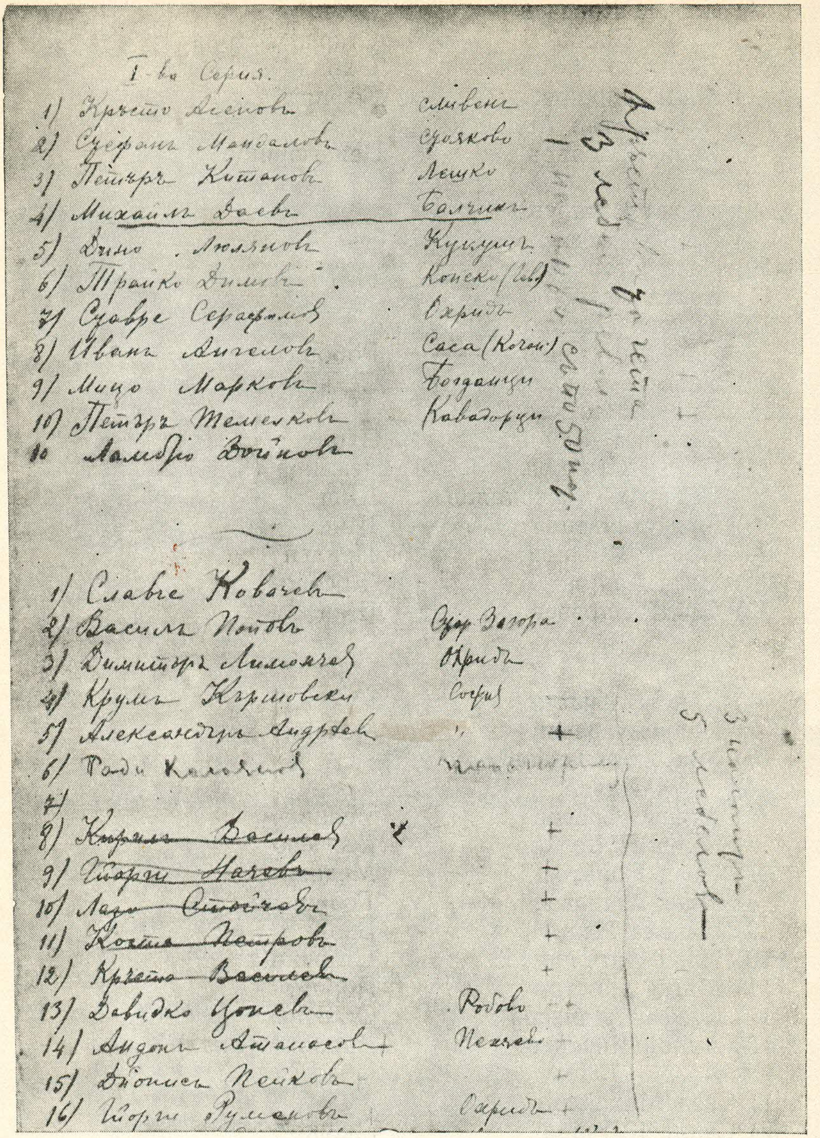

I-ва Серия.

1) Кръсто Асеновъ	Сливенъ
2) Стефанъ Мандаловъ	Стояково
3) Петъръ Китановъ	Лешко
4) Михаилъ Даевъ	Балчикъ
5) Дино Люляновъ	Кукушъ
6) Трайко Димовъ	Коньско ([illegible])
7) Ставре Серафимовъ	Охридъ
8) Иванъ Ангеловъ	Саса (Кочан)
9) Мицо Марковъ	Богданци
10) Петъръ Темелковъ	Кавадарци
10 Ламбро Войновъ	

1) Славе Ковачевъ	
2) Василъ Поповъ	Стара Загора
3) Димитъръ Лимончевъ	Охридъ
4) Крумъ Кършовски	София
5) Александъръ Андреевъ	,,
6) Роди Колевъ	[illegible]
7)	
8) ~~Кирилъ Василевъ~~	
9) ~~Георги Начевъ~~	
10) ~~Лазо Стойчевъ~~	
11) ~~Коста Петровъ~~	
12) ~~Кръсто Василевъ~~	
13) Давидко Цоневъ	Робово
14) Андонъ Атанасовъ	Пехчево
15) Дионисъ Пейковъ	
16) Георги Румяновъ	Охридъ

Първата страница на документ 233 (списъци)

1) Гоце Карчо	Кукуш
2) Мите Запрев	Старчища
3) Станиш	Грамадна
4) Иван Манолев	Кавадарци
5) Коста Нунков	Чирпан
6) Вано Манолев	Гавалянци[7]
7) Тошо Иванов	Вратца
8) Трайчо Мицов	Кукуш
9) Сотир Стоянов	Гор. Джумая
Тано Аджалов	
Илия Ангелов	
другаря му	

1) Тома Давидов	Ловеч
2) Димитър Дечев	Сливен
3) Христо Настев	Щип
4) Гйорги Асенов	Сливен
5) „ Асенов	„
6) Петър Тинев	
7) Гйорги Начев	
8) Ангел Андреев	
9) М. Гйоргиев	
10) Никола Пандурски	Свищов
11) Атанас Петков Караипъкювлиев [?]	Разград
12) Милан Андонов	Щип
13) Васил Настев	Църско, Дем. Хисарско
14) Тано Андонов	Гуменджа
15) Спиро Василев	Вранещица, Кичевско
16) Ванчо Гйоргиев	Църско, Д. Хисар.
17) Алексо Стефанов	Радев (Дем. Хисар.)
18) Петър Янус	Пловдив
19) Костадин Бояджиев	Баня (Разлог)
20) Аспарух Бухачев	Дубница
21) Гйорги Христов	Кладник (Кичевско)
22) Христо Спиров	Вранещица (Кичевско)
23) Пеца Гйоргиев	Битоля
24) [?] Виларов	Велес
25) Занаятчия [?]	Кюстендил
26) Гйорги Петров	

Андон Лазов (Кйосето), Велес за Енидже

1) Борис х. Андонов	Кавадарци	Велешко
2) Илия Маринов	Добрич	
3) Илия Серафимов	Тетов. (Поробощени)	
4) Младен Серафимов	„ „	
5) Блаже Димитров	Тетов. Брезов[о]	
6) Димитър Щерев	Крушово	

1) Симон Молеров	Банско, Разлога
2) Мите Гърчев	Порой
3) Кръсто	Скопе
4) Диме Апостолов	Кавадарци
5) Богдан Шейнов	Св. Николе (Щипско)
6) Васил Талев	Белушени (Крушево)
7) Гйорги Костадинов	Мусолница (Неврокопско)
8) Крум Джеров	Охрид
9) Коста Андонов	Брезово (Демир. Хисар.)
10) Миял Стойчев	„ „
11) Селен. от Прибогево [?]	

	Родом	Години	Занаят.	Обр.	Забел.
1) Аргир Манасиев					
2) Атанас Николов	Мучуков[о]	27	учител		за начал.
3) Лазар п. Томов	Гевгелия	25	„		—
4) Евстрати Дачев	Котел	27	писар Вар.	V кл.	за нач.
5) Лазар Гулев	Велес	26	кръчм.	II кл.	—
6) Коста Стоянов	Сливен	42	чиновн.	сред.	за нач.
7) Пеце					
8) Nикола Пешков					
9) Гоно Петков	Сеово	32	работ.		—
10) Спиро Костов	Цер (Битол.)	30	—		—
11) Миле Камберов	Мучуков[о]	28	—		—
12) Блаже Христов	Големо Илино (Битол.)	26	—		—
13) Михаил Калният [?]	Габрово	22	желез.		—
14) Димо Николов	Ст. Загора	23	—	IV	—

Поройска

1) Дончо Божков	Велес	24	иструк. [?]	Средно	за нач.
2) Стоян Филипов	Старчищ[а]	24	учител.	сред.	—
3) Михаил Чаков	Гуменджа[а]	26	„	„	„
4) Васил Куюмджиев	Варна	27	писар	средн.	„
5) Анастас Николов	Охрид	30	касап.	—	—

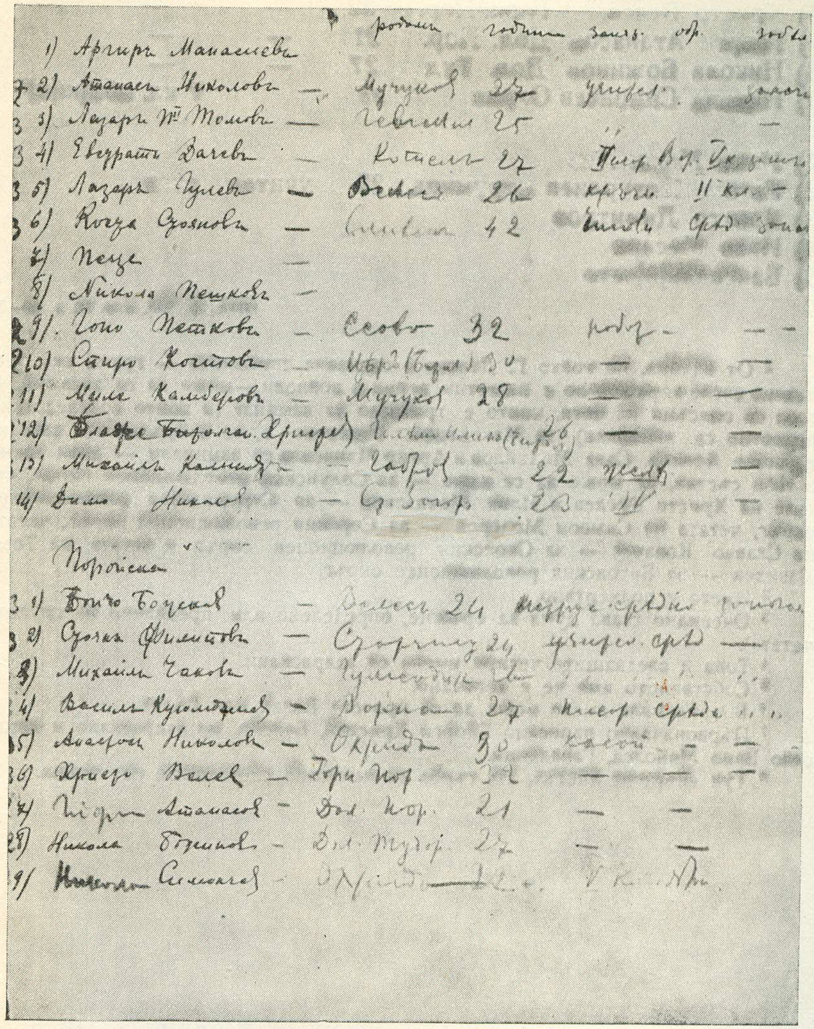

			родом	години	занят.	обр.	забел.
	1)	Аргиръ Манасиевъ					
2	2)	Атанасъ Николовъ —	Мучуковъ	27	учител.		[illegible]
3	3)	Лазаръ Ст. Томовъ —	Гевгели	25	"		—
3	4)	Евгратъ Дачевъ —	Котелъ	27	Пис. Вр.	[illegible]	
3	5)	Лазаръ Гулевъ —	Велесъ	26	кръчм.	II кл.	—
3	6)	Коца Стояновъ —	[illegible]	42	[illegible]	Сред.	[illegible]
	7)	Пеце —					
	8)	Никола Пешковъ —					
2	9).	Гоно Пешковъ —	Сеово	32	работ. —		— —
2	10)	Ставро Коситовъ —	Ибр. (Бург.)	30	—		—
	11)	Мите Калдеровъ —	Мучуков	28	—		—
	12)	~~Благое~~ Баралич. Христо)	[illegible] (Кир.)	26	—		—
	13)	Михаилъ Календжи —	Габров	22	чел.		—
	14)	Димо Николов —	Ст. Загор.	23	II		

Поройска

3	1)	Бочо Боцевъ —	Велесъ	24	търгов.	средно	[illegible]
3	2)	Стоянъ Филиповъ —	Струмица	24	учител.	сред.	—
	3)	Михаилъ Чаковъ —	Гумендже	[illegible]			
	4)	Василъ Кусиолджиевъ —	Дойран	27	[illegible]	Средно	[illegible]
	5)	Александ. Николов —	Охридъ	30	касап	—	—
3	6)	Христо Велевъ —	Гор. Пор.	32	—	—	—
2	7)	Петър Атанасов —	Дол. Пор.	21	—	—	
2	8)	Никола Божинов —	Дол. Тудор.	27	—	—	
	9)	~~Никола~~ Симонов —	Охридъ	22	V кл.	[illegible]	

Последната страница на документ 233 (списъци)

6)	Христо Велев	Горн. Пор.	32	—	—	—
7)	Гйорги Атанасов	Дол. Пор.	21	—	—	
8)	Никола Божинов	Дол. Тудор.	27	—	—	
9)	Никола Симончев	Охрид	22		V кл. обърн[и][8]	

1)	Илия Маказлиев				
2)	Евтим Костурлиев	Струмица	25	учител	сред.
3)	Христо Димитров				
4)	Иван Месара				
5)	Банскали[й]чето				

ЦПА, ф. 232, а. е. 36, л. 49—54

---

[1] От начина, по който Г. Делчев е съставил списъците — групи от определено число хора начело с известни дейци и войводи,—може да се заключи, че това са списъци на чети, които е трябвало да заминат (и които впоследствие вероятно са заминали) за Македония. Известно е, че въоръжените чети на Кръстьо Асенов, Сава Михайлов и Аргир Манасиев са заминали — дали точно в този състав, не може да се каже — за Солунския революционен окръг, четите на Христо Куслев и Илия Маказлиев — за Струмишкия революционен окръг, четата на Симеон Молеров — за Серския революционен окръг, четата на Славчо Ковачев — за Скопския революционен окръг и четата на Тома Давидов — за Битолския революционен окръг.

[2] Името е подчертано.

[3] Очевидно става дума за оръжие, определено или предадено на групата четата).

[4] Това и следващите четири имена са задраскани.

[5] Собственото име не е дописано.

[6] В оригинала името може да се прочете Волах или Вълах.

[7] Първоначално написано Гйорги Христов, Белово, но задраскано и написано Вано Манолев, Гавалянци.

[8] Тук свършва листът. На гърба са написани следващите пет имена.

Бележка: Да се прочетат спомените на ВМОРО войводата от Радовиш Коце Ципушев. В тях Гоце Делчев е доста подробно и интересно описан.

СЪДЪРЖАНИЕ

Предговор 5
Биографичен очерк 11
Писма, записки и телеграми до Никола Зографов 49
Писма и записки до Марко Секулички 117
Писма, записки и телеграми до Никола Малешевски 135
Писма и телеграми до Иван Бележков 223
Писма до ръководството на ТМОРО в Горна Джумая (Благоевград) . . 239
Писма и записки до Туше Делииванов 257
Писма и записки до разни лица 271
Окръжно-послание 303
Изказване 316
Приходо-разходна книга 319
Списъци 328
Шифри 335
Съкращения 336
Показалец на личните и географските имена 337

ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ

Писма и други материали

*

Изд. редактор *Ел. Стоянова*
Художник *Вл. Паскалев*
Художник-редактор *Д. Донков*
Техн. редактор *Ив. Атанасова* Коректор *М. Коева*

*

Дадена за набор на 29. VII. 1967 г.
Подписана за печат на 19. I. 1968 г.
Формат 59×84/16 Тираж 10 500
ЛГ II-6
Печатни коли 21,88 Издателски коли 18,16
Цена 2,69

*

Набрана и отпечатана в Печатницата на Издателството на БАН
София, ул. 36, кв. Гео Милев
Поръчка № 380

Сканирано за:

Библиотека “Струмски”

www.strumski.com

Библиотека „Струмски”
е създадена в памет на
загиналите за Родината.

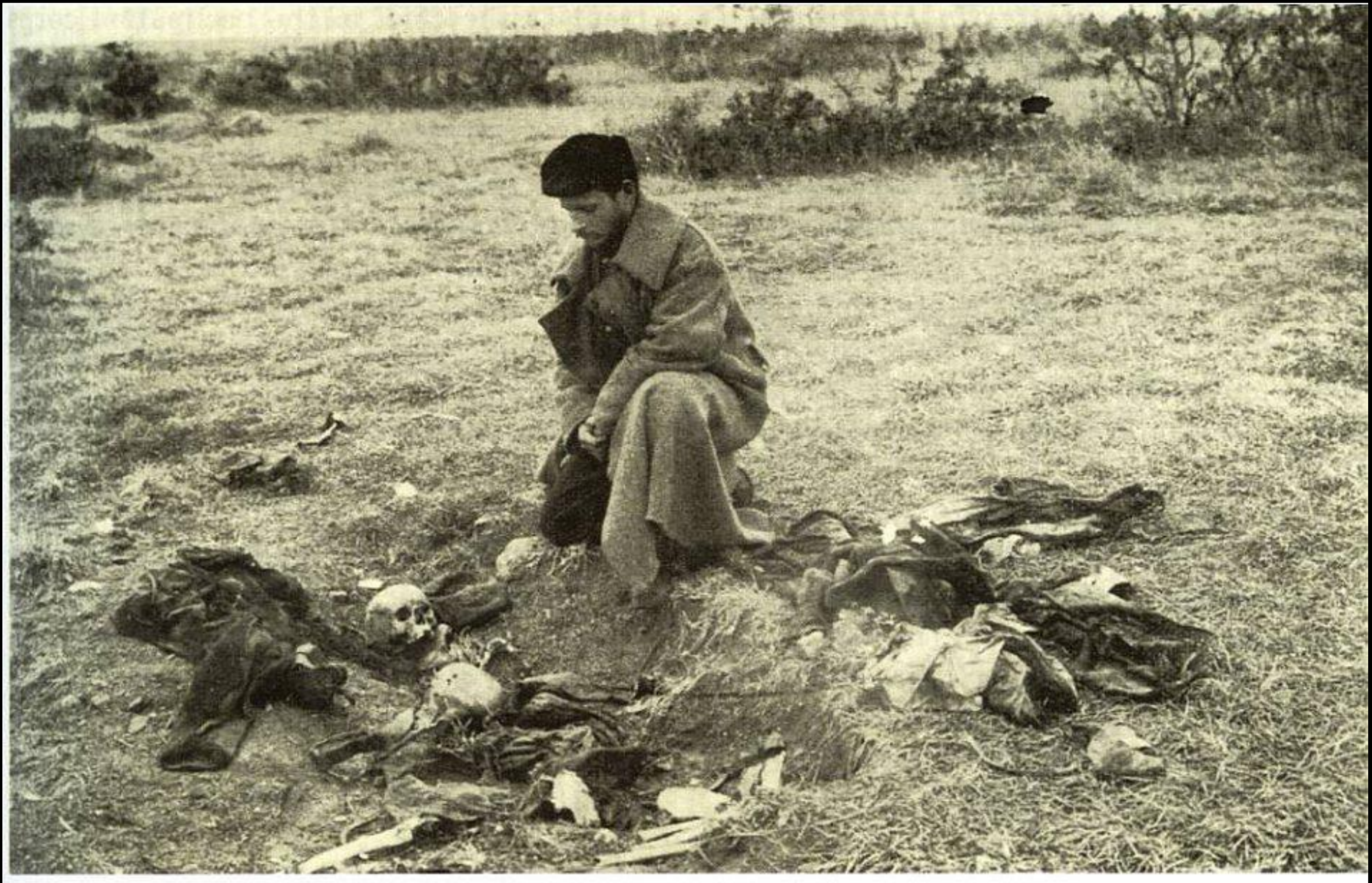

Voivode Dimiter Madjarov before the remains of two comrades in arms killed in the battle of Ferres

Сканирано за:

Библиотека “Струмски”

www.strumski.com

Библиотека „Струмски”
е създадена в памет на
загиналите за Родината.

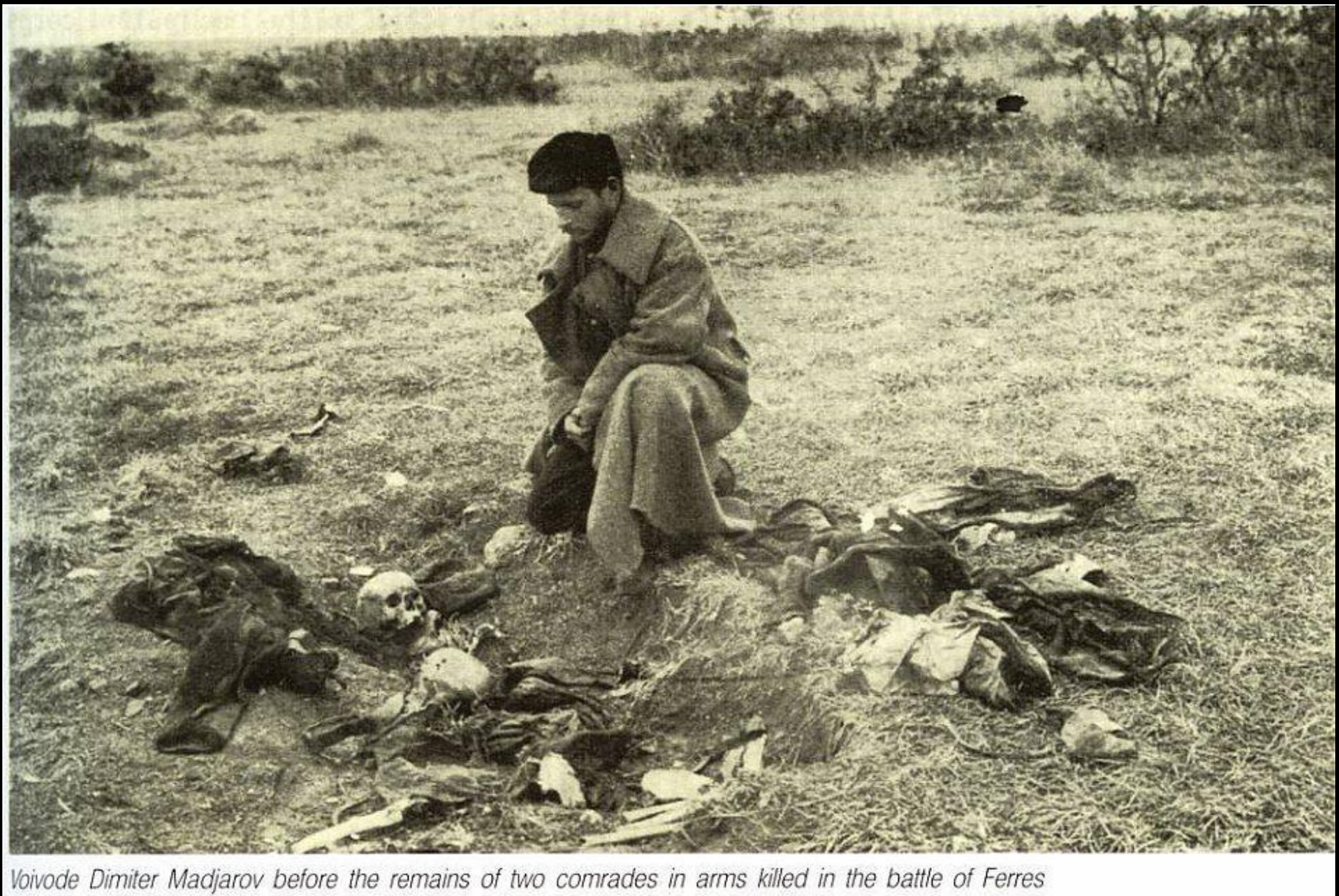

Voivode Dimiter Madjarov before the remains of two comrades in arms killed in the battle of Ferres